

บ้านเมืองด้วยมือ
มือคนยากไร้เงินทอง

SL
495.9124
U1490
Q.1

พิมพ์ครั้งที่ ๑

สกลนคร
คณะศึกษาศาสตร์
๒๕๒๕
๒๕๒๕ - ๒๕๒๖

ห้องสมุด
ศ.ดร.ศก.เบญจมา : ๒๕๒๕
วิ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๖

อันเนื่องด้วยชื่อ
(ชื่อแขกฝรั่งเงินจาม)

1.	ชื่อแขก	1
2.	ชื่อทมิฬ	49
3.	ชื่อมลายู	61
4.	ชื่อฝรั่ง	92

ภาษา

แปล: **หนังสือ**

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ใต้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็จะได้คำตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเน ด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ

ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม

อันชื่อชนต่างชาติต่างภาษาที่คุ้นหูคุ้นปากคนไทย เห็นจะไม่มีชื่อชนชาติใดเทียบเท่าชื่อชนชาติแขก แรกในที่นี้หมายถึงแขกประเทศอินเดีย ผู้เป็นเจ้าของภาษาบาลีสันสกฤต ทั้งนี้เพราะเรายืมคำของเขามาใช้ ยืมชื่อของเขามาตั้ง จนกระทั่งคนไทยได้ยืมชื่อ กฤษณะ วิชัยลัก্ষมี วิทยา เหล่านี้ ออกอุทานออกมาไม่ได้ว่า เอ๊ะ แรกชื่อเป็นไทย หาได้นึกไม่ว่า แท้ที่จริงไทยเอาชื่อแขกมาใช้ ที่น่าแปลกก็คือ ชื่อเดียวกันนั้น ถ้าหากให้คนอินเดียกับคนไทยต่างคนต่างออกเสียงตามแบบของตน ถึงจะเรียกนานเท่าไร ต่างก็หาไม่รู้

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

ว่าพูดคำเดียวกัน เรียกชื่อเดียวกัน ดังที่เมื่อครั้งพวกนักเรียนไทยในอินเดียครั้งกระโน้นจะคิดตัวรฟไป क्या เพื่อนมัสการพุทธ क्या ออกเสียงอย่างไรคนขายตัวก็ไม่ยอมรับรู้ว่าผู้ซื้อจะซื้อตัวไปที่ใด แม้จะพยายามออกเสียงตรงตามเสียงของภาษาสันสกฤต ให้ฟังอย่างที่เราเขียนเป็นอังกฤษว่า gaya อย่างไรก็ตามคนขายก็ไม่รู้จะขายตัวสถานไหนให้เพราะฟังไม่เข้าใจ ถ้าไม่ตัดสินใจเรียนภาษาอังกฤษใหญ่ เป็นอันตกรรฟแน่ พอเห็นตัวหนังสือเสมียนขายตัวออกเสียงดังลั่น ซึ่งไม่ใช่ทั้ง क्या กยา หรือ gaya แต่ฟังเป็น แก (เสียงไม่ใช่ ก อย่างไทยแต่อย่าง g ของอังกฤษ) เป็นอันว่าคนไทยพูดเสียงยาวไป เข้าไปจนคนอินเดียฟังไม่เข้าใจ ครั้นเมื่อฟังคนอินเดียพูด คนอินเดียก็พูดเร็วจนหูคนไทยตามไม่ทัน ทั้งๆที่คำนั้นเป็นคำที่เราคุ้นเคยอยู่ เช่น คำที่คนอินเดียร้องแสดงความชื่นชมยินดีแก่ประเทศบ้านเมืองของเขาหรือผู้ใดผู้หนึ่งอย่างเดียวกับ ชโย ของเรา เขียน ชย เช่น ชยอินทร์ หรือ เนห์รูชกิ ชย (หมายความว่าชโยอินเดีย ชโยท่านเนห์รู) ฟังคล้าย ยัย หรือ เยีย (แต่เป็น ย อย่างคำ george ของอังกฤษ) หูคนไทยที่ไม่เคยคุ้นกับการออกเสียงของชาวอินเดีย ได้ยินเป็น เจ ไม่คิดว่าจะคือคำเดียวกันกับที่เราออกเสียงว่า ชัย

จึงเป็นอันว่านอกจากเราจะพูดเร็วแล้ว เรายังออกเสียงคนละเสียงกับเขา ถ้าเราจะพูดคำอะไรให้เขาเข้าใจ เราก็ต้องออกเสียง อะ ชัก ก็ครั้งนี้เราพูดว่า อะ ชัก เรากลับต้องคิดว่าควรจะต้องตรงกับคำของเราวรรใด เช่นนี้จะให้เข้าใจกัน ก็ต้องเรียนรู้ว่าคนทั้งสองชาตินี้ออกเสียงต่างกันอย่างไร (ต่อหน้า 143)

ข้อแบกฝรั่งเงินงาม - ต่อจากหน้า ๑๖

เสียงที่เราออกต่างกับของเขาไปมาก ได้แก่เสียง ค.ข.ฅ.ท.ธ.ฟ.ภ.ศ.ษ.ฬ. กับพยัญชนะวรรค ฎ. ได้แก่ ฎ.ฐ.ช.ฌ.ณ. ตลอดทั้งวรรค กล่าวคือ ค.เขาออกเสียงอย่าง g ของอังกฤษ ฆ.ออกเสียง g กับ h ซึ่งแทนเสียงลมหายใจแรงๆ ช.ออกเสียงอย่าง ge และ ฌ ก็คือเสียง ช กับ ห ที่เป็นเสียงลมหายใจแรงๆเช่นกัน ท.ออกเสียงเป็น ด ฐ ก็เท่ากับ ด กับ ห และ ฬ ออกเสียงเป็น บ ส่วน ภ คือเสียง บ กับ ห ศ.เสียงคล้าย ร.ของเรา ษ. คล้าย sh ของอังกฤษ แต่ม้วนลิ้นลึกเข้าไปเกือบถึงกลางเพดาน เช่นเดียวกับพยัญชนะวรรค ฎ. ทั้งวรรค กับ พ ที่ต้องม้วนลิ้นลึกขนาดนั้น เพราะฉะนั้นถ้าออกเสียงอย่างของเรา จะให้ฟังเป็นอย่างเดียวกับของเขาย่อมไม่ได้

นอกจากออกเสียงต่างกันแล้ว บัญหายังอยู่ที่การถ่ายเสียงลงเป็นตัวอักษรฝรั่งอย่างที่เราเรียกอักษรโรมัน เมื่อเราจะเขียนคำภาษาของเขาลงเป็นภาษาอังกฤษ เขาจะเขียนด้วยอักษรโรมัน (ซึ่งก็คืออักษรอังกฤษ) ครั้นคนไทยอ่าน อ่านอย่างภาษาอังกฤษ พระนาม

พระเจ้าแผ่นดินเนปาลที่เป็นภาษาสันสกฤตทั้งต้นส่วนหนึ่งจึงกลายเป็น บีแกรม พังคล้ายภาษาฝรั่งมากกว่าภาษาแขก ทั้งที่คำนี้เขียน Bikram ตรงกับคำพิภุรม หรือวิภุรม ซึ่งแปลว่า กล้า อย่างพระนามพระเจ้าวิภุรมาหิตย์ ชื่อเอกอัครราชทูตอินเดียสมัยหนึ่งเขียนเป็นอังกฤษว่า Purnendu ถอดเป็นตัวหนังสือไทย ควรเป็นปุรณendu แปลว่าพระจันทร์เต็มดวง ไม่ใช่ ปุรณนตุ อย่างตัวอังกฤษ มีชื่อวารสารอินเดียที่เคยจัดให้เด็กนานาชาติประกวดเขียนภาพและแต่งเรื่องเขียนเป็นอังกฤษว่า Shankar ก็หาใช่ตรงกับ ชันการ์ หรือ ชังการ์ ไม่ ที่แท้แล้วคำนี้คือ ศังกร พระนามหนึ่งของพระศิวะ

เมื่อเป็นเช่นนั้น ถ้าหากได้รู้ไว้บ้างว่าเขาถ่ายคำสันสกฤตลงเป็นอักษรโรมันอย่างไรแล้ว ปัญหาเรื่องการออกเสียงหรือถ่ายลงเป็นอักษรไทยย่อมง่ายขึ้นและถูกต้องมากขึ้น จึงจะกล่าวถึงการถ่ายเสียงลงเป็นอักษรโรมันไว้บ้างในคราวหน้า

□

□

ภาษา

และ: หนองสอ

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ใ้แทนทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็ใ้จะตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใ้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเน ด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมาก จะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ

ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

อักษรโรมันที่ถ่ายเสียงภาษาสันสกฤตนั้นที่จริงก็คือตัวหนังสือภาษาอังกฤษนั่นเอง แต่บางตัวก็แต่งเติมบ้างเพื่อให้ครบเสียง เพราะเสียงสันสกฤตบางเสียงภาษาอังกฤษไม่มี ส่วนการเรียงลำดับอักษรเป็นไปตามแบบอักษรเทวนาครี ที่เรียงตามลำดับที่เกิดเสียงของพยัญชนะ และรวมพยัญชนะที่มีที่เกิดแห่งเดียวกันไว้ด้วยกันเป็นพวกๆ เรียกว่า วรรค พวกที่เข้าวรรคไม่ได้ ก็เรียกว่า เศษวรรค คือเหลือวรรค

ชาวอินเดียใ้ใช้ภาษาสันสกฤตและอักษรเทวนาครี ภาษากุมิโจนกว่าภาษาของเขาออกเสียงอย่างไร เขียน

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี

อย่างนั้น หรือเขียนอย่างไร ก็ออกเสียงอย่างนั้น เมื่อเป็นเช่นนั้น อักษรที่ถ่ายเสียงก็ถ่ายเสียงได้ตรงตามนั้น และเมื่อเห็นอักษรก็อ่านได้ตรงตามเสียงเช่นเดียวกัน อักษรโรมันที่ถ่ายเสียงมาก็นำหน้าตัวอย่างเดียวกันนั้น ถ้ารู้ว่าอักษรแต่ละตัวถ่ายเสียงใด ก็อ่านได้สะดวก ไม่ผิดพลาด อักษรดังกล่าวมีดังนี้ คือ

สระ ได้แก่ อะ-a อา-a อิ-i อี-i อุ-u

อู-u เอ-e ไอ-ai โอ-o เอา-au ฤ-ri ฦ-ri ฦ-lri ฦ-lri (สระเสียงยาวจะมีขีด-อยู่ข้างบน)

พยัญชนะ ก-k ข-kh ค-g ฆ-gh ง-n

จ-c ฉ-ch ช-j ฌ-jh ญ-n

ฏ-t ฐ-th ท-d ฑ-dh ฒ-n

ด-t ฒ-th ฑ-d ฐ-dh ฒ-n

ป-p ฝ-ph ฟ-b ภ-bh ม-m

ย-y ร-r ล-l ว-v

ศ-s ษ-sh ส-s ห-h พ-l

พห-lh

พยัญชนะอื่นที่ไม่ปรากฏได้แก่ ฝ ฟ อันเป็นพยัญชนะที่ไม่มีในระบบเสียงของเขา ส่วน ฏ ค บ ถึงเขาจะไม่มีรูปอักษรตรงกับของเรา แต่เสียงของเขาก็มีคือรูปท ออกเสียงเป็นค แต่ม้วนลิ้นลึก ทออกเสียงค และ พ ออกเสียงบ คำปฤจิต ออกเสียงบันจิต มนุทริ ออกเสียง มันดริ (เราใ้มนเทียร) และ พุราหมณ ออกเสียง บูรามมะนะ เมื่อ ท ห พ ของเขา เรามาออกเสียงอย่างของเรา ไม่ใช้ดและบ เสียงย่อมต่างไป ไม่น้อย นอกเหนือไปจากเสียง ค ฆ ช ฌ ศ ษ (เราออกเสียงเป็น ส เช่นเดียวกันหมด) ฐ ฑ ท ฒ และ พ ดังกล่าวไว้คราวที่แล้ว (อ่านต่อหน้า 142)

ไม่แต่เท่านั้น เมื่อสระพยัญชนะเหล่านี้ปรากฏใน คำก็ยังมีทางทำให้เสียงต่างกันไปอีกด้วย คือ ภาษา สันสกฤตมีพยัญชนะเคียงกันมา ๒ หรือ ๓ เสียง ที่จะ ออกเสียงควบคู่กันไป พยัญชนะตัวแรกจะใช้พยัญชนะ รูปย่อเพราะถือว่าไม่มีสระเกาะ หากเขียนอักษรโรมัน ก็ไม่ต้องใส่อักษร a (ตามธรรมเนียมพยัญชนะแต่ละเสียง ถือว่ามีสระอะเกาะ จึงมักเขียนเป็น ka, kha, ga ฯลฯ) เช่น จกฺกรินฺ เขียน cakrin ห้ายศัพทสันสกฤตบางศัพท์ ก็ไม่ต้องมีสระอะเกาะ จึงไม่มีอักษร a ห้ายพยัญชนะ สุตศัพทเช่นกัน ดังนั้นห้ายคำจกฺกรินฺ ซึ่งจะเขียนเพียง n ไม่ใช่ na ส่วนที่ควบมา ๓ เสียงก็ตัด a ในเสียงที่ไม่ได้ออกเสียงเต็มที่เช่นเดียวกัน เช่น ราชฐฺร เขียน rashtra สุตฺรี เขียน stri

นอกจากนี้ยังมีอักษรที่คิดขึ้นมาพิเศษเพื่อย้ายเสียงพยัญชนะควบหรือประสมบางเสียงโดยเฉพาะ ได้แก่เสียง กษ กับชฺญ. อักษรโรมันไม่มีวิธีย้ายเสียงอย่างอื่น นอกจากตัด a ออกเขียน ksha กับ jna ดังคำ ปกฺษินฺ เขียน pakshin ปฺรชฺญา เขียน prajna วิธีการเขียนพยัญชนะควบหรือประสมแบบนี้มีทั้งในอักษรขอม เขมรในปัจจุบัน มอญ พม่า มีก็แต่อักษรไทยเท่านั้นที่ไม่มีวิธีเขียนพยัญชนะเช่นนี้

ด้วยเหตุนี้เมื่อเราใช้คำของเขา จึงเกิดเป็นปัญหาขึ้น คือคำที่เขาใช้พยัญชนะแยกเสียง (ซึ่งจะต้องเขียนพยัญชนะตัวเต็ม เมื่อเขียนอักษรโรมันต้องใช้ a กำกับพยัญชนะมาด้วย) เรามารวบรวมให้เป็นพยัญชนะควบหรือประสม เสียงก็ย่อมต่างกับเสียงคำเดิมไปเป็นธรรมดา เช่นชื่อพระภรต (อนุชาพระราม)

ควรต้องออกเสียง พระระตะ เขียน Bharata แต่เราออกเสียง พุรต ถ้าใช้อักษรโรมันต้องเขียนว่า phrot ชื่ออักษรที่เรียก เทวนาครี ครี เขาออกเสียง คะรี เขียน gari ไม่ใช่ khri ครุฑ เขาออกเสียง คะระตะ เขียน garuda ไม่ใช่ khrut ครุ เขาออกเสียง คะรุ เขียน garu ไม่ใช่ khru

ส่วนพยัญชนะที่ควบกันมา เรากลับออกเสียงให้ควบกันสนิทเช่นนั้นไม่ได้ทุกเสียง นอกจากที่ควบมากับพยัญชนะบางเสียง เช่น ร ควบกับ ป ต ก เป็น ปร (ประ) ตฺร (ตระ) ฏร (กระ) ฯลฯ เสียงที่ควบกันไม่สนิท เราจะออกเสียงแยกพยางค์ออกไป เช่น สุวสุติ เขียน svasti เราออกเสียง สะหวัดดี เขียน savaddi. นอกจากนี้พยัญชนะของเขาไม่มีเสียงสูงต่ำกำหนดไว้ เราก็มาออกเสียงตามเสียงสูงต่ำของพยัญชนะนำ ดังคำสุวสุติ เสียงของเขาคือจะเป็น ชฺวสุติ เราออกเสียงเป็น สะหวัดดี ดังนี้เป็นต้น

เสียงที่เราออกเสียงแยกพยางค์ออกไปนั้น มีอยู่เสียงหนึ่งคือ พุห เป็นเสียง พ ที่มีเสียงลมหายใจแรงผสมอยู่ด้วย อักษรโรมันไม่มีอักษรพิเศษกำหนดขึ้นแทนเสียงนี้ จำต้องใช้อักษร lh ย้ายเสียง เมื่อเขียนเป็นคำจึงทำให้เข้าใจกันว่า lh ออกเสียงแยกกัน โดยเฉพาะชื่อเมืองหลวงของอินเดียที่เรียก Delhi มักออกเสียงกันว่า เดลลี ที่จริงเสียงควรเป็น เดหฺลี (ออกเสียงให้ปลายลิ้นม้วนเกือบถึงกลางเพดาน พร้อมกับหายใจแรงๆ) หรือถ้าจะออกเสียง ล อยู่หน้า ฮ เป็น เดลลี เสียงก็ควรจะควบกัน ออกเสียงเร็วๆพร้อมกัน ฟังเหมือนเดลี ไม่ใช่แยกเป็น เดล-ลี เช่นนั้น □

๗

ภาษา

และ: **หนังสือ**

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็ใช้จะตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเน ด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมาก จะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ

ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

แบบอักษรโรมันที่ใช้ถ่ายอักษรเทวนาครีตามที บันทึกลงให้ดูคราวที่แล้ว จะเห็นว่าไม่สู้สะดวกในการ พิมพ์นัก เพราะจะต้องมีเครื่องหมายบางอย่างกำกับ คือ สระเสียงยาว ต้องมีขีด - กำกับอยู่ข้างบนตัว อักษร (บางคนจึงใช้อักษรนั้นๆซ้ำ คือ อา ใช้ aa อี ใช้ ii อุ ใช้ uu เพื่อความสะดวก) ญ ใช้ n ที่มี เครื่องหมาย หมวก อยู่ข้างบน ศ ใช้ s ที่มีขีด / หรือ จุด อยู่ข้างบน ส่วนพยัญชนะวรรณยุกต์ ได้แก่ ฎ ฐ ฑ ฒ ณ ก็ต้องมีจุดใต้อักษร t th d dh n ตามลำดับ พ ฤ ก็มีจุดอยู่ข้างใต้ l กับ r เป็น l กับ ri

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี

เมื่อเขียนชื่อหรือคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นภาษาอังกฤษตามธรรมเนียม จำต้องเว้นการใส่เครื่องหมาย ดังกล่าวกำกับตัวอักษร ผลก็คือทำให้ไม่อาจรู้ได้ว่า คำนั้นๆ มีเสียงสั้นยาวเป็นประการใด และอักษรที่ใช้ นั้นเป็นอักษรใดแน่ เช่น n จะเป็น ง ญ ณ หรือ น และ s จะเป็น ศ หรือ ส l จะเป็น ล หรือ ห t th d dh จะเป็น ฏ ฐ ท ฒ หรือ ด ถ ท ฐ ri จะเป็น ริ หรือ ฤ ดังนี้ และคำที่มีสระเสียงสั้น ยาวผิดกันก็ตาม มีพยัญชนะต่างกันก็ตาม แม้ว่าจะ บางเสียงจะไม่ต่างกันไปมากนัก แต่ความหมายย่อม ต่างกันไป บางทีถึงกับมีความหมายผิดแปลกไปคน ละทาง ถ้าไม่ดูอักษรเทวนาครีให้แน่ชัดก็ไม่อาจ กำหนดได้ถูกต้องว่าคำนั้นๆ สกฤตการันต์ด้วยสระใด พยัญชนะใดควรออกเสียงอย่างไร โดยเฉพาะเมื่อต้อง การถ่ายอักษรนั้นลงเป็นคำไทย

ตัวอย่างในเรื่องนี้จะเห็นได้ชัดจากการถ่ายทอด เรื่องของอินเดียที่แปลเป็นอังกฤษมาเป็นไทย ถ้าไม่รู้ อยู่ก่อนว่า คำนั้นๆ เขียนอย่างไร เชื่อว่าคงถอดชื่อ ที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษเหล่านั้นมาเป็นไทยยากไม่น้อย ดังข้อบุคคลชื่อสถานที่ในเรื่องราวรามายณ ฉบับแปลเป็น อังกฤษ (รามายณ คือเรื่องเดียวกับรามเกียรติ์ของเรา) เริ่มแต่ชื่อเรื่องที่เขียน Ramayana ถ้าถอดตรงตามตัว อังกฤษ ก็จะเป็น รมายน ชื่อพระรามก็เขียน Rama ซึ่งไม่มีทางรู้ว่าเป็นเสียงยาว รามะ เรื่องเสียงสั้นยาว เพราะไม่มีเครื่องหมายกำกับนี้ยังมีคำอื่นๆ อีก ได้แก่ คำ นารายณ ที่เขียน Narayana วามเทพ เขียน Vamadeva พราหมณ เขียน Brahman สีดา เขียน Sita สมิตรา เขียน Sumitra มิถิลา เขียน Mithila วายู เขียน Vayu (อ่านต่อหน้า 137)

ข้อแบกฝรั่งจีนจาม - คัดจากหน้า ๑๔

นาค เขียน Naga ส่วนคำที่มีเสียงสั้น ก็จะเขียน
ทำนองเดียวกัน Brahma คือ พรหม Varuna คือ
วรุณ Yama คือ ยม Agni คือ อग्นิ Godavari
คือโคทาวรี

ปัญหาสำคัญก็คือ ไทยเรามากจะออกเสียงคำบาลี
สั้นสกฤตตามถนัดของเรา เสียงยาวทอนให้สั้นลงก็มี
โดยเฉพาะเสียงอัมมีตัวสะกดซึ่งเราคงออกเสียงไม่ถนัด
จึงมีคำใช้อยู่ไม่กี่คำ เช่น คำ นิล ออกเสียงเป็น นิล
มิน เป็น มิน ในคำมินบุรี แต่บางทีก็ยัดเสียงสระ
ให้ยาวออกโดยเฉพาะเมื่ออยู่ท้ายศัพท์ คงเพื่อให้ออก
เสียงสะดวก เช่น คิริ เป็น คีรี วิถี เป็น วิถี ติติ
เป็น ติติ จิรายุ เป็น จิรายุ

เราทอนเสียงหรือยัดเสียงเพื่อประโยชน์ให้ออก
เสียงสะดวกฟังดีถูกหูถูกใจเราเท่านั้น ไม่ได้สนใจว่า
ความหมายหรือหน้าที่ของคำจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร
หรือไม่ ทั้งที่การเปลี่ยนแปลงสระสั้นยาวในภาษา
ทั้งสองนั้นมีความสำคัญเกี่ยวกับหน้าที่กับความหมาย
ของแต่ละคำ เช่น ศสฺสฺตร คือ อาวุธ ของมีคม กับ
ศาสฺสฺตร คือ ตำรา คำสั่งสอน คุรุ (ออกเสียงคะรุ)
ในบาลี (สันสกฤตใช้คุรุ) หมายความว่า ครูคนเดียว แต่ถ้า
เป็น คุรุ ย่อมหมายถึงครูหลายคน หรือ กฤษณ (ออก
เสียงกฤษณะ ต้องมีวันปลายลิ้นลึกเกือบถึงกลางเพดาน

เวลาออกเสียง ฤ ษ และ ณ) เป็นชื่อผู้ชายคือพระ
กฤษณะ ถ้าออกเสียง กฤษณา เป็นชื่อผู้หญิง นาง
กฤษณาในกฤษณาสอนน้องที่จริงก็คือนางเทวราปที
(ออกเสียงทรวบไม่ใช่เท-รา หมายความว่า เป็น
ลูกสาวท้าวทรวบ) ชายาพี่น้องสกุลปาดทพทั้งห้า ที่
ได้ชื่อกฤษณามากก็เพราะเป็นที่โปรดปรานของพระ
กฤษณะ จึงประทานพระนามของพระองค์ให้ แต่
เพราะเป็นผู้หญิงจึงเรียก กฤษณา ตามแบบชื่อผู้หญิง
หรือคำที่เขาดูว่าเป็นเพศหญิง

นอกจากเสียงสั้นยาวจะบอกจำนวนมากน้อย
บอกเพศ ยังอาจจะบอกเครือญาติได้อีกด้วย เช่น
วสุเทว คือ บิดาพระกฤษณะ วาสุเทว คือ พระกฤษณะ
หมายถึงลูกหรือผู้สืบเชื้อสายจากวสุเทว หรือ วสิษฐ คือ
ฤษีที่มีชื่อเสียงผู้หนึ่ง วาสิษฐ ก็คือ ลูก หรือลูกหลาน
ของพระวสิษฐ และวาสิษฐ คือลูกสาวหรือลูกหลานที่
เป็นหญิง

ด้วยเหตุดังนี้ ถ้าหากเขียนหรือออกเสียงผิดพลาด
เสียงสั้นเป็นยาว เสียงยาวเป็นสั้น ทั้งที่เราออกเสียง
หรือเขียนต่างไปจากรูปเดิมตามถนัดอย่างหนึ่ง กับถอด
ผิดมาจากอักษรโรมันอีกอย่างหนึ่ง ย่อมทำให้ความ
หมายของคำหรือระเบียบของคำเดิมต่างไปได้ทั้งสิ้น

□

□

(๔)

ภาษา

และ: หนองบัว

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ใต้แทบทุกเรื่อง แต่ตามแล้วก็จะตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ก็จะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเน ด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ

ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

ที่กล่าวไว้คราวที่แล้วกล่าวถึงความไม่สะดวกในการใช้อักษรโรมันในการพิมพ์ เมื่อไม่สะดวกที่จะใช้ขีด-ข้างบนอักษรที่เป็นรูปสระเสียงยาว ย่อมทำให้เข้าใจผิด หรือบางทีไม่มีทางรู้ได้เลยว่า คำนั้นมีสระเสียงสั้นหรือยาว หากไม่ดูจากอักษรเทวนาครี หรือรู้อยู่ก่อนแล้ว เพราะเป็นคำที่เราคุ้นเคยอยู่ และการเขียนผิดเสียงสั้นยาว ย่อมทำให้ความหมายและระเบียบของคำต่างไปด้วย

การใช้จุดใต้อักษรหรือเหนืออักษรโดยเฉพาะตัว ง และ ศ ที่เขียน n และ s มีจุดอยู่ข้างบน ตัว ฎ ฐ ท

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

ณ ณ พ ฤ ที่ต้องมีจุดใต้ t h d d h n และ l กับ ri ตามลำดับ เมื่อตัวพิมพ์ธรรมดาไม่อาจใส่จุดตามที่ตั้งกล่าวได้ การออกเสียงและความหมายย่อมต่างไป เพราะถึงอย่างไรเสียง ง ญ กับ น และ ณ ออกเสียงต่างกันมิใช่น้อย เมื่อเขียนด้วย n รูปเดียวกัน คนอาจจะออกเสียงอย่างเดียวกัน หากไม่ทราบมาก่อนว่าคำนั้นเขียนสะกดการันต์อย่างไร เมื่อเป็นเช่นนั้นความหมายย่อมเปลี่ยนไปเป็นอันมาก หรือบางทีอาจจะไม่มีความหมายเลย

ศ กับ ส มีหลายคำที่ใช้ได้ทั้ง ๒ รูป จึงไม่สู้เป็นปัญหาหนัก เช่น ศาละ หรือ สาละ (เขียน sal แปลว่าต้นรัง) ศฎา หรือ สฎา (เขียน sata แปลอย่างเดียวกับ ขฎา คือผมที่ขมวดมุ่นไว้ของฤๅษี คาส) นกศาริกา หรือ สาริกา (เขียน sarika) แต่ที่มีความหมายต่างกันก็มี เช่น สกล แปลว่า ชัน เศษ ท่อน ครึ่ง แต่สกล แปลว่า รวมส่วนต่างๆเข้าด้วยกัน หรือทั้งหมด เขียน sakala เหมือนกัน หรือ ศรีระ แปลว่า ร่างกาย แต่ ศรีระ แปลว่า น้ำ เขียน sarira เช่นเดียวกัน ชื่อมารดาพระรามเขียน Kausalya เราเขียนเกาศัลยา ที่จริงชื่อนี้ควรเป็น เกาสัลยา กล่าวว่ามีมาจากคำว่า โกสล ชื่อแคว้นเกาสัลยา หมายถึงแคว้นโกสล แต่คนอินเดียปัจจุบันออกเสียงเกาสลียะ ย่อมหมายความว่าคำนี้เราเขียน เกาสลยา ในพจนานุกรมภาษาสันสกฤตจึงเก็บไว้ทั้งสองคำ แต่กล่าวว่าคำที่ถูกควรเป็นคำที่เขียนด้วย ส ออกเสียง ส แต่คนมักจะทำออกเสียงอย่าง ศ ชื่อแคว้นโกสล ก็ใช้ ศ เป็น โกสล เช่นเดียวกัน เราออกเสียง ศ ส อย่างเดียวกัน ถึงจะเขียนอย่างไรจึงไม่สู้เป็นปัญหาหนัก (อ่านต่อหน้า 145)

คำที่เขียน Lanka ถ้าไม่รู้ก่อน หรือไม่รู้หลักการออกเสียงของเขา ก็คงสำคัญว่า เขียนสั้นกา ฉะนั้นถ้าอักษรฝรั่งเป็น n ย่อมต้องคิดว่าที่นั่นควรใช้ ง ญ น หรือ ณ ถ้ามากับ j เป็น jn ดังในคำ prajna คราวที่แล้ว n นั้นก็ต้องเป็น ญ (ถ้ามีตัวพิมพ์เขาใช้เครื่องหมายหมวกครอบข้างบน) เพราะ j เท่ากับ ช jn เท่ากับ ชญ (แปลว่า รุ) เป็นเสียงพิเศษที่อักษรเทวนาครีมีอักษรกำหนดไว้เฉพาะ ในปัจจุบันเขาออกเสียงเป็น คยุ คำ prajna ที่ถอดออกเป็นปฺรชฺญา เขาจะออกเสียงเป็น ปฺรชฺญา (ค ออกเสียงอย่าง g ไม่ใช่อย่างไทย) ไม่ใช่ทั้ง ปฺรติญา หรือ ปฺรติชะญา คำอื่นๆที่ใช้ ชญ ชาติ ก็ออกเสียงเช่นเดียวกันนี้ บางทีจึงเขียนเป็น gy แทน jn ดังชื่อสถานที่แห่งหนึ่งเรียก Vigyan Bhavan ถอดมาเป็นไทย เป็น วิชฌยานวณ ถ้า n มาหน้าพยัญชนะวรรค จ ที่เขียนเป็น c (จ) ch (ฉ) j (ช) หรือ n (คือ ญ) n นั้นก็ต้องถอดมาเป็น ญ ตามกฎ เช่น Sanjna คือ สญชฺญา ชื่อ ชายา สุรย หรือพระอาทิตย์ sancara คือ สญจร lanchakara คือ ลญจกร หรือ patinna คือ ปฏินญา (เป็นคำบาลีสันสกฤตใช้ ปฺรติชฺญา)

n ก็อาจเป็น n ก็ได้ ณ ก็ได้ ถ้านับเป็นปัญหาสำคัญอีกเรื่องหนึ่ง จะรู้ได้แน่ก็ต่อเมื่อรู้กฎเกณฑ์เป็นต้นว่า n นั้นมากับพยัญชนะใดสระใด ถ้ามากับ sh คือ ช หักมี ri คือ ฤ (เขาถือ ฤ เป็นสระ) เช่นในคำ Krishna n นั้นก็ต้องเป็น ณ แน่นนอน คำนี้ก็คือ กฤษณะ แต่บางทีมีคำบางคำตัด a ข้างท้ายออก

ทำให้พิจารณาว่า n ควรเป็น น หรือ ณ เช่น Lakshman, Brahman, Ravan (คือพระลักษมณ์ พรหมณ์กับราวน (ชื่อทศกัณฐ์)) ที่ n ต้องเป็น ณ เพราะออกเสียงเป็น ณะ แต่ถ้าไม่ออกเสียงเป็น อะ เช่น n ที่ท้ายคำบางคำอย่าง pakshin หรือ cakrin ดังที่กล่าวไว้คราวที่แล้ว n จะตรงกับ น เขียนเป็นไทยเป็น ปกฺชิน จกฺริน n หรือ n ท้ายศัพท์สันสกฤตดังกล่าวนี้ถือเป็นตัวสะกดไม่ต้องออกเสียงสระอะ จึงใส่จุดไว้เป็นสำคัญ ถ้าเขียนเป็นไทยไม่ใช่จุดก็กำหนดยากอีก เพราะบางคำเราออกเป็นเสียง อะ ก็มีโดยไม่ต้องใส่เครื่องหมายอะ กำกับไว้ เช่น อายตฺน ออกเสียงอายะตะนะ

บางทีต้องดูความ ถ้า n มาข้างท้าย และคำนั้นเป็นคำนาม มีความหมายแปลได้ว่า การ ความ เครื่องของ n นั้นต้องถอดมาเป็น น ไม่ใช่ ณ เช่น varnana n แรกเป็น ณ n หลังเป็น น คำนี้คือ วรณนา การพรรณนา ganana คือ คณนา การนับ บางคำที่คล้ายๆ กัน แต่ปรากฏว่าใช้น สะกดบ้าง ณ สะกดบ้าง ถ้าเห็นอักษรฝรั่งเป็น n ลงท้ายก็ต้องพิจารณาดูให้ดีว่าควรใช้น หรือ ณ เช่น jhana กับ nana ต้องเป็น ฌาน กับ ญาณ

พกับล บางทีก็สับสนว่าควรใช้ลอะไร เมื่อคำนั้นเขียนด้วย l เช่น pravala จะเป็น ปฺรวาฬ หรือ ปฺรวาล และ kala ควรเป็น กาฬ หรือ กาล ซึ่งต้องดูข้อความแวดล้อม จึงจะกำหนดได้แน่

ภาษา

และ หนองเสือ

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็ใช้ตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเน ด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมาก จะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ

ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

นอกจากจะมีปัญหาเกี่ยวกับการอ่านอักษรโรมัน ไม่ถูกต้องตรงตามรูปคำเดิม ดังกล่าวเมื่อครั้งที่แล้วมานั้นแล้ว ก็ยังมีปัญหาเรื่องพยัญชนะที่ควบคู่กันมา ๒ หรือ ๓ เสียง ตามแบบคำภาษาสันสกฤต อักษรเทวนาครีมีวิธีถ่ายเสียงเหล่านั้นลงได้ตรงตามการออกเสียง และถ้าจะถ่ายเสียงลงเป็นอักษรโรมัน ก็มีวิธีพอจะทำได้ แต่เมื่อถ่ายเสียงลงเป็นอักษรไทย ไทยเราไม่มีวิธีเขียนเช่นนั้น ฉะนั้นถึงอย่างไรก็ต้องออกเสียงต่างกับเจ้าของภาษาเขาเป็นแน่

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี

กรรมการพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน

ในภาษาสันสกฤต มีคำเป็นอันมากที่มีพยัญชนะควบคู่กันมาได้ ๒ หรือ ๓ เสียง ทั้งที่เป็นพยัญชนะต้น ศัพท์และพยัญชนะท้ายศัพท์ การควบเสียงพยัญชนะหลายเสียงเช่นนี้ หมายความว่า เวลาออกเสียงจะต้องรวบเสียง เสียงใดกลักันได้ก็ออกเสียงกลักันเป็นเสียงเดียว หากกลักันไม่ได้สนิท พยัญชนะต้นจะออกเสียงเพียงชนิดหนึ่งทั้งไม่มีเสียงสระอะเกาะด้วย แต่บางที่พยัญชนะต้นก็ไม่ออกเสียงเลย เมื่อเขียนเป็นอักษรเทวนาครี เขาจะมีวิธีเขียนทำให้รู้ได้ว่า พยัญชนะเหล่านั้นออกเสียงรวบเสียง ไม่ได้แยกกันออกเสียงเป็นคนละพยางค์ หรือบางเสียงเป็นเสียงเฉพาะก็กำหนดอักษรรูปใหม่เป็นพิเศษเช่น ชญ กับ กษ ศฺร ศฺก ดังกล่าวแล้ว อักษรโรมันใช้เขียนโดยพยัญชนะต้นที่ไม่มีเสียงสระอะเกาะ ไม่มีรูป a อยู่ด้วย ถ้าเขียนเป็นคาถาหรือเป็นคำเรากำหนดจุดไว้ได้พยัญชนะเช่นนั้นแสดงว่าไม่มีเสียงสระอะ เช่น คำที่แปลว่า จำได้ระลึกถึง เขียน smara แต่ถ้าเป็นคำที่แปลว่า ร่วมตาย หมายถึงการรบ เขียน samara s ในคำนี้ออกเสียงเต็มเสียง แยกเสียงกับ m (คำที่แยกเป็นส-ร่วม กับมร-ตาย เช่นนี้เป็นภาษาบาลี แต่สันสกฤตแยกเป็น สม กับ ร แปลว่าไปด้วยกัน ร มาจาก วิ แปลว่าไป เคลื่อนไหว) คำทั้งสองนี้เมื่อถอดออกเป็นไทย คำแรกจะเป็น สุมร คำหลังเป็น สมร แต่เมื่อใช้ในภาษาธรรมดาโดยเฉพาะเมื่อใช้เป็นชื่อ ไม่มีการใส่จุดใต้พยัญชนะควบ จึงคงเขียน สมร และออกเสียงให้เป็นเสียง ส นำน ส เราออกเสียงสูง จึงออกเสียงเป็น สะหมอน เหมือนกันทั้งสองคำ ทั้งที่คำหนึ่งเรามาหมายถึงหญิงผู้เป็นที่รัก และอีกคำหนึ่งมาหมายถึงการรบ การทำศึกสงคราม ซึ่งในภาษาของเราจะออกเสียงคำแรกรวบกว่าคำหลัง เทียบได้

เป็น เซมอร์ กับ ซะเมอร์ เมื่อเราออกเสียงเหมือนกันเสียเช่นนี้แล้ว ย่อมรู้ได้ยากว่าคำเดิมเขียนอย่างไร สร้างมาอย่างไร

คำทำนองนี้ยังมีอีกมาก ยิ่งถ้าเป็นคำที่เป็นเสียงสระเอ โอ โอ เอา การเขียนคำที่มีพยัญชนะควบ ๒ หรือ ๓ เสียงดังกล่าวแล้ว ยิ่งเป็นปัญหายิ่งยากทั้งอ่านทั้งเขียน ดังชื่อ นางเทราปที ที่กล่าวไว้คราวที่แล้ว เมื่อเขียนโดยไม่มีจุด ก็อาจอ่านได้เป็น เท-ราปที หรือ อาจเป็น เซาปที ด้วยซ้ำไป แทนที่จะเป็นเสียง ทร ควบ ซึ่งถึงจะไม่ตรงกับเสียง dr ของภาษาสันสกฤต ก็ยังใกล้เคียงกว่าที่ออกเสียง ทกับร แยกกัน (ทั้งยังเปลี่ยนเสียงสระเสียอีกด้วย) หรือออกเสียงทร เป็น ช อย่างคำพหูพจน์ที่คำเดิมเขียน พทร ออกเสียง บะตะระ เรามาออกเสียงเป็น พุทธชา

คำ ไสล เราออกเสียง สะไหล เพราะสำคัญว่า ศกกับล มาด้วยกันในฐานะที่เป็นพยัญชนะควบ แต่แท้ที่จริงจำนเราออกเสียง ไส-ละ ถ้าเขียนเป็นอักษร

โรมันก็เป็น saila ไม่ใช่ slai อย่างของเรา ทั้งนี้ เพราะคำนี้มาจาก ศิลา ที่แปลว่า หิน ไส-ละ แปลว่า ทำด้วยหิน ที่เป็นหิน หรือ เหมือนหิน หมายถึงภูเขา การเปลี่ยนสระ อิ เป็น โอ ก็ตาม หรือ อุ เป็น เอา ก็ตาม (เฉพาะสันสกฤต) ย่อมทำให้ความหมายเปลี่ยนแปลงไป อย่างชื่อท้าวทุรูปท ลูกหลานเรียก เทราปท ที่เป็นหญิงเรียก เทราปที ดังกล่าวแล้ว การเปลี่ยน อุ เป็น เอา ในที่นี้เป็นการแสดงความ เป็นลูกหลาน ส่วน ศิลา เป็น ไส-ละ ก็มีความหมายว่าเนื่องด้วยหินดังกล่าวข้างต้น

คำที่มีเสียงพยัญชนะควบมากับสระเอ ก็ได้แก่ คำ เศรณี ถ้าเขียนดังนี้หรือเขียนเป็นอักษรโรมัน sreni ก็ยังพอรู้ว่า ศร ออกเสียงควบกัน แต่ถ้าเขียนอย่างไม่มีจุดเป็น เศรณี ย่อมเป็นปัญหาว่าจะออกเสียง เส-ระณี หรือ เสฺรณี หรือ เสนี ซึ่ง ร ไม่ออกเสียง อย่างคำ ศรี เศรษฐ ศรัทธา ฯลฯ เมื่อเป็นเช่นนั้น คำที่ไม่ใช่เสียงควบก็เป็นปัญหา (อ่านต่อหน้า 143)

ข้อแบกฝรั่งเงินงาม - ต่อจากหน้า ๑๔

เช่นเดียวกัน เช่นคำ เสวก จะออกเสียง เส-วก หรือ สะเหวก(เขียนเป็นอักษรโรมัน sevok หรือ savek) อย่างคำ เสวก ที่เราออกเสียง สะเหวก เรื่องเหล่านี้ หากเป็นชื่อก็ต้องแล้วแต่เจ้าของชื่อจะออกเสียง มี

ปัญหายู่งี้แต่ผู้อ่านไม่แน่ว่าควรอ่านอย่างไร เพราะมี เรื่องให้ต้องพิจารณาหลายอย่าง เช่นจะออกเสียงเป็น สระอะไร เสียงพยัญชนะแยกกันหรือควบกัน เสียงสูงต่ำจะต้องเปลี่ยนไปตามพยัญชนะตัวนำหรือไม่ดังนี้ □

ข้อแบกฝรั่งเงินจาม - ต่อจากหน้า ๑๖

แต่น่าจะเป็นเพราะได้แบบอย่างจากภาษาเขมรมากกว่า คำเขมรที่เขียนด้วยสระอิ มักจะออกเสียงเป็น อี แต่ ถ้าพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะอโหมะ เสียง อี จะ กลายเป็น เออะ เช่น มิตร เขมรออกเสียง มิต คึกษา เขมรเขียน สีกุสา ออกเสียง เซิกษา สีสุส (ศิษย์) ออกเสียง เซอะสึ ส เป็นพยัญชนะอโหมะ แต่ ม เป็นพยัญชนะโหมะ ส่วนของเราไม่ได้ยึดถือตามนั้น ที่ออกเสียง ฤ เป็น เออะ ก็มีเพียง ฤช คำเดียวเท่านั้น และที่ออกเสียงเป็น อี ไม่ได้กำหนดว่าคำนั้นเป็นเสียง โหมะหรือ อโหมะ เช่น หฤทย หเป็นพยัญชนะ อโหมะ เราก็ออกเสียงเป็น อี คือ หะวิไท ไม่ใช่เออะ ตามแบบเขมร

ส่วนที่ออกเสียง ฤ เป็นเสียง อิ หรือ อี นั้นแม้จะไม่ ได้มีการกำหนดกันเป็นกฎเกณฑ์ตายตัวว่า พยัญชนะ อโหมะจะออกเสียงเป็น อี และพยัญชนะโหมะจะออก เสียงเป็น อี ทั้งนี้เพราะระบบเสียงโหมะและอโหมะ ไม่ได้มีความสำคัญในภาษาของเรา แต่แม้กระนั้นถ้า นำคำที่มี ฤ มาพิจารณาจะเห็นว่าเราออกเสียงตามแบบ นั้น คือคำที่ ฤ มากับพยัญชนะอโหมะได้แก่ ก ต ป ศ ส ห มีคำ กฤต กฤษณ ตฤณ ปฤจณา ศฤงคาร สฤษฎ์ หฤษฎ์ (ความยินดี) ออกเสียงเป็น วิ เป็นกริต กริต สะนะ ตวิน ปริตฉา สะหริงการ สะหริด หะริดสะดี ส่วนที่ ฤ มากับพยัญชนะโหมะ ได้แก่ ค ท น พ ภ ม ว มีคำ คฤหาสน์ หฤม (ยาว) นฤบตี นฤมล พฤตจิก ประพฤติ พฤตัสบดี พฤกษา มฤทุ (อ่อน สุภาพ) มฤษา

(เท็จ) เหล่านี้ออกเสียงเป็นวี ทั้งนี้ยกเว้นบางคำที่ ออกเสียงได้ทั้งวีและวิ ดังกล่าวข้างต้น หรือบางคำที่ ฤ มากับพยัญชนะโหมะควรออกเสียงเป็น วิ กลับออก เสียงเป็นวี ได้แก่ มฤจณา (จากมิจณาแปลว่าผิด) เป็น มะริตฉา นฤคย์ (การพ้องว่า) เป็นนะริต หฤษฎ์ เป็นหริดสะดี

ส่วน ฤ ที่อยู่ต้นศัพท์ออกเสียงได้ทั้งวีและวิ ที่ ออกเสียงวีได้แก่ ฤคเวท เป็น ฤคะเวต ฤชา (คำ ธรรมเนียม) เป็นวีชา ฤช (ตรง) เป็นวีช ฤติ (ใจ ความยินดี) เป็นวีติ ฤตุ เป็นวีตุ ฤทัย เป็นวีไท ฤษี เป็นวีสี ส่วนที่ออกเสียงวีได้แก่ ฤณ (หนี้) เป็นวิน ฤทร์เป็น วิต ฤชยา (ตามรูปโบราณ) เป็นริดสะหยา คำข้างต้นไม่ใช่คำสันสกฤตแท้ แต่เป็นคำดัดแปลง ตกแต่งใหม่คือ ฤติจากรติ (ความยินดี) ฤทัย จาก หฤทัย (ใจ) ส่วนฤชาไม่ทราบว่ามีมาจากภาษาใด

ดังนั้นจะเห็นว่าเสียง ฤ ในคำต่างๆที่เราออกเสียง คงจะมีหลายคำที่ฟังคล้ายเจ้าของภาษา ถ้าไม่คล้าย ดิ้นที่ออกเสียงวี ก็คงไปคล้ายดิ้นที่ออกเสียงวี ทั้งนี้ นอกจาก ฤษี ที่ออกเสียง ฤ เป็นเรอ คำเดียวเท่านั้น

(แต่ชื่อที่ตั้งใหม่ในปัจจุบัน ชาวเจ้ากำหนดเสียง ให้ออกเสียงเป็นวีแทบทุกชื่อ เพราะเมื่อเป็นชื่อ เสียง วิ ย่อมฟังเข้าดีกว่าเสียงวี แต่เรื่องชื่อจะออกเสียง อย่างไรก็แล้วแต่เจ้าของชื่อจะถูกใจ ถึงจะไม่เข้ากฎ เข้าเกณฑ์ไปบ้างก็คงไม่เป็นไร เพราะชื่อเป็นเพียง สัญลักษณ์อย่างหนึ่งเท่านั้น) □

ภาษา

และ: หนองสอ

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ใต้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็ใช้ตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเน ด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ

ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

อันเสียงสระที่เราออกเสียงต่างกับของสันสกฤตนั้น นอกจากดูดังกล่าวแล้ว ก็ยังมีสระอื่นอีก ซึ่งส่วนมากจะไปสัมพันธ์กับเรื่องตัวสะกดด้วย ตัวสะกดคือพยัญชนะที่อยู่ท้ายคำและไม่เปล่งเสียงหรือมีเสียงสระอยู่ด้วย ถ้ามีสระอยู่ด้วย ก็เท่ากับแยกไปเป็นอีกพยางค์หนึ่ง เขียนอักษรโรมันก็จะต้องมีรูปสระ a e i o u ฯลฯ เกาะมาด้วย เช่น เจตสิก เขียน cetasika ถ้าเขียนเสียงไทยที่รวมพยางค์ท้ายให้เป็นพยางค์เดียวกัน จะต้องเขียน cetasik

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

กรรมการพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน

สระอะที่มาในลักษณะข้างต้น ถือว่ามาในลักษณะแม่ ก กา คือไม่มีตัวสะกด นับว่าไม่มีปัญหาอะไร แต่เมื่อมากับพยัญชนะต้นและมีพยัญชนะตัวสะกดมาด้วย เสียงสระอะนั้นจะไม่คงเป็นอะอย่างในภาษาเดิม แต่จะกลายเป็น โอะ หรือ เออะ หรือ เสียงอื่นไป ทั้งนี้นอกจากจะมีเครื่องหมายไม้หันอากาศกำกับข้างบนก็จะคงเสียง อะ อยู่ได้ตามเดิม เช่น วน (ป่า) เป็น วัน สด (ร้อย) เป็น สัด ชฎ (มวยที่มุ่นไว้อย่างของดาบส) เป็น ชฎ แต่ถ้าไม่มีเครื่องหมายไม้หันอากาศก็จะต้องออกเสียง เป็น วน สด ชด คำอื่นๆก็ทำนองเดียวกัน คำเดิมคำเดียวเราจึงมาแปลงใช้ได้หลายรูป เช่น วจน (คำพูด) เป็น วจนะ ออกเสียงวะจะนะ (vacana) ก็มี เป็น วจน์ ออกเสียง วัตจะนะ (vatcana) ก็มี เขียน พจน ออกเสียง พดจะนะ (photcana) ก็มี เขียน พจน์ ออกเสียง พด (phot) ก็มี รวมแล้วได้ถึง ๔ รูป การที่เป็นเช่นนี้ได้ก็เพราะอาศัยออกเสียงสระ อะ ให้เป็น อะ บ้าง โอะ บ้าง อาศัยไม้หันอากาศบังคับให้เป็นเสียงอะบ้าง อาศัยไม้หันทฆาตฆ่าเสียงทำให้ไม่ออกเสียงพยางค์ท้ายบ้าง และออกเสียง ว ให้เป็น พ บ้าง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เองที่ทำให้เสียงต่างไปจากเสียงเดิมของเขา

ยังมีคำบางคำที่ออกเสียง อะ กลายเป็นเสียงอื่น ไม่ใช่ โอะ ก็มี ได้แก่คำที่มี ร สะกดและเราออกเสียงเหมือน น สะกด อย่างแม่นั่น จะต้องออกเสียงสระอะให้เป็น เออะ เช่น จร ออกเสียง จอน ปัวร์ เป็น บลวอน สมร เป็น สะหมอน แต่ด้าส สะกดคงออกเสียงเป็นโอะ อย่างคำอื่นๆ เช่น จลาจล เป็น จะลาจน วิมล เป็น วิมน กลเป็น กน บางทีไม่มีตัวสะกดออกเสียงเป็น ฮอ ก็มี เช่น ปติเป็น บอดิ (ต่อหน้า 144)

ข้อแบกฝรั่งเงินจาม - ต่อจากหน้า ๑๒

แต่ถ้ามีพยัญชนะอื่นตามหลังสระอะ เสียงอะจะ เป็น พ ก็คงเสียงอะเป็น โอะ เช่นคำอื่นๆ ดังคำ ศว กลายเป็นเสียงอื่น พยัญชนะเหล่านั้นได้แก่ ย กับ ว เป็น ศพ) แต่ถ้ามี ร ตามมา กลับออกเสียงเป็น อัว ถ้าสระ อะ มากับ ย เสียงอะจะกลายเป็น โอ เช่น นย เช่น ปฺรชฺวร เป็น ประชวน ศฺวร เป็น สวน ดังคำ เป็นนัย (โน) ชย เป็นชัย (โช) อาลย เป็น อาลัย อิศฺวร เป็น อีสวน (อาไล) แต่ถ้าสระ อะ มากับ ว เสียงอะก็จะกลายเป็น เมื่อเราถือว่า เสียง โอ ก็เท่ากับ อะ มี ย เป็นตัว เอา และเขียนรูปสระเอาด้วย เช่น ชว (เร็ว) เป็น สะกด และเอาก็เท่ากับอะ มี ว เป็นตัวสะกด จึงไม่ควร เซาว์ ชวน (ความเร็ว) เป็นเซาว์ (แต่ถ้าแปลง ว มีตัวสะกดใดๆ ตามหลังสระโอกับเอา แต่คำสันสกฤต

มีค่าที่เป็นเสียงไอมีตัวสะกดได้ เมื่อเรายืมคำเช่นนั้นมาใช้ เราจึงออกเสียงอย่างเจ้าของภาษาเขาไม่ได้ เสียงจึงเปลี่ยนเป็นอย่างอื่นไป คือ ไอ มีตัวสะกดกลายเป็น แอ ได้แก่คำ ไวหุย เป็น แพทย์ ไวศุย เป็น แพศย์ (สนววรรณที่ ๓ ของชินธุ) และ ไสนุข (ที่มาจากแม่น้ำสินธุ มีน้ำกับเกลือ) ก็เป็น แสนธพ คือมาจากแม่น้ำสินธุ (ใช้สินธุก็มี ส่วนเกลือจากดิน เรียกเกลือสินเธาว์ ออกเสียง ธว เป็น เชาว) กับ ไสนุย (กองทัพอหรือทหาร) เป็น แสนย ส่วน เอมมีตัวสะกดของสันสกฤตไม่มีใช้ในไทย (มีแต่คำภาษาพม่าเรามาออกเสียงเป็นออ เช่น เมาง เป็น หม่อง)

จึงเป็นอันว่าเสียงสระที่มีตัวสะกดเราออกเสียงต่างกับเจ้าของภาษาไปเป็นอันมาก น่าจะถามว่าเหตุใดเราจึงออกเสียงแปลกไป เริ่มแต่ออกเสียงพยัญชนะแต่ละเสียงเป็นเสียง ออ คือ ก ช ค ฆ ง เป็น กอ ขอ คอ งอ เมื่อมีพยัญชนะตัวสะกด แทนจะคงเสียงออไว้ เช่น วน ควรเป็น วอน กลับออกเสียงเป็น โอะเป็น วน แต่บางเสียงโดยเฉพาะที่มีร สะกด กลับคงเสียง ออ เช่น วร เป็น วอน แต่ ปารท กับนารท เป็นปรอทกับกับนารทก็มี ครั้นใส่เครื่องหมายไม้หันอากาศไว้ข้างบน เสียงกลับเป็นอะตามเสียงคำเดิม เช่น วน เป็น วัน ชาวอินเดียหลายถิ่นมีเบงคอล โอริสสาและอัสสัมออกเสียง อะเป็น ออ เช่น รด เป็น รอด ไม่ทราบว่าเป็นเสียงของชาวอินเดียเหล่านั้นจะมาเป็นต้นเค้าเสียง อะ ที่ออกเป็น ออ ของเรา หรือแม้ของเขมรด้วย แต่เขมรนั้นกำหนดเป็นทั้ง ออ และโอ หรืออัว แล้วแต่ถิ่น พิศดารไปกว่าของอินเดีย คือ

สระอะที่มากับพยัญชนะอโฆชะ (ได้แก่ ก ช จ ฉ ฎ ฏ ณ ต ศ ถ บ ผ ส ห พ อ) ออกเสียงเป็นออ คือ กอ ขอ จอ ฉอ ฯลฯ แต่ถ้ามากับพยัญชนะโฆชะ (ได้แก่ ค ฆ ง ช ฌ ญ ท ฒ ท ธ น พ ภ ม ย ร ล ว) ออกเสียงเป็น โอ หรือ อัว เมื่อมีพยัญชนะตัวสะกด เสียงก็คงเป็นไปตามเสียงพยัญชนะต้นเช่น กน เป็น กอน คน เป็น กน การที่เราออกเสียงสระอะโดยเฉพาะที่มีตัวสะกดเป็นเอะบ้าง โอะบ้าง แทนที่จะเป็นเอะ ทั้งหมด หรือโอะทั้งหมดนั้น น่าคิดว่า อาจจะได้แบบอย่างมาจากเขมรมากกว่าได้จากอินเดียโดยตรง แต่ด้วยเหตุที่เราไม่ได้ถือความสำคัญของพยัญชนะโฆชะกับอโฆชะดังกล่าวแล้ว เราจึงออกเสียงตามสะดวกของเรา เช่น มงคล ออกเสียงเป็น โอะตรงตามแบบ เพราะทั้ง ม และ ค เป็นพยัญชนะโฆชะ แต่บ ท เป็นพยัญชนะอโฆชะแทนที่จะออกเสียงเป็น บ็อค อย่างเขมร กลับออกเสียงเป็นโอะ

ส่วนเครื่องหมายไม้หันอากาศนั้น มีท่านผู้รู้กล่าวว่านอกจากจะกำกับเสียงอะให้คงเป็น อะ ไม่ใช่ โอะหรือเอะแล้ว ก็ยังช่วยบอกให้รู้ว่าคำนั้นพยางค์นั้นสั้นสุดลงที่ไหน มีพยัญชนะใดเป็นตัวสะกด มิฉะนั้นแล้วจะแบ่งยาก พยัญชนะที่สำคัญว่าเป็นตัวสะกดอาจเป็นพยัญชนะต้นของพยางค์ต่อไปก็ได้ เช่น รมณ อาจออกเสียงเป็น รัมมะนะ ระมะนะหรือระมนได้ แต่ถ้าใส่ไม้หันอากาศเป็น รัมณ ก็ทำให้สังเกตง่ายขึ้น แม้ว่าจะยังออกเสียง ม ที่เป็นตัวสะกดเป็นเสียงอะก็ตาม

□

□

(8)

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็ใช้ระกอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเน ด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ

ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

คราวที่แล้วกล่าวถึงเรื่องพยัญชนะตัวสะกดที่สัมพันธ์กับสระ คือ พยัญชนะตัวสะกดที่ต่างไปทำให้สระเสียงเดียวกันออกเสียงต่างกันไปได้ ได้แก่ อะ มา กับ ร์ เสียงกลายเป็น เอาะ ถ้าอะมากับ ล เสียงคงเป็นโออย่างพยัญชนะตัวสะกดอื่นๆ ถ้าอะมากับ ย เสียงเป็นไอ แต่ถ้ามากับ ว เสียงเป็นเอาดัง ชว เป็น เชาว และถ้ามี ร์ ตามมาเสียงจะกลายเป็นอัว เช่น ปุรชวร เป็น ประชวร ดังกล่าวแล้ว

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

กรรมการพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน

พยัญชนะตัวสะกดของไทยมีได้ไม่กี่เสียง กำหนดลงได้เพียง ๔ เสียง ดังที่เราเรียก แม่กด กด กบ กง กน กม เกย เกว หมายความว่าถ้าเป็นพยัญชนะ ก สะกด คือเป็นแม่กด ด สะกด เป็นแม่กด ฯลฯ เมื่อเรยีนคำบาลีสันสกฤตที่มักจะมีหลายพยางค์มาใช้ เราก็รวบพยางค์หลายพยางค์นั้นให้น้อยลง จนอาจจะกลายเป็นเพียงพยางค์เดียว เช่น รสชาออกเสียง ระสะ เราออกเสียงเป็นรด รด ชาออกเสียงระดะ เราก็ออกเสียงเป็น รด เช่นเดียวกัน ดังนั้นผลจากการรวบพยางค์ให้น้อยลง ก็คือ พยัญชนะสุดท้ายนั้นไม่ออกเสียงสระ และกลายมาเป็นพยัญชนะตัวสะกดรูปต่างๆในภาษาไทย ดังมี ช ค จ ช ส ฎ ฯลฯ สะกด ซึ่งเราจะต้องกำหนดการออกเสียงเสียใหม่ กล่าวคือต้องให้เข้ากับแม่ตัวสะกดของเรา และเราก็กำหนดลงเป็นระเบียบได้ ดังนี้คือ ก ช ค ฆ สะกด คือเป็นแม่กด จ ฉ ช ฌ ญ ฎ ฐ ท ฒ ต ต ฎ ทธ และ ศ ษ ส สะกดคือเป็นแม่กด บ ป ผ พ ภ (รวมทั้ง ฟ ในคำอังกฤษด้วย) สะกดคือเป็นแม่กด และ ญ ณ ร ล ห สะกดคือเป็นแม่กด ดังเช่น สุนัข ฆ สะกด เป็นแม่กด พุร ฐ สะกด เป็นแม่กด ปรรภภ สะกด เป็นแม่กด อรุณ อรัญญ กับ ญ สะกดเป็นแม่กด ฉะนั้นการออกเสียงคำของเขาจึงต่างไปหลายประการ คือ ต่างทั้งเสียงสระ (บางคำที่เมื่อมีตัวสะกดเสียงจะกลายเป็นโอ) ทั้งเสียงตัวสะกดทั้งพยางค์ก็ยังสั่นลง

เรื่องตัวสะกดมีปัญหาคำหลายอย่างหลายประการ ล้วนแต่ทำให้การออกเสียงต่างกับเสียงคำเดิม มีทั้งตัวสะกดที่เป็นพยัญชนะเดียว (ต่อหน้า 145)

ข้อแบกฝรั่งเงินงาม – ต่อจากหน้า ๑๔

และพยัญชนะควบ ตัวสะกดเสียงหนึ่งคือว ซึ่งถ้ามากับสระอะ จะออกเสียงเป็นอ้วนหรือเอาดังกล่าวแล้ว แต่ถ้าจะให้ออกเสียงเป็นสระอื่นมีสระโอะเป็นต้น จะออกเสียงว เป็นตัวสะกดไม่ถนัด จึงต้องแปลงเสียงว ให้เป็น พ เช่น สิ้นรว เป็น สิ้นรพ ศว เป็น ศพ นว เป็น นพ ฉะนั้นคำบางคำจะหาที่มาเดิมจึงต้องนึกถึงเสียงสระที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น ชื่อแม่โพสพ เทพธิดาประจำข้าว กล่าวว่เรียกโพสพก็มี หากเป็นเช่นนั้นก็น่าจะมาจากคำไวศุรวณ ซึ่งคือ ท้าวกุเวร อาศัยที่ว ออกเสียงเป็น พ และ ร กับ ณ ไม่ออกเสียง คำที่เขาออกเสียงไวศุระวะนะจึงกลายมาเป็นโพสพ และโพสพไปในภาษาของเรา เมื่อว มากับเสียงสระอื่น ถ้าจะรวบให้เป็นตัวสะกด ว ไม่มีทางออกเสียงเป็นอื่นได้นอกจากกลายเป็น พ เช่น เทว เป็น เทพ เสว เป็น เสพ บางทีอาจมีพยัญชนะอื่นตามมาถ้าไม่ออกเสียงก็ต้องใส่เครื่องหมายทัณฑฆาตฆ่าเสียงเสีย แต่ถ้ามีคำอื่นมาต่อก็ออกเสียงเป็นอีกพยางค์หนึ่งไปดังคำ ราพณ์ ซึ่งเรามักนึกว่าเป็นยักษ์พวกทศกัณฐ์โดยทั่วไป แต่ที่จริงมาจากคำ รวณ อันเป็นชื่อตัวของทศกัณฐ์ (ชื่ออื่นนอกจากนั้นอันได้แก่ ทศพัคค์์ ทศกัณฐ์ ทศเศียร ฯลฯ ล้วนเป็นฉายา) เมื่อมีคำ อสุร มาต่อจึงออกเสียง ณ เป็น ราพณาสุร ชื่อพระลักษมณ์ เราก็รวบเสียงเสียให้เหลือพยางค์เดียวมิฉะนั้นแล้วถ้าออกเสียง ลักษณะนะ ตามภาษาของเขา จะมีถึง ๔ พยางค์

เสียงตัวสะกดนี้บางทีกลายไปเองโดยไม่เจตนา จะแปลงเสียง อาจเป็นเพราะออกเสียงท้ายของคำนั้นไม่ถนัด หรือเพราะไม่นิยมด้วยรู้สึกว่ฟังไม่ไพเราะ หรือเพราะเห็นแบบอย่างจากคำอื่นๆ ดังเช่นคำที่เป็นแม่กนสะกด ออกเสียงเป็นแม่ก่งสะกดก็มีในคำบางคำ เช่น จัณทาลเป็นจันทาน (อาจเป็นไปตามแบบเพี้ยนเป็นเพ็ง จัญไรเป็นจังไร) หรือคำที่แม่กตสะกด ออกเสียงเป็นแม่กกตสะกด เช่น สมพัคฺสรเป็นสมพัคสร เสวตเป็น เสวก เสวตจักรเป็นเสวกจักร (เขียนไว้ก็มีดังในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ รัชกาลที่ ๑) อาจเป็นเพราะต้องการให้เข้าสัมผัส เช่นกลอนกล่าวว่า พี่จะตั้งเจ้าไว้ให้เป็นเอก ร่วมเสวกจักรประภัสสร ชื่อพิเภก ก็คงจะทำนองเดียวกัน ชื่อเดิมที่เป็นแม่กตคือพิภิชณ จึงกลายมาเป็นเสียงแม่กก แต่บางทีตรงข้ามกับที่กล่าวนี้ก็มีดัง ชื่อ พระสัทรุด อนุชาพระราม ชื่อในรามายณ คือ ศตรุณ ซึ่งแปลว่าผู้พิฆาตศัตรู เสียงแม่กกกลายเป็นแม่กต แต่ชื่อนาง สำนึกษา ที่เปลี่ยนไปมาก จาก สุรูปนขา (แปลว่าผู้มีเล็บอย่างกระดังผัดข้าว) ไม่น่าจะเสียงจะเปลี่ยนมาจากที่อื่นก่อนเรื่องรามายณมาถึงเรา หรือจะเปลี่ยนตามแนวเทียบคำ กลับพฤกษ์ เป็น กำมพฤกษ์ อย่างที่ใช้ในกลอน (รามเกียรติ์ รัชกาลที่ ๒) คำ โกเมน ก็เช่นเดียวกัน ไม่ทราบว่กลายมาจาก โคมเท ในภาษาสันสกฤต (จากแม่กตมาเป็นแม่กน) หรือมีที่มาจากภาษาอื่น □

๖๒๕ ๕๐๖ ๔๗ ๔๕๐ ๒๕/๖

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็ให้ตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเน ด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมาก จะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ

ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

ได้กล่าวไว้คราวที่แล้วถึงการออกเสียงชื่อที่มีพยัญชนะตัวสะกดต่างไปจากเสียงเดิม ดังชื่อบุคคลสำคัญๆในเรื่องรามเกียรติ์เป็นต้นว่า ชื่อพิเภก ชื่อสัตรุด ที่ในรามายณะฉบับบาลีมีออกเสียง วิษณฺกับศครุณ นอกจากที่กล่าวแล้ว ก็ยังมีชื่ออื่นๆเช่นอสูรเทพบุตรที่ชื่อวิราธ เราเรียกในรามเกียรติ์ว่าพิราพ เสียงแม่กดกลายเป็นแม่กบ ทำให้ความหมายกลายจากการจัดชวายเป็น การร้อง ไป บางทีก็เป็นเสียงตัวสะกด

บรรจบ พันธเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

กรรมการพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน

แม้เดียวกันดังเช่นชื่อสุรภณผู้ถูกสาป เราก็ออกเสียงเป็น กุมพล เสียงก กลายเป็นกม ที่ฟังคล้ายคำไทย ดังนั้น พนฺธ จึงต้องเขียนเป็น พล เพื่อให้เข้าความ ทั้งที่ทั้งพนฺธกับพลต่างออกเสียงอย่างเดียวกันในภาษาไทย

ยังมีชื่อในเรื่องรามเกียรติ์อีกหลายชื่อที่ออกเสียงต่างกับชื่อในรามายณะฉบับบาลีมี บางชื่อก็ไม่ปรากฏในรามายณะฉบับนั้น ชื่อเหล่านั้นได้แก่ชื่อที่ลงท้ายด้วย อัน อัม และโอ ดังชื่อ กุเปรัน มารัน สุมันตัน อสูรมายัน สุธามันตัน เมืองชุนัน อโนมาตัน ปานัน กุมิตัน ตรีปักกัน ทศคีรีวัน บั๊กหลัน เมืองครุว่า ตรีปุรัม ศรวิษณุปาณัม มูลพลัม นางประไลติ นางวรประไล นางสุวรรณมาโล จนทำให้เกิดกันว่ารามเกียรติ์ของไทยจะมีเค้ามูลมาจากทมิฬ ดังกล่าวไว้ในอุปกรณรามเกียรติ์ของเสฐียรโกเศศกับสมญาภิธานรามเกียรติ์ของนาคะประทีป ตามหลักของภาษาทมิฬ คำใดที่ถือว่าเป็นเพศชายทางไวยากรณ์จะต้องลงเสียงอัน ดังนั้นชื่อ กุเปรัน ก็คือกุเวร มารัน คือ มาร สุมันตันคือสุมนต ชุนัน คือ ชุเห ที่ภาษาทมิฬออกเสียง กุกัน ชื่อท้าวลัสเตียน ภาษาทมิฬเรียก เปาลสฺตยัน จากชื่อสันสกฤตว่าปุลสฺตย ชื่อทศคีรีวัน ลูกของทศกัณฐ์ ก็คือทศคุรีว (แปลว่าสิบคอ) คำที่ดีนี้เป็นนปฺงสกลิงค์ทางไวยากรณ์ (ที่กล่าวเช่นนั้นเพราะการกำหนดเพศของภาษาของเขาไม่ได้กำหนดเพศตามความเป็นจริง) ลงท้ายคำด้วยเสียงอัม ดังชื่อตรีปุรัม คือตรีปุระ ชื่อศรอินทริชิตว่า วิษณุปาณัมก็คือวิษณุปาณ เมืองครุว่าคือครุ ตรีพลัมคือตรีพล มูลพลัมก็คือมูลพล (อ่านต่อหน้า 139)

ข้อแนกฝรั่งเงินจาม - ค่อจากหน้า ๑๖

ส่วนคำที่ลงท้ายด้วย โอ นั้นเป็นคำที่ดีว่าเป็น
เทศหญิงทางไวยากรณ์ ที่ลงเสียงโอ ก็ได้แก่ชื่อ
สุวรรณมาโล มาโล ก็คือ มาลา และชื่อวระประโกกับ
ประโกวดี คำประโก ก็คือ ประภา ชื่อนางอากาศ
ตะไลย ที่เป็นนางอสุรเสื่อเมืองเผ่ากรุงลงกา ตะไลย
น่าจะเป็นคำสันสกฤต ตาร ที่แปลว่าผู้คุ้มครองป้องกัน
และออกเสียงข้างท้ายเป็นโอตามแบบภาษาทมิฬ ชื่อ
ทั้งหมดที่กล่าวข้างต้นคงจะได้เปลี่ยนแปลงมาก่อนหน้า
ที่จะมาถึงภาษาไทย

แต่ที่เรามาเปลี่ยนแปลงไปเองก็ได้แก่ชื่อนาง
โกเกยี่ ธิดาท้าวเกยกย เราออกเสียงเป็นโกยเกศี ธิดา
ท้าวโกยเกศ ที่ออกเสียงพยางค์ท้าย ยี่ เป็น ศี คง
เพื่อให้ออกเสียงสะดวกฟังดียิ่งกว่าอื่น ส่วน ย ท้าย
โก นั้นดูเหมือนเป็นการแทรกเสียงเพื่อเชื่อมเสียง
พยางค์หน้ากับพยางค์ท้ายให้เนืองกัน แต่ที่จริง ย ก็
คือเสียงท้ายสระโอนั่นเอง เพราะเสียงโอก็คืออะมี
ยสะกด (เขียนอัย) ถ้าไม่ออกเสียง ย ในฐานตัวสะกด
เสียงก็คงเป็น โกเกศี เรื่องการออกเสียงตัวสะกดหรือ

ไม่ออกเสียง เมื่อคำนั้นมีพยางค์อื่นหรือคำอื่นตามมา
นับเป็นปัญหาอย่างหนึ่งในภาษาไทย

ตามธรรมเนียมคำคำนี้มีตัวสะกดเป็นพยัญชนะ ๒
เสียงอย่างที่เราเรียกพยัญชนะซ้อนหรือพยัญชนะประสม
และพยัญชนะนั้นๆเป็นพยัญชนะที่ดีว่าไม่มีเสียง คำ
นั้นไม่ออกเสียงพยัญชนะตัวสะกด เช่น วิตุถาร เป็น
วิตุถาน สบุดาหเป็นสับดา ถ้าไม่ใช่พยัญชนะดังกล่าว
บางทีก็ออกเสียงตัวสะกดเช่น ศาสดา (สาดสะดา)
ประคิษฐาน (ประคิตสะดาน) กัลยา (กั้นละยา) ศุลกากร
(สุนละกากรอน) แต่ที่ไม่เป็นเช่นกล่าวนี้นี้ก็มีเช่น
อริษฐาน (อะหิดดาน) ถ้าเป็นพยัญชนะเดียวก็มักออก
เสียงแต่ละพยางค์ไป เช่น วิมลา เป็น วิมะลา
กมลลา เป็น กำมะลา เรื่องนี้นับว่าต่างกับเสียงภาษา
เดิม โดยเฉพาะที่ออกเสียงกันในปัจจุบัน คือแทนที่จะ
ออกเสียง ม ในคำทั้งสองเป็นอีกพยางค์หนึ่ง เรากลับ
ถือ ม เป็นตัวสะกดที่ไม่ออกเสียง คำทั้งสองข้างต้น
จึงออกเสียงเป็น วิม-ลา กับ กำ-ม-ลา

10

ภาษา

และ หนองเสือ

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ใต้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็ไรจะตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็คงไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเน ด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ

ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

ชื่อที่เราออกเสียงต่างกับของเขาในลักษณะต่างๆ ดังกล่าวแล้วอันได้แก่ ออกเสียงตัวสะกดต่างไปบ้าง ออกเสียงตัวสะกดในคำที่เขาไม่ออกเสียงบ้าง ฯลฯ ที่ต่างไปอีกแบบหนึ่งก็คือชื่อ นางเกาสลยา ในเรื่อง รามเกียรติ์ เรามาเรียกเป็น เกาสลริยา ทำให้ดูเป็นคนละคำคนละความหมายไป แท้ที่จริงสรียาในที่นี้ก็คือสลยาที่นำมาดัดแปลงใหม่ให้ออกเสียงง่ายสำหรับคนไทย คือแทนที่จะให้สย ออกเสียงควบกัน ฟังเป็น เกาสะเลี่ยในภาษาของเขา เรากลับแทรกเสียงสระอะ

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

กรรมการพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน

เป็น ลีย เตี้ย แต่คงจะเป็นเพราะเสียงคล้ายสรียาที่เราคุ้นหูอยู่ก่อน เกาสลยาจึงกลายมาเป็น เกาสลริยา

นอกจากนี้ก็ยังมีการตัดการเติมบางส่วนของชื่อ คือส่วนหน้าบ้าง กลางบ้าง หลังบ้าง สุดแต่ให้ออกเสียงสะดวกสบายฟังไพเราะเป็นไรได้โดยไม่คำนึงว่าความหมายจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรหรือไม่ ดังชื่อ พระสัตรุด บางแห่งก็เรียกเป็น สัตรู คำเดิมสัตรุนที่มีความหมายว่าผู้พิฆาตศัตรู จึงกลับเป็นตัวศัตรูเสียเอง หรือเทวกุมารโอรสพระอิศวรกล่าวว่าว่ามีสององค์คือ พระพิเนศ กับ พระพินาย ซึ่งอุตารมาเป็นเสนา-วานรชื่อนิลชั้น กับ นิลเอก ที่แท้ก็คือพระคเณศองค์เดียวกัน เทวดาชั้นคูมีฉายามากมาย องค์เดียวมีชื่อ ฉายานับเป็นสิบๆ ชื่อ พระพิเนศ ตัดมาจาก วิมเนศวร จากคำวิมณ กับ อีศวร หมายถึงผู้เป็นใหญ่เหนืออุปสรรค เมื่อ ข หายไป ความหมายเดิมก็หายไปด้วย ส่วน พระพินาย ก็ตัดมาจาก วินายก อันเป็นฉายาอีกอย่างหนึ่งของพระคเณศ คือผู้พาให้พ้นไป หมายถึง ผู้พาอุปสรรค หรือขจัดอุปสรรคให้พ้นไป

การตัดเช่นนี้ย่อมทำให้ความหมายของคำที่ถูกตัดเปลี่ยนแปลงไปได้เป็นธรรมดา บางทีก็มีนิทานประกอบด้วย ดังชื่อ นางมณโฑ เป็นชื่อที่ตัดมาจาก คำ มนุโฑหรือ อันแปลว่า นางผู้มีท้องเล็ก หมายถึง เหวเล็ก (จากมนุ+อุหรือ) ที่เสฐียรโกเศศกล่าวถึง รามายณะมลายูในอุปกรณณ์รามเกียรติ์ก็กล่าวว่า “นางสะกุนคุมบุหงาสะดังกิ มเหสีพระเจ้าศรีราม มีขนาดบั้นเอวก็วเล็ก แม้จะใช้นิ้วหัวแม่มือกับนิ้วนางงวอบเอวก็ได้รอบ พระรูปกายแบบบางราวลำต้นข้าวฟ่าง” แต่เมื่อเราดัด ตรี ออก มนโฑ (อ่านต่อหน้า 149)

ข้อบกพร่องเงินจาม - ต่อจากหน้า ๑๖

ย่อมไม่มีความหมายอะไร แต่เสียงไปคล้ายคำ มณฺฑก ที่แปลว่า กบ จึงเกิดเป็นนิทานต้นกำเนิดนางมณโฑว่าเป็นกบ (ซึ่งรามายณะมลายูก็มีเรื่องกำเนิดนางมณโฑเป็นกบแต่ไม่ใช่ฤๅษีชบ กลับเป็นนางมณทุหรี เสกขึ้นมาเองจากเหงื่อโคลที่ดูออกมาแล้วขึ้นเป็นก้อน ดังกล่าวไว้ในอุปกรณธรรมเกียรติ)

เรื่องการเปลี่ยนแปลงเสียงกับนิยายประกอบเรื่องนั้นมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือเมื่อเสียงเปลี่ยนแปลงไปความหมายก็ต้องเปลี่ยนไป และเรื่องราวก็ต้องเป็นไปให้เข้ากันด้วย เช่น โอรสทศกัณฐ์องค์หนึ่งชื่อ อकुสมาร ตามรามายณะฉบับวาลมิกิ มิได้กล่าวว่า มีจำนวนเท่าใด ครั้นชื่อนี้กลายมาเป็น สหัสสกุมาร ในรามเกียรติ์ของเรา กลับกลายเป็นกุมารดั่งพันองค์ เกิดแต่สนมพินนาง มีลูกนางละองค์

ชื่อหิรันตยักษี อสุรเทพบุตรก็อีกชื่อหนึ่งที่เขียนผิดมาจากคำเดิม หิรันดษกษ หมายความว่า คาหองจาก หิรันดษ (ทอง) กับ อกษ (ตา) ทำให้เข้าใจว่าเป็นยักษ์ ซึ่งที่จริงไม่ใช่ หรือชื่อ พญาอัษัณมังกกรกัณฐ์ (แปล

ว่าคอมังกร) บางแห่งเขียน มังกรกรรณ (คือหุ้มังกร มังกร จาก มกร เราหมายถึงจระเข้) เสฐียรโกเศศกล่าวว่าในรามายณะฉบับเบงกาลี เรียก มกรากษ ซึ่งหมายความว่า คามังกร เสียงที่ต่างกันทำให้ความหมายต่างกัน ไป ระหว่าง คา กับ หู หรือคอ

ยังมีชื่อ มารีศ (เดิมเรียกมารีจ) อีกชื่อหนึ่ง ซึ่งรามเกียรติ์ของเราออกเสียงเป็น มารีต ทั้งๆที่เดิมไม่มีความหมายเกี่ยวกับม้าเลย และด้วยเหตุที่เสียงเปลี่ยนเป็น ม้า ภาพที่ผนังวัดพระแก้วจึงเขียนรูปมารีศให้ตัวเป็นม้าหน้าเป็นยักษ์ อันเป็นลักษณะที่ไม่มีกล่าวไว้ในรามายณะฉบับใดๆ จึงนับเป็นการกลายเสียงเพื่อให้มีความหมาย ชื่อพระกฤษ ที่เราเรียกในรามเกียรติ์ว่าพระมงกุฏ นั้นก็เพื่อจะให้มีความหมายอย่างที่เราเข้าใจดีแล้วเช่นเดียวกัน หรือที่เราพูดห้วงมงกุฏห้ายมังกรท่านก็ว่า ที่จริงไม่ใช่ มงกุฏ หากแต่เป็น มังกุ ชื่อเรือชนิดหนึ่ง มังกุกลายเป็นมงกุฏไปได้ด้วยเหตุผลท่านเองเดียวกัน

(11)

ภาษา

และ หนอง

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็ใช้ระกอบได้เสมอไป เพราะถ้ากอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะกอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเน ด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ

ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

การแปลงเสียงเพื่อให้ชื่อต่างๆโดยเฉพาะชื่อภาษาบาลีสันสกฤตเป็นชื่อที่มีความหมายแปลได้ อาจเป็นไปได้หลายประการด้วยกัน ส่วนมากมักจะเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้เป็นเสียงที่คุ้นหู เป็นคำที่รู้จักคุ้นเคย ดังเช่น ชื่อพระกฤษณ์ เดิม มง ข้างหน้าให้เป็น พระมงกุฎ ดังกล่าวไว้คราวที่แล้ว บางทีก็ดัดแปลงให้ฟังเป็นไทย กลายเป็นคำไทยก็มี ดังเช่น มารีจ เป็น มารีศ และเพื่อยืนยันว่าเป็นม้า ภาพมารีจที่เป็นยักษ์จึงเขียนให้ตัวเป็นม้าหน้าเป็นยักษ์

บรรจบ พันธุมธนา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

กรรมการพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ก็ยังมีชื่ออื่นที่ดัดแปลงแก้ไขทำนองนี้อีก ได้แก่ชื่อสุรกำนัน ทหารเอกของทศกัณฐ์ เสียงของชื่อนี้ฟังคล้าย กำป็น ที่เราหมายถึงชื่อเรือหรือหีบเหล็กชนิดหนึ่งทั้งที่เดิมเราไม่ได้ออกเสียงเช่นนั้น ตามที่กล่าวไว้ในรามายณะของวาลมิกิ มีชื่อ อกมฺปน อันแปลว่าไม่สิ้นหวนไหว เมื่อจะให้ชื่อนี้มีความหมายอย่างที่เราเคยคุ้น ก็ต้องลบ อ หน้าชื่อทิ้งไป ความหมายก็กลับกลายเป็นตรงกันข้าม คือกลายเป็น สิ้นหวนไหว อันไม่น่าจะเป็นชื่อทหารเอก ครั้นมาเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์เป็น กำป็น ความหมายก็เลยกลายเป็นอย่างอื่นไป (กำป็นที่แปลว่าเรือ ทั้งเขมรและมลายูใช้ กบิล เช่นเดียวกัน เขมรแปลว่าเรือกลไฟ ว่ามาจากภาษาอินเดีย แต่มลายู แปลว่าเรือว่าเป็นคำภาษาทมิฬ)

ชื่อ พระลบ คู่กับพระกฤษหรือพระมงกุฎนั้น ก็เขียนด้วย ข อย่างคำ ลบ ของไทย คำนี้ในรามายณะฉบับวาลมิกิเรียก ลว ฉะนั้นถ้าจะให้ว เป็นตัวสะกด จะต้องแปลง ว เป็น พ อย่าง นว เป็น นพ ศว เป็น ศพ ก็ควรจะดัดเขียนเป็น ลพ แต่ที่เขียน ลบ คงเป็นเพราะต้องการให้เข้ากับเรื่องมากกว่าอย่างอื่น ในรามเกียรติ์พระลบถือกำเนิดจากภาพวาดที่ฤษีวิฆเนศวรชุบขึ้นให้เป็นคน เพื่อแทนโอรสนางสีดาที่หายไป ครั้นเมื่อเห็นนางสีดาพาโอรสกลับมาแล้ว ก็จะลบภาพวาดนั้นออก แต่นางสีดาห้ามไว้ขอให้ชุบขึ้นมาเป็นกุมารอีกองค์หนึ่ง จึงให้ชื่อว่าดังนั้น ทั้งที่ในรามายณะของวาลมิกิ โอรสทั้งสองของนางสีดากับพระรามเป็นลูกฝาแฝด ทรงพระนามว่า กฤษ กับ ลว บางทีเรียกรวมกันไปว่า กฤษีลว

ที่น่าประหลาดมีอยู่ข้อหนึ่งคือแม่น้ที่พระรามจะ
ข้ามไปยังสำนักฤๅษีภาริหาวช อันอยู่ในเขตของนาย
พรานกุชัณ (ฉบับวาลมิกิเรียกคุห) มีชื่อว่า สะโตง
คำว่าสะโตง ไม่น่าจะเป็นชื่อบาลีสันสกฤตไปได้ เท่า
ที่เราเคยได้ยินก็ได้ยินแต่แม่น้สะโตงในดินแดนมอญ
เมื่อครั้งสมเด็จพระนเรศวรทรงประกาศอิสรภาพที่
เมืองแครง และได้พาครัวไทยข้ามแม่น้สะโตงมาจน
พ้น และได้ทรงพระแสงปืนยิงข้ามแม่น้สะโตงไป
ต้องสุระกำมากองหน้าของพม่าที่ติดตามมาจากคอ
ช้างตาย ฉะนั้นเหตุใดจะมีชื่อแม่น้สะโตงอยู่ใน
อินเดีย แม่น้ที่กล่าวถึงนี้ปรากฏในรามายณะฉบับ

วาลมิกิว่าคือแม่น้คองคา (แถบทวีปเอเชีย) อันเป็นที่
แม่น้สามสายมารวมกัน ตำบลนั้นเรียกประยา
ปัจจุบันคืออัลลาฮาบัด) ที่จริงในพระราชนิพนธ์บท
ละครรวมเกียรติในรัชกาลที่ ๑ กล่าวไว้ว่า "รอนแรม
มาหลายราตรี ถึงฝั่งที่กว้างใหญ่ ชื่อว่า สะโตง
คองคาถัย น้ำไหลลึกพันประมาณ" ในที่นี้ก็มีคำว่า
คองคา แต่เรานำ คองคา ไปใช้หมายความว่าแม่น้ธรรมดา
ทั่วไปเสียแล้ว ดังตอนอื่นๆที่ว่า ผ่านพ่ายข้าม คองคา
หรือข้ามมหาคองคาวาริ ชื่อสะโตงจะได้มาอย่างไร
จากรamayณะฉบับไหนไม่อาจกำหนดได้

ส่วนชื่อบางชื่อกลับไม่มีปรากฏ (ต่อหน้า 147)

ข้อแบกฝรั่งจีนฉาม - ต่อจากหน้า ๑๗

ในรามเกียรติ์ของเรา เช่นชื่อวาลมิกิ อันมีความ
สำคัญยิ่งนัก กล่าวคือได้ให้ที่พำนักแก่นางสีดาเมื่อถูก
พระรามสั่งให้พระลักษมณ์นำไปประหาร ได้ช่วยชุบ
พระลบขึ้นมาเป็นเพื่อนเล่นกับพระกุศ และได้เป็นผู้
สั่งสอนศิลปวิทยาแก่กุมารทั้งสอง และที่สำคัญยิ่งยวด
ก็คือ เป็นผู้รวบรวมและเรียบเรียงรามายณะ ดังที่

เรียกรamayณะฉบับวาลมิกิ ที่จริงเรื่องราวข้างต้นทั้ง
รามเกียรติ์กับรามายณะมีตรงกัน แต่ชื่อชื่อนั้นเรียก
ผิดกันไป คือแทนที่จะเรียกคุชวาลมิกิ เรากลับเรียก
ว่า ฤๅษีวัชเมฤค เห็นจะเป็นเพราะชื่อ วาลมิกิ เรียก
ยากแปลยากเข้าใจได้ยากกว่าวัชเมฤคหรืออย่างไร ชื่อ
จึงเปลี่ยนแปลงไปถึงเช่นนั้น ❀

(๖)

ภาษา

หลวง

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ใต้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็ใช้จะตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเน ด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ

ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

ตามที่ได้อ่านไว้คราวที่แล้ว ถึงการเปลี่ยนแปลง คำบาลีสันสกฤตโดยเฉพาะที่มีเสียงไม่เป็นที่คุ้นหู ให้มีเสียงเป็นคำที่เราเคยคุ้นบ้าง บางทีก็เป็นคำไทยบ้าง ดังชื่อฤษีวาลมิกิ กลายเป็น ฤษีวัชมฤค เมื่อเสียงเปลี่ยนแปลงไป ความหมายก็เปลี่ยนไปด้วย ชื่อวาลมิกิ เชื่อกันว่ามาจาก วาลมิกิเภาม ที่หมายถึง จอมปลวก ทั้งนี้เพราะฤษีผู้นั้นบำเพ็ญตบะเสียจนไม่ได้สนใจมด ปลวก ให้ได้ไปตามตามตัวได้ไม่ผิดกับจอมปลวก (บ้างว่านั่งบำเพ็ญตบะจนเกิดจอมปลวกที่ตัว) แต่ วัชมฤค

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

กรมการพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน

อาจหมายถึงว่า กวางหรือเนื้ออันพึงสละ

นอกจากที่กล่าวนี้ก็ยังมีย่ออื่นๆอีก ชื่อหนึ่งได้แก่ ชื่อพระ วิษณุกรรม อันมีเรื่องราวปรากฏอยู่หลายต่อ หลายตอนในรามเกียรติ์ เช่น ตอนสร้างกรุงลงกาใหม่ ให้ทศกัณฐ์ เนรมิตพลับพลาที่ประทับให้แก่พระราม พานางสีดาจากคานหักในสวนกรุงลงกามาเฝ้าท้าวมาลี วรราช แล้วก็พาไปส่ง จนดูเหมือนเป็นเทพผู้รับใช้ของ ทั้งสองฝ่าย ที่จริงถ้าเป็นเทพผู้เนรมิตผู้สร้างสถานที่ หรือพาหนะใดๆเทพผู้นั้นคือ พระวิศวกรรม หาใช่ วิษณุกรรมไม่ วิษณุเป็นเทพเจ้าองค์เดียวกับ พระนารายณ์ เราคงคุ้นกับชื่อวิษณุมากกว่าวิศว จึงเปลี่ยนคำวิศว ให้เป็น วิษณุเสีย เลยกลายเป็นเทพ ละองค์ไป

ชื่อพระอิศวร ก็คงไม่ค่อยเป็นที่รู้จักของคนไทย เท่าพระอินทร์ บางที่จึงเรียกเป็นพระอินศวรไปก็มี

ยังมีสมอชนิดหนึ่งซึ่งชื่อทั้งบาลีและสันสกฤต เรียก วิภิกต ถ้าหากจะเปลี่ยนแปลงเสียงอย่างที่เรา เคยเปลี่ยนเสียงชื่อ วิภิกต เป็น พิเภก สระก็กลายเป็น เอ คำนี้ก็ควรจะเป็น พิเภกต์ หรือ พิเภก แต่ เรามาเรียกว่าสมอพิเภก ชื่อเดียวกับ พิเภก น้อง ทศกัณฐ์ ทั้งๆที่รูปคำเดิมเป็นคนละคำกัน คงจะเป็น เพราะ พิเภก คุ้นหูกว่า พิเภกต์ หรือจะเป็นเพราะ ความนิยมในเรื่องรามเกียรติ์มีมาก จึงนำชื่อตัวเอกในเรื่องมาตั้งเป็นชื่อสิ่งต่างๆ เช่น บุรีพระราม กระเช้า สีดา ผลฝรั่งภาษาอีสานก็เรียก บักสีดา แต่สีดาผลของอินเดียหมายถึงน้อยหน้า บางทีก็หมายถึงผลไม้ ในป่าอื่นๆบรรดาที่จะเป็นอาหารของฤษีชีไพรได้

การเปลี่ยนแปลงเสียงให้ฟังเป็นไทย ก็ยังมีสิ่ง แปลกอย่างหนึ่งคือ ความหมายของคำนั้นมักจะเข้า

กับเรื่องราวด้วย จะบังเอิญเป็นหรือทำให้เป็นก็อาจ
เป็นได้ ดังชื่อ ดอกอโศก ดอกจุมป ที่เรามาเปลี่ยน
แปลงเสียง ออกเสียงเป็น ดอกโศก ดอกจำปา ความ
หมายของดอกอโศกที่หมายความว่าไม่มีความทุกข์ ความ
เศร้าโศก ก็เลยกลายมาเป็นความหมายตรงกันข้าม
กลายเป็นทุกข์โศก จนสีเขียวโศกเป็นสีที่ห้ามใช้ในงาน
มงคลโดยเฉพาะในงานมงคลสมรส ดอกจำปาก็ห้ามใช้
เช่นเดียวกัน เพราะความหมายไปตรงกับคำไทยว่า
จำ-ปา ทั้งที่ความหมายของ จมป จมปก็ เป็นเพียง
ชื่อดอกไม้ ไม่ได้มีความหมายไปทำนองนั้นเลย

ยังมีดอกไม้อีกหนึ่ง ซึ่งภาษาสันสกฤตเรียก

อรุณ ก็เป็นดอกไม้โปรดปรานของหนุมาน ที่ชนฮินดู
นับถือเป็นผู้จัดความลำบากยากยุ่ง ดอกไม้ชนิดนี้
ก็คือดอกรักของเราเอง จึงเป็นปัญหาน่าฉงนว่าที่เรา
เรียก ดอกรัก คำ รัก บังเอิญมาพ้องกับเสียงท้ายของ
คำ อรุณ หรือเราแปลงเสียงคำ อรุณ โดยตัด อ ข้างหน้า
ทิ้งเสียอย่างอโศก เป็นโศก อรุณ จึงกลายเป็น รัก
ทั้งความหมายก็เข้ากันเหมาะเจาะด้วย อรุณ ก็ถือเป็น
ดอกไม้ของรักของหนุมาน ส่วนดอกรักของเรา ก็ถือเป็น
เครื่องหมายแห่งความรัก นิยมใช้ในงานแต่งงาน
แต่ก็ยังมิชื่ออีกเป็นอันมากที่ไม่ทราบสาเหตุใด
จึงเรียกเช่นนั้น เช่น ชื่อยา (อ่านต่อหน้า 96)

ข้อแบกฝรั่งเงินจาม - ต่อจากหน้า ๑๗

สังกรณัตริชวา ที่หนุมานนำมารักษาสพระลักษมณ์
ตอนถูกหอกโมกษศักดิ์อาจจะต้องตัดแปลงมาจากคำ
สังขวิกรณ์ ซึ่งแปลว่า การทำให้ ฟันคืนชีวิต พืชที่
จะทำให้คืนชีวิตขึ้นมาเรียก สังขชีวี หรือ สังขชีวัน

หรือ สังขชีวิน หรือจะมีที่มาจากไหนก็ไม่อาจกล่าวได้
ชื่อนางพิราภวณกัถี บรรลัญจักร บรรลัญกลัปิกัถี
ไม่มีปรากฏในฉบับบาลมิกิ จึงไม่มีชื่อภาษาสันสกฤต
เทียบ จะเติมเข้ามาเองหรือได้จากที่ไหนแน่ ❀

(15)

ภาษา

และ หนองเสือ

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ใต้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็ให้ตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเน ด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ

ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

ที่กล่าวยุติไว้คราวที่แล้ว เป็นเรื่องการดัดแปลง ชื่อบาลีสันสกฤต และเสียงที่ดัดแปลงไปนั้น บางทีก็ฟัง คล้ายคำไทย ทั้งความหมายของคำเหล่านั้นบางคำยัง เข้ากับเรื่องอีกด้วย เช่น ดอกรุกข์ของเรา สันสกฤตเรียก อรุณ เป็นดอกไม้โปรดปรานของเทพพญามาน แต่ บางทีก็สร้างความเชื่อจากเสียงที่กลายไปนั้น เช่น ดอกโศกกลายเป็นดอกไม้ที่มีชื่อไม่เป็นมงคล ก็เพราะ เสียงกลายจาก อโศก มาเป็น โศก ดอกจำปาที่เรา มาเขียนตามแบบไทยๆ แทนที่จะเขียน จมูก หรือ

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

กรรมการพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน

จมูก ตามรูปศัพท์เดิม ก็ทำให้มีความหมายไม่ดีไป เช่นเดียวกัน ยังมีชื่อ พุทรา อีกชื่อหนึ่งซึ่งเป็นไปใน ทำนองเดียวกัน คือบางคนไม่นิยมปลูกในบริเวณบ้าน ถือว่าไม่เป็นมงคล ปลูกแล้วจะทำให้บ้านมีแต่ความ รุ่งโรย ตามความหมายของ ชา ในชื่อที่เราได้ออก เสียงเป็น พุด-ชา โดยออกเสียง ทร เป็น ช ตามแบบ คำทรง ทราบ ทวาย แทนที่จะออกเสียงเป็น บัดตะระ (เขียน พทร) ตามรูปคำเดิมในภาษาทั้งสอง

ยังมีคำอีกพวกหนึ่งซึ่งตรงกันข้ามกับข้างต้น กล่าว คือ รูปศัพท์ตลอดจนการสะกดการันต์แล้ว สำคัญว่า เป็นคำบาลีสันสกฤต แต่แท้จริงภาษาทั้งสองหาได้มีคำ ที่มีความหมายเช่นนั้นไม่ และเมื่อพิจารณาในภาษา ต่างๆแล้วจะเห็นว่าคำเหล่านั้นน่าจะเป็นคำภาษาอื่นที่ ถูกกลายเข้าเป็นคำบาลีสันสกฤตมากกว่า คำบางคำน่า จะเป็นคำไทยด้วยซ้ำไป ดังเช่นคำ พรณ หรือ พันธุ์

คำทั้งสองนี้อธิบายความหมายว่า พรณ คือ ชนิด พันธุ์ คือ พืช เทือกเขา เหล่ากอ แต่ในภาษาไทย ใหญ่และไทยในอัสสัมมีคำพันธุ์ ใช้ในความหมายเช่น เดียวกับ พรณ และ พันธุ์ เช่น พันธุ์ไม้ คือ อย่างนี้ ชนิดนี้ พันธุ์ใด คือ พันธุ์ไทย เชื้อชาติไทย กันต่าง พันธุ์ (คนต่างพันธุ์) คือคนต่างเชื้อชาติ หมายถึงชาว ต่างประเทศ พันธุ์ไก่โหลง คือพันธุ์ไก่ใหญ่ และ พันธุ์ผักกาด พันธุ์ผักกึ คือเมล็ดพันธุ์ผักกาด เมล็ด พันธุ์ผักชี ข้าวหรือไก่ใช้ทำพันธุ์ ก็เรียก เข้าพันธุ์ ไก่พันธุ์ พันธุ์นี้จึงน่าจะเป็นคำไทย ใช้มาแต่ดั้งเดิม และถ้าถือเป็นคำไทย เขียนอย่างไทย ก็จะเป็นปัญหา ว่า เมื่อไรจะใช้ พรณ เมื่อไรจะใช้ พันธุ์

คำสารในข่าวสาร และสารหนู ที่เขียน ร สะกด ตามแบบคำสารในบาลีสันสกฤต (อ่านต่อหน้า 150)

ศักราชปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๕ (1 เม.ย. 16) -

ข้อแบกฝรั่งเงินงาม - ต่อจากหน้า ๑๖

ที่แปลว่า แก่น แร้ง ส่วนสำคัญ ก็น่าสงสัยว่าเป็นคำ
ภาษาทั้งสองหรือเป็นคำภาษาอื่น เพราะภาษาไทย
ใหญ่มีคำ สาน หมายถึงสิ่งที่เป้นเม็ดอยู่ในเปลือกที่
ห่อหุ้มอยู่ สานโก๋ หมายถึงเม็ดถั่วที่เอาเปลือกออก
แล้ว สานง้าก็หมายถึงเมล็ดงา และข้าวที่สีเอาเปลือก
ออกแล้วก็เรียก เข้าสาน เช่นเดียวกับเรา แต่กล่าวว่า
สาน ของไทยใหญ่อาจได้มาจากคำพม่าว่า ฉั่น (ออก
เสียง สาน) ซึ่งหมายถึงข้าวสารโดยเฉพาะ และคำ
ฉั่น นี้ก็ว่าได้มาจาก อะฉั่น ที่หมายถึงเม็ดหรือสิ่งใด
สิ่งหนึ่งในสิ่งห่อหุ้ม ลูกตุ้มระฆังหรือกระดิ่งก็เรียก
อะฉั่น คำสาน นี้จึงน่าจะไม่ใช่คำบาลีสันสกฤต คำ
บาลีสันสกฤตใช้ ตณฺหฺส ในความหมายว่า ข้าวสาร
หาได้ใช้ สาน ในความนี้ไม่

สาน ใน สารหนู ก็น่าจะไม่ใช่คำบาลีสันสกฤต
ภาษาไทยใหญ่มีคำ สาน หมายถึง สารหนู วัตถุอย่าง

หนึ่งที่เป็นยาพิษ มีชื่อต่างออกไปตามลักษณะ คือ
สานเผือก หมายถึงสารหนูขาว สานเหลือง คือสาร
หนูแดง และ สานเข้าแตก (สารหนูดอกมะลิ) คือผง
บอแรกซ์ มักใช้เข้าคู้กับ ก้อง ที่แปลว่าพิษอย่างพิษงู
เช่น กินก้องกินสาน คือกินยาพิษ การใช้ ร สะกด
จึงทำให้เข้าใจเป็นคำบาลีสันสกฤตไป

คำ ธรณี ที่หมายถึงธรณีประตู่ เขียนอย่างคำ
บาลีสันสกฤต ธรณี ที่หมายถึง โลก ดิน แผ่นดิน คิด
กันว่าเป็นการขยายความหมายของคำ ธรณี ให้หมาย
ว่าแผ่นดินด้วย ธรณีประตู่ด้วย ถึงอย่างไรความหมาย
ก็ยังพอไปกันได้ เพราะธรณีประตู่ต้องทำติดกับพื้น
แต่ถ้าดูคำ เตอรุณี ของมลายูที่แปลว่าธรณีประตู่แล้ว
จะเห็นว่าเสียงใกล้เคียงกัน ทั้งความหมายก็ตรงกัน
ทีเดียว คำ ธรณี ที่หมายความว่า ธรณีประตู่ อาจจะได้มา
จาก เตอรุณี ของมลายูก็เป็นได้ ❀

ภาษา

และ หนองสอ

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ใต้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็จะตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเน ด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

(14)

อันเนื่องด้วยชื่อ ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ค่อ)

ที่กล่าวไว้คราวที่แล้ว เป็นเรื่องคำภาษาอื่นหรือแม้คำไทยเอง ถูกลากเข้าเป็นคำบาลีสันสกฤต ทั้งที่ภาษาทั้งสองหาได้ใช้คำดังกล่าวในความหมายนั้นๆไม่ นอกจากที่กล่าวแล้วนั้น ก็ยังมีคำที่เราใช้ภาษาอื่นมาใช้ ด้วยสำคัญว่าเป็นคำดั้งเดิมในภาษานั้น อันได้แก่ เขมร มลายู และอื่นๆ แต่เมื่อสอบสวนต่อไป ก็จะเห็นว่า แท้จริงคำเหล่านั้นเป็นคำยืมมาจากบาลีสันสกฤต แต่ได้กลายรูปไป บางทีก็กลายเสียง บางทีก็กลายความหมาย บางทีก็กลายไปตามแบบกรณเขียน

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ
กรรมการพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน

และการออกเสียงของภาษานั้นๆ ครั้นเมื่อเรายืมมาใช้ เราจึงดูแทบไม่ออกว่า คำนั้นดั้งเดิมเป็นคำบาลีสันสกฤต จึงเป็นอันว่า คำบาลีสันสกฤตได้กลายรูปไป ตั้งแต่อยู่ในภาษาอื่น และเราได้ยืมคำที่กลายรูปแล้วนั้นมาใช้ คำบาลีสันสกฤตดังกล่าวจึงไม่ได้มาถึงเราโดยตรง หากแต่ผ่านภาษาอื่นมาอีกทอดหนึ่ง ซึ่งบางทีก็ตัดสินใจว่าเราได้มาจากภาษาใดแน่ ทั้งนี้เพราะคำนั้นๆ มีใช้ตรงกันหลายภาษา คำดังกล่าว ได้แก่

คำ กระจ๊ับปี (พินชนิดหนึ่ง) มีใช้ทั้งในเขมรและมลายู เขมรใช้ จาปี ออกเสียง จาเปีย มลายูใช้ เกจะปี เชื่อกันว่าภาษาทั้งสองต่างก็ยืมคำสันสกฤตมาใช้ด้วยกัน สันสกฤตใช้ กจุลปี ว่าเป็นพินที่มีรูปเหมือนเต่า ส่วนกระจ๊ับปี ของเรา บางทีจะมาจากเกจะปีของมลายู เพราะกระจ๊ับปีของเรากล่าวว่า เป็นพินสี่สายเช่นเดียวกับเกจะปี ส่วนจาปีของเขมรมีสองสาย

คำ กะทิก ของเราก็คือเช่นกัน มีใช้ทั้งเขมรและมอญ เขมรใช้ ขุทิก: ออกเสียง ขุติะห์ ส่วนมอญใช้ คริสตะเพรีย ออกเสียง เกียะหิซ็อดเปรีย หมายถึงกะทิมะพร้าว ในพจนานุกรมมอญ-อังกฤษของฮัลลiday บันทึกลงไว้ว่า คริ มาจากคำบาลี ทริ ที่แปลว่านมเปรี้ยว นมข้นเป็นก้อน ทั้งนี้ไม่ว่าผู้บันทึกบันทึกตามความเห็นของคนที่ไม่ใช่ คริ กับ ทริ คล้ายกัน ความหมายก็พอไปกันได้ หรือมีเหตุผลอื่นยืนยัน ที่จริงถ้าหากจะถือว่าคริ ของมอญได้มาจาก ทริ ก็น่าจะไม่ได้มาโดยตรง อาจได้มาจากกะทิกของไทยก็เป็นได้ เพราะเท่าที่เห็น มอญในเมืองมอญไม่ได้ใช้กะทิกประกอบอาหาร ใช้แต่น้ำมันเป็นพื้น แม้แต่ในขนม หากจะใช้มะพร้าวก็เป็นมะพร้าวขูดโรยหน้า (ต่อหน้า 148)

ข้อบกพร่องเงินจาม - ต่อจากหน้า ๑๖

ส่วนกะทิของไทย จะได้มาจากไหนก็น่าคิด จะได้จาก ทริ โดยตรง หรือจาก ชูหิ: ของเขมร หรือ กลับกัน เขมรอาจได้ ชูหิ: ไปจาก ทริ หรือจากกะทิ ของเรา หรือจะมีที่มาจากอื่นอีก ยังไม่อาจกล่าวได้แน่

คำ กรรไกร เสียงที่ใช้ในเขมร และมอญคล้าย กัน คือ เขมรใช้ กนฺ ไตร ออกเสียง ก้อน ไตร ส่วน มอญใช้ กตกราย (เป็นกรรไกรแบบโบราณ) ออกเสียง ก้อดกราย คำทั้งสองภาษาเชื่อว่าน่าจะมาจากคำ สันสกฤต กรตุริ บาลีใช้ กตุตริ ส่วน กรรไกร ของเราก็คงมาจาก ก้อน ไตร หรือก้อดกราย แต่น่าจะไม่ ใช่ว่า กรตุริ หรือ กตุตริ โดยตรง

มีคำบางคำ เห็นได้ชัดว่าเราได้มาจากภาษาใด ภาษาหนึ่งแน่ เพราะคำในภาษาอื่นที่ใช้ในความ หมายนั้น มีเสียงไม่ตรงกัน เห็นได้ว่าไม่ใช่คำคำเดียว

กัน คำเหล่านั้นได้แก่

คำ สัปเหร่อ กล่าวว่าเป็นคำมาจากภาษามอญ มอญใช้ สปปฺเรอห์ ออกเสียง ซ็อบปะเราะ คำนี้มีมอญ ว่าได้มาจากคำบาลี สปปฺปริโส ที่แปลว่า คนดี ความ หมายของคำ สปปฺเรอห์ ของมอญจึงหมายถึง ๒ อย่าง คือ คนดีมีคุณธรรม กับ สัปเหร่อ

คำ กระจก ก็น่าจะได้โดยตรงมาจากเขมรมาก กว่าภาษาอื่น ที่ต่างก็ได้มาจากคำ กาจ ของสันสกฤต ด้วยกัน คือเขมรใช้ กญจก (ออกเสียงก๊อนจอก) มลายูใช้ กะจะ

คำ ราคา ของเรา มีเสียงคล้ายคำ ยัรมา หรือ รมา ของมลายู ความหมายก็อย่างเดียวกัน คือ ราคา หรือค่าเป็นตัวเงิน คำนี้มีมลายูกล่าวว่ามาจาก อรุณ ของสันสกฤต ที่แปลว่า มีค่า ราคาและค่า ❀ ๑๙

๙๒๖ ลจว 1 15/๗๕/๖

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็ไร้จะตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเน ด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ

ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ค่อ)

คำที่ยกมากล่าวคร่าวที่แล้วเป็นคำที่ดั้งเดิมเป็นบาลีสันสกฤต แต่มักกลายรูปในภาษาต่างๆ เมื่อคำดังกล่าวในภาษานั้นๆ มาอยู่ในภาษาของเรา บางทีเราก็ดูไม่ออกนึกไม่ถึงว่า คำนั้นๆ เป็นคำบาลีสันสกฤตมาแต่ดั้งเดิม อันได้แก่คำ กระจับปี กระจก รากา และอื่นๆ

ยังมีคำอีกพวกหนึ่งซึ่งเราได้มาจากภาษาอื่นเช่นเดียวกัน แต่ภาษาเหล่านั้นหาได้รับจากภาษาสันสกฤตโดยตรงไม่ กลับได้ผ่านมาจากภาษาทมิฬอีกทอดหนึ่ง

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

กรมการพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน

บางที่ความหมายกลายไปก็มี ได้แก่

คำเจียรไน (บางที่ก็เป็นจารไน ปัจจุบันใช้เพียงเจียก็มี สำหรับกิจการค้าเพชรพลอย) คำนี้เขรมมีคำ จรไน หมายถึงที่เจียรไนแล้ว พลอยหรือห้วแหวนที่เจียรไนแล้ว ส่วนคำกริยาเจียรไน เขรมใช้จุรีไน คล้ายกับมลายู มลายูใช้ จาไน หมายถึงได้ว่ากลิ้ง ลับอย่างลับมิด และเจียรไนอย่างเจียรไน เพชรพลอย และถ้ามี ภาตุ ซึ่งแปลว่า หิน น้ำหน้า เป็น ภาตุ จาไน ก็หมายความว่า หิน สำหรับกิจการดังกล่าวข้างต้น ดร.คอนคัมเขียนเรื่อง สันสกฤตในอินโดนีเซีย กล่าวว่คำนี้มลายูได้มาจาก ศาไณ ของทมิฬ (ศ. ออกเสียงครึ่ง ส. ครึ่ง ข. อย่างเสียง ศ. รองสันสกฤต) แปลว่า หินลับมิด หินบด อย่างที่มลายูใช้ ภาตุจาไน แต่ ศาไณ ของทมิฬก็หาใช้คำทมิฬแท้ๆ ไม่ เป็นคำได้มาจากสันสกฤตว่า ศาณ แปลอย่างเดียวกัน ที่ออกเสียงลงท้ายเป็น ไอ ก็เป็นการออกเสียงตามแบบทมิฬ ทมิฬออกเสียงคำที่เป็นเพศหญิงทางไวยากรณ์ลงท้ายด้วยอาเป็นเสียงไอ ดังนั้นถ้าจะลำดับที่มาของคำเจียรไน ของเราก็น่าจะเริ่มมาจาก ศาณ-(สันสกฤต)-ศาไณ-(ทมิฬ)-จาไน-(มลายู) หรือจุรีไน-(เขรม) ส่วนที่เราออกเสียงเป็น เจียรไน หรือ จาไรไน เสียงใกล้เคียงกับคำ จรไน ของเขรม แม้ว่าความหมายของ จรไน จะแตกต่างไปบ้างคือ ไปหมายถึงพลอยที่เจียรไนแล้วหรือลักษณะที่เจียรไนแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ความหมายของเจียรไนก็ได้กลายมาตั้งแต่ต้นแล้ว คือจากหินลับมิด หินบด ของสันสกฤต และต่อมาถึงทมิฬ มาเป็นกริยาในการกระทำนั้นๆ เพียงอย่างเดียว และ จาไน ของเขรม กับเจียรไน ของไทย ยังจำกัตกลงมาเพียงการตัดตกแต่งเพชรพลอย (ต่อหน้า 149)

ข้อแบกฝรั่งเงินจาม - ต่อจากหน้า ๑๖

ให้เป็นเหลี่ยมเป็นรูปตามต้องการเท่านั้นอีกด้วย

คำตราที่เราหมายถึงเครื่องหมายใช้ประทับ และอาจมากับคำอื่นเป็น เงินตรา เหรียญตรา นั้น เชมรมีคำตราใช้เช่นเดียวกัน ใช้เป็นกริยาก็มีหมายความว่า หมายถึง เหตุใด ภาษาบาลีก็มี ตระรา หมายถึงตราที่ประทับ และถ้าใช้เป็นกริยาใช้ เมตะไร หมายถึงประทับตรา จึงชวนจนกว่าเราได้ ตระรา มาจากภาษาใด เชมรหรือมลายู และภาษาทั้งสองได้จากภาษาใดอีกหรือไม่อย่างไร คร. คอนดากล่าวว่า ตระรา ของมลายูเป็นคำที่ได้มาจากภาษาทมิฬว่า มุททิไร ซึ่งแปลว่า ตรา เมตะไร ของมลายูเห็นได้ชัดว่าได้มาจากคำนี้โดยตรง แต่ความหมายกลายเป็น ประทับตรา แต่มุททิไรของทมิฬก็หาใช่คำทมิฬแท้ไม่ กล่าวกว่าเป็นคำที่ได้มาจากสันสกฤตว่า มุทุรา ซึ่งแปลว่า ตรา เงินเหรียญ หรือเงินตรา (ทมิฬแทรกเสียง อิ ระหว่างพยัญชนะควบ

ของสันสกฤต ทุรา จึงเป็น ทิรา และ อา เป็น โอ ดังกล่าว) ฉะนั้นถ้าจะสืบสวนที่มาของ ตรา ในไทยก็ต้องไล่ไปจาก ตรา เชมร หรือ ตระรา มลายู จากมุททิไร ของทมิฬ และ มุทุรา ของสันสกฤต

คำ บัด ที่ซ้อนเข้าคู่กับ หีบ เป็น หีบบัด และสุนทรภู่ใช้ ล่วมบัด ก็มี คำนี้ก็น่าจะไม่ใช่คำไทย ภาษาบาลีมีคำ ปตี แปลว่า หีบ ปตีบชี คือหีบเหล็กหรือตู้เซฟ และก็กล่าวว่า คำนี้ดั้งเดิมหาใช่คำมลายูไม่ แต่เป็นคำทมิฬว่า เปญญี และทมิฬก็ได้ต่อมาอีกทอดหนึ่งจากคำสันสกฤตว่า เปญ หรือ เปญก หรือ ปิญก ที่หมายได้ทั้ง หีบ ตะกร้า ฯลฯ ฉะนั้น คำบัด ดังกล่าวข้างต้นอาจจะได้มาจากมลายู แต่ถ้าจะสืบสาวไปแต่ต้นว่า มาอย่างไร ก็จะได้เป็น บัด (ไทย) - ปตี (มลายู) และเปญญี (ทมิฬ) และ เปญ เปญก หรือ ปิญก จากสันสกฤต ♣

16

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็ใช้ตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเน ด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ

ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

คำที่กล่าวมาแล้วแต่ต้นเป็นคำบาลีสันสกฤตที่กลายเสียงไปในลักษณะต่างๆ กลายโดยตรงก็มี กลายไปในภาษาอื่นก็มี นอกจากกลายเสียงแล้ว คำบางคำก็กลายความหมายไปด้วย แต่ยังมีคำบางคำที่เราใช้คงเสียงตรงตามคำเดิมในบาลีสันสกฤต ส่วนความหมายนั้นใช้ต่างไปจนดูเกือบเหมือนเป็นคำคนละคำกัน หากดูภาษาอื่นที่ใกล้เคียง ก็จะทำให้เห็นว่าเราอาจจะได้ความหมายที่ต่างไปนั้นจากภาษานั้นๆ ก็ได้ ทั้งนี้เพราะใช้ตรงกัน ดังเช่น

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี

กรรมการพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน

คำ คุณ ในภาษาสันสกฤตหมายถึงลักษณะหรือคุณสมบัติทั่วไป แต่ไม่มีที่หมายว่า อาการรพณ์ การใช้เวทมนตร์คาถาทางไสยศาสตร์ อย่างที่มีใช้ในภาษาของเรา ภาษาเขมรก็ไม่มีความหมายนี้ใช้ แต่กลับมีในภาษามลายู มลายูใช้ในความหมายว่าประโยชน์การใช้เวทมนตร์คาถาทางไสยศาสตร์ อุบัติจุมญา (อุบัตแปลว่ายา) แปลว่ายาเสน่ห์ จุมญา แปลว่าเสน่ห์ และ จุมพวัน หมายถึงข่านาญในการใช้เวทมนตร์คาถา ฉะนั้นจึงน่าจะคิดว่าเราอาจจะได้ความหมายดังกล่าวนี้จากภาษามลายูก็เป็นได้ เพราะใช้ตรงกัน

คำ เเคราะห์ ที่เรามาหมายว่าควรวดี ควรวร้าย และส่วนมากหมายไปในทางร้ายเช่น มีเคราะห์ ฟ้าดเคราะห์ นั้น เราก็ใช้ตรงกับของมลายูที่หมายว่าโชคร้าย มลายูใช้ สโรหะ (ที่ใช้ตามภาษาอาหรับว่านาเซ็บ ก็มี) แม้ว่าจะไม่ได้บันทึกว่ามาจากภาษาสันสกฤต แต่ก็น่าจะเชื่อว่าได้มาจากคำ คุรห ของสันสกฤต แต่เรื่องที่เรารวเขียน คุรหเป็นเคราะห์เสียง อะเป็นเออะเช่นนั้นหาใช่ว่าเสียงกลายไปในภาษาของเราโดยตรงไม่ แต่อาจได้มาจากเขมร ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

ภควัม ที่เป็นชื่อพระเครื่องรางอย่างหนึ่ง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานกล่าวว่า เป็นพระเครื่องรางที่มีพระพักตร์คว่ำ กับปิดทวารทั้งเก้า และหินชนิดหนึ่งที่มีรูปร่างอย่างนั้นก็เรียกภควัม ตามตำนานพระพุทธสาวก ของพระธรรมโกศาจารย์กล่าวว่า ชื่อเต็ม และชื่อที่ถูกคือ ควัมปติ เป็นชื่อพระมหากัจจายณะ ที่มีภคติดอยู่ข้างหน้าชื่อ อาจเป็นการเข้าใจผิด คนอาจจะเห็นเป็นชื่อพระ (อ่านต่อหน้า 127)

ข้อบกพร่องจีนจาม - ต่อจากหน้า ๑๖

จึงใส่พระเจ้าข้างหน้าเป็น พระควม แล้วภายหลัง
ออกเสียงไม่ชัด พระ จึงกลายเป็น พ ส่วนที่เขียน
เป็น ภ คงเพราะเห็นแนวเทียบจากคำ ภควัต ภควาน
ก็เป็นได้ แต่การที่เราตัด ปติ ข้างท้ายออกหรือนำชื่อ
นี้มาใช้เป็นชื่อหินก็ตามชื่อพระเครื่องก็ตาม เราน่าจะ
ได้มาจากทางภาษาพม่ายิ่งกว่าอื่น ทั้งนี้เพราะใช้ตรง
กัน ภาษาพม่ามีคำ ควิ ออกเสียง กะวาน หมายถึง
ทั้งศิลาแลง (บางทีไซ่ จ็อก ที่แปลว่าหินกำกับด้วย ไม้
ข้างหน้าเป็น จ็อกกะวาน ก็มีไม้ข้างหลังเป็น
กะวานจ็อก ก็มี) กับหมายถึงพระเครื่ององค์เล็กๆ
ที่ติดตัวไปก็มี สักไว้ตามตัวเลยก็มี การตัด ปติ ออก
ไป ความหมายของคำเดิม ควัมปติ ที่หมายตามศัพท์
ว่า เจ้าแห่งวัว หรือวัวตัวผู้ จึงกลายเป็นอื่นไป บางที
อาจจะลากให้เป็นคำ ควา ของไทย คนทำหน้าที่ว่า
จึงว่ากันว่าทำหน้าที่เป็น ภควม ความหมายนี้มีแต่

ในไทยไม่มีปรากฏในภาษาอื่น

การตัดคำทำนองนี้จนทำให้ความหมายหายไป
ดังที่กล่าวข้างต้น กับที่เคยกล่าวถึงคำอโศก คัดเป็น
โศก ที่กล่าวไว้แล้วนั้น หาได้มีแต่ในภาษาของเราไม่
ในภาษามลายูก็มีเช่นนี้ เช่นชื่อดำบลในเมืองมทรา
ของชวา มีชื่อ โสภบะนะ ซึ่งกลายเสียงจาก อโศก
วน (หมายถึงป่าอันรื่นรมย์) ของสันสกฤตนั่นเอง
หรือคำ อนุเคราะห์ ภาษาชวามลายูใช้ นุซุรห หรือ
นุฆะระห์ ภาษาบาลีใช้ ลุฆุราห (จากเรื่องสัน
สกฤตในอินโดนีเซีย ของดร.คอนดา) การตัดคำยืม
จากต่างประเทศอย่างที่เราเก็บมลายูตัดคำบาลีสันสกฤต
ออกบางส่วน หน้าข้างหลังบ้าง อาจเป็นเรื่องธรรมชาติ
ที่เสียงใดออกเสียงไม่สะดวกก็จำต้องดัดแปลงแก้ไข
แต่ที่เกิดมาแก้ไขตรงกันนั้นบางทีอาจจะเป็นการ
บังเอิญยิ่งกว่าจะเอาอย่างกันและกัน ♣

26/3 29 เม.ย. 16

๔

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ใต้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็ให้ตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเน ด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ

ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

เท่าที่กล่าวครั้งที่แล้วได้กล่าวถึงคำบาลีสันสกฤต ที่กลายเสียงไปตั้งแต่ในภาษาอื่น และเราได้ยืมคำ ภาษาทั้งสองโดยผ่านจากภาษานั้นๆ บางทีภาษาดังกล่าวยังได้คำบาลีสันสกฤตผ่านภาษาหมีพม่าเป็นต้น

มีคำอีกไม่น้อยที่ไทยเราออกเสียงต่างกับเสียงใน บาลีสันสกฤต เช่นออกเสียงสระอะที่มี รัสสะก เป็นเสียงออ และมีพยัญชนะอื่นสะกดเป็นเสียงโอะ หรือออกเสียงสระอิ เป็นอี หรือออกเสียงอะ เป็น เออะ สระโอ เป็น แอ ฯลฯ การออกเสียงต่างกันไปเช่นนี้ บางทีไม่ได้เป็นไปในภาษาของเรา แต่อาจได้มาจาก ภาษาอื่น โดยเฉพาะภาษาเขมร ดังที่ได้เคยกล่าวไว้ ครั้งก่อนๆว่าการที่เราออกเสียงอะเป็น โอะก็ตามออก เสียงอะเป็นเออะก็ตาม เราอาจจะออกเสียงตามอักษร วิธีเขมรที่ออกเสียงพยัญชนะอโฆะเป็นเสียงออ ส่วน พยัญชนะโฆะเป็นเสียงโอะ แต่ที่เราใช้เราไม่ได้สนใจ

พิจารณาเช่นนั้น บางคำจึงออกเสียงตรงตามแบบเขมร แต่บางคำก็ต่างไป

ส่วนที่เราออกเสียงคำบาลีสันสกฤตที่มีสระ อิ เป็นเสียงสระอิอันได้แก่ ศิกฺข เป็น ศึกษา ลิงฺค เป็น ลิงค์ อนิกฺ เป็น อนิก และวิษ เป็น ฟิชนันท์ก็อาจเป็นไป ตามการออกเสียงของเขมร ตามธรรมชาติคำภาษาเขมร ที่มีเสียงอิ อี ในคำที่มีตัวสะกด เขมรมักออกเสียงอย่าง อี แม้จะไม่เขียนรูปสระอิไว้ก็ตาม (อิ ที่มากับพยัญชนะ อโฆะออกเสียงเป็นเออะ) เราอาจได้แบบเช่นนั้นมาใช้ก็ได้ โดยไม่สนใจว่าคำนั้นๆออกเสียงอย่างไรใน ภาษาเดิม

เสียง โอะ มีตัวสะกดเช่น โสณฺย โวหฺย นับเป็น เสียงที่ออกได้ยากในภาษาของเรา เพราะเราไม่มี ระบบเสียงเช่นนั้น เสียงจึงกลายเป็น แสนฺย (ดังคำ แสนฺยานุภาพ) และแพทย และก็นำแปลกที่เขมรก็ใช้ ห่านองเดียวกัน คือเขมรใช้ แสนฺย หรือ แสนฺยากับ แพทย จะเป็นการบังเอิญหรือเป็นการเอาอย่างกันก็ยังไม่อาจกล่าวได้แน่

ยังมีคำบาลีสันสกฤตอีกหลายคำที่มีเสียง อะ แต่ เราออกเสียงเป็น อุ เช่น เซตวัน เป็น เซตุพน

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี
กรรมการพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน

มาตุลี เป็น มาตุลี และ กทมพ ชื่อดอกไม้ชนิดหนึ่ง
เราก็ออกเป็น กระทุ่ม เสียงที่กลายไปเช่นนี้อาจ
พิจารณาได้ว่าเป็นไปเองตามธรรมชาติของการยืมคำ
หรืออาจจะเป็นไปตามการออกเสียงแบบเขมรก็เป็นได้
เขมรออกเสียงพยัญชนะโฆษะที่มีนิคหิตหรือ ม สะกด
เป็นอม หรือ อวม เช่น ชนุ เป็น จัวมนม (รวมกัน ที่
ชุมนุม) คณิต เป็น กัวมนิต (ความคิด) แต่ที่ออกเสียง
เป็นอม ก็มี เช่น น เป็น นม (นม) ย เป็น ยม
(ร้องไห้) และคำ กทมพ ของบาลีสันสกฤต เขมร
ออกเสียงเป็น กตุม ฉะนั้นที่เราออกเสียง กทมพ
เป็นกระทุ่ม จึงใกล้เคียงกับ กตุม ของเขมรยิ่งกว่าจะ
ถือว่ากลายไปเอง

คำเขมรมีอักษรวิธีที่แปลกพิเศษกว่าของเรา การ
ออกเสียงจึงมักจะไม่ตรงกับรูปเขียน เมื่อคำเหล่านั้น
มาอยู่ในภาษาเรา ไม่ว่าจะเป็นเขมรแท้หรือเขมรที่
ได้จากบาลีสันสกฤต เราจึงมักจะออกเสียงสองแบบ
แบบหนึ่งออกเสียงตามเสียงที่ได้ยิน ดังเช่นคำ กตุม
ข้างต้น แต่อีกแบบหนึ่งออกเสียงตามรูปเขียน ดังคำ
เคราะห์ เสียงสระเอะในคำนี้คงไม่ได้กลาย
จากสระอะในคำ คุรห ของสันสกฤตโดยตรง แต่อาจ
จะเขียนตามแบบคำเขมรที่เขียน เพราะ รูปสระของ
เขมรที่เขียน -า เช่นนี้คือรูปสระโอและจุดทั้งสองคือ
เครื่องหมายให้ออกเสียงหนัก แต่ของเราอุปสระเช่น
ข้างต้นคือสระเอะ ฉะนั้น (อ่านต่อหน้า 136)

ข้อแบกฝรั่งเงินจาม - ต่อจากหน้า ๑๗

เมื่อเราออกเสียงตามรูปสระ เสียงจึงกลายเป็นเอะ
อันต่างกับเสียงคำเดิม คุรห ทั้งต่างกับเสียงคำเขมร
อีกด้วย เขมรออกเสียงคำนี้ว่า โกระหี หรือ กรวัหี
แต่เรื่องคำเขมรกับคำไทยต่างก็ยืมกันใช้จนบางทีก็พูด
ยากว่าใครยืมใคร

นอกจากจะออกเสียงตรงตามรูปเขียน เราอาจ
ดัดแปลงรูปเขียนนั้นเสียก็มี ถ้าหากว่ารูปเขียนนั้น
ออกเสียงยาก เช่น

ข้อต้นสน เขมรเขียน สรล ออกเสียงสร็ล
เป็นคำที่ได้จากสันสกฤต สรล เป็นชื่อต้นสนเช่น
เดียวกัน เสียง ร ล ในคำนี้คงเป็นเรื่องลำบากของ
ไทย ร จึงหายไป และ ล ก็กลายเป็น น อย่างคำ
รวล (อย่างรวนกับข้าว) เป็นรวน รุล (รุน รุน)

เป็นรุน โรล เป็น ลน และถูล เป็นต้น

ชั้นยาเรือ ก็น่าจะได้จากคำเขมร เขมรมีคำ
ซัร แปลว่ายางไม้และ ซัรจุง (ออกเสียงเจือรจ) จึง
จะหมายความว่าชั้นยาเรือ ร สะกดและรวเป็นเสียงที่เรา
ออกเสียงไม่ได้ ร สะกดแม้ในคำบาลีสันสกฤตเช่น
กร จร ธร จึงออกเสียงเป็น น สะกดคือ กอน จอน
ออน ซัร จึงกลายเป็น ชัน และคำนี้ก็ทำใช้คำเขมร
แท้ไม่ แต่น่าจะกลายมาจากคำ คิล ของสันสกฤตที่
หมายความว่ายางไม้โดยเฉพาะยางต้นสาละ ฉะนั้นถ้าไม่รู้
ก็คงนึกไม่ถึงว่า ชัน ไทยมาจาก ซัร ของเขมรและ
มาจาก คิล ของสันสกฤต มลายูก็ใช้ มาลา-มาลา
ในความหมายว่า ชั้นยาเรือเช่นเดียวกัน

26/4 64.0.16

(8)

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็ได้คำตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องรู้ต้นนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเน ด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ ข้อแยกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

นอกจากเสียงสระกับตัวสะกดที่เราออกเสียงต่างกับคำบาลีสันสกฤต และน่าเชื่อว่าที่เราออกเสียงต่างไปเช่นนั้น เป็นไปตามอักษรวิเชียร ดังการออกเสียงสระ อี เป็น อี และอื่นๆ ดังกล่าวแล้ว ก็ยังมีเสียงพยัญชนะบางเสียงที่เราออกเสียงต่างกับภาษาทั้งสอง และถ้าพิจารณาคุณค่าเขมรจะเห็นว่าเสียงที่เราออกเสียงต่างกับบาลีสันสกฤตนั้น เขมรก็ออกเสียงต่างไปด้วย และเสียงที่ต่างไปนั้น เกิดมาตรงกันเข้าทั้งเขมรและไทย จึงเป็นปัญหาว่า เราได้แบบอย่างการออกเสียงเช่นนั้นจากเขมร หรือยืมคำเขมรที่ออกเสียงแบบนั้นมาใช้เลยทีเดียว หรือต่างคนต่างออกเสียงตามถนัดของตน แล้วเสียงบังเอิญมาตรงกันเอง

ก่อนอื่นควรจะได้กล่าวถึงเรื่องการออกเสียงพยัญชนะบาลีสันสกฤตเสียก่อนว่ามีเสียงใดบ้างที่เราออกเสียงต่างกับของเขเป็นอันมาก เสียงเหล่านั้น

เห็นจะได้แก่ ๑) เสียงพยัญชนะโฆษะทั้งเสียงเบาและเสียงหนักคือ ค ฆ ช ฌ ท ฒ ท ร และ พ ภา เราออกเสียงอย่าง ช ฌ ฐ ฒ เพียงแต่เป็นเสียงต่ำเท่านั้น ๒) เสียงพยัญชนะวรรณยุกต์ ที่มี ฎ ฐ ฑ ฒ เราออกเสียงมันลั่นไปเกือบถึงกลางเพดานจึงจะสะบัดให้เกิดขึ้นเสียงออกมา แต่เราออกเสียงอย่างเดียวกับพยัญชนะวรรณยุกต์ที่มี ด ฎ ท ฐ ๓) เสียง ศ ษ ส เราออกเสียงอย่างเดียวกับ ส เหมือนกันหมด ๔) เสียง พ สำหรับภาษาบาลี เราก็ไม่ได้มันลั่นลึกจึงออกเสียงอย่าง ล ๕) เสียง ท ที่เราออกเสียงเป็น ค ชนิดมันลั่นลึก กับ ท ที่ออกเสียงอย่าง ค ธรรมชาติ เช่น ทารกา เราออกเสียงการกา แต่เราคงออกเสียงเป็น ท เป็น ทารกา กับเสียง พ เราออกเสียงอย่าง บ เช่น พุราหุมน่า เป็น บรามมานา เราออกเสียงเป็น พ เป็น พรามมะนา

เสียงบางเสียงเราออกเสียงเช่นเดียวกับเขา แต่บางคำที่เสียงเดียวกัน กลายไปออกเสียงอย่างอื่นก็มี ทั้งนี้ได้แก่เสียง ฎ ต ป และ ว ซึ่งบางคำออกเสียงคงเดิมตรงตามเสียงนั้นๆ แต่บางคำก็ออกเสียงต่างไปคือ ฎ เป็น ฏ ต เป็น ค ป เป็น บ และ ว เป็น พ เช่น คำ กรกฏา ดังคำ กรกฏาคม เป็น กรกฏาคม ตารา ▶

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี

กรรมการพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน

เป็น คารา บิดา เป็นบิดา และ วรณเป็นพินฺ แต่ก็ไม่ใช้ทุกคำไป บางคำคงเสียงเดิมก็มี เช่น ตปะ เป็น ตบะ ปิฏก เป็น ปิฏก วสนฺต เป็น วสันต์

การที่เราออกเสียง ฏ เป็น ฏ และ ต เป็น ต ในคำบางคำคงกล่าวแล้วก็ตาม น่าจะไม่ใช้เรื่องการกลายเสียง แต่เป็นเรื่องการใช้อักษรแทนเสียง เราใช้อักษร ๙๓ ของเขามาออกเสียงเป็น พ เสียงแล้ว เสียงต ก็ขาดหายไป อักษร พ ของเขาก็เช่นกัน เรามาออกเสียงเป็น พ เสียง บ ก็หายไป จึงต้องเพิ่มพยัญชนะแทนเสียง ต และ บ ขึ้น (ส่วน ฏ คงเพิ่มขึ้นเพื่อให้ครบ

ตามวรรค เพราะถึงจะเป็น ฏ หรือ ต เราก็คงออกเสียงอย่างเดียวกัน)

พยัญชนะ ต บ ที่เพิ่มขึ้นนี้น่าสังเกตว่า ด รูปร่างเหมือน ต ของเขมร แต่เขมรเรียกพยัญชนะนั้นว่า ต ตามธรรมชาติไม่ว่าคำเขมรคำบาลีสันสกฤตถ้าเขียนด้วยพยัญชนะนั้นต้องออกเสียงเป็น ต เช่น ตุ เป็น โต๊ะ (โต๊ะ) ตารา เป็น ตารา (ดาว) แต่บางคำเขียนด้วยพยัญชนะเดียวกันนี้ กลับออกเสียงเป็น ต เช่น ตูล เป็น โต๊ะ (ตาชั่ง) ตูลิต เป็น โต๊ะเส็ด (สวรค์ชั้นหนึ่ง) เตช เป็น เตจ (อ่านต่อหน้า 146)

ข้อแบกฝรั่งจีนจาม - ต่อจากหน้า ๑๗

(เศษอำนาจ) ยังมีบางคำที่เรียนอย่างเดียวกัน แต่ออกเสียงได้ทั้ง ต และ ด ได้แก่ คำ เตชะ ออกเสียงเป็น เตเจียะ และ แดเจียะ คิติ เป็น เตเทีย และ เตเทีย ตีรจณาน เป็น เตะวังชาน และ เตะวังชาน ตุสฺติ (ตุสฺฏ) เป็น โตะเสดฺย และ โตะเสดฺย เรื่องนี้จึงน่าจะเป็นต้นเหตุทำให้เราเห็นว่าเสียง ต ของบาลีออกเสียงเป็น ต ก็ได้ ด ก็ได้ แต่เราไม่ได้กำหนดให้คำเดียวกันออกเสียงเป็นทั้ง ต และ ด เราแยกเสียงเป็นคนละพวก พวกหนึ่งออกเสียงเป็น ต อย่างเดียวเช่น คนตรี คารว คาส ตติ ดิลก เศษ เตยจณาน เหล่านี้ไม่มีที่ออกเสียงเป็น ต และอีกพวกหนึ่งออกเสียงเป็น ต อย่างเดียวเช่น คำ ตัณฑา ตรี ไตร ตฤณ คาล ไม่มีที่ออกเสียงเป็น ต จะมีบางคำที่ออกเสียงต่างไปก็เป็นเรื่องการยกย่องใช้คำเพื่อประโยชน์ทางกาพย์กลอน แต่เหตุใดคำบางคำกำหนดให้ออกเสียง ต บางคำออกเสียง ด นั้นออกจะพิศมัย จะว่าเพราะบางคำออกเสียงเช่นนั้นไม่ได้ ฟังไม่เพราะ ก็พิศมัยยากเช่นเดียวกัน

ส่วนเสียง บ และ ป ก็จะเป็นทำนองเดียวกัน เขมรมีพยัญชนะ บ ที่เรียนเหมือน บ ของเราออกเสียงเป็น บ ก็ได้ เป็น ป ก็ได้ ถ้าหากเป็นคำบาลีสันสกฤต เช่น คำ บกฺติ ออกเสียงเป็น ปะกะเตชะ คำ บุราณ ออกเสียง โปะราน แต่ไม่มีที่คำเดียวกันออกเสียงได้ทั้ง ป และ บ คำที่เขมรออกเสียง ป ของบาลีสันสกฤตเป็น บ เราก็ออกเสียงเป็น บ ด้วยเป็นส่วนมากเช่น บุตรี บณฺฑิต บรืวาร บรีเวณ บวร บรม ฯลฯ จะมีที่แปลกไปก็เห็นจะเป็นคำ ปฏฺิ จาก ปติ เราออกเสียง บอติ เขมรออกเสียงเป็น เปุติย และหมายความว่าสาม

ฉะนั้นจึงไม่แน่ว่าเราได้คำที่ออกเสียง ป เป็น บ แล้วมาจากเขมรเลย หรือมาออกเสียง ป เป็น ป ก็ได้บก็ได้ตามแบบเขมร

ส่วนคำบาลีสันสกฤตที่มีเสียง ว มาออกเสียงเป็น พ มีเป็นอันมากทั้งในเขมรและไทย และใช้ตรงกันเป็นส่วนมาก เช่น เพชร โพทฺย ไพรี พยัญชนะ พรต พัสตฺ พานิช พิน ฯลฯ แม้ว่าเราจะไม่ได้ออกเสียงเช่นเดียวกับเรา เพราะพ เขาออกเสียงเป็น ป เพชรออกเสียงเปจ และยังมีลักษณะต่างกันอื่น ๆ อีกก็ตาม มีหลายคำที่เราออกเสียงได้ทั้ง ว และ พ เช่น วงศ์ กับ พงศ์ วมลกับพมล วาณชกับพานิช เขมรก็มีคำที่ออกเสียงได้ทั้งสองเสียง คือ พาสฺก กับ วาสฺก พิจิตฺร กับ วิจิตฺร พริยกับวิริย พริคกับวิริค พริกับวิริ แต่ของเรายังมีแปลกออกไปว่าเขมรก็คือ คำที่เราออกเสียงได้ทั้ง ว และ พ บางคำเราแยกเป็นคนละความหมาย คือ พิธิ (งานที่จัดตามลัทธิธรรมเนียม) กับ วิธิ (แบบแผนระเบียบ) พิเศษ (จำเพาะ แปลกกว่าธรรมดา) กับ วิเศษ (ยอดเยี่ยม) พินัย (เงินค่าปรับเป็นภาคหลวง) กับ วินัย (ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ) เวลา กับ เพล (เวลาพระจันทร์กลางวัน) คำ เพล เขมรก็มีใช้แต่ใช้ต่างกันคือ เพล เขมรหมายถึงเวลา เช่น เพลทำเนร (เวลาร่วง) เพลเกว (เวลานอน)

จึงเป็นอันว่าการที่เราออกเสียง ต ป ว ของบาลีสันสกฤตเป็น ต บ้าง ค บ้าง บ บ้าง ป บ้าง หรือว บ้าง พ บ้าง อาจจะพิจารณาได้เป็นสองทางด้วยกันคือ อาจจะยืมคำดัดแปลงเสียงแล้วเหล่านั้นมาจากเขมรเลยที่เดียวทางหนึ่ง หรือเรามาดัดแปลงเสียงเอาเองตามแบบอย่างของเขมรอีกทางหนึ่ง ❀

เรื่องของภาษานี้จะถามว่า "ทำไม" ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็ได้คำตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเน ด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมาก จะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

19

อันเนื่องด้วยชื่อ ข้อแชกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

เท่าที่ได้กล่าวมาแล้วแต่ต้น ได้กล่าวชื่อบาลีสันสกฤต รวมกันไปจนดูเหมือนหนึ่งเป็นภาษาเดียวกัน แต่ที่จริง ภาษาบาลีกับสันสกฤตแยกกันเป็นคนละภาษา และถึงแม้ภาษาทั้งสองจะมีลักษณะของภาษาโดยทั่วไปพอจะเรียกได้ว่าเป็นอย่างเดียวกันก็ตาม แต่คำที่ใช้ในภาษาก็ยังมีที่ออกเสียงต่างกันเพราะระบบเสียงต่างกัน ที่สำคัญก็คือ บาลีมีสระ ๔ เสียง สันสกฤตมี ๑๔ เสียง มีเสียงโอ เอ ฤ ฦ ฤ ฦ ฤ ฦ ที่บาลีไม่มี และสันสกฤตมี ค ษ ส แต่บาลีมีเพียง ส เดียว สันสกฤตใช้พยัญชนะ ประสมที่พยัญชนะโฆษะด้วยกันหรือโฆษะด้วยกัน ประสมกันได้ ส่วนบาลีใช้พยัญชนะซ้อนที่กำหนดตายตัวลงไปว่าถึงจะเป็นโฆษะหรือโฆษะด้วยกันก็ต้องเป็นพยัญชนะวรรคเดียวกันและซ้อนกันตามระเบียบตัวสะกดตัวตาม เช่นในวรรค ก ข ค ง ก กับ ค เป็นตัวสะกดก็ได้ตัวตามก็ได้ แต่ ข กับ ฆ เป็นได้แต่

ตัวตามเท่านั้น เมื่อ ก เป็นตัวสะกด ก หรือ ข เป็นตัวตามได้ ค เป็นตัวสะกด ค หรือ ฆ เป็นตัวตามได้ ส่วน ง ถ้าเป็นตัวสะกด ตัวตามอาจเป็น ก ข ค หรือ ฆ ก็ได้ วรรคอื่นก็เป็นเช่นเดียวกันนี้

ที่กล่าวถึงเรื่องนี้เพียงต้องการให้เห็นรูปลักษณะของคำบาลีกับสันสกฤตว่าต่างกันอย่างไร ทั้งนี้เพราะคำที่มีใช้ในภาษาของเรา ปรากฏว่ามีทั้งที่เป็นคำบาลีและสันสกฤต อันนับเป็นเรื่องแปลกที่ไม่ว่าจะเป็น เขมร พม่า มอญ ไทย แม้ต่างก็ถือพุทธศาสนาฝ่ายหินยานด้วยกัน น่าจะมีแต่คำบาลีใช้ แต่กลับปรากฏว่ามีใช้ทั้งคำบาลีและสันสกฤต ที่เป็นดังนี้อาจจะเป็นด้วยว่าคำบาลีที่มักใช้พยัญชนะซ้อน เสียงฟังไม่เพราะเท่าคำสันสกฤต ส่วนคำสันสกฤตมีเสียงต่างๆควบคู่กันได้ โดยเฉพาะมีเสียง ย ร กับ ฤ อยู่ด้วยทำให้เสียงน่าฟังขึ้นเช่นสันสกฤตออกเสียง อคุร บาลีออกเสียง อคุค เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องเสียงจากคำสันสกฤตบางคำออกเสียงยากเช่น ศุมศรุ บาลีออกเสียง มสฺส (หนวด) เราจึงจะหันมาใช้คำบาลี แต่ก็มีคำอยู่ไม่น้อยที่บาลีและสันสกฤตใช้ตรงกัน ครั้นมาถึงเรา เรามาเปลี่ยนแปลงเสียงเสียด้วยสำคัญว่าสันสกฤตใช้ต่าง

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี

กรรมการพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน

ออกไป และเราใช้ตามคำสันสกฤต แท้ที่จริงสันสกฤต กับบาลีใช้ตรงกันบ้าง สันสกฤตใช้รูปอื่นต่างกับที่เรา เข้าใจบ้าง ฉะนั้นจึงมีคำหลายคำที่เราใช้ต่างกับรูป คำเดิม ด้วยสำคัญผิดคิดว่าแล้ว คำเหล่านี้ได้แก่

वासुकी ชื่อพระยานาคคนหนึ่ง ทั้งบาลีและ สันสกฤตใช้ वासुकी ที่มี ร ควบในภาษาของเรา เป็น वासुकी นั้น เราคงจะสำคัญว่าคำนี้เป็นคำสันสกฤตที่มี ร จะมี ร ควบ แต่แท้ที่จริงหาใช่ไม่

โกธราส ชื่อภูเขาที่ประทับของพระอิศวร ก็ เช่นเดียวกันที่ในภาษาทั้งสองไม่มี ร ควบ คือบาลีใช้

เกพาส (ตามพจนานุกรมบาลี-อังกฤษของวิส เดวิส โดยมากเราคิดว่าบาลีใช้ เกลาส) สันสกฤตใช้ गोलास แต่มี ร ควบในภาษาของเรา

โกธรี (บางที่ใช้โกธสร) หมายถึงราชสีห์ รูป คำนี้ดูเหมือนเป็นคำ ไกร แต่งด้วย ศรี ที่จริงท่านว่า เป็นคำแผลง คำนี้ในสันสกฤตใช้ เกศรี หรือ เกศริน (จากเกศ-ผสม) หมายถึงผู้มีผมหรือขนคือราชสีห์ บาลีใช้ เกสร์ ที่มีขนคอ เกสร์สีห์ คือราชสีห์ที่มีขน คอ เราคงจะสำคัญว่าคำใดที่บาลีใช้ เอ สันสกฤต คงต้องใช้ โอ อย่าง บ. เวร ส. ไวร (ต่อหน้า 150)

15

ข้อแบกฝรั่งเงินงาม - ต่อจากหน้า ๑๕

(ความซิงซัง ความเป็นศัตรูกัน) ถ้าบาลีใช้ เกสร์ สันสกฤตควรใช้ ไกสร หรือ ไกศรี และควรต้อง แทรก ร ตามแบบคำสันสกฤตด้วย (ที่จริงคำสันสกฤต ที่ไม่มี ร ควบมีมากมาย) เป็น ไกรสร กับ ไกรศรี แต่ ไกรสร เราใช้ ส ตามรูปบาลี ที่จริงคำสันสกฤต หาได้ใช้รูปเช่นนั้นไม่

เกาทัณฑ์ ที่แปลว่าธนู (ในกลอนใช้กัณฑ์ก็มี) เรื่องนี้ก็น่าจะทำนองเดียวกับข้างต้น คือถ้าบาลีใช้ โอ สันสกฤตมักจะเป็น เอา เช่น บ. โอรัส ส. เอารส (ลูกชาย) คำนี้เราอาจคิดว่าบาลีใช้ โกทณฺฑ สันสกฤตใช้ เกาทัณฑ์ แท้ที่จริงใช้ โกทณฺฑ เช่นเดียวกันทั้งสองภาษา

คำที่เราสำคัญว่าเราแผลงตามรูปสันสกฤต ซึ่งที่จริงสันสกฤตไม่ได้ใช้เช่นนั้น ได้แก่

แพศยา เราคงสำคัญว่าเป็นคำที่แผลงจาก ไวศยุ

ของสันสกฤตที่เป็นชื่อวรรณคดี ๓ ของชนยินดู เป็น ชนวรรณคดีพม่า จึงมาหมายได้ว่าหญิงคำประเพณี แต่ที่จริงแพศยาที่หมายถึงหญิงโสเภณีมาจากคำ เวศฺยา ในสันสกฤต และ เวลียา ในบาลี เพราะแปลอย่างเดียวกัน หาได้มาจาก ไวศยุ ในสันสกฤตไม่

แพศยันตร พระนามพระเวสสันดรที่ไซใน หนังสือมหาชาติคำหลวง กล่าวว่า เป็นคำแผลงจาก ไวศยุ เช่นเดียวกัน เพราะเวสสันดรมาจาก เวสฺส + อนฺตร แปลกันว่าระหว่างครอกพม่า เวสฺส หมาย ว่า พม่า เป็นคำบาลี ตรงกับ ไวศยุ ของสันสกฤต ฉะนั้นชื่อนี้สันสกฤตก็ควรจะใช้ว่า ไวศยุบุตร เมื่อ เราแผลง ไวศยุ เป็น แพศย์ ไวศยุบุตร ก็ควรเป็น แพศยันตร แต่ที่จริงสันสกฤตใช้ วิสุวานฺตร ถ้า จะแปลก็อาจแปลได้ว่า ระหว่างจักรวาล

ภาษา

และ หนองเสือ

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็ใช้ตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเน ด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมาก จะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

ที่กล่าวไว้คราวที่แล้ว เป็นเรื่องคำที่เราสำคัญว่า คำบาลีสันสกฤตใช้ต่างกัน และเราก็ออกเสียงอนุโลม ตามรูปคำสันสกฤตแต่แท้ที่จริงคำสันสกฤตใช้ตรงกับคำ บาลี ดังคำที่เราแทรกเสียงร เช่นคำ ไกรลาส วาสกวี ไกรสร ไกรศรี คำเหล่านี้บางคำแม้ว่าบาลีกับสันสกฤต จะใช้ต่างกัน แต่ก็หาได้มีเสียงร ควบอยู่ด้วยไม่

นอกจากนี้ยังมีการแทรกเสียง ฤ โดยมากมัก เป็นคำที่ใช้ในวรรณคดี การที่แทรกเสียง ฤ เข้าไปใน คำหลายต่อหลายคำ ทั้งที่ในสันสกฤตไม่มี ฤ นอกจากจะสำคัญว่าแทรกตามแบบคำสันสกฤตแล้ว ก็คง มุ่งหมายจะให้ฟังไพเราะเหมาะกับคำประพันธ์ด้วย ได้ แก่คำ

ดฤฤ (ใช้ดฤฤ ก็มี) ทั้งบาลีและสันสกฤตใช้
ติฤ (วัน)

มฤธูร ทั้งสองภาษาใช้ มธูร (ความหวาน) ตรงกัน

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

กรรมการพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน

กฤษณะ (ขณะ) คงใช้ว่าใน กฤษณะ นั้น ก็ แทรก ฤ ในคำ กษณ ของสันสกฤตนั่นเอง

บางคำรูปเดิมในภาษาสันสกฤตใช้ ร ควบ เรา ออกเสียงเป็น ฤ ก็มี เช่น นิร เป็น นฤ นิรุโฆษเป็น นฤโฆษ (เสียงก็ก้อง) นิรุภย เป็นนฤภย มารุษา (เห็จ คำเห็จ บ. ใช้ มุสา) ใช้ มฤษา ตามสันสกฤตก็มี

ดังคำตฤฤที่ปรากฏข้างต้น จะเห็นว่า นอกจากจะแทรก ร แทรก ฤ แล้วที่แทรก ศ ษ ส ก็มี คงเพื่อความไพเราะและเพราะเข้าใจผิดเช่นเดียวกัน ดังคำ

กฤษฏี มีใช้ว่ารูปากฤษฏี คงจะหมายความว่า รูปทรง องค์เอว และกฤษฏี คงเป็นคำ กฤษี (เอวหรือตะโพก) ที่แทรกทั้ง ฤ และ ษ

ราตรี แทรก ษ เป็น ราษตรี

ธาตรี (แผ่นดิน) แทรก ษ เป็น ษาสตรี

มีคำ ภรดา สันสกฤต และ ภตฺตา บาลี ที่แปลว่าสามี เรามาใช้หลายแบบนอกจากจะเป็น ภรรดา ภรรดา แล้วก็ยังเป็น ภรฺสตา (ในที่บางแห่ง) แทรก สลงตรงกลาง แต่โดยธรรมดาเมื่อแทรก ส แล้ว ร มัก หายไป กลายเป็น ภฺสตา เสียงคำนี้บังเอิญไปตรงกับคำ ภสฺตา ของบาลี (อ่านต่อหน้า 142)

ข้อแบกฝรั่งเงินงาม - ต่อจากหน้า ๑๔

(สันสกฤตเป็น ภสศุรา) แปลว่าลูกสุบ ความหมาย
ของ ภรตาก็เลยจะเปลี่ยนไป

ยังมีคำอีกจำพวกหนึ่ง ซึ่งปรากฏในวรรณคดี
บางเรื่อง เป็นคำที่มีเสียงควบกล้ำ อันช่วยให้คำ
ประพันธ์นั้นๆ เพราะจีน และบางที่ทำให้ได้เสียงครุหลุ
ครบตามคณะของคำประพันธ์ เราก็นึกได้ว่าคำเหล่านี้
นั้นเป็นคำแผลง กวีนำคำภาษาบาลีสันสกฤตมาแผลง
ใช้ตามสะดวกของตน แต่ที่จริงคำดังกล่าวนี้เป็นคำ
สันสกฤตที่ออกเสียงต่างกับบาลี กวีนำคำเหล่านั้นมา
ใช้ คงเป็นการเสนอคำใหม่ในภาษา บางคำก็ยังคงใช้
สืบต่อมา บางคำก็กลายเป็นรูปอื่นที่ออกเสียงสะดวก
ขึ้น แต่บางคำก็ไม่มีที่ใช้ไปเลย แสดงให้เห็นว่า
เสียงของคำนั้นๆ ไม่เป็นที่นิยม คำดังกล่าวได้แก่

กษณ ที่แปลว่า ขณะ กษณ เป็นคำสันสกฤต ตรง
กับคำบาลีว่า ขณ เราคงใช้ ขณะ ตามรูปบาลีตลอดมา

กษมา (ความอดกลั้น ความอดโทษ) เป็นคำ
สันสกฤต ตรงกับ ขมา ในบาลีเราคงใช้ตามรูปบาลี
ว่า ขมา หรือมีจะนั้นเสียงกใน กษ ควบหายไป
กลายเป็น ขมา หรือ สมา

อิริยา จากคำสันสกฤต อิริยา (ความริษยา)
ตรงกับ อริสา บาลี เราคัดสรรออกคงเหลือเป็นริษา
ในปัจจุบัน

ปฤพี จาก ปฤถวีในสันสกฤต และ ปฐวี หรือ
ปถวี ในบาลี เราคงใช้ตามรูปบาลีว่า ปฐวี ปฐพี
ปถวี ปถพี

สาภิ แปลว่า พยาน บาลีใช้ สกฺขิ เราใช้ตาม
บาลี

นิษุกรม เป็นคำสันสกฤตเดียวกับ เนกฺขมม
ของบาลีที่หมายความว่า การออกบวช
ตยาจี ปรีตยาจ ปรีตยักย์ หรือ ประเตยก

พิเศษจากบท สรรพคุณ

เหล่านี้กล้วนเป็นคำสันสกฤตว่า ตยาจี ปรีตยาจ
ปรีตยักฺษ และ ปรีตยักฺษ ตรงกับคำบาลีว่า จาคี ปรีจ
จาก ปจฺจกฺข และ ปจฺจเจก เราใช้ บริจาจ ประจักษ์
และ ป้อเจก บางคำคือ ประจักษ์ ได้ดัดแปลง
จากคำทั้งสองภาษา

สบรรชตี ชื่อพระนางมุสตีที่ใช้ในมหาชาติ
คำหลวง ก็คงจะเป็นคำสันสกฤตว่า สปรุชตี หมายถึง
เขาย้อมสัมผัส ที่โดยธรรมดาเรามักออกเสียง ร ควบ
เป็น ร หัน คงหาใช้เพราะแผลง มุสตี เป็น สบรรชตี
ตามชอบใจไม่ ♣

21

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า "ทำไม" ใดแทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็ควรจะตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเน ด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมาก จะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ ข้อแยกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

เท่าที่กล่าวมาคราวที่แล้วถึงการแทรกเสียง ร เสียง ฤ หรือเสียง ษ ที่ไม่ปรากฏในรูปคำเดิมโดยเฉพาะคำสันสกฤต นับเป็นการเจตนาแทรกเสียง เพื่อให้ฟังไพเราะบ้าง อาจเป็นการเข้าใจผิดว่ารูปคำเดิมเป็นเช่นนั้นบ้าง แต่ยังมีคำบาลีสันสกฤตอีกหลายคำที่แทรกเสียงพยัญชนะต่างๆเข้ามาโดยมิได้เจตนาดังข้างต้น บางเสียงแทรกเข้ามาเอง ทั้งนี้เพื่อให้ออกเสียงได้สะดวกขึ้นถนัดขึ้น ดังคำ

โกเบเกศี ชื่อแม่เลี้ยงพระราม ชื่อนี้ในรามายณะ เรียก โกเบเกย์ ที่มี ข แทรกเข้ามาในภาษาของเรว คงจะได้มาจากท้ายเสียง โอ ในคำ โก เพราะเสียง โอ หรือ อัย ที่จริงก็คือเสียง อะ ตามด้วย ข นั้นเอง คำชยเราเขียนเป็น ชัยก็มี และไชย ก็มี ไชยเป็นรูปที่ใช้ในวรรณคดีเก่าๆโดยมาก

เสาวคนธ์ เสาวรภ เสาวภาคย์ หรือคำอื่นๆ

ที่มีเสาว นำหน้า แต่ละคำมาจากคำสันสกฤตที่มีเสาว นำหน้า (เสาวเป็นอุปสรรคเนื่องมาจาก สฺ ที่แปลว่า ดี จาม ร่าม) ดังคำทั้งสาม สันสกฤตใช้ เสาวคนุช (กลิ่นหอม ที่มีกลิ่นหอม) เสาวรภ (กลิ่นหอม) เสาวภาคย์ (โชคดี ความสุข) แต่ละคำไม่มีว แต่ที่มีวแทรกในคำของเรา ก็คงเป็นไปทำนองเดียวกับ โอ ข้างต้น กล่าวคือคงได้มาจากท้ายเอาในคำเสาว เพราะเสียง เอา ก็คือเสียง อะ ตามด้วย ว เสียง ย ก็ตาม ว ก็ตาม แม้เราจะพยายามไม่ออกเสียง แต่เสียงก็มักจะปรากฏออกมาเสมอ

การที่เสียงพยัญชนะแทรกเข้ามาระหว่างคำ ดังกล่าวแล้วนี้ ถึงบางคำจะแทรกเข้ามาเอง แต่ก็ต้องถือว่าได้ช่วยทำให้เกิดความสะดวกในการออกเสียงด้วย คือช่วยทำให้เสียงพยางค์หน้ากับหลังเนื่องกันเป็นคำเดียวกัน ไม่แยกออกจากกัน ทำให้การออกเสียงสบายขึ้น ฉะนั้นจะเห็นว่าคำใดที่มี ๒ พยางค์ไม่ว่าจะเป็นคำไทยหรือคำบาลีสันสกฤต หรือคำไม่ปรากฏที่มาว่ามาจากภาษาใด ก็มักจะออกเสียงตัวสะกดของพยางค์หน้า ทำให้ดูเหมือนแทรกเสียงพยัญชนะที่มีเสียงเดียวกับตัวสะกด (อ่านต่อหน้า 149)

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

กรรมการพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน

ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (พ.ศ. ๒๕๖๖)

ข้อแนบฝรั่งเงินจาม - ต่อจากหน้า ๑๒

ของคำหน้าเข้าอีกเสียงหนึ่ง ดังคำ

หักราช (สั๊ก-กะ-หราช) สักวา (สั๊ก-กะ-วา)
ชันสูตร (ชัน-นะ-สุต) สัพยอก (สั๊บ-พะ-ยอก)
สั๊บคั๊บ (สั๊บ-ปะ-คั๊บ)

แต่มีคำหลายคำที่ออกเสียงตัวสะกดแทรกเข้ามาอีกพยางค์หนึ่งดังกล่าว่าข้างต้นนั้นไม่ผิดนัก เพราะเสียงตัวสะกดเป็นเสียงอ่อนไป จึงต้องหาพยัญชนะอื่นที่มีเสียงแข็งแรงกว่าแทรกเข้ามา แต่เสียงพยัญชนะที่แข็งแรงกว่าดังกล่าวนั้น มักต้องเป็นพยัญชนะที่มีที่ก่เกิดแห่งเดียวกัน คือเป็นพยัญชนะวรรณยุกต์เดียวกัน ดังนี้

สมปฤติ หรือ สมประติ คำนี้มาจากคำสันสกฤตว่า สมฤติ หรือ สมรติ แปลว่า ความจำ จำได้ (บาลีใช้ สติ เราแยกใช้เป็น สม-ฤติ ก็มี) การแทรกเสียง ป คงทำให้ ป ควบเสียงกับ ร ได้สนิท เพราะ ป เสียงแข็งแรงกว่า ม

ยมพบาล คำเดิมเป็น ยมบาล ที่แทรก พ เข้ามา เพราะ พ เสียงแข็งแรงกว่า ม คงเชื่อมเสียงให้เนืองกันได้ดีกว่า ข้าบางที่ยังออกเสียง พะ ให้เป็น พระ เป็นการ

ยกย่องเสียงอีกด้วย

เกสรทมาลา เป็นชื่อวานรตนหนึ่งในรามเกียรติ์ที่มี ท แทรกกลางระหว่าง เกสร กับ มาลา ก็คงเพราะเหตุเดียวกัน คือเชื่อมพยางค์หน้ากับหลังเข้าด้วยกัน จะออกเสียงท้ายคำ เกสร จะต้องออกเสียง น ในแม่กง คงออกเสียงไม่ผิดนักเท่าเสียง ท ที่แข็งแรงกว่า

นอกจากแทรกพยัญชนะดังกล่าวแล้ว ยังมีการแทรกนิคหิต และนิคหิตนี้เมื่อออกเสียงจะต้องให้เป็นเสียงพยัญชนะท้ายวรรณยุกต์ วรรณยุกต์เดียวกับพยัญชนะที่ตามมา แต่คำในภาษาทั้งสองไม่ปรากฏว่ามีรูปและเสียงนิคหิตเลย ดังคำ

มกฏ กับ มกร ในภาษาทั้งสองแทรกนิคหิตในไทยเป็น มัฏฏ กับ มักร เขียน มงกฏ กับ มังกร สีขร (ที่มียอดคือภูเขา ใช้ตรงกันทั้งสองภาษา) แทรกนิคหิตเป็น สีขร เขียน สีงขร

กโปล (มักใช้ในวรรณคดี) แทรกนิคหิตเป็น กัโปล เขียน กัาโปล

๑๑

ภาษา และหนังสือ

๑๔

อันเนื่องด้วยข้อ

เรื่องของภาษาประจำถิ่น ว่า "คำใหม่" ได้ ...
แต่ตามแล้วก็จะตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็จริงไม่ต้อง
ถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สำนวนพื้นฐาน ซึ่งก็คือการ
คาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์
ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมาก
จะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วย
ประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

ข้อแจกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

ที่กล่าวถึงคำที่เราสำคัญว่าเป็นคำแผลง แต่ที่จริงเป็น
คำสันสกฤตเมื่อคราวที่แล้วนั้น ได้กล่าวเฉพาะคำสันสกฤต
ที่ออกเสียงต่างกับคำบาลี การที่คำในภาษาทั้งสองออก
เสียงต่างกันช่วยให้เรามีโอกาสเลือกใช้ คือคำภาษาไทย
เสียงที่ถูกต้องเรา เราก็เลือกคำภาษานั้นมาใช้ แต่ถ้าฟังที่
ถูกต้องทั้งสองภาษา เราก็รับไว้ใช้ทั้งสองคำ ถึงคำสันสกฤต
ว่า กุชกรุย บาลีว่าชุกฤย เราใช้ทั้งกษัตริย์ ทั้งชัตติย หรือ
คำอื่นๆก็เช่นกัน เช่น หลุย กับ หุย (ใจ) ศรี กับ สิริ
(มิ่งขวัญ) วฤกษกับรุกษ (ต้นไม้ เราใช้ พฤกษ์ พฤชา
พฤกษชาติ กับรุกษชาติ) อารุย กับ อริย (เจริญ) ฯลฯ
แต่ก็มีคำทำนองนี้อีกมากที่เราไม่ได้ใช้หมายความว่า
เดียวกัน บางทีให้คำสันสกฤตหมายความว่าหนึ่ง คำบาลีหมาย
อีกอย่างหนึ่ง บางทีคำหนึ่งคงตามความหมายเดิม อีกคำ
หนึ่งมีความหมายต่างกันไป คำเหล่านี้ได้แก่
เกษตร (สัน) กับ เขตต (บาลี) ต่างก็หมายถึงที่นา
ที่ดิน แต่เราใช้ เกษตรเท่านั้นที่เกี่ยวกับความหมายเดิมว่า

ที่ดินกับที่นา ส่วนเขต ไม่ได้ใช้ในความหมายเกี่ยวกับที่
นา อาจจะหมายถึง คินแดน แวนแคว้น หรือบริเวณ
เช่น อาณาเขตคือคินแดนที่อยู่ในอำนาจปกครอง
ราชฎ (สัน) กับ ราชฐ (บาลี) แปลเช่นเดียวกันว่า
แวนแคว้น อาณาจักร บ้านเมือง ในสันสกฤตหมายความว่า
ประชาชน ก็ได้ แต่ไม่ค่อยมีที่ใช้ ในปัจจุบัน คำแห่ง
ราชฎรูปติ คือ ประธานาธิบดี หมายถึงผู้เป็นใหญ่แห่งรัฐ
หรือบ้านเมือง ไม่ใช่ผู้เป็นใหญ่แห่งราชฎ ส่วนนายก
รัฐมนตรีใช้ ประธานมนตรี
วิสุวส (สัน) วิสุตาส (บาลี) แปลว่าความเชื่อคือ
ไว้วางใจเช่นเดียวกัน แต่เราแยกใช้เป็น วิสุวส แปล
ว่า รักใคร่ กับ วิสาสะ แปลว่า ความคุ้นเคย สนิทสนม
ถือเป็นกันเอง ความหมายว่า ความคุ้นเคยนี้ มีใช้แต่ใน
ภาษาบาลี ไม่มีใช้ในสันสกฤต ปัจจุบันภาษาอินทียังใช้
วิสุวส กรนา ในความว่า เชื่อ เชื่อถือ (แปลตามศัพท์
ควรเป็น กระทำความเชื่อ)

อาศุจรัย (สัน) กับ อัจฉริย (บาลี) แปลว่า แผลง
ประหลาด มหัศจรรย์ หายาก แปลกใจ เราใช้แต่ อัจฉริย
จากอาศุจรัย ในความดังกล่าวกข้างต้น ส่วน อัจฉริยะ
ใช้ในความว่า วิเศษเป็นเลิศ ฉลาดสามารถเป็นเยี่ยม
บางทีการนำคำทั้งสองภาษามาแยกใช้และกำหนด
ความหมายใหม่ขึ้น ทำได้ไม่สะดวก เราจึงนำคำใด →

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ
กรรมการพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน

คำหนึ่งในภาษาใดภาษาหนึ่งมาแยกเสียงเพื่อแยกความหมาย
ก็มี ดังคำต่อไปนี้

คติ แปลว่า ทาง การดำเนิน ความเป็นไป เราออก
เสียง คติ ให้เป็น คดี และให้ความหมายต่างกันไป คือ
คติ นอกจากจะแปลว่า ทาง อย่างที่ใช้ สุคติ ทุกคติ ก็ยังใช้
คติ ให้หมายถึงศีลธรรมเป็นเครื่องสอนใจ ส่วนคดี
หมายถึงความที่ฟ้องกันตามกระบวนการกฎหมายในศาล ความ
หมายที่เพิ่มขึ้นใหม่ทั้งของ คติ กับ คดี ล้วนเป็นความหมาย
ที่ไม่มีความหมายเดิมของ คติ

ฐาน (บาลี) แปลว่า ที่ตั้ง สถานที่ สถานะ สภาวะ
เราแยกใช้เป็น ฐาน กับ ฐานะ ฐาน หมายถึง ที่ตั้ง ที่รอง
แท่น หลักแหล่ง ดังที่ใช้คู่กันเป็น หลักฐาน ส่วน ฐานะ
หมายความว่า ตำแหน่ง

สถาน มีความหมายอย่างเดียวกับ ฐาน (ฐานเป็น
คำบาลี ส่วน สถาน เป็นคำสันสกฤต) แปลว่า การตั้ง ที่

ทั้ง การตั้งมั่น และสภาวะ เราใช้ สถาน ในความว่า ที่
บางทีก็ใช้คู่กันเป็นสถานที่ หมายถึง ประการ ด้วยเช่น
ทำผิดสถานใด (ใช้เช่นเดียวกับฐาน เช่น ทำผิดฐานฆ่าคน
ตาย) แต่เมื่อแยกใช้เป็น สถานะ คำนี้เราหมายถึง สภาวะ
ความเป็นอยู่ ความเป็นไป ใช้ สถานการณ์ ก็มี

สาธารณ เขาแปลว่า ทั่วไป ธรรมดา เป็นส่วนกลาง
เป็นกลางๆ เช่น ไม่ร้อนไม่เย็น เราก็ใช้ สาธารณะ ในความ
ข้างต้นคือ ทั่วไป ธรรมดา เป็นส่วนกลาง และยังกำหนด
ความหมายใหม่ให้อีก ให้ออกเสียงว่า สาธารณ์ แปลว่า
ท่า เลว มักใช้ ชั่วช้าสาธารณ์

คำที่หยิบยกมากล่าวนี้เป็นเพียงตัวอย่างให้เห็นว่า เสียง
ที่กลายไปนั้นบางทีมีส่วนเกี่ยวข้องกับความหมายด้วย ส่วน
ที่เหตุใดความหมายจึงกลายไป หรือเกิดความหมายใหม่
ดังกล่าวนั้น ออกจะเป็นเรื่องกล่าวให้แน่นอนได้ยาก เพราะ
ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด ♣

26/9 1020 16

23

ภาษา และ หนังสือนิยาย

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็จะตอบได้เสมอไป เพราะคำตอบได้ก็ยังไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

เรื่องบาลีสันสกฤตที่กล่าวไว้คราวที่แล้ว เป็นเรื่องการออกเสียงคำคำเดียวกันให้ต่างออกไป เพื่อแยกความหมาย เช่น คติ เป็น คติ ทำให้คำ คติ คำเดียวเกิดเป็นสองคำ แต่ละคำก็มีความหมายเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม และความหมายนั้นๆก็ต่างกันด้วย

ยังมีคำอีกพวกหนึ่ง ซึ่งเราใช้เหมือนเดิมทั้งเสียงและความหมาย แต่ความหมายนั้นใช้เพียงความหมายเดียว ทั้งที่ของเขามายได้มากมายหลายอย่าง เช่น

ฉัตร จาก จตุร คำนี้สันสกฤต หมายถึง รั้ว เครื่องราชกกุธภัณฑ์อย่างหนึ่ง ที่พึงแห่งศิษย์ ครู เทพ และชื่อพันธุ์ไม้อื่นๆ เราใช้แต่ความหมายที่คล้ายกับความหมายที่สอง คือ

หมายถึงเครื่องสูงอย่างหนึ่งที่ทำเป็นชั้นๆ เป็นเครื่องประดับเกียรติยศ

มาลา เขาหมายถึง พวงหรีด พวงดอกไม้ มงกุฎ สร้อยคอ ลูกประคำ แดง สาย พจนานุกรม เราใช้แต่ความหมายว่า พวงหรีด บางทีเรียกทับศัพท์เป็นพวงมาลา ทั้งยังเพิ่มความหมายว่า หมวก อันไม่มีใช้ในภาษาทั้งสองนั้นอีกด้วย

อัมพร เราใช้แต่ในความหมายว่า ท้องฟ้าเท่านั้น ทั้งๆที่เราใช้หมายได้ว่า ที่ไกลเคียง ที่ล้อมรอบ เสื้อผ้า ผ้าย ท้องฟ้า อากาศ ริมฝีปาก กล้วย ฝรั่งและอื่นๆ (ความหมายว่า เสื้อผ้า ติดมากับทักสิมพรจากทศ + อัมพร หมายถึง หนุ่นห่มด้วยท้องฟ้า เป็นชื่อนิกายหนึ่งในลัทธิศาสนาเซน)

ส่วนคำที่เรานำมาใช้ต่างกันไป คนละทางกับความหมายเดิมก็มีอยู่มาก เช่น

คัสกร ในสันสกฤตแปลว่า ขโมย (จาก ค (นั้น) + กร (ทำ) คือผู้ทำการ) อย่างนั้น ตามศัพท์ไม่ได้หมายความว่า ขโมย (นับเป็นวิพจน์อย่างหนึ่งที่หลีกเลี่ยงกล่าวคำที่ไม่น่าฟัง หรือคำที่มีความหมายร้ายๆ) ถือเป็นคำที่แสดงการเหยียดหยามด้วย แต่ไม่มีความหมายว่า ข่าศึก ศัตรู อย่างที่ใช้ในภาษาไทย

เบรุ เราใช้หมายถึง ที่เผาศพ แต่ของเขามายถึง ชื่อภูเขาในวรรณคดี ถือเป็นภูเขากลางจักรวาล เป็นใจกลางแห่งชมพูทวีป และอื่นๆอีกซึ่งไม่ใกล้เคียงกับความหมายที่เราใช้เลย

บางทีความหมายต่างไป เพราะเข้าใจผิด ก็เป็นได้ เช่น

จินดา ที่มาหมายความว่า แก้วมีค่า อย่างที่ใช้เพชรนิลจินดา ทั้งที่จินดา เขามายว่า ความคิด ความห่วงกังวล น่าจะเกิดขึ้นมาจากคำ จินตามณี →

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

กรรมการพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน

ที่เขาแปลว่า แก้วสารพัดนึก แทนที่จะ
นำคำ มณี ที่แปลว่ารัตนะ มาใช้ใน
ความหมายว่า แก้วมีค่า กลับนำคำ
จินตา หรือ จินตา มาใช้ในความ
หมายนั้นแทน

อากร ที่หมายถึงค่าธรรมเนียมที่
รัฐบาลเรียกเก็บจากสิ่งที่เกิดจาก
ธรรมชาติ หรือสิ่งที่ทำเพื่อการค้านั้น
น่าจะเป็นการนำความหมาย กร ไปใช้
กับความหมาย อากร กร ในสันสกฤต
หมายได้ทั้งภาชี อากร ส่วย เครื่อง

บรรณาการ ส่วนอากร แปลว่า บ่อ
เกิด ที่เกิด กำเนิด

มีคำบางคำที่เรานำมาใช้โดยไม่
เปลี่ยนแปลง ยังคงเขียนตามรูปเดิม
ส่วนการออกเสียงก็ผิดไปเพียงเล็กน้อย
นับว่าออกเสียงได้อย่างสะดวกสบายจน
ดูเหมือนทั้งว่าเป็นคำไทยๆ คำนั้นๆ
ได้แก่

กาล ที่เราหมายถึงเหล็กที่สวมหัว
หมวกเครื่องใด เขาก็ใช้ในความหมาย
เดียวกันนี้ จนน่าสับสนแท้ที่ว่าคนไทยก็

ทำไรไฉนอยู่เรื่อยมาไม่ว่าจะอพยพ
โยกย้ายไปอยู่ที่ใด เหตุใดจึงไม่มี
ชื่อเรียกเครื่องใช้สำคัญในการทำมาหา
กิน จนต้องไปขอยืมคำคนอื่นมาใช้

บางคำมีการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้
ฟังเป็นไทยๆ ได้ ได้แก่คำ สำลี คำนี้
แม้ความหมายจะผิดเพี้ยนไปบ้าง แต่
เสียงใกล้เคียงกับคำ สาละมลี หรือ สาละ
มลี ของสันสกฤต ที่แปลว่าต้นจ้าว
หรือนุ่น (บาลีใช้ สิมฺพลี ที่เราเรียกว่า
ฉิมพลี) (อ่านต่อหน้า ๔๔๐)

๑๓

ข้อแบกฝรั่งจนจาม - ต่อจากหน้า ๑๓

ฉะนั้นจึงจะเขียนเป็น สำลี อย่างคำ
ไทยๆ คำนี้ก็ไม่น่าจะเป็นคำไทย หาก
แต่ออกเสียงคำสันสกฤตเสียจนฟังเป็น
คำไทยมากกว่า

คำ โลกกระสุน ชื่อไม้เลื้อยชนิด

หนึ่งมีลูกเป็นหนาม ก็น่าจะไม่ใช่โลก
+ กระสุนคำไทย แต่อาจกลายเสียง
ให้ฟังเป็นคำไทยจากคำ โลกษุร
เพราะเป็นชื่อไม้เลื้อยชนิดเดียวกัน
แปลตามศัพท์ว่า กีบว่ว จากโล + กษุร

กษุรก็อกับ หรืออุ้งเล็บ ทั้งคำ กษุร
กับกระสุนต่างมีความหมายเป็นอาวุธ
พอไปกันได้ คือ กษุร อาจแปลได้ว่า
มีดโกน หรือส่วนคมเหมือนใบมีดโกน
ติดอยู่ที่ลูกธนู ♣

๑๖/๑๐ ๑๗ ม.ค. ๑๖

๑๔

ภาษา และ หนังสือน

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็จะได้คำตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

ทมิฬ

คำสันสกฤตที่กล่าวมาครั้งที่แล้ว เป็นคำที่เราได้มาโดยตรงเป็นส่วนมาก แม้จะมีการกลายเสียงกลายความหมายอย่างไรก็ตาม ก็เป็นการกลายโดยตรง แต่ก็ยังมีคำที่อาจจะกลายเสียงหรือกลายความหมายผ่านทางภาษาอื่น มี เจมร เป็นถิ่น ที่ผ่านมา ทางภาษาแขกด้วยกันก็มี ภาษาแขกนั้นคือภาษากินอื่นๆ ของอินเดียอันได้แก่ภาษาทมิฬกับฮินดี

คำสันสกฤตที่เราได้ผ่านภาษาทมิฬมา น่าจะเป็นคำที่ออกเสียงลงท้ายเป็น อัน ไอ อัม เสียงลงท้ายเช่นนี้จะไม่ใช่เสียงที่กลายไปเพื่อความสะดวกในการออกเสียง หรือเพื่อความไพเราะ หรือเพื่อประโยชน์ในการประพันธ์ แต่เป็นเสียงที่ได้แบบอย่าง

มาจากภาษาทมิฬ ดังชื่อต่างๆในเรื่องรวมเกียรติที่บอกกล่าวมาแล้ว ได้แก่ชื่อ ดัสเตียน กุเปรัน มารัน ทศศิริวัน (จากทศศิริ = สิบคอ) สุวรรณมาลัย วรประไพ อากาศตะไล (ตะไล คงจากร ที่แปลว่าผู้ป้องกัน นางอากาศตะไล เป็นเลื้อยเมืองลงกา รักษาตำแหน่งอากาศ) ตรีบุรุษ มุลพลัม

คำสันสกฤตที่ทมิฬยืมมาใช้ จะออกเสียงท้ายคำต่างกันไปตามเพศของคำแต่ละคำนั้น (เพศในที่นี้หมายถึงเพศทางไวยากรณ์อันไม่จำเป็นต้องตรงกับความเป็นจริง) คือ คำที่ลงท้ายด้วยเสียง อะ เป็น पुल्लिङ्ग (เพศชาย) ทมิฬออกเสียงเป็น อัน เมื่อเห็นคำใดลงท้ายเช่นนั้น ก็รู้ได้ว่าคำนั้นเป็นเพศชาย เช่น กฤษณัน (จากกฤษณ) จันทรัน

(จากจันทร) ศุริยัน (จากสุริย)

คำสันสกฤตที่เราอาจได้มาจากทมิฬ หรือได้ผ่านทมิฬมา ได้แก่ สุริยัน (จากสุริย) บุษบัน (จาก ปุष्प) เทวัน (จากเทว) และ ชีวัน (จากชีว) (คำบางคำเช่นราชันเป็นต้นศัพท์สันสกฤตหาใช้ลงท้ายตามแบบภาษาทมิฬไม่)

คำที่ลงท้ายด้วย อา แสดงว่าเป็นสตรีลิงค์ (เพศหญิง) ทมิฬออกเสียงเป็น ไอ เช่น ฉาโย (จาก ฉายา-เงา) ทารโก (จากทารกา-ขาว) มุททิโร (จาก มุทุรา-ตรา)

คำสันสกฤตที่เราอาจได้ผ่านทมิฬมา หรือออกเสียงตามแบบทมิฬ ได้แก่ มาลัย (จากมาลา-พวงดอกไม้) แต่มาลายูก็มีคำมาไล หมายถึงดอกไม้ ประดับผมทัดหู จึงอาจจะเป็นคำมาจากทมิฬ หรือคำมาลายูเลยก็ได้ แต่ความหมายของมาลัยตรงกับมาลามากกว่า

ส่วนคำอื่น ได้แก่ ประไพ อ่ำไพ ร่ำไพ เสียง ไอ ท้ายคำก็น่าจะเป็นคำจากทมิฬที่ได้มาจากภาษาสันสกฤต→

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี

กรมการพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน

ว่า ปุรภา อมฺพา และ รุมภา แต่ความหมายไม่ผู้จะตรงกันนัก คือ ประไพเราหมายว่างาม แต่ปุรภาหมายความว่าแสงสว่าง ความเรืองรอง หรือรูปร่างงาม ส่วน อมฺพา สันสกฤตหมายความว่าแม่ หญิงดี เราใช้หมายความว่า งาม สุกสว่าง และรำไพ นี่น่าจะมาจากวิ พระอาทิตย์ คณะความหมายกับคำ รุมภา ที่แปลว่าสั่นไหวหรือช้อนนางอัปสรหรือชื่อพระลักษมี แต่ก็มีคำ รำไป ในภาษามลายู หมายถึงกลุ่กละปะปน อย่าง

บุหงารำไป คือคอกไม้หลายอย่างปนกัน จะมีความหมายเกี่ยวข้องกับรำไพที่เราใช้ในความอื่นบ้างหรือไม่แน่ กว๊านเวทียบเช่นนี้ ชวนให้สังเกต คำ จูไร ที่เป็นราชาศัพท์หมายถึงไรจุก ไรผม ว่าอาจจะมาจากคำ จูหาของบาลี ที่แปลว่า จุก และมาออกเสียงอา เป็น โอ ตามแบบทมิฬก็เป็นได้ ส่วนคำที่ลงท้ายด้วย อะ ที่เป็นนปุงสกลิงค์คือไม่ใช่เพศหญิงหรือชาย ทมิฬลงท้ายด้วยอัม เช่น ปลัม (จาก

พล-กำลัง) ปยัม (จาก ภย-ความกลัว) เมกัม (จากเมฆ) คำที่เราใช้ลงท้ายด้วย อัม ได้แก่ บุษราคัม (จาก ปุษฺปราค-พลอยสีเหลืองชนิดหนึ่ง) ปะหล่ำ หรือ ปะวะหล่ำ ที่หมายถึงเครื่องประดับสำหรับผูกข้อมือ มีลักษณะเป็นเม็ดสีแดงกลมๆร้อยสลับกับทอง (จาก ปุรวาล สัน ปวาล บ. และ ปวาฬัม ในทมิฬเราหมายถึงหินปะการังชนิดหนึ่ง ใช้แช่น้ำให้แตกกินแก้ไข้ได้) (อ่านต่อหน้า ๑๓๘)

๑๓

ข้อแบกฝรั่งอินจาม - ต่อจากหน้า ๑๓

อินทผลัม คำนี้ไปจะมาจาก อินทผล แต่ความหมายในสันสกฤตข้างไปคือ อินทผล เป็นชื่อชาวซิดีหนึ่ง

สกฤตอาจถือเป็นวิภัติก็ได้ สันสกฤตออกเสียง อัม เช่นนี้ล เป็นนิลัม แต่บาลีออกเสียงเป็น อัง คำ บุษบง ของเรา จึงอาจได้มาจากบุษบิ ที่ออก

เสียงทำนองนี้เช่นเดียวกับคำ กุฏฐ์ (โรคเรื้อน) ที่เราออกเสียงเป็น กุฏฐัง

ภาษา และ หนึ่งสื่อ

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็ไขจะตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ใคร ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

นอกจากจะได้แบบอย่างภาษา ทมิฬติดมากับศัพท์บาลีสันสกฤตดังกล่าวดังแล้ว เรายังอาจจะได้คำภาษาทมิฬบางคำอันเป็นชื่อสิ่งต่างๆมาด้วย แต่คำนั้น ๆ มิได้มีใช้แต่ในภาษาทมิฬเท่านั้น ยังมีในภาษาอื่นอันได้แก่ฮินดีและมลายูอีกด้วย แม้ในภาษาเขมรก็มีเป็นบางคำ จึงออกจะตกสินยากว่าคำนั้นเป็นคำภาษาทมิฬมาดั้งเดิม และภาษาอื่นยืมมาใช้ด้วย หรือต่างคนต่างได้มาจากภาษาอื่นที่เป็นกันตอเดียวกัน ทั้งการที่เราได้รับคำเหล่านั้นมาก็ยังกำหนดไม่ได้แน่ว่าได้มาจากทมิฬโดยตรงหรือได้ผ่านทางภาษาอื่นมา คำเหล่านั้นได้แก่

กำป็น ที่เราหมายถึงเรือเหินทะเลแบบหนึ่ง อาจใช้ใบหรือใช้เครื่องจักร

เดินด้วยไอน้ำ คำนี้เขมรใช้ กบัล กล่าวว่าเป็นคำภาษาฮินเดีย มลายูก็ใช้ กบัล เช่นเดียวกัน หมายถึงเรือ กบัล อป็คือเรือ(กล)ไฟ กบัลเตอร์บ่ง คือเรือบิน กล่าวว่าเป็นคำได้มาจากภาษาทมิฬ ทมิฬมีคำ กบัล แปลว่า เรือ จึงเป็นอันว่า กบัล ของทมิฬเป็นกันตอของคำ กบัล ของมลายู และของเขมรด้วยเช่นกัน คำกำป็น ที่ใช้ในภาษาเรา ก็คงจะได้มาจากทมิฬ แต่ไม่แน่ว่าได้มาโดยตรงหรือได้มาจากมลายู หรือจะได้ผ่านทางฝรั่งเศสชาติโคซาคีหนึ่งซึ่งชำนาญการเดินเรือเช่นนี้ ไม่ไปทุกเทศก็เคนมาร์ก

กะหรี่ ชื่อแกงแขกชนิดหนึ่ง หรือเครื่องแกงหรือผงเครื่องเทศที่ใช้ใส่แกงแบบนั้น คำนี้มีใช้ทั่วกันไม่ว่า

จะเป็นภาษาแขกไหน ทมิฬ มลายู หรือ ฮินดี ทมิฬใช้ กะรี เช่นเดียวกับมลายู ส่วนฮินดีออกเสียงเป็น กฟี (เสียง พ ต้องออกเสียงม้วนลิ้นและสะกด (ไม่รวเร็วเท่า ร ของเขา) แต่คำนี้เป็น พ เสียงหนัก ไม่มีอักษรไทยถ่ายเสียง นอกจากพหุ แต่เราก็มักจะไปออกเสียง พ เป็นแม่กนเสียงอย่างวิรุพหุ) เป็นแกงชนิดมีน้ำซอกลึกไม่ใช่แกงแห้งหรือผัด อาจใช้แกงกับน้ำมันหรือนมเปรี้ยว ใส่เครื่องเทศ (ที่จริงกับข้าวทุกอย่างใส่เครื่องเทศเหมือนกันหมด) แต่ชาวฮินดีที่อยู่แถววันกัว ก็เคยอยู่ในปกครองของโปรตุเกส ใช้แกงกับกะทิ รสชาติไม่ผิดกับแกงกะหรี่ของไทย จึงน่าจะคิดว่า เราอาจจะได้วิธีปรุงกับทั้งชื่ออาหารชนิดนี้ ผ่านมาทางโปรตุเกสก็เป็นได้ (ได้รับคำบอกเล่าจากชาวอินเดียได้ว่า กะรี เป็นอาหารอินเดียได้มาแต่ดั้งเดิม ใช้แกงด้วยกะทิ ค่อม เมื่อแพร่ไปยังอินเดียเหนือ หามะพร้าวตากแห้งใส่นมเปรี้ยวแทน คนไม่มีนมเปรี้ยวใช้น้ำมัน) →

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

กรรมการพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน

ภาษา และหนังสือ

(๒๖)
ธีร

อันเนื่องด้วยชื่อ ข้อแชกฝรั่งจีนจาม (ก่อ)

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า "ทำไม" ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็จะตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

คราวที่แล้วกล่าวไว้ถึงคำภาษาจีนที่มีใช้ในภาษาของเราอันไม่อาจยืนยันได้แน่ๆ เราได้มาจากภาษาจีนโดยตรง หรือได้ผ่านมาจากภาษาอื่น อันได้แก่กลายเป็นกัน

ยังมีคำอื่นๆ ที่เราอาจจะได้จากภาษาจีนได้ ไม่ว่าจะเป็นโดยตรงหรือโดยผ่านภาษามลายู แต่คำเหล่านั้นสอบสวนได้ว่า ไม่ใช่คำจีนแท้ เป็นคำที่จีนได้มาจากภาษาอื่น มีภาษาเปอร์เซียเป็นต้น ที่จริงภาษาเปอร์เซียกับอินเดีย โดยเฉพาะภาษาสันสกฤตและในเครือสันสกฤต ต่างก็เป็นภาษาเชื้อสายอารยันด้วยกัน ทั้งเมื่อพวกโมกุลเข้ามาครองอินเดียอยู่ช้านาน ภาษาเปอร์เซียก็ได้เข้ามามีอิทธิพลในภาษาพื้นเมืองของอินเดียโดยมากเป็นข้อสังเกต

ต่างๆที่ได้มาจากดินนั้น คำเหล่านั้นอาจเข้ามาสู่ภาษาเราทางภาษาจีนบ้างก็เป็นได้ คำเหล่านั้นได้แก่

ตราขู เครื่องขึงชนิดหนึ่งมีที่ห้อยทั้งสองข้าง ฟังดูเหมือนจะเป็นคำไทย

แต่ที่จริงคำนี้มิใช่กันทั่วทั้งในทมิฬ มลายู และจีนดี ทมิฬออกเสียง ตระราขู จีนก็กับมลายูออกเสียง ตระราขู (เขียน ตระราขู) หมายถึงทาสซึ่งแบบเดียวกันนี้ แต่ละภาษากล่าวว่าได้คำนี้มาจากคำภาษาเปอร์เซีย ออกเสียง ตระราขู (ออกเสียงครั้ง ซ ครั้ง ย) เสียงพยางค์ต้นเป็น ตระ ควบ อย่างที่เราออกเสียง ไม่ได้แยกเสียงเป็น ตระรา อย่างภาษาอื่นๆ

สุหร่าย ที่กล่าวว่า เป็นเครื่องไปรยน้ำให้เป็นฝอยอย่างฝักบัวเวลาอาบน้ำ และมาจากคำ สุราหิ ของเปอร์เซีย

ไม่ทราบว่ามีสุราหิของเปอร์เซียรูปวางเป็นอย่างไร ถ้าหากเหมือนของอินเดียอย่างที่จีนเรียกสุราหินั้น สุหร่ายก็ควรจะมียูปร่างเหมือนคนโทจีนของเรา เพราะสุราหิเป็นคนโททำด้วยดินเช่นเดียวกัน แต่ตรงตัวบ้องกว่าคนโทแบบของเรา ส่วนมลายูใช้สุราหิ หมายความว่าขวดเหล้า กล่าวได้ว่าคำนี้จากภาษาอาหรับ จึงไม่ทราบว่ามีสุราหิ หรือสุหร่าย จะมาจากภาษาต้นตอภาษาใดแน่ เปอร์เซียหรืออาหรับ

กุหลาบ ชื่อนี้กล่าวว่าได้จากภาษาเปอร์เซีย เรียกดอกกุหลาบว่า กุลเท่านั้น และถึง อาบ จะแปลว่าน้ำ ก็หาได้ใช้ร่วมกันเป็นคำเดียวในความหมายนี้ไม่ มีแต่ภาษาจีนที่เรียกดอกกุหลาบว่า กุลาพ ก็คงจะสร้างจาก กุล กับ อาบ (น้ำ) แต่ไม่ได้หมายความว่า น้ำกุหลาบ กลับหมายถึงตัวดอกไม้นั้นเอง ถ้าจะให้หมายถึงน้ำกุหลาบที่เราเรียกว่าน้ำดอกไม้นั้น ต้องเรียกว่า กุหลาบชล (ชลแปลว่าน้ำ) ฉะนั้นคำนี้เราน่าจะได้มาจากภาษาจีนดี →

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี

กรรมการพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน

โดยตรง หาใช้จากภาษาเปอร์เซียไม่
อุณฺห์ คำนี้มีใช้ในภาษาเปอร์เซีย
ฮินดีใช้ อังคุร ตามภาษาเปอร์เซีย
มลายูใช้ อังฆอร์ ก็ว่าได้มาจากเปอร์เซีย
จะนั้นจึงไม่แน่ว่า เราได้คำนี้
มาจากภาษาใด จะได้โดยตรงจาก
ภาษาเปอร์เซีย หรือฮินดีหรือจาก
ภาษามลายู

อะลัว ชื่อขนมอย่างหนึ่งของไทย
เป็นแบ่งกับน้ำตาลกวนกับกะทิหยอด
หัวหน้า

เป็นอันเล็กๆ ข้างนอกแห้งเกราะ แต่
ข้างในมีน้ำเยิ้มอย่างน้ำมันทานี้ เชื่อ
แนได้ว่า ชื่อนี้ต้องได้มาจากภาษาแขก
แต่ไม่ทราบว่าเป็นแขกใดแน่ เพราะทั้ง
ฮินดี มลายู และเปอร์เซียมีขนมเรียก
ว่า อัลวา ด้วยกัน ของฮินดี อัลวา
หรือที่เรียกเร็วๆ ฟังเป็น อะลัว หมายถึง
ถึงขนมกวนทุกชนิด ใช้นมกับน้ำตาล
เป็นพื้น อาจจะใส่สิ่งอื่นกวนไปด้วย
ใส่สิ่งใดก็เรียกชื่อตามสิ่งนั้น เช่นใช้

เม็กบีสตา (คล้ายถั่วมีสีเขียวสววย) กวน
ก็เรียก บีสตาอะลัว มีลักษณะคล้ายถั่ว
กวน มีสีเขียวอ่อน ของมลายู อัลวา
อธิบายไว้ในพจนานุกรมว่า เป็นขนม
แช่น้ำตาล เห็นจะเป็นประเภทแช่น้ำ-
เชื่อม อย่างขนมอินเดียที่เรียกกุหลาบ
ยามุน เมืองมอญและพม่า ก็มีขนมที่
เรียก อะลัว ด้วย คงจะได้แบบอย่าง
จากพวกอินเดีย แต่ใช้แบ่งกับน้ำมัน
ใส่มะพร้าวแห้ง (อ่านต่อหน้า ๑๓๖)

๑๔

ข้อแบกฝรั่งจันจาม - ต่อจากหน้า ๑๔

หันบางๆ กับถั่วลิสง รสชาติคล้ายขนม
หัวผักกาดของเรา (ที่เป็นของหวาน
ทำด้วยแป้งกับหัวไชเท้าฝอย กวน
กับกะทิและน้ำตาลทราย เสิร์มนุ่มแข็ง
โรยหน้าด้วยถั่วลิสงหั่นฝอย) ส่วนของ

เปอร์เซีย คำ อัลวา กล่าวไว้ในพจนานุกรม
ของเขาวา คือ พุดดิ้ง ไม่ทราบ
ว่ารสชาติหน้าตาจะเป็นอย่างไร แต่ก็
น่าจะเชื่อว่า ทานของคำนี้จะได้จาก
เปอร์เซีย และอะลัวของเราก็คงจะมีที่

มาจากคำนี้ (เท่าที่พบในขณะนี้) แต่
ไม่แน่ว่าจะได้จากฮินดีหรือภาษาอื่นใด
ส่วนรสชาติและวิธีทำ ที่ต่างไปกว่าเดิม
นั้น ก็เป็นของธรรมดาที่จะต้องแตกต่าง
ไปตามรสนิยมของคนแต่ละถิ่น ❀ 54

๙ ๒ ๖ ธ.ค. ๖๓ ๘ ก.ค. ๖๔

ภาษาไทย และหนังสือ

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็ไรจะตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ยังไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยข้อ ข้อแจกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

คราวที่แล้วกล่าวถึงคำภาษาจีนที่เข้ามาถึงเรา อาจจะเข้ามาโดยตรงหรือผ่านภาษามลายูมา แต่คำจีนที่เหล่านั้นหาใช่ภาษาจีนที่แท้ๆไม่ เป็นคำได้มาจากภาษาเปอร์เซีย ทั้งบางคำภาษามลายูยังบันทึกว่าเป็นภาษาอาหรับได้แก่คำสุรายี่อันเป็นที่มาของคำสุหร่ายในภาษาของเราเป็นต้น

นอกจากคำที่กล่าวแล้ว ยังมีคำอื่นๆอีก ได้แก่

กาก็ ข้อสืออย่างหนึ่ง เป็นสื่อน้ำตาลอมเหลือง หรือเขียว คำนี้ภาษาจีนก็มีใช้ออกเสียงว่า กากิ (เขียน-ซากิ) กล่าวว่าเป็นสื่อน้ำตาล หรือสีขี้ฝุ่น เป็นคำได้มาจากภาษาเปอร์เซียว่า ซาก แปลว่าพื้นดินหรือฝุ่น ใช้เป็นสีเครื่องแบบทหารของกองทหารปืนจาบ เมื่อครั้ง

ยึกเคลิ และนิยมใช้สีเช่นนี้ เป็นสีเครื่องแบบทหารเรื่อยมา เราก็นำมาใช้เป็นสีเครื่องแบบ คำนี้จะได้มาถึงเราโดยวิธีใดไม่แน่ แต่คงไม่ใช่ทางภาษามลายู เพราะมลายูมีคำ กากิ แปลว่าเท้าไม่ได้มีความหมายเช่นนั้น

สับปะรด ที่มาของคำนี้ออกจะมีกมณ บางคนว่าน่าจะมาจากคำบาลีสันสกฤตว่า สรวพรต แต่ก็ไม่มีความยืนยัน จึงได้แต่สันนิษฐานกันเรื่อยไป ถ้าจะดูในภาษาต่างๆ ที่น่าจะจะเป็นต้นตอของคำนี้ก็จะเห็นว่าทั้งเปอร์เซีย มลายูและจีนก็ ต่างก็ใช้คำ อะนานัส และถึงแม้ว่าคำ อะนานัส จะไม่ได้มีที่ใช้เกี่ยวข้องกับภาษาภาคกลางของไทย แต่ปรากฏว่าชื่อผลไม้ชนิดนี้ตามที่เรียกในภาษาไทยถิ่นต่างๆล้วน

แต่ลงท้ายด้วย นัต หรือกลายไปเป็นลัต ทั้งสิ้นคือ

ภาคใต้เรียก ย่านัต อีสานเรียกหมากนัต เหนือ เรียก บ่าชะนัต ไทยใหญ่ เรียก มัททะลัด ภาษาพม่าเรียก อัสตัมเรียกมะชะนัต

จึงน่าสนใจที่ว่า คำดังกล่าวไปมีเสียงคล้ายกับคำ อะนานัส ได้อย่างไร มีที่มาจากภาษาใดภาษาหนึ่งข้างต้นนั้นหรือไม่อย่างไร

ส่วนคำ สับปะรด ในภาษาภาคกลางนั้น เห็นมีคำภาษาอาหรับอยู่ คำหนึ่งที่มีเสียงและความหมายที่น่าสังเกต มีคำอธิบายในหนังสือชอบสันจอบสัน กล่าวถึงคำ อะนานัส ว่าดั้งเดิมเป็นผลไม้พื้นดินอเมริกาใต้เรียกว่า นานาหรือ นานัส และไปรตุเทศมาเรียกว่า อะนานัส ฉะนั้นทั้งเปอร์เซียและจีนก็อาจได้คำนี้มาจากโปรตุเกส แล้วจึงแพร่มาในดินต่างๆแถบนี้ และได้กล่าวว่า สับปะรดนี้บางที่เรียกว่า กฐัด อี สะพะรี หมายความว่าชนุนที่เดินทาง คือต้นสับปะรดเมื่อได้เรือ ➡

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

กรรมการพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน

มาระหว่างทางอาจออกมาจนมีลูกได้
ทำนองเดียวกับชาวเบงกอลเรียกลูก
ฝรั่งว่า *ชะพะรี อาม* ก็อเม่ม่วงที่เดิน
ทาง หรือที่ลูกก็คืออเม่ม่วงต่างประเทศ
นั่นเอง คำ *ชะพะรี* จึงอาจจะเป็น
ต้นเค้าของคำสับประค ก็เป็นได้ หมายถึง
ว่าผลไม้ต่างประเทศ หรือผลไม้จาก
ไต้หวันระหว่าง จากคำ *ชะฟาร์* แปล
ว่า การเดินทาง ภาษาเปอร์เซียใช้

เช่นเดียวกับอาหรับ แต่จะผสมกับ
คำใดอีกจนฟังคล้ายสับประค ไม่อาจ
กล่าวได้

ยังมีคำที่เราใช้ตรงกับเปอร์เซีย
และไม่ปรากฏว่ามีในภาษาอื่น อันได้
แก่ทมิฬและฮินดี ก็ได้แก่คำ *กัลม* ที่
หมายถึงกะหล่ำปลี คำ *กะหล่ำปลี*
ของเรา อาจได้กะหล่ำมาจากเปอร์-
เซีย และปลีเป็นคำไทยตามลักษณะ

กะหล่ำปลีที่ลอกได้เป็นกานๆอย่าง
หัวปลี

ทะเล พระยาอนุমানราชธนเคย
กล่าวว่าเป็นคำภาษาธิเบต มีคำ *ตาเล*
แปลว่า ทะเล แต่ปรากฏว่ามีใช้แต่
ในชื่อ *ตาเลมะ* (ไม่ใช่ตะไล) อัน
หมายความว่า มะแห่งทะเล ชาวธิเบต
กล่าวว่าคำนี้เป็นภาษามองโกลเลีย
(อ่านต่อหน้า ๑๓๕)

๑๓

ข้อแนกฝรั่งจีนจาก - ต่อจากหน้า ๑๔

ชาวมองโกลเลียเป็นผู้ใช้คำนี้ เรียก
ลมของธิเบตมาแต่ดั้งเดิม ส่วนใน
ภาษาทั่วไปใช้ *จ๊ะไซะ* หมายถึง ทะเล
เสียงและความหมายของ *ตาเล* ของ
ธิเบตใกล้เคียงกับคำ *ทะเล* ของเรา
อย่างยิ่ง แต่ก็น่าสงสัยว่าธิเบตกับเรา
มีความสัมพันธ์กันมาแต่เมื่อใดเหตุใด
จึงมีคำเพียงเท่านั้นอยู่ในภาษาของเรา
ครั้นเมื่ออยู่ในภาษาเปอร์เซีย ปรากฏ

ว่ามีคำ *ตะรยา* แปลว่าทะเล *ชะฟารี*
ตะรยา คือการเดินทางทางทะเล เสียง
ของคำ *ตะรยา* นั้นใกล้เคียงพอไป
กันได้กับคำ *ทะเล* ของเรา ระหว่าง
ภาษาธิเบตกับภาษาเปอร์เซีย ภาษา
เปอร์เซียน่าจะมีทางติดต่อกับเราได้
ง่ายกว่า ไม่โดยตรงก็ผ่านภาษาอื่นมา
ที่มาของคำ *ทะเล* จึงน่าจะเป็นเปอร์เซีย
มากกว่าธิเบต

เรื่องที่ได้คำผ่านภาษาอื่นมานั้น
บางทีก็กำหนดแน่ได้ยาก เช่นคำ
กะลาสี ที่ใช้หมายความว่า ลูกเรือ ในภาษา
ของเรา ว่าเป็นคำมลายูได้มาจาก
ภาษาเปอร์เซีย แต่ปรากฏในหนังสือ
สอนภาษาเปอร์เซีย ไม่มีคำนี้ใช้ใน
ความนี้กลับใช้คำ *มัลละห์* แทน คำ
กะลาสี อาจจะไม่ได้หมายความว่า ลูกเรือ
โดยตรงก็เป็นได้ ♣

๑๒๖ ๑๖/๕ ๑๕๓.๑.๑๖

ภาษา และ ภาษาลือ

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า "ทำไม" ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็อาจจะตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ใคร ก็ต้องไขต้นนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องของคำประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

พูดถึงความหมายของคำที่เราใช้มาใช้ โดยเฉพาะคำบาลีสันสกฤตย่อมเป็นธรรมดาอยู่เองที่จะให้ความหมายตรงตามความหมายเดิมทุกคำไปไม่ได้ บางคำได้หยิบยกขึ้นมาแล้วให้เห็นความหมายที่ต่างกันเช่น คัสกร เราหมายถึง ขำศึก เขาแปลว่า ขโมย เป็นต้น และก็ยังมียกคำที่เขามีความหมายใช้มากมายหลายสิบความหมายแต่เราใช้มาใช้เพียงความหมายเดียวและบังเอิญความหมายนั้นไม่ใช่ความหมายเด่นในภาษาของเขา จึงทำให้ดูเหมือนว่าความหมายที่เราใช้ต่างกับที่เขาใช้เป็นอันมาก เรื่องนี้ถ้าดูตามภาษาสันสกฤตใช้จะเห็นได้ชัดว่าต่างกับของเราเพียงไร ภาษาสันสกฤตใช้คำสันสกฤตตามความหมายที่เด่นและใช้

กันทั่วจนเป็นที่รู้และเข้าใจกันในหมู่ในพวกเขา คำเหล่านั้นได้แก่

สมัย จาก สมย สันสกฤตหมายถึง การมาร่วมกัน การพบปะตกลงกัน เข้าใจกัน ถ้าจะใช้หมายถึง เวลา ก็เป็นเวลาที่เหมาะสมเจาะที่กำหนดคนใดคนหนึ่งก็ได้ หรือ เวลาทั่วไปก็ได้ แต่เราหมายถึง ระยะเวลา ช่วงเวลา ถ้าหากจะให้หมายเช่นนี้ สันสกฤตใช้ สมยเวลา ภาษาสันสกฤตใช้เพียง สมย ให้หมายความว่า เวลา เช่น เกียสมย แปลตามศัพท์ว่า สมยอะไร หมายถึงเวลาเท่าไร โดยเฉพาะเมื่อถามเวลา โมง ยาม ความหมายย่อมต่างกับ สมย ที่เราใช้ อยู่ไม่น้อย ส่วน เวลา สันสกฤตใช้ หมายถึง สิ่งทะเล มากกว่าความหมายอื่น มีแต่ เวลาหิน ที่ใช้ในความว่าไม่

เป็นกาลเวลา หรือเกิดก่อนเวลา

ปราจีน เราใช้หมายความว่าคว้นออกสันสกฤตและสันสกฤตก็มีใช้ในความนี้ แต่ที่ใช้มากหมายว่า โบราณ ปราจีนสมัย แปลว่า สมัยโบราณ แต่คำ โบราณที่เราใช้หมายความว่าเก่าแก่ มีในกาลก่อน กลับใช้ในภาษาสันสกฤตว่า เก่า ใช้แก่วัตถุ ไม่ได้ใช้เกี่ยวกับเวลาอย่างที่เราใช้

มาลี เราหมายถึง ดอกไม้ ในสันสกฤตหมายถึง ประดับด้วยดอกไม้ก็ได้ หรือ คนทำสวน คนปลูกดอกไม้ คนขายดอกไม้ก็ได้ ในภาษาสันสกฤตใช้ความหมายหลังนี้เป็นสำคัญ มาลี คือ คนทำสวน และ มาลินี คือ ภรรยาคนทำสวน จึงน่าจะคิดว่า ความหมายนี้จะเป็นความหมายเด่นในภาษาสันสกฤตด้วย ส่วนที่หมายถึง ดอกไม้ อย่างที่เราใช้ เขาไม่มีใช้ จะมีก็แต่ มาลา ซึ่งหมายถึงพวงหรีด พวงดอกไม้ (มาลี หรือมาลินี จึงหมายความว่า ที่มีพวงดอกไม้ (ประดับ) และมาลินีคือหญิงที่มีพวงดอกไม้ประดับ) หรือมีฉะนั้นก็มี →

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี

กรรมการพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

คำมลฺล หรือ มลฺล ว่าคำมาจาก มลฺลิกา หรือ มลฺลกา แปลว่า ดอกมะลิ

ปาริชาต ตามที่เรารู้และยึดถือกันมา ปาริชาต (เรียกปาริชาตกรรม) เป็นต้นไม้สวรรค์อย่างหนึ่ง ซึ่งดอกมีกลิ่น ผู้ใดได้กลิ่นดอกปาริชาตแล้วจะระลึกนึกชาติอกต ถึงจะไม่อธิษฐาน โดยละเอียดว่าปาริชาตเป็นต้นไม้ชนิดใด ก็พอเอาได้อย่างหนึ่งว่า ต้องเป็น

ต้นไม้ที่ดอกมีกลิ่น และน่าจะต้องมีกลิ่นหอมด้วย แต่เท่าที่ปรากฏในภาษาสันสกฤต ชื่อละตินของปาริชาตตรงกับชื่อต้นทองหลาง ซึ่งมีดอกสีแสด เวลาออกดอกจะสลัดใบหมดทั้งต้น มักบานพร้อมกันในเดือนมิถุนายน ดอกทองหลางไม่มีกลิ่น จึงไม่น่าจะเป็นต้นไม้ที่มีชื่อเป็นสันสกฤตว่า ปาริชาต แต่ในภาษาฮินดี ดอกปาริชาตของเขา

มีกลิ่นหอม บานในเวลากลางคืน ดอกมีสีขาวสะอาด ก้านดอกสีแสด ซึ่งก็คือดอกกรรณิการ์นั่นเอง ชื่อกรรณิการ์ของเขาก็น่าจะกล่าวว่าเป็นต้นไม้ดอกสีขาว ไม่ทราบว่าจะตรงกับดอกอะไรของเรา เพราะไม่มีโอกาสได้เห็น

โยทะกา เป็นดอกไม้ชนิดหนึ่ง เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ดอกกล้วยา พจนานุกรม (อ่านต่อหน้า ๑๒๓)

๑๓

ข้อแยกฝรั่งเงินจาม - ต่อจากหน้า ๑๓

ราชบัณฑิตยสถานว่า โยทะกา แปลว่า สมอเรือ ไม่ทราบว่าเป็นคำภาษาไทยในภาษาสันสกฤตมีคำยุดิกา หรือยุดิกากล่าวว่าเป็นชื่อดอกมะลิชนิดหนึ่ง ภาษาฮินดีออกเสียง ยุดิ ถ้าไม่เห็นตัวจริงก็คงไม่ทราบว่าเป็นดอกมะลิชนิดที่กล่าวนั้นก็ดอกพุทธรักษา ฉะนั้นดอกโยทะกาจะเป็นดอกไม้อย่างเดียวกับ ยุดิกะ หรือพันธุ์เดียวกันกับพุทธรักษาแต่กิ่งเดิมหรือไม่ ไม่ทราบแน่

เกสร เราหมายว่าส่วนในของดอกไม้หรือส่วนสืบพันธุ์ในดอกไม้ในสันสกฤตใช้หมายได้หลายอย่าง หมายถึงส่วนในของดอกไม้โดยเฉพาะของดอกบัวก็ได้ เส้นใยของผลไม้หรือเส้นอย่างของมะม่วงก็ได้ หรือขนคอกของสัตว์ คือม้า หรือสัตว์ใดก็ได้ ในภาษาฮินดียังเพิ่มความหมายว่าหญ้าฝรั่งใช้เรียกความหมายหนึ่ง สันสกฤต

ต้องใช้ เกสรวร จึงจะหมายความว่าหญ้าฝรั่ง ความหมายนี้ไม่มีที่ใช้ในภาษาของเรา เราไปใช้คำหญ้าฝรั่ง หรือหญ้าสร้อย ตามคำ Za'faran ของภาษาอาหรับ (ที่จริงหญ้าฝรั่งเป็นเกสรดอกไม้ ไม่ใช่หญ้า แต่เสียงพยางค์คล้ายว่า Za'fa ออกเสียงครั้งแรก ย เราเลยลากให้เข้าเป็นคำหญ้าเสียเลยจะได้มีความหมายแปลออก)

ราตรี ชื่อดอกไม้ชนิดหนึ่งบานในเวลากลางคืน ที่เราเรียกราตรี ไม่แน่เราตั้งชื่อนี้เอง หมายถึงดอกไม้กลางคืน หรือได้มาจากภาษาไทย ดอกไม้ชนิดนี้ภาษาฮินดีเรียกว่า ราตรี ราตี หมายความว่า ราตรีนี้แห่งราตรี

วิลาส เราหมายว่างาม งามมีเสน่ห์ มักใช้ในคำประพันธ์ ในภาษาสันสกฤต และฮินดีหมายความว่า การเล่น การเล่นสนุก เสน่ห์ ความงาม วิลาสินี คือหญิงงาม หญิงรักสนุก

ฮินดียังเพิ่มความหมายว่า ความพุ่มเฟิย วิลาสวตฺต คือสิ่งพุ่มเฟิย ทั้งที่ว่า สิ่งพุ่มเฟิยหรือ วิลาสวตฺต ถึงเคยใช้เป็นเครื่องใช้ของมหาทานกานติ ก็คือนาฬิกาพกที่เห็นบ่อยที่เออ ความหมายว่าพุ่มเฟิยนี้ไม่มีที่ใช้ในภาษาของเรา

วิจิตร สันสกฤตแปลได้ว่ามีสีต่างๆ มีรูปต่างๆ มีเสน่ห์สวยงาม สนุกและแปลกพิสดาร น่าพิศวง เช่น วิจิตรภค คือเรื่องสนุก วิจิตรจิตร คือประพจน์แปลกพิสดาร ภาษาเขินๆ และภาษาถิ่นอื่นๆ มีเบงกาลีและโอริยา เป็นต้น ใช้ในความหมายหลัง ความหมายเช่นนี้ไม่มีที่ใช้ในภาษาไทย เราใช้แต่ความหมายว่า สวยงาม แต่ภาษาที่เมื่อนำไปเข้ากับพิสดารเป็นวิจิตรพิสดาร วิจิตร อาจจะพลอยหมายว่าแปลก น่าพิศวง ตามพิสดารไปด้วยตามที่เข้าใจกัน ♣

๙ 26 ม.ค. 15 ๒๒ ๐.๓. 16

ภาษา และหนังสือ

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็ให้คำตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็คงไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

๖๙

อันเนื่องด้วยชื่อ ชื่อแซกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

ก่อนจะยกเรื่องชื่อแซกอินเเกียอันได้แก่สันตฤกฏ ทมิฬ และยินดี ใครจะย้อนกล่าวดึงที่มาของชื่อในรามเกียรติ์บางชื่อ ซึ่งชาวอินเเกียเองก็ยังบอกไม่ได้ว่า เป็นชื่อภาษาใด เป็นชื่อสันตฤกฏแท้หรือไม่ หรือเป็นคำภาษาอื่นที่ตกเข้าเป็นภาษาสันตฤกฏเพื่อให้แปลได้ ทั้งบางที่ยังเล่าเรื่องประกอบ เป็นการยืนยันความหมาย ถึงชื่อนางมณฑาทีกกล่าวในรามเกียรติ์ว่ามีกำเนิดมาจากกบ เลยเรียกชื่อเช่นนั้นตามที่เคยกล่าวแล้วในตอนอื่นๆ นายก. รามทาส ชาวอินเเกีย ได้เขียนสันนิษฐานเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ในวารสารสถาบันค้นคว้าฯ วันออกกัณฑ์การ ทั้งแต่พ.ศ. ๒๔๖๘ ซึ่งมีข้อความดังต่อไปนี้ คือ

ลังกา (เราเรียก ลังกา แต่ยังคงรักษาเสียงลังกา ไว้ จึงกล่าวถึงประวัติชื่อนี้ว่า เพราะมีวังกาอยู่บนยอดเขานิลกาล นับเป็นนิมิตที่ ทศกัณฐ์จึงขอให้พระวิษณุกรรมนิมิตเมืองลังกาที่ภูเขานั้น) ผู้เขียนกล่าวว่าในพจนานุกรมสันตฤกฏกับออกแต่เพียงว่า เป็นชื่อเมืองสำคัญของ รวณ (ชื่อตัวของทศกัณฐ์) แต่ไม่ได้บอกที่มา จึงทำให้เชื่อกันว่า ชื่อลังกา คงไม่ใช่ชื่อภาษาสันตฤกฏ แต่จะเป็นภาษาอะไรก็ตาม ชื่อนี้ น่าจะหมายถึงลักษณะเด่นอย่างใดอย่างหนึ่งของเมืองนี้ และลักษณะเด่นสะกุกกาผู้พบเห็นโดยเฉพาะหนุมาน ผู้เห็นก่อนใครเพื่อนก็คือ เมืองนี้ตั้งอยู่บนที่สูงลิบลิ่ว คือบนยอดเขาทริภุญ (เขา ๓ ยอด) แม้เมื่อครั้งพระรามเสด็จ

นำทัพข้ามทะเลมา ก็สะกุกกาเช่นเดียวกัน ว่าเมืองลังกาตั้งอยู่บนที่สูงเด่น และที่สำคัญคือ ไม่มีทางขึ้นถึงได้เลย ความสูงของภูเขาที่ตั้งเมืองลังกา นั้นอย่าว่าแต่คนจะขึ้นไม่ถึงเลย แม้แต่ใจคนก็ยังเหลือจะคำนึงไปถึง

เมื่อไม่ใช่คำสันตฤกฏ ผู้เขียนก็นึกไปถึงภาษาของคนพื้นถิ่นดั้งเดิมในแถบอินเเกียใต้ ที่เรียกภาษาสะพรหรือสะวร ที่นึกถึงภาษานี้ก็เพราะเมื่อตอนที่พระรามค้นหานางสีดา ได้พบหญิงสะพรี คือหญิงพื้นดินที่เรียกสะพร และกล่าวว่า การนำชื่อหญิงพื้นดินนี้เข้ามาหาได้มีประโยชน์แก่ท้องเรื่องแต่อย่างใดไม่ อันผิดวิสัยของวาลมิกิกวีผู้รจนาเรื่องรามายณะ จึงน่าจะเชื่อได้ว่า กวีเพียงต้องการแต่จะให้คนได้รู้เรื่องราวตลอดจนภาษาของพวกพื้นดินสะพรไว้บ้างเท่านั้น ฉะนั้นชื่อใดที่แปลไม่ได้เพราะไม่ใช่ภาษาสันตฤกฏ อาจจะมาจากภาษานี้ก็เป็นได้ และภาษาสะพรมีก่า ลังกา แปลว่า เหนือ สูง หรือสิ่งที่อยู่สูง หมายถึง

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

กรรมการพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

ว่า ฟ้า สวรรค์ ก็ได้ ชื่อเมืองลังกา หรือ ลังกา จึงอาจมีความหมายทั้งที่กล่าวข้างต้นนั้น

ชฎายุ (เราเรียกนกชฎายุ หรือ ชฎายุ) ในรามายณะกล่าวว่าเป็นราชาแห่งนกแร้ง เป็นน้องสามป้าติ เป็นลูกพระยาครุฑ เป็นผู้ช่วยนางสีดาให้พ้นจากเงื้อมมือราวัน แต่แล้วตัวเองก็ถูกราวนทำร้ายมีอาการปางตาย

รามายณะกล่าวถึงชายชราผู้หนึ่งในเขตนครลังกามาต้อนรับพระราม และแนะนำตัวเองว่า คือ ชฎายุ เป็นสหายของบิคา แต่ในเรื่องไม่มีตอนใดกล่าวถึง ชฎายุ ว่าเป็นพระสหายของท้าวทศรถ ทั้งเมื่อวานรทั้งหลาย เมื่อค้นหานางสีดาไม่พบก็เลยพากันนั่งร้องไห้ ขณะนั้นสามป้าติพี่ชายของชฎายุออกมาจากถ้ำ มาตามเรื่องราว และถามว่า

ชฎายุ เป็นสหายกับท้าวทศรถได้อย่างไร แต่แทนที่วานรเหล่านั้นจะตอบคำถามนี้ กลับไปเน้นอีกว่าเป็นสหายสนิทกับพระรามยิ่งกว่าอีก และจะป้องกันนางสีดา แม้จะต้องสละชีวิตก็ยอม ผู้เขียนจึงกล่าวว่า ชฎายุ จึงน่าจะหมายความว่า สหายของบิคา แต่ความหมายของ ชฎายุ ในสันสกฤต (อ่านต่อหน้า ๑๓๕)

๑๓

ข้อแบกฝรั่งจินจาม - ต่อจากหน้า ๑๓

ไม่ใช่เช่นนั้น เห็นมีแต่ภาษาสะพรที่มีคำ ชฎ แปลว่าเพื่อน และ อูวา แปลว่าพ่อ ชฎะอูวา แปลว่า เพื่อนของพ่อ อาจเป็นคำเดียวกับ ชฎายุ ผู้เขียนจึงคิดว่า ชฎายุ น่าจะเป็นคำที่ได้มาจากภาษาพื้นถิ่นที่เรียก สะพรนี้เอง

ตรีเศียร (จาก ทริศิร) เป็นชื่อยักษ์สองตนด้วยกัน คนหนึ่งเป็นทหารเอกในกองทัพของพระยาขร อีกคนหนึ่งเป็นน้องพระยาขรและราวัน (ทศกัณฐ์) (ของเรามีตนเดียวคือที่เป็นน้องทศกัณฐ์เท่านั้น) นายรามทาสผู้เขียนกล่าวว่า มีกล่าวไว้ในรามายณะว่า ทริศิร (ตรีเศียร) มี ๓ หัว แต่ไม่มี ๖ มือ จึงสงสัยกันว่า ผู้รจนาดั้งเดิมจะไม่ได้เจตนาให้หมายถึง ๓ หัว แต่คงเป็นกวีรุ่นหลังมาแต่งเติมเสริมต่อเอาเอง ทริศิร ที่กล่าวว่าตอนที่โถมเข้าประชิดพระราม เมื่อทั้งม้าทั้งสารภีขับรถถูกพระราม ประหารหมค

แล้ว ก็ได้ล้มลงสลบ เพราะถูกศรพระรามเสียบอก แต่แล้วต่อมาปรากฏว่า พระรามแผลงศรไป ๓ ดอก ไปตัดหัวทั้งสามของทริศิร การประหารคนที่กำลังสลบจนถึงตายเช่นนั้น เขาเชื่อกันว่าหาใช้วิสัยของโอรสเกษัตริย์แห่งอโยธยาไม่ คำว่าทริศิรในที่นี้จึงน่าจะไม่ได้หมายความว่า สามเศียร หรือ สามหัว หรือ หัวทั้งสาม

ส่วน ทริศิร ที่เป็นอนุชาของราวันก็เช่นเดียวกัน เมื่อต่อสู้กับหนุมาน และถูกหนุมานตัดหัวทั้งสามเศียรนั้น ก็เชื่อว่าไม่ใช่ฉบับดั้งเดิม ด้วยว่าตอนแรกกล่าวเพียงแต่สลบไปเพราะถูกหนุมานกระแทกที่ยอดอก แต่แล้วมาพื้นดินสติตอนหนุมานเปล่งเสียงร้องออกมา และตอนนั้นเองที่หนุมานได้ตัดหัวของทริศิร นายรามทาสคิดว่า วาลมิกิจะไม่ได้เจตนาให้ยักษ์ตนนี้มีสามเศียร เช่นเดียวกับที่ราวันมีสิบเศียรก็คงเพราะไปแปลจากคำ ทศคิริ

หรือ ทศกณฐ (สิบคอ) หรือ ทศตริษ (สิบหัว) อันเป็นเรื่องที่วาลมิกิผู้รจนาไม่ได้ตั้งใจจะให้เป็นอย่างนั้น

ดังนั้น ทริศิร กวระจะหมายความว่าอะไร เป็นภาษาอะไร นายรามทาสผู้เขียนสันนิษฐานว่าอาจจะเป็นคำภาษากะตะพะ อันเป็นภาษาถิ่นหนึ่งของพวกพื้นถิ่น สะพระระ จากคำ ตริ-เส-รา ตริ หมายถึงสูง และเส-รา หมายถึง ฝักร้าย และคงจะดัดแปลงคำนี้เสียจนฟังคล้ายคำสันสกฤต และมีความหมายแปลได้ดังกล่าแล้ว

แต่อย่างไรก็ตาม การสันนิษฐานก็ยังคงเป็นการสันนิษฐานอันอาจจะยืนยันให้แน่ไม่ได้ แต่ที่หยิบยกมากล่าวก็เพื่อเป็นตัวอย่างให้เห็นการค้นหาที่มาของชื่อต่างๆ เราคนไทยสืบสาวที่มาของคำของเราไปทางภาษาของอินเดีย ส่วนคนอินเดียก็กลับต้องสืบสาวหาที่มาของคำที่หาที่มาไม่ได้จากภาษาอื่นๆต่อไป ♣

๕๒๖ ๑๖ ๒๙ ก.ค. ๖๖

ภาษา และหนังสือ

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า "ทำไม" ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็อาจจะตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้ต้นนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการต้นนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยต้นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยข้อ ข้อแซกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

เท่าที่กล่าวถึงเรื่องภาษาแซกที่ เกี่ยวข้องกับเราอันได้แก่สันสกฤต ทัมปี ยินกี จะเห็นว่ามีส่วนสัมพันธ์ กับภาษามลายูอยู่มีใช่น้อย คือคำเหล่านี้เข้ามาสู่ภาษาไทยโดยผ่านทาง ภาษามลายู แต่ที่เราได้จากภาษามลายูโดยตรงก็มี คำเหล่านั้นมักได้ มาในฐานะเป็นชื่อของสิ่งต่างๆ นอก จากคำมลายูก็ยังมีการยืมคำเกี่ยวกับ มลายู คือ ชาว ซึ่งเราคงจะได้มาทาง หนังสืออิเหนา คำชวากับมลายูโดย มากออกเสียงคล้ายกัน แต่ที่ต่างกันไป ก็มี บางคำภาษาชวามีแต่ภาษามลายู ไม่มี ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาใกล้เคียงกันนั้นย่อมจะมีการยืมภาษากัน ไปมา ในพจนานุกรมภาษามลายู- อังกฤษของวิลกินสันระบุไว้หลายข้อ

หลายคำที่คำใดเป็นคำที่มลายูยืมไป จากไทย บางคำก็มักไม่ออกกว่าควร จะตรงกับคำไทยว่าอย่างไร ฉะนั้น บางคำจึงไม่แน่ว่าใครยืมใคร หรือ ทำงานต่างยืมจากภาษาอื่น

คำที่เป็นชื่อสิ่งต่างๆโดยเฉพาะ ชื่อผลไม้ ดอกไม้ และยืดยันได้แน่ว่าเป็นคำมลายู ได้แก่

ลางสาต จาก ลังซัด

ทุเรียน จาก ดูเรียน (คำนี้ถือว่า แต่งมาจากคำ ดูรี ที่แปลว่าหนาม ลง อัน ข้างท้ายทำนองลงบัจจย กลายเป็น ดูรีอัน พุคเร็วๆกลายเป็น ดูเรียน แปลว่าสิ่งที่มีหนาม หมายถึงทุเรียน)

ละไม เป็นคำที่คนขายผลไม้เรียก มะไฟพันธุ์หนึ่งมีรสหวานกว่ามะไฟ ธรรมดา คำนี้คงจะเป็นคำมลายูว่า

รัมโบ คนมาออกเสียงเพี้ยนเป็น ละไม ส่วน รัมมะแซ ที่ลูกคล้ายมังคุด แต่ เนื้อคล้ายมะไฟนั้นก็ว่าเป็นผลไม้ทาง มลายู ไม่ทราบว่าเป็นชื่อตรงตามเสียง ของเขา หรือเสียงเปลี่ยนแปลงไป อย่างไร

สละ (ชื่อผลไม้ที่คล้ายระกำ) จาก ชละ

สะท่อน หรือ กระท่อน คำดั้งเดิม ของชื่อผลไม้ชนิดนี้เห็นจะเป็นสะท่อน มากกว่ากระท่อน ภาษามลายูเรียก เซนตุล ก็มี สโตล ก็มี ภาษาตากะล็อก เรียก ซันโดล ชื่อสกุลไม้ชนิดนี้ทางละติน ใช้ว่า Sandoricum

ปะหนัน ทักล่าวไว้ในหนังสือ อิเหนาว่าคือดอกกล้วย ในพจนานุกรมภาษามลายูมีคำ บันตัน หมายถึง ดอกไม้ชนิดนี้ว่า ใบใช้ทำเสื่อได้ ภาษาละตินก็เรียกชื่อสกุลไม้ชนิดนี้ว่า Pandanus

คำทั้งสองคือ สะท่อน กับ ปะหนัน ข้างต้นนั้น น่าสังเกตว่าคำละตินกับ คำพื้นเมืองใช้คล้ายกัน จะเป็นเพราะ

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี

กรรมการพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

คำละตินใช้ตามคำพื้นเมือง หรือคำพื้นเมืองใช้ตามคำละติน ทั้งนี้ก็ว่ายังมีคำอื่นๆอีกที่น่าสงสัย ได้แก่คำอะนานัส (ภาษาละตินก็ใช้ อะนานัส) ที่หมายความว่า สับปะรด ก็กล่าวว่าเป็นคำภาษาโปรตุเกส แต่ดั้งเดิมมาจากภาษาอเมริกาใต้ คือ บราซิล มลายูใช้นานัส และกลายเป็นยำนคในภาษาไทย และหมากนัด มะขะตัก ฯลฯ

ในภาษาถิ่นอื่นๆก็กล่าวแล้ว เป็นอันว่าคำพื้นเมืองใช้ตามคำละติน

ส่วนคำน้อยหน้า ชื่อผลไม้ชนิดนี้ ภาษาละตินจัดเป็นสกุล อันโนนา ภาษา มลายูเรียก บูระห์แลนา ก็มี เรียกบูระห์สุรีกายา ก็มี คำแลนา ดูเหมือนเป็นคำกลายเสียงมาจาก อันโนนา และคำน้อยหน้า ก็ฟังคล้ายจะเป็นคำกลายมาจากชื่อ อันโนนา นี้เช่นเดียวกัน

ชื่อชนวนชนิดหนึ่งที่เรียก ชนวนหนึ่งก็น่าคิดว่าคำ หนึ่ง อาจไม่ใช่คำไทย แต่เป็นคำมลายู หนึ่งกา มลายูหมายถึง ชนวนทั่วไป (ถ้าเป็นจัมปาจะเป็นชนวนพันธุ์ลูกเล็ก มีเนื้อสีจาง) เรียก ลังกา ก็มี ซึ่งชวนให้คิดว่า คำหมากกลางที่ใช้ในดินต่างๆ ลง อาจเป็นคำเดียวกับลังกา นี้ก็เป็นได้

(อ่านต่อหน้า ๑๓๒)

๑๓

รวมไว้ใน มนุษย์ (มนุษย์)
(รวมพวกนี้) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
มหา-มณฑล ๑๓๐๗

ข้อแบกฝรั่งจันจาม - ต่อจากหน้า ๑๓

นอกจากนี้ยังมีคำมลายูอีกหลายคำที่มีเสียงคล้ายคลึงกับคำไทย คำเหล่านั้นได้แก่คำ

ปันดู มลายูแปลว่า ประตู่ คำนี้ภาษาถิ่นอื่นๆก็ใช้คล้ายกันเรียก พักกู่ ในภาษาไทยใหญ่ และปะตู ในภาษาพม่า จึงน่าสงสัยว่าต่างคนต่างตั้งคำนี้ขึ้นใช้ หรือต่างยืมกันใช้ หรือยืมมาจากภาษาอื่นด้วยกัน มีที่น่าสังเกตก็คือคำ หน้ต่าง มลายูมีใช้ว่า นาดาง บันเทกไว้ว่าเป็นคำไทยที่มลายูยืมมาใช้ ถ้าคำ หน้ต่าง ยืมไปใช้ได้ คำ ประตู่ ก็น่าจะยืมไปใช้ได้ด้วย แต่ก็ยังไม่มียหลักฐานยืนยันได้แน่นอน อาจจะเป็นการบังเอิญก็ได้ที่คำสำคัญเช่นนี้

มาใช้ตรงกันเข้า มลายูยังมีคำ สลัก แปลว่า กลอนประตู่ หรือไม้ขัดประตู่ ทุกชนิด เสียงคล้ายคำ สลัก ของเรา

เคยมีนักภาษาศาสตร์ฝรั่งสร้างทฤษฎีให้ภาษาไทยเป็นภาษาตระกูลเดียวกับภาษาชวามลายู หรือไม่กี่สับสายมาจากภาษาตระกูลเดียวกัน โดยอ้างคำมลายูหลายคำที่คล้ายกับคำไทย เพียงแต่เติมพยางค์หน้าให้ต่างๆออกไปเท่านั้น ที่จริงมีคำมลายูหลายคำที่เมื่อตัดพยางค์หน้าออก (หรือบางทีก็พยางค์หลัง) เสียงจะตรงกับคำไทยได้แก่

ซารัง แปลว่า รัง ได้ทั้งรังนก รังสัตว์ ชะมุด แปลว่า มด (ที่จริง

คำว่า มด นี้ในภาษามอญก็ใช้ ชะมุด หรือ หะมุด) เบงก หรือ บึง แปลว่า งง (คำนี้มอญก็มีใช้ ออกเสียงเงง หรือ เงะ อย่างคนตกต้นไม้ ตกใจพูดไม่ออก อึ้ง) มาตา (ตา) ฮิดา (สีดำ) อี (นี้) ฯลฯ

ถึงแม้คำข้างต้นเหล่านี้จะเป็นคำสำคัญอยู่ไม่น้อย แต่ก็ยังมีลักษณะสำคัญอื่นๆที่ควรจะนำมาเปรียบเทียบกันอีก จึงจะยืนยันทฤษฎีได้แน่นอน การที่ส่วนของคำคล้ายกันเช่นนี้ถืออาจถือได้ว่าเป็นการบังเอิญ หรืออาจมีที่มาจากภาษาอื่นด้วยกัน ดังที่เทียบภาษามอญไว้ให้เห็น

๒๒๖ ๑๑๖๗ ๕๕.๑๖

๒๒๖ ๑๑๖๗

ภาษา และหนังสือ

เรื่องของภาษามานาจะถามว่า "ทำไม" ได้แทบทุกเรื่อง
แต่ถามแล้วก็จะได้คำตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้อง
ถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้ฐานันฐาน ซึ่งก็คือการ
คาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมาก
จะอาศัยความรู้ภาษาไทยอื่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วย
ประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

(๑๖)

อันเนื่องด้วยชื่อ ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

นอกไปจากชื่อคอกไม้ผลไม้ทั้ง
กล่าวคราวที่แล้วว่าเราได้มาจากภาษา
มลายู ก็ยังมีคำอื่นๆอีก ซึ่งบางคำก็รู้
ไว้แน่นอนว่าเป็นคำมลายู เช่นชะเทศ์คือ
เนื้อหรือปลาเสียบไม้ปิ้ง หรือคำที่มี
ปรากฏในหนังสืออิเหนาได้แก่ บุหร่ง
(นก) บุหลัน (พระจันทร์) ไนรี
(นกแก้ว) ฯลฯ แต่ก็มีอีกหลายคำที่
เป็นปัญหา ไม่แน่ว่าเป็นคำมลายูที่เรา
ยืมมาหรือคำไทยที่มลายูยืมไป หรือ
เป็นคำภาษาอื่นที่ต่างคนต่างยืมมาใช้
ดังที่ยกขึ้นมาให้เห็นคราวที่แล้ว เช่น
ซารัง แปลว่า รัง ชีคำแปลว่าคำ อินี
แปลว่า นี ฯลฯ

คำอื่นนอกจากนี้ก็ยังมีอีก ได้แก่
มานก แปลว่านก บาโลรง แปลว่า
ห้องโถงใหญ่หรือท้องพระโรง เตนตาง

แปลว่าหน้าท่งอย่างมีบานพับข้างบน
ยลตัง คือคันตะรังตัง (คำแย
จำพวกหนึ่ง) ไม่แต่ท่งคำจะคล้ายกับ
คำไทยในภาคกลางเท่านั้น แต่ที่คล้าย
กับคำไทยถิ่นอื่นก็มี เช่น ฮาติม แปล
ว่าลูกกำพร้าคล้ายคำภาษาไทยใหญ่ที่
เรียก ลูกตัมพะ และ ฮีตง ที่แปลว่า
(จุมูก) ก็คล้ายคำ คัง ของภาษาถิ่น
ต่างๆ แม้ว่าบางถิ่นจะออกเสียงเป็น
ซูลัง ซูนัง ซูนัง ฮูลัง ก็ตาม แต่ทั้งนี้
ไม่รวมไปถึงภาษาถิ่นใต้ ที่มีความ
ใกล้ชิดกันมาช้านาน จนคำภาษา
มลายูเข้ามาปะปนอยู่ไม่น้อย เช่น หลุด
ภาษาภาคใต้แปลว่าโคลน มลายูใช้
ซลุด ซาวคง แปลว่า ซาวโพก มลายูใช้
ยาฆง และอื่นๆ
ท้ายเหตุนี้จึงน่าจะได้พิจารณาที่

มาตั้งแต่เดิมของคำข้างต้นว่าเป็นคำของ
ใครแน่ คำ มานก ตามที่กล่าวไว้ใน
พจนานุกรมมลายู-อังกฤษของอาร์ เจ
วิลกินสัน ว่าเป็นคำที่ใช้ทั่วไปใน
อินโดนีเซียแปลว่า นกหรือสัตว์ปีก
แต่ไม่ค่อยมีที่ใช้ในดินมลายู ใช้ บุรง
(นก) จะมีใช้ก็แต่ในบอร์เนียวที่มีชื่อ
มานกเตเวตา (นกเทเวตา) หมายถึงนก
ชนิดหนึ่งที่เรียก bird of paradise
อินโดนีเซียอยู่ห่างไกลกับเราจะว่ายืม
คำกันใช้ก็ยังไม่มีทางยืนยันอย่างไรได้
ส่วน บาโลรง ที่หมายความว่าห้องโถงใหญ่
หรือท้องพระโรง ก็เห็นจะไม่ได้ใช้
ทั่วไป โดยมากใช้แต่เพียงบาโล คำ
รง คล้าย รง ของเรา ซึ่งก็น่าแปลก
ที่คำ รง นี้มีใช้ทั้งในภาษามอญ พม่า
และเขมร จึงอาจจะไม่ใช่ได้ไปจาก
ไทยโดยตรง

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

กรรมการพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

คำ เตนตาง ถึงแม้จะไม่มีปรากฏ
ในพจนานุกรมว่าเป็นคำไทยอย่าง
นาคาง ก็น่าสังเกตว่าคำ ตาง อาจเป็น
คำเดียวกับ ตาง ในคำ นาคาง และใน
ถิ่นอื่นไม่มีที่ใช้ ใช้คำโปรตุเกสว่า ➡

ยันตลา หรือ ยันตึลา และปรากฏว่า
ในรัฐเกดดาห์มีคำ บันตุนาตาง หมายถึง
ว่าประตูหลังของบ้าน ส่วนภาษาชาว
และภาษามลายูถิ่นอื่นใช้ บันตุนาตาง
(แปลตามศัพท์ว่าประตูขโมย) ที่จริง
คำ หน้าต่าง ของเราก็น่าจะยืนยันไม่ได้
ว่าเป็นคำภาษาไทยแท้หรือยืมมาจาก
อื่น (ภาษามอญใช้คำ เปะตาง) ใน

ภาษาไทยถิ่นต่างๆไม่ค่อยมีคำหน้าต่าง
ใช้ ถ้าไม่มีคำภาษาอื่นเช่นภาษาคำตี้
ยืม คีร์ก จากภาษาสันสกฤตเรียก พักตุคีร์ก
ก็มักเรียกเป็น ชูปอง (รูที่เจาะทะลุ)
ชูลัง คัน (รูบนกระเด็น) หรือปองเยียม
(รูที่เจาะไว้ดู) ฉะนั้นจึงกำหนดได้ยาก
เช่นกันว่า เตนตางเป็นคำไทยที่มลายู
ยืมไป หรือมลายูได้มาจากอื่นทั้งนี้

เพราะไม่มีบันทึกยืนยันไว้ (คำ นาตาง
ที่แปลว่าหน้าต่างนั้นเขาเรียกเฉพาะ
หน้าต่างที่เปิดตลอดมีลูกกรงกันข้าง
ล่างกันพลัดตกแบบที่เรียกหน้าต่าง
ฝรั่งเศสเท่านั้น หน้าต่างแบบอื่นๆก็
คงไม่มีคำพื้นเมืองเรียก จึงต้องไปยืม
คำภาษาโปรตุเกสมาใช้) และคำ
บางคำ (อ่านต่อหน้า ๑๓๐)

ข้อแบกฝรั่งจันจาม - ต่อจากหน้า ๑๓

ถ้าไม่มีผู้รู้บอกเล่าไว้ คนไทยเองก็คง
ไม่ทราบว่คำมลายูนั้นๆแท้จริงคือ
คำไทย ดังคำ นเบง ที่แปลว่าผู้ใหญ่
บ้าน อาร์เจ วิสทินสันผู้ทำพจนานุกรม
มลายู-อังกฤษบันทึกไว้ว่า นเบง นี้
คือคำที่กลายเสียงมาจาก นายบ้าน
นั่นเอง คำนี้มีใช้แถบกลันตัน ส่วนที่
อื่นใช้ว่า กุตุวา กำปง ก็มี บังชูลู ก็มี
หรือคำ โฆะกั ถ้าไม่เขียน gok ก็คง
นึกไม่ถึงว่าคือ กุก เป็นคำใช้แถบ
กลันตันเช่นเดียวกัน ถิ่นอื่นใช้คำ
บันยาร่า จาก ปญฺชร ของสันสกฤตที่

แปลว่ากรง

ยังมีคำ โลง ที่กล่าวว่เป็นโลง
ใส่ศพทั้งแบบจีนแบบมลายู ก็น่าสงสัย
ว่เป็นคำภาษาไทย เพราะภาษามลายู
มีคำอื่นนอกจากนี้ใช้อีกด้วย ได้แก่คำ
กะรันดา (อาจมาจาก กระณฺฑ ของ
สันสกฤต) ส่วนคำ โลง นี้ไม่มีใช้ใน
ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ โดยเฉพาะไทยใหญ่
ใช้คำ ก่อม

คำ ชูวาม ที่แปลว่ช้อพิพาท คติ
ความในศาล ก็น่าคิดว่เป็นคำไทย
หรือมลายู คำนี้เป็นคำใช้ทั่วไปใน

มลายูภาคเหนือ และ อนุชก ชูวามัน
คือคำความ ^{อีก}ชูวาม คือทนาย ความ
คำนี้ใช้ในกลันตัน ซึ่งอยู่ต่อกับชาย
แดนของไทย คำนี้จึงน่าว่จะเป็นคำ
ความของเรา แต่ถ้าว่เทียบกับภาษาถิ่น
อื่นก็ปรากฏว่ถึงแม้จะมีคำว่ ความ
(ออกเสียงกว๊าม) ใช้ แต่ก็ไม่มีใช้ใน
ความนี้ ภาษาไทยใหญ่และไทยถิ่น
อื่นใช้ ตะรา เท่าที่ห้ยมยกขึ้นมา
พิจารณาจึงเห็นได้ว่ การคัดสรรที่มา
ของคำที่ใช้ในภาษาจะว่ทำให้แน่นอน
ลงไปทันทีไม่ได้ ❀

๖๒๖ ๑๖๖/๘ ๑๒ ธ.ค. ๒๕๑๖

ภาษา และหนังสือ

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า "ทำไม" ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็จะตอบได้เสมอไป เพราะถามตอบได้ก็ยังไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยข้อ ข้อแซกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

การที่คำไทยไปเหมือนกับคำมลายู เฉพาะส่วนท้ายของคำเท่านั้น คงเทียบคำมาเทียบให้เห็นคร่าวที่แล้ว ได้แก่ มาตา กับ ตา ชารัง กับ รัง มานก กับ นก และอื่นๆ อาจอธิบายได้ประการหนึ่งว่า แต่เดิมภาษาไทยเป็นภาษามีคำหลายพยางค์อย่างเดียวกับภาษามลายู แต่ต่อมาพยางค์เหล่านั้นก็ร่อนหายไป ส่วนของคำที่เหลือจึงกลายเป็นคำพยางค์เดียวไป ส่วนอีกประการหนึ่งนั้น อาจเป็นว่าเรายืมคำมลายูมาใช้ และเพื่อให้ใช้ได้สะดวก เราจึงตัดคำเสียให้สั้นเหลือเพียงพยางค์เดียวอย่างคำไทยๆ หรืออีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะเรากับมลายูต่างไปได้คำเหล่านั้นจากภาษาอื่น และมลายูก็ต่างคำแบบของตน เช่นมีอุปสรรค

หน้าคำ มีปัจจัยท้ายคำ ให้สะดวกเวลาใช้เข้าประโยค ส่วนเราก็ตัดคำให้สั้นเพื่อใช้ตามสะดวกของเรา

แต่คำดังกล่าวแทบทุกคำนับเป็นคำสำคัญที่เป็นพื้นฐานของภาษาไทย ไทยถิ่นอื่นๆ ต่างก็มีใช้ตรงกันกับของเรา เช่นคำ ตา นก รัง (ออกเสียงยัง) หรือ มดคำ นี้ ฯลฯ จึงไม่น่าเป็นคำยืมกัน แต่ก็เป็นเรื่องอธิบายเหตุผลได้ยาก ในขณะนี้จะกล่าวได้เพียงแต่ว่า อาจเป็นเรื่องของการบังเอิญที่ทำให้คำเหล่านั้นมาพ้องกันเข้า

นักภาษาศาสตร์ฝรั่งบางคนก็ยังเชื่อเรื่องที่เดิมภาษาไทยเป็นภาษามีคำมากพยางค์ หาใช้ภาษามีคำพยางค์เดียวดังที่เราเชื่อกันไม่ ตามที่มีกล่าวใน Linguistic Survey of India

(หนังสือว่าด้วยภาษาต่างๆที่มีใช้ในอินเดีย) ของเซอร์เกรียร์สัน เกี่ยวกับที่มาของเสียงสูงต่ำในภาษาธิเบต จีน เท่าความถึงภาษาไทยด้วย ผู้เขียนกล่าวว่าไม่ประสงค์จะกล่าวถึงเรื่องนี้ในหนังสือนี้ แต่ได้อ้างความเห็นของศาสตราจารย์คอนราทท์ที่เห็นว่าเสียงสูงต่ำที่มีความหมาย กล่าวคือทำให้คำมีความหมายต่างๆกันไปนั้นหาใช่เรื่องที่คนคิดกำหนดขึ้นไม่ แต่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติเพื่อชดเชยเสียงอุปสรรคที่อยู่หน้าคำซึ่งหายไป เหตุเพราะว่าเวลาออกเสียง เสียงไม่ได้เน้นที่หน้าคำอุปสรรคจึงค่อยๆร่อนหายไป แต่บางทีก็ร่อนที่ตัวความหมายอันเทียบเท่ากับธาตุ เหลือแต่อุปสรรคก็มี และก็ได้มีเสียงสูงต่ำขึ้นมาแทนที่ ภาษาพม่ามีอุปสรรคใช้ เสียงสูงต่ำจึงมีน้อยมีเพียง ๒ (คือเสียงตรีกับโทที่มีเครื่องหมายเสียงกำกับ) แต่ของเราไม่มีอุปสรรค จึงมีเสียงสูงต่ำหลายเสียงอย่าง ส ที่อยู่หน้าคำเหมือนอุปสรรค

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี

กรรมการพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

ทำให้ตัวความหมายมีเสียงสูงขึ้นด้วย และแม้สหายไป เสียงสูงนั้นก็ยังคงอยู่ ผู้กล่าวไม่ได้ยกตัวอย่าง แต่ก็เห็นได้ว่าผู้กล่าวกล่าวเพียงแง่เดียวตามความเห็นของตน เราถือว่าส จะทำให้เสียงอื่นตามมาเปลี่ยนเสียงได้ ก็ต่อเมื่ออยู่ในหลักเกณฑ์ที่เสียงจะเปลี่ยนได้ คือเป็นพยางค์เสียงต่ำเดียว ไม่ใช่ทุกคำไป

อันหนึ่งความเห็นข้างต้นตรงกันข้ามกับที่เราเชื่อกัน คือเราเชื่อว่าส่วนของคำที่มีลักษณะคล้ายอุปสรรค คือส่วนที่อยู่หน้าคำนั้น แต่เดิมเป็นคำเต็มๆที่นำมาประสมกันเข้า แต่ภายหลังส่วนหน้าคำนั้นกร่อนเสียงไป จึงกลายเป็นส่วนของคำที่ไม่มีมีความหมาย เช่น หมด ที่แปลว่าผลไม้ ใช้น้ำหน้าชื่อผลไม้ต่างๆของเรา ได้กร่อนเสียง

กลายมาเป็น มะ คำที่เคยมีพยางค์เดียว จึงกลายเป็นมีมากพยางค์ขึ้น หาใช่ว่าเดิมมีมาก พยางค์ แล้วกร่อนเหลือเพียงพยางค์เดียวไม่

แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ใดถือความคิดข้างต้นนำมาใช้กับเรื่องคำไทยกับคำมลายูถึงกล่าวนั้น ก็ต้องกล่าวว่า นก กร่อนมาจาก มาก มา หน้า คำ มาก (อ่านต่อหน้า ๑๓๖)

ข้อแบกฝรั่งอินจา - ต่อจากหน้า ๑๓

เป็นอุปสรรคที่กร่อนหายไปในภาษาไทย แต่เสียงสูงต่ำในคำเหล่านี้ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งก็นับว่าไม่ตรงตามข้อสมมุติดังกล่าว อีกประการหนึ่งมีคำชวาที่มีปรากฏในหนังสืออิเหนา ที่เราออกเสียงเป็นเสียงสูง (คำเหล่านี้มิใช่ตรงกันในภาษามลายู) แทบทุกคำ แต่คำเหล่านี้ก็มิได้กั๊กส่วนของคำออก ได้แก่

บุหร่ง (นก) จาก บุรง บุหลัน (พระจันทร์) จาก บุลัน บุหงา (ดอกไม้) จาก บุงา

บาหยัน (นางกำนัล) จาก บายัน ระเก้น (ค่านำหน้าโอรสธิดาพระราช) จาก รเคน

ตุนาหงัน (หมัน) จาก ตุนัง ตุนังจัน สตามัน (สวน) จาก ส (หนึ่ง จาก สก) + ตามัน (สวน) สตามันจึงหมายความว่า สวนแห่งหนึ่ง

แบหลา (ฆ่าตัวตาย) จาก เบลาคือ แก้วเล็ก แก้วแก้วอย่างเล็กล้างเล็ก หรือฆ่าตัวตายอย่างโหดเข้า

กองไฟตายตามสามีแบบพิธีสตีของอินเคีย

ยังมีคำสันสกฤตอีกมากที่เสียงเปลี่ยนไป เช่น ชีวา เป็น ยีหว่า จะได้กล่าวต่อไป

เหตุผลในการเปลี่ยนเสียงสูงต่ำนี้เราอธิบายว่า เพราะผู้เล่าเรื่องอิเหนาให้คนไทยฟังเป็นคนทางภาคใต้ การออกเสียงจึงเป็นไปตามเสียงชาวใต้ แต่เหตุผลอื่นก็ยังมี คือ อาจจะเป็นเพราะว่าการออกเสียงสูงต่ำตามแบบคำไทยย่อมฟังไพเราะถูกหูคนไทยยิ่งกว่าเสียงสามัญเสมอกันไป นั่นประการหนึ่งกับอีกประการหนึ่งอาจจะเปลี่ยนเสียงสูงต่ำเพื่อให้คำนั้นๆฟังเป็นคำไทยๆมีความหมายพอจะแปลออก ดังคำ

บั้งระบูน ชื่อนกปรอด ที่มีกล่าวถึงในหนังสือพระอภัยมณี คำ บ้าง ในคำนี้อาจแปลงเสียงมาจากคำ บาท ในคำ เมอรุบาท อันเป็นชื่อนกปรอดอย่างเดียวกัน และ บั้งระบูน ทั้งคำก็อาจมาจาก เมอรุบาท ยัมบุล ที่แปลว่า

นกปรอดหัวโขน ก็เป็นได้

บ้างหมู ก็นำแปลกไทยกับมลายูใช้ความหมายตรงกัน มลายูเรียกโรคลมบ้าหมูคือ ชีลาบาบี่ แปลตามศัพท์ว่าบ้าหมู (ชีลา-บ้า บาบี่-หมู) จึงน่าจะเห็นว่า บาบี่ กับ หมู เกี่ยวข้องกับโรคนี้ได้อย่างไร (ภาษาพม่าเก่าในอัสสัมเรียก หม่าโก๊ คือ บ้าโก๊) การที่เราใช้ บ้างหมู มลายูใช้ ชีลาบาบี่ จะเป็นเพราะเราบังเอิญมาทั้งชื่อพ้องกัน หรือใครได้ความคิดจากใครมาทั้งชื่อโรคในภาษาของตน นับเป็นเรื่องน่าคิด

ที่แปลกอีกอย่างหนึ่งก็คือ บาบี่ มากลายเป็นคำกริยา ได้ด้วยในภาษามลายู ใช้ว่า บ้างบาบี่บูดา (บูดา แปลว่า บอด) แปลว่า บ้างอย่างบ้าระห่ำ บ้างเล็ด บ้างเค็ด ก็ทำร้ายกันอย่างเค็ดเค็ดโดยไม่ได้วางแผนมาก่อน บาบี่กับ บ้าง จะมีความสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไร บา ใน บาบี่ ของมลายู จะกลายเป็น บ้าง ในภาษาไทย หรือ บ้าง ของไทยจะไปเป็น บาบี่ ของเขา

๖๒๖ ๑๖๖ ๑๙ ๑๙ ๑๑ ๑๖

ภาษา และหนังสือ

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า "ทำไม" ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็จะได้คำตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ถึงไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

(๖๒)

อันเนื่องด้วยชื่อ ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

ตามที่กล่าวไว้คราวที่แล้วถึงการเปลี่ยนแปลงเสียงเพื่อให้คำที่ไม่มีความหมายสำหรับเรากลายเป็นคำที่มีความหมาย บางคำความหมายไม่เกี่ยวข้องกันกับความหมายเดิมของคำนั้นๆ เพียงแต่ต้องการให้ฟังเป็นคำไทยๆ เท่านั้น อย่างคำภาษาภาคใต้ที่แปลงเสียงจากมลายู ได้แก่

ทิหมา หรือหมา (ครุฑก้นน้ำ ทำด้วยกาบหมาก) ว่ามาจาก ทิมบา

บัวหวัง (หอมใหญ่) จาก บาวัง ที่เขาหมายได้ทั้งหอมและกระเทียมดำ มีคำอื่นขยาย คือ บาวัง หรือ บาวัง เมรุห์ (หอมแดง) บาวังปุทะ (หอมขาวหรือกระเทียม)

ย่าหมู (ผลฝรั่ง) จาก ยัมบู พันธุ์ไม้ประเภทชมพู ยัมบูบียี คือลูกหว้า

หลั้หมมา (อินทผลัม) จากกูรุม่า หรือกูรุม่า

แต่ยังมีคำบางคำที่เจตนากลายเสียงให้เป็นคำไทยและให้มีความหมายด้วย และคำที่แปลงเสียงนั้นบังเอิญมีความหมายเข้ากับลักษณะของของสิ่งนั้นด้วย ดังคำ

กาบุลี เป็นชื่อข้าวชนิดหนึ่ง ในอินโดนีเซียหมายถึงข้าวที่หุงในกะทิใส่เครื่องเทศเรียกให้เต็มว่า นาชิกาบุลี คือข้าวกาบุลี เป็นข้าวชนิดเดียวกับที่คนอินเดียเรียก บิเลา หรือ ปุเลา หรือ บางถิ่นเรียก บะรียานี ซึ่งหุงในน้ำมัน เพราะไม่มีกะทิ เราเรียกข้าวบุหรี กา แปลงเสียงเป็น ข้าว บุลี แปลงเสียงเป็น บุหรี คงจะทำให้ฟังเข้าใจง่ายกว่า กาบุลี และรู้ได้ทันทีว่า อาหารชนิดนี้

เป็นข้าวปรุงชนิดหนึ่ง

กตูปัด เขาหมายถึงข้าวหรือข้าวเหนียวห่อใบมะพร้าวต้ม ลักษณะเดียวกับข้าวบักของเรา แต่ บัด ฟังคล้ายคำไทย เชื่อกันว่าที่เรียกข้าวบักก็เพราะเป็นข้าวที่ห่อเพื่อปักไปให้ถ้องค์พระ ตอนทีสมมุติว่าพระพุทธรเจ้าเสด็จลงจากดาวดึงส์ เช่นเดียวกับข้าวมธุปายาสสำหรับโยนไปให้ถึงองค์พระ ฉะนั้นจึงน่าจะเห็นว่าคำนี้จะเป็นคำไทยที่บังเอิญท้ายคำไปพ้องกันหรือเป็นคำกตูปัดที่เรามาแปลงเสียงให้เป็น ข้าว ตรงตามลักษณะของข้าวบัก ทั้งยังฟังเป็นคำไทยรู้ความหมายได้ดีกว่า กตูปัด

คำทำนองนี้พิสูจน์ยากสักทีสินยากว่าใครเป็นผู้ใช้ก่อน ในเมื่อสิ่งที่เขาเรียกต่างคนต่างมีใช้ เพราะดูเป็นของพื้นถิ่นของแต่ละถิ่น เช่น ข้าวหลาม เป็นสิ่งที่มีในทุกถิ่นที่มีไม้ไผ่กับข้าวเหนียว ในยะไข่ของพม่าก็มี ในมอญก็มี ในไทยใหญ่ก็มี ในอัสสัมก็มี คนไทยเรียก ข้าวหลาม เหมือนกันหมด แต่มอญเรียกว่า ชุหลาม จึงต้องถือว่า

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

กรรมการพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

เดิมเป็น ข้าว มอญออกเสียงกร่อนไป กลายเป็น ชู หรือเดิมเป็น ชู แต่คนไทย มาแปลงเสียงให้เป็น ข้าว เสีย เพื่อให้ เข้ากับลักษณะของข้าวหลาม แต่คนไทย เชื่อว่าคำนี้ต้องเป็นคำไทยมาแต่ เดิม เพราะนอกจากข้าวหลาม คนไทย ยังมีหมูลาม ผักหลาม คือหมูหรือ ผักปรุงในกระบอกข้าวหลาม เค้า อย่างเผ้าข้าวหลาม คำหลาม ของเขา

ก็มีความหมาย คือ เผ้าโดยใช้สิ่งนั้น ทั้งผิงไฟอย่างกระบอกข้าวหลามหรือ ปลาเสียบไม้แล้วปักไม้ไว้ข้างๆเค้า เช่นนี้เรียกว่า หลาม หรือเอาผ้าเบียด ไปอังไฟให้แห้งก็เรียกหลาม

แต่อย่างไรก็ตาม เป็นธรรมชาติของ การยืมภาษาจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง ไปบ้างไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง นอก จากจะเปลี่ยนแปลงเสียงสูงต่ำ แปลง

สระพยัญชนะให้เป็นคำที่มีความหมาย ในไทยแล้ว ก็ยังมีคำที่เราจะมาเติม ร เข้าทั้งที่คำเดิมของมลายูไม่มี คงจะ เพื่อให้ฟังไพเราะมากกว่าอย่างอื่น ได้ แก่คำ

ปะเสนัน หมายถึงทางเดินรอบๆ ห้องพระ โรงแ เราใช้ ประเสนันอาภรณ์ เป็นวังลูกหลวงหลานหลวง หรืออีกอย่าง / ๕๐ (อ่านต่อหน้า ๑๒๕)

ข้อแบกฝรั่งจันฉาม - ต่อจากหน้า ๑๓

ปะสัก มลายูหมายถึง หมุก ลืม หรือตะปู เราใช้ ประสัก หรือลูกประสัก คือหมุกไม้หรือตะปูไม้ใช้ตริกงเรือ หรือฝานบ้านแทนตะปู

ปะมัน หมายถึง น้ำชาย หรือลุง (พี่ของแม่) ในมลายู ใช้ ประหมันใน หนังสืออิเหนา

กบิล คำนี้เชื่อกันว่าเป็นที่มาของ คำคงกระพัน ของเราที่หมายถึงเหนียว ยิ่งแทงฟันไม่เข้า เพราะความหมาย ของ กบิล เป็นทำนองเดียวกันนี้ หาก แต่เขามีหลายวิธีด้วยกันคือ วิธีหนึ่ง ทำหนังให้หนาแข็งและเหนียวเหมือน

หนังกางกหรือขนุน อีกวิธีหนึ่งทำ เนื้อตัวให้สั้น เพื่ออาวุธจะได้พลากไป ไม่ถูกตัว ส่วนวิธีที่สาม คือการถูปรอท ทามตัวเพื่อให้ซึมซาบเข้าไปในร่างกาย เป็นการกันไม่ให้อาวุธทำอันตราย ร่างกายได้ นอกจากนี้ยังมีการทำให้ แคล้วคลาด อาวุธพลากที่หมายไป ซึ่งถึงจะไม่ใช้เรื่องเหนียวโดยตรงก็ ตาม ก็นับเป็น กบิล อย่างหนึ่งด้วย จึงเป็นอันว่าคำนี้มีความหมายทำนอง เดียวกันกับ กระพัน ต่างกันก็แต่ของ เราแทรก ร อีกด้วย

นอกจากจะแทรกเสียง ร แล้ว คำ

ของเขาที่แยกพยางค์เราก็กกลับมารวบ เสียง ทำให้พยางค์ที่สองที่มี ร ลดชั้น ตันพยางค์กลายเป็นเสียงควบไป เช่น บละห์ (ออกเสียง บละะ) แปลว่า เข้าง ฝ้าย กลายเป็น ปลาก ที่เราเคยใช้มา แต่โบราณ เป็น ปละ ในภาษาใต้ เช่น ปละ ตีน คือทิศเหนือ คำ บารัดลยา ที่แปลว่า ตะวันตกเฉียงใต้หมายถึงลม ที่พัดจากทิศตะวันตกเฉียงใต้สู่ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เป็น พรดยา ในภาษา ภาคใต้ และเป็น ลมพัทธยา ในภาษา ของเรา

๑๒๖ ๒๐ ๒๖ ๑๑ ๒๕/๖

ภาษา และหนังสือ

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ได้แทบทุกเรื่อง
แต่ตามแล้วก็จะตอบได้เสมอไป เพราะถามตอบใดก็ยังไม่ต้อง
ถาม แต่ถ้าจะตอบให้ใคร ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการ
คาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมาก
จะอาศัยความรู้ภาษาไทยต้นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วย
ประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

ยังมีคำถามอยู่อีกหลายคำที่มีเสียง
เหมือนกับคำไทย และก็ยังไปเหมือน
กับคำภาษาอื่นที่ใกล้เคียงอีกด้วย จึง
เป็นปัญหาว่าคำเดิมคำนั้นเป็นคำภาษา
ใด ได้แก่คำ

กง ที่หมายถึงโครงเรือ มีใช้ทั้ง
ในมลายู และมอญ มอญออกเสียง
เป็นกวาง เขมรก็มีกง หมายถึงวงล้อรถ
ล้อรถ แต่ไม่มีที่หมายถึงกงเรือ

กระดังงา มอญที่มละแหม่งเรียก
กาชะดังงา มีลักษณะอย่างที่เราเรียก
กระดังงาสงขลา คือกลีบอ่อนมีสีค่อนข้าง
เหลือง เขมรเรียก กังเจีย (เขียน
กัญจางา) หมายถึงคอกกระดังงา กล่าว
ว่ามี ๒ ชนิด ชนิดใหญ่เป็นกระดังงา
พื้นเมือง ชนิดเล็กเป็นกระดังงาที่ได้
จากจีนมีสีเหลืองกว่า ของมลายู มี

กานางา กล่าวว่าเป็นชื่อต้นไม้มีดอกหอม
เป็นสีเขียว ภาษาละตินก็มีชื่อ กานางา
สำหรับดอกไม้พันธุ์นี้ ใครจะเป็นผู้
เรียกชื่อนี้ก่อนน่าจะสงสัย แต่ถ้าหากเป็น
พันธุ์ไม้ได้จากจีนก็มี ทั้งที่มีชื่อเรียก

ประเภทหนึ่งว่า กระดังงาจีน (ของเรา
ดูเหมือนจะตรงข้ามกับของเขมร) ที่มา
ของคำนี้อาจจะเป็นภาษาจีนก็เป็นได้
แต่ขณะนี้ยังไม่ทราบว่ามีชื่อดอกไม้

ชนิดนี้หรือไม่ในภาษาจีน

กูป เขมรก็มี กูป (ออกเสียง โปน)
ที่นับบนหลังช้าง อธิบายว่า ที่มีรูปร่าง
เหมือนหนูหรือเรียก กูปซุง (ออกเสียง
โปนกูปอง) คือ กูปหนู ของมลายูก็มี
เรียก โปน ว่าเป็นกูปบนหลังช้าง หรือ
โคม หรือสิ่งที่มีลักษณะเป็นหลังคาโค้ง
กลม ตามลักษณะของ cupola คำ

cupola กล่าวไว้ในพจนานุกรมเว็บ-
สเตอร์ว่า เป็นคำภาษาอิตาลีได้มาจาก
ละตินว่า cupula แปลว่าถึงเล็กๆหรือ
หลังคากลมเล็กๆ (cup ที่หมายถึงถ้วย
ก็ว่าต่อกจาก cupa) เสียงคำนี้ฟังคล้าย
กูป จะเป็นเรื่องบังเอิญที่เสียงมาพ้อง
กัน หรือจะยืมกันมา ก็ไม่อาจกล่าว
ได้แน่

มีคำ กระดอง อย่างกระดองเต่า
กระดองปูของไทย น่าสังเกตว่าใน
ภาษาเขมร มอญ และมลายู มีคำเรียก
ปู และออกเสียงคล้ายกระดอง คือ
มลายูออกเสียง กะตาม มอญออกเสียง
ชะตาม และเขมรออกเสียง กุตาม
คำ กระดอง จะกลายเสียงมาจากคำ
เหล่านี้หรืออย่างไร ทั้งความหมาย
ก็กลายจากตัวปูทั้งตัว มาหมายเพียง
อวัยวะส่วนหนึ่งของปูเท่านั้นอีกด้วย

ว่าว ก็เช่นกัน มลายูก็มีใช้ ว่าว
หมายถึงว่าวกระดาษอย่างที่เราเล่น
ไทยใหญ่เรียก หว่าว ก็ได้ คำหว่าว
(เสียงอย่างนกกาเหว่า) ก็ได้ มอญออก
เสียง เวีย ตามตัวเขียน คำนี้มลายู →

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี

กรรมการพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

ไม่ได้มีกำหนดไว้ว่าเป็นคำไทยหรือเป็นคำถิ่นใดที่ใกล้เคียงกับไทย แต่ที่ปรากฏว่ามีคำ ลายัง หรือ ลายัง-ลายัง ใช้เป็นชื่อกลางสำหรับเรียกว่า ใช้ทั่วไปทั้งในมลายูและอินโดนีเซีย จะเป็นการเลือกคำใช้ต่างกันไปตามคนละถิ่นหรืออย่างไรไม่แน่

คำที่มีเสียงคล้าย โรง ดังที่เคยกล่าวไว้ในคำ บาโรง นั้นก็น่าสังเกต ชาว

มีคำ วาโรง มลายูในอินโดนีเซียออกเสียง วารุง ในมลายูออกเสียง บาโรง หมายถึงโรง ร้านหรือเพิงขายของเด็กๆ โรง ช้างท้ายฟังกคล้าย โรง ของเรามาก และปรากฏว่าคำ โรง นี้มีใช้ทั้งในเขมร มอญ และพม่า มอญใช้ โรง หมายถึงทั้งเพิงที่ทำไว้ห่มอน้ำให้คนเดินทางกินข้าวถนน ร้านโรงอย่างแฉ่งหรือเพิงใน ตลาด โรงทาน โรงศาล ตลอดจนที่

พักคนเดินทาง หรือ ออฟฟิศที่ทำงาน ส่วนพม่าใช้ หย่ง (เขียนรู้) หมายถึง โรง อย่างโรงงาน โรงไวสินคำ โรงอาหาร และอื่นๆ ส่วนโรงศาลนั้นใช้อีกเสียงหนึ่ง คือ ย้ง (เขียนรู้) ไทยใหญ่นำมาใช้ด้วย ออกเสียงลุ่ม ใช้คู่กับจาย เช่น ชันลุ่มชันจาย คือ ชันโรงชันศาล ใช้หมายความว่า ออฟฟิศ ก็ได้ โรงของเขมร (อ่านต่อหน้า ๑๓๕)

๑๓

ข้อแบกฝรั่งจันจาม - ต่อจากหน้า ๑๓

ใช้อย่างเดียวกับของเรา มีทั้งโรงจักร โรงวัว โรงม้า โรงรถ ไปจนถึงโรงเรียน โรงโลขน (โรงละโคน) คือโรงละคร พื้นเป็นดินก็มี ยกพื้นขึ้นบ้างก็มี ยกพื้นสูงก็มี

แต่ที่ปรากฏที่มาพอรู้ได้ก็มีบ้าง ได้แก่คำ ยู่หนึ หรือมู่หนึ หรือ กุหนึ หมายถึงกระสอบป่านในภาษาภาคใต้ มลายูใช้ กุหนึ ในความเดียวกัน พม่าก็ใช้ กุหนึอะเท หมายถึง ผ้ากระสอบป่าน (อะเทแปลว่าผ้า) และ กุหนึเอ๊ก คือกระสอบป่าน (เอ๊ก แปลว่ากระสอบ) ปรากฏว่าคำนี้มลายูบันทึกไว้ว่า เป็น

คำภาษาฮินดี ที่จริง ภาษาฮินดี ที่ใช้โคณิ หมายถึงกระสอบทอสองชั้น ก็ได้ หรือตะกร้าสำหรับบรรจุของต่างบนหลังสัตว์ก็ได้นั้น มาจากคำสันสกฤตว่า โคณ แปลว่าวัวและ โคณา ในภาษาปรากฏ หมายถึงทั้งวัว และกระสอบ

มลายูมีคำเรียก แร้ง ต่างกันไปคือ เรียก โนแรง ก็มี เอะแรง ก็มี คงจะใช้ต่างกันตามท้องถิ่น ไม่ว่าจะออกเสียง คำหน้าว่าอย่างไร คำท้ายก็ยังคงเป็นแรง ซึ่งฟังคล้ายคำ แร้ง ของเรา นอกจากนี้ยังมีคำเรียกนกประเภทเหยี่ยว หรือนกอินทรีว่า ลาง ซึ่งฟังคล้ายคำ

พม่าว่า ล้างตะ ที่หมายถึง แร้ง ส่วนนกอินทรีใช้ ช่วยล้างตะ (แร้งทอง) ภาษาไทยใหญ่และพม่าก็ใช้ ล้างตะ หมายถึง แร้ง ใช้ นางตะ ก็มี คำ ลาง กับ ล้างตะ หรือ เระ โน โนแรง กับ เอะแรง จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างไร หรือจะเป็นที่มาของกันและกันอย่างไรอย่างหนึ่งไม่อาจกำหนดได้แน่ และถ้าจะถามว่า ทำไมคำจึงเหมือนกันแต่ส่วนท้าย และส่วนหน้ามีความหมายอย่างไรหรือไม่ ถ้าไม่มีความหมายไปใช้ต่างกันทำไม เช่นนี้ก็ไม่อาจกล่าวได้เช่นเดียวกัน ♣ ๗๑

ภาษา และ หนังสือนิยาย

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า "ทำไม" ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็จะตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็คงไม่ควรถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้ต้นนิยฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการต้นนิยฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

(๓๖)

อันเนื่องด้วยชื่อ ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

นอกจากที่คำมลายูจะมีส่วนสัมพันธ์กับคำไทยและคำภาษาอื่นๆ อันมีมอญ พม่า ไทยใหญ่ และเขมร กังกล่าวแล้ว คำมลายูก็ยังมีส่วนสัมพันธ์กับคำเขมรเป็นพิเศษ เพราะปรากฏว่ามีคำที่คล้ายคลึงกันหลายต่อหลายคำ บางคำก็มีใช้ในภาษาไทยด้วย ทั้งบางคำยังเหมือนกับคำที่เข้าใจได้ว่าเป็นคำไทย จนไม่อาจจะกำหนดได้ว่าคำเหล่านั้นสัมพันธ์กันอย่างไร จึงได้ใช้ตรงกันจะเป็นเพราะมีการยืมคำกันใช้ หรือต่างฝ่ายต่างยืมจากภาษาอื่นมาอีกทีหนึ่ง คำบางคำมีระบุบอกไว้ในภาษาของเขา ไม่มลายูก็เขมร ทำให้รู้ได้ว่าคงเดิมคำเหล่านั้นได้มาอย่างไร และก็เกิดปัญหาอีกว่าถ้าเช่นนั้นเรายืมคำนั้นๆ โดยตรงจากภาษาใด

เขมรหรือมลายู

คำมลายูและเขมรที่ใช้ตรงกัน แต่ไม่ปรากฏมีที่ใช้ในภาษาไทย ได้แก่ คำป่ง หมายถึงหมู่บ้านในมลายู ส่วนเขมร คำป่ง (ออกเสียงก้อมป่ง) หมายถึง ทำ ก้อมป่งทุก (ก้อมป่งทุก) คือ ทำเรือ ก้อมป่งทัก (ก้อมป่งตัก) คือ ทำน้ำ มีชื่อเมืองชื่อหมู่บ้านหลายแห่งที่มีคำก้อมป่งนำหน้า เช่น ก้อมป่งจาม (ก้อมป่งจาม) ก้อมป่งธ (ก้อมป่งทม) ก้อมป่งเทียม (ก้อมป่งเทียม)

จินจิน คือ แหวน ในภาษามลายู เขมรใช้ จินเจียน (ออกเสียงเจ็ญเจียน) มีความหมายว่า แหวน เช่นเดียวกัน ^{para} ปรุจก หมายถึง เงิน (โลหะ) ในภาษามลายู ส่วนเขมรมีคำ ปราก (ประก) หมายถึงได้ทั้งเงินที่เป็นโลหะ

และเงินที่ใช้สอย จะเป็นเงินเหรียญหรือธนบัตรก็เรียก ประก เช่นเดียวกัน มานา มลายูหมายความว่า ที่ไหน เขมรใช้ นา แปลว่าไหน แอนา แปลว่าข้างไหน ตรงไหน

ชาบูต ในภาษามลายูหมายถึงโยหรือเปลือกที่เป็นโยอย่างเปลือกมะพร้าวหรือกาบมะพร้าว ส่วนเขมรมีคำ สบก (ซ็อมบอก) แปลว่าเปลือกทั้งเปลือกไม้ เปลือกผลไม้ ตลอดจนเปลือกหอย

ส่วนคำเขมรที่ใช้ตรงกับมลายู และมีใช้ในภาษาไทยด้วย ได้แก่

มัส หรือ อมัส แปลว่า ทอง ในภาษามลายู เขมรใช้ มาส (ออกเสียงเมียะส) ในความเดียวกัน ทั้งคำมัสหรือ มาส ยังใช้เป็นคำเรียกแสดงความรักใคร่เช่นเดียวกันด้วย บางทีก็มีคำอื่นประกอบ เช่น มลายูมีมัสตัมปะวัน หมายถึงโดยทรวงว่า ทองใบ ใช้เป็นอุปมาเปรียบผิวที่เหลืองนวล ใช้เป็นคำแสดงความรักใคร่ด้วย ส่วนเขมรมีมาสปุริง (เมียะสปุริง) แปลตามศัพท์→

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

กรรมการพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

ว่า ทองขวัญ มาสเทลิม (เมียสเทลิม) ทองทับ มาสเทลิมโตล (เมียสเทลิมโตล) ทองทับแพง ฯลฯ คำเหล่านี้ใช้มีความหมายว่า ยอกรัก ทั้งสิ้น มักใช้ในกาพย์กลอน เราน่าจะได้คำ มาสที่แปลว่า ทอง มาจากเขมร

เองเถา มลายูใช้เป็นคำเรียกผู้ที่พูดด้วยแต่เป็นผู้ที่คุ้นเคยกันหรือต่ำกว่า เช่นเดียวกับ เอง (ออกเสียงเอง)

ในภาษาเขมรที่ใช้เรียกผู้ที่ต่ำกว่า เอง ที่เราใช้ น่าจะได้โดยตรงมาจากเขมรมากกว่ามลายู

เกอร์เบา มลายูหมายความว่าควาย เขมรใช้ กุรี (ออกเสียงกรอเบ๊) ที่เรานำมาใช้ว่า กระบือ ก็น่าจะได้จากเขมร เพราะเขมรกล่าวว่าโบราณก็ใช้ กุรี

แต่คำ สไบ ที่เราใช้หมายความว่า ผ้า

แถบ ผ้าห่มผู้หญิง และว่าเป็นคำเขมรนั้นน่าสงสัย เพราะ สไบ ของเขมรหมายถึงผ้าเนื้อบางอย่างผ้าทำมุ้ง เป็นต้น บางทีใช้คำไทยคู่กันเป็น สไบ ผาปาน (ออกเสียงสไบพาปาน) หมายถึงผ้าเนื้อบางอย่างผ้าบ้าน แต่มลายูมีคำ สไบ หมายถึงผ้าห่มคลุมไหล่ ซึ่งความหมายใกล้เคียงกับ สไบ ที่เราใช้มากกว่า (อ่านต่อหน้า ๑๑๔)

ข้อแบกฝรั่งจีนจาม - ต่อจากหน้า ๑๓

ส่วนคำที่น่าจะแน่ใจได้ว่าเป็นคำไทยเพราะมีใช้ในภาษาไทยถิ่นอื่นๆ ด้วย ก็มีที่มีใช้ตรงกันกับภาษาเขมรและมลายู ได้แก่คำ

ปวก มลายูหมายถึงทั้ง พวก กลุ่ม กองอย่างกองทัพ ครอบครัวหรือกลุ่มญาติพี่น้อง เขมรมีคำ พวก (ออกเสียงปวก) ใช้เช่นเดียวกับคำ พวก ในภาษาไทย คือ พวกเกมง (ปวกเกมง) พวกเด็ก เล็กคุณาชาพวก (เล็กเกนียเจียปวก) ยกกันเป็นพวก ในภาษา

ไทยพม่า (ในอัสสัม) ใช้ โบ๊ก แปลว่า พวก ฝูง เช่น โบ๊กปะสาว คือพวกสาว ๆ ภาษาไทยใหญ่หมายความว่า กอ ช่อ กลุ่ม

ตังโกะ มลายูใช้หมายความว่า กอ(มอญ) ใช้ กอ ออกเสียง เกาะ หมายถึง กอ เช่นเดียวกับกัน เขมรใช้ ก (ออกเสียงกอ) แปลว่า กอ หรือ ช่อ กอ ก็ใช้ได้ทั้งกอคน กอสัตว์ กอกระอม (กระออมมีลักษณะเหมือนคนไทถิ่นที่อินเดียนใช้เรียก สุราสี แต่ก่อนสันกว่า

เวลาไปตกน้ำตรงบึงอยู่ที่สระเอดผู้ถือและมือผู้ถือก็กอดอยู่ที่คอของกระออมที่เรียก ก (กอ) นั้น) ส่วน ช้อ นั้นใช้อย่างช้อมือเรียก กโฏ (กอโฏ) ช้อเท้า เรียก กเชิง (กอเชิง) คำนี้ไม่น่าจะเป็นคำยืมจากกันเลย เพราะเป็นคำพื้นฐานสำคัญ ภาษาไทยถิ่นต่างๆ ใช้ กอ ออกเสียง กอ ตรงกันแทบทุกถิ่น จะผิดกันไปบ้างก็ด้วยเสียงสูงต่ำ ส่วน ช้อ ก็มีใช้ ออกเสียง ช้อ บ้าง ช้อ บ้าง แล้วแต่ถิ่น ♣

๖๒ ธน ๒๒ ๑๐.๐ ๒๕/๖

ภาษา และหนังสือ

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็จะตอบโคตรต่อไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้ต้นนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการต้นนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ ข้อแชกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

ยังมีคำมลายูอีกหลายคำที่ใช้ตรงกับเขมร และมีใช้ในภาษาไทยด้วย คำเหล่านั้นโดยมากพอรู้ได้ว่าได้จากภาษาใด แต่ที่แต่ละภาษากำหนดไว้ว่าที่มาของคำนั้นๆเป็นภาษานั้นๆ บางทีก็คลาดเคลื่อนไป แต่ก็ยังนับเป็นบุญคุณแก่ผู้ศึกษาทางภาษาย่างใหญ่หลวงที่สามารถจะกล่าวทางไปได้บ้าง ไม่มีคมมเสียทีเดียว ข้อสำคัญก็คือเหลือที่ไว้ให้ความสงสัยบ้าง มิฉะนั้นแล้วการค้นคว้าหาที่มาของคำคงอยู่เพียงนั้น ปัญหาอย่างหนึ่งคือเมื่อมลายูกับเขมรใช้ตรงกัน แม้จะต่างได้จากภาษาอื่นด้วยกันก็ตาม ครั้นไทยเรานำคำนั้นมาใช้ เราได้จากภาษาใด มลายูหรือเขมร คำเหล่านั้น ได้แก่

เหรียญ คำนี้เท่าที่รู้และเชื่อกันมา

ก็ว่าเป็นคำที่เราได้มาจาก **เรียล** ของเขมร และเขมรได้ **เรียล** มาจากภาษาโปรตุเกส แต่น่าแปลกที่มลายูก็มี **เรียล** และกล่าวว่า เป็นคำโปรตุเกสเช่นเดียวกัน แต่ที่บันทึกไว้ในพจนานุกรมเขมร เขากล่าวไว้ว่า **เรียล** คำไทยใช้เหรียญ ลาวใช้ เหรียญ สันสกฤตใช้ หिरण्य และบาลีใช้ หिरण्य (แปลว่าเงินหรือทอง) ไม่มีบันทึกไว้เลยว่าเป็นคำโปรตุเกส และเท่าที่แสดงไว้ เช่นนั้นย่อมหมายความว่า **เรียล** ได้จาก เหรียญ และเหรียญ กลายมาจาก หिरण्य ของบาลี เป็นอันผิดคาด คำที่เราคิดว่าได้จากเขมรและโปรตุเกส กลายเป็นเขมรได้จากไทย และไทยได้จากบาลี เรื่องนี้จะเป็นที่ยอมรับกันหรือไม่สงสัยอยู่

อนึ่งถ้า **real** ในพจนานุกรม Webster จะมีบันทึกไว้ว่า **real** เป็นมาตราเงินของสเปนในสมัยโบราณ ๘ reals เป็น ๑ เปโซ ส่วนคำ **rial** ว่าเป็นคำฝรั่งเศสเก่า ยังใช้เป็นมาตราเงินของอิหร่าน ๑๐๐ rials เป็น ๑ ปาห์ละวี ทั้ง **real** และ **rial** ที่เชื่อกันว่าเป็นต้นคำ **เรียล** ก็หาใช่คำโปรตุเกสไม่

กระดาก คำนี้มีมลายูใช้ เกอตุตส์กับเขมรใช้ กุฎฐาส (ออกเสียงกรอตะส) ไม่มีบันทึกในพจนานุกรมเขมรว่าเป็นคำภาษาใด แต่ของมลายูบันทึกไว้ว่าเป็นคำภาษาอาหรับ ของไทยก็ไม่มีบันทึกว่ามาจากภาษาใด คงไม่ได้จากอาหรับโดยตรง อาจจะผ่านทางมลายูหรือเขมรก็ได้

จับป้ง มลายูมีคำ จับป้ง มีความหมายอย่างเดียวกับจับป้งของไทย ส่วนเขมรก็มีคำ จับป้ง (ออกเสียงจาเบ็ง) ความหมายเหมือนกัน แต่ละภาษาไม่มีบันทึกไว้เลยว่าเป็นมาจากภาษาใด เชื่อว่าคงไม่ใช่ภาษาไทย ถ้าเช่นนั้นจะเป็น

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี

กรรมการพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

คำภาษาไทย และผ่านภาษาไทยจึงมาถึง
ภาษาเรา

ระฆัง เขมรมี รค่าง (ออกเสียง
โรเกียง) แปลว่าระฆัง คำ ระฆัง ของ
ไทยจึงน่าจะมาจากคำนี้ แต่มีหลายคำ
โลเจง แปลได้ทั้งระฆังและกระดิ่ง
และบันทึกไว้ว่าเป็นคำภาษาจีน (จาก
โลหรือหลัวในภาษากลาง แปลว่าฆ้อง
หรือระฆัง (คงคำเดียวกับ ล่อ ในคำ
ม้าล่อ) ส่วน เจง ภาษาจีนกลางหมายถึง
ถึงเสียงฆ้องก็แล้วทั้งเช่นนั้น) รค่าง

(โรเกียง) อาจกลายเสียงมาจาก โลเจง
ก็ได้ มอญมีคำ กัง (เสียงคล้ายฆ้องใน
คำระฆัง) หมายถึงระฆังชนิดหนึ่งเป็น
แผ่นโลหะรูปสามเหลี่ยม มุมตรงฐาน
ทั้งสองข้างของ กัง งอนขึ้น กัง จะเป็น
คำเดียวกับ เจง หรือเกียง หรืออาจ
จะได้มาจากภาษาอื่นนอกจากนี้ ถ้า
เช่นนั้นก็น่าจะคัดมาจาก ทางสุยศาล
ของสันสกฤตที่แปลว่าฉาบ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน บันทึก
ว่ากังสศาลคือระฆังวงเดือน) จึงเป็น

ปัญหาว่า โรเกียง ของเขมรได้มาจาก
โลเจงของจีนหรือ กัง ของมอญที่คัด
จาก ทางสุยศาล ของสันสกฤตหรือต่าง
มาพ้องกันเอง

ทับทิม เราใช้เป็นชื่อ ทั้งชื่อผลไม้
ชนิดหนึ่งกับชื่อพลอยสีแดง เขมรใช้
ททิม (ออกเสียงโตกิม) ใช้หมายได้ทั้ง
ผลไม้และพลอยเช่นเดียวกัน แต่เพื่อ
กันเข้าใจผิด สำหรับพลอยใช้ ทบุง
นำหน้าเป็น ตบุงททิม (โตบุงโตกิม)
(อ่านต่อหน้า ๑๓๖)

ข้อแบกฝรั่งเงินจาม - ต่อจากหน้า ๑๓

จะได้เข้าใจชัดว่าเป็นพลอยหัวแหวน
ส่วนมลายูใช้ คติมา หมายถึงทั้งสอง
อย่าง เช่นของไทยและเขมร และเรียก
बाटคติมา สำหรับทับทิมที่เป็นพลอย
(बाटแปลว่าหิน) คำ คติมา บันทึกไว้
ว่ามาจากภาษาสันสกฤต คำสันสกฤต
ใช้ ทาลิม หรือ ทาหิม หมายถึงเฉพาะ

ผลทับทิมอย่างเดียว ไม่ได้หมายถึง
พลอยด้วย แม้คำ ทับทิม จะมีที่มาจาก
ทาหิม ของสันสกฤต แต่เสียง
คล้าย ททิม ของเขมรมากกว่า

บวช คำนี้บ้างก็ว่ามาจากบาลี
ปวช หรือ ปุรวุชย ของสันสกฤต แต่
มลายูก็มีใช้ ปัวชา หมายถึง ถือบวช

เขมรก็มีใช้ บัวะส (เขียน ปวส) แปล
ว่า บวช จึงไม่แน่ว่าภาษาทั้งสองได้
คำนี้มาจากภาษาบาลีสันสกฤต และ
เราได้จากภาษาบาลีโดยตรงหรือได้
จากภาษาไทยภาษาหนึ่ง ไม่เขมรก็
มลายู แต่ดูเหมือนจะใกล้เคียงกับเขมร
มากกว่า ♣

๓๒๖ ๑๑๒ ๒๓ ๑๖ ก.ค. ๒๕๑๖

ภาษา และหนังสือ

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า "ทำไม" ได้แทบทุกเรื่อง
แต่ถามแล้วก็ไรจะตอบได้เสมอไป เพราะถามตอบได้ก็ยังไม่ต้อง
ถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการ
คาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมาก
จะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วย
ประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

(๓๖)

อันเนื่องด้วยชื่อ ช่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

มีคำหลายคำที่เป็นปัญหา ไม่แน่
ว่าจะเป็นคำภาษาใด เพราะเราก็คิดว่า
เป็นคำภาษาเขมร แต่เขมรกลับกล่าว
ว่าเป็นคำไทย ทั้งภาษามลายูก็มีคำ
คล้ายคลึงกันเช่นนั้นใช้อีกด้วย คำ
เหล่านั้นได้แก่

จิตสีดวง เขมรใช้ ฤตฐุง (ออก
เสียงระโง) แปลตามศัพท์ว่า ราก
มะพร้าว คำจิตสีดวงนี้ถึงแม้จะมีผู้
พยายามเปลี่ยนแปลงเสียงเพื่อให้แปล
ออกเป็น จิตสีดวง แต่ก็เชื่อกันว่าน่าจะ
มาจากคำเขมร ฤตฐุง (ระโง) นี้มาก
กว่า ทั้งความหมายก็เข้าที่ แต่น่าแปลก
ที่เขมรบันทึกไว้ว่าคำนี้คำไทยเป็น
จิตสีดวง ซึ่งแสดงว่าเป็นที่มาของคำ
ฤตฐุง ทั้งเขมรก็ยังมิจิตสีดวงจุม
จิตสีดวงทวาร (เรียก ฤตฐุงจระมะ (ระ

โงจระมะ) กับ ฤตฐุงบาท (ระ-
โงบาท)) เช่นเดียวกับชองไทย ทั้ง
ยังมีจิตสีดวงแห่งอื่นๆอีก

ส่วนในภาษามลายูจะเห็นมีคำ
รัสโง หมายถึงโรคแผลฝีอันเนื่องจาก
โรคซิฟิลิสในจมูกก็ได้ เป็นวัณโรค
ผิวหนังซึ่งเป็นในบริเวณจมูกก็ได้ และ
ในพจนานุกรมศัพท์แพทย์ของมลายู
ฉบับหนึ่งกล่าวว่า รัสโงเป็นโรคที่กิน
จมูกจากข้างใน ถ้าหาก รัสโง หมายถึง
จิตสีดวง รัสโงก็คงหมายถึงจิตสีดวง
จมูกเท่านั้น เพราะพจนานุกรมมลายู
ฉบับภาษาไทยกล่าวว่าจิตสีดวง เรียก
สตุง ซึ่งฟังเสียงเหมือนจะเป็นคำไทย
ส่วนถิ่นอื่นเรียกจิตสีดวงทวาร ตามคำ
อาหรับว่า บาวาซีร์

คำ ฤตฐุง ของเขมรก็ตาม หรือ

รัสโง ของมลายูก็ตาม เสียงพอจะใกล้เคียงกับคำ จิตสีดวง แต่จะเป็นคำได้
มาจากภาษาอื่นอีกต่อหนึ่งหรืออย่างไร
ไม่แน่ เพราะภาษาสันสกฤตมีคำ อรุช
แปลว่าจิตสีดวง (ว่ามาจาก ฤตฐุง
แปลว่าทำลาย) คำนี้อาจจะเป็นต้นเค้า
ของ ฤต หรือ รัส หรือ จิตสี ของเรา
ก็เป็นได้ ส่วน ดวง นั้นอาจจะเป็น
ดวง ไทย หรือ โง (จาก ฐุง) ของ
เขมรที่แปลว่ามะพร้าว หรือจะได้มา
จากภาษาอื่นใดอีกไม่อาจกล่าวได้ใน
ขณะนี้

ละคร คำนี้เขมรใช้ โลคน (ออก
เสียงโลคน) ว่ามาจากคำละครของ
ไทย ส่วนมลายูมีคำ ลากุน และ
ละลากน หมายถึงการแสดงที่อาจแสดง
ท่าทางหรือรำบนเวทีหรือแสดงบนจอ
อย่างหนึ่งทะลุ คำ ละลากน ของชาว
หมายถึงการแสดงอย่างหนึ่งทะลุ (ใน
พจนานุกรมภาษามลายูยังกล่าวถึงคำ
ละครภาคใต้ของไทยว่าเป็นการแสดง
อย่างเกี่ยวกับวาทะกุนของเขา บางที่
มีรำด้วย) มักจะเล่นเรื่องเกี่ยวกับ ➡

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี

กรรมการพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

วรรณคดีอื่นเคยมีเรื่องมหากาตเป็น
ต้น ลากุน ก็ดี ละลากน ก็ดี กล่าวว่
มาจากคำ ลากุ แปลว่า ความประพฤ
ติแบบอย่าง และนอกจากคำสองคำ
ข้างต้น ก็ยังมีการแก่งศัพท์อื่นใช้อีก
คือ ปะลากุน แปลว่าผู้แสดงและ
เบอร์ลากุน คือแสดง

มีข้อน่าสังเกตอย่างหนึ่งคือคำ
ลากุน หรือละลากน ดูเหมือนจะมีใช้

แต่ในชาวเท่านั้น ถิ่นอื่นใช้ บังชะวัน
คือละครแบบมลายูก็มี กับ ชันติวรา
คือการแสดงละครหรือการเล่นดนตรี
ก็มี มลายูในอินโดนีเซียก็ใช้คำ
ชันติวรา นี้ ส่วนบังชะวันไม่ได้ใช้
ในความว่าละคร แต่หมายความว่า ผู้
สนุกสนาน ฉะนั้นจึงน่าจะกล่าวละครเป็น
คำชาวไทโยมมาใช้ (เพราะชาว
แสดงที่มาของคำได้และแก่งเป็นศัพท์

อื่นๆได้อีก) หรือจะเป็นคำไทยที่ติด
ไปกับการแสดงละครแบบของเรา
(เพราะทั้งกล่าวข้างต้นว่า ละลากน
ของชาวหมายถึงหนังตะลุงเท่านั้น)
ซึ่งก็ต้องพิจารณาต่อไปอีกว่าคำละคร
มาจากคำใดภาษาใดแน่

เรื่องภาษาวากับมลายูหรือมลายู
ในแต่ละถิ่นนั้น ใช้คำไม่ตรงกันก็มีอยู่
มาก หรือบางทีใช้ (ต่อหน้า ๑๓๖)

ข้อแบกฝรั่งเงินจาม - ต่อจากหน้า ๑๓

คำเดียวกัน แต่ความหมายต่างกันไป
บ้างก็มี ต่างกันไปถึงไม่เข้าใจกันก็
มี ในอินเหนาตอน บันหยีซึ่งเป็นชาว
ชาวขามไปเกาะมะละกา และได้พบ
ผู้หญิงชาวนั้นและเปิดโอกาสให้สัง
การะทาเกียวกวนั้น สังการะทาก็
ได้กล่าวว่า “จึงว่าภาษาไม่เหมือนเรา
ข้างเขาเจรจามลายู” คำที่มีความหมาย
ต่างกันไปและมีใช้ในภาษาของเรา
ได้แก่

ซ่าโอะ พจนานุกรมฉบับราช
บัณฑิตยสถานกล่าวว่า เป็นภาษาชาว

แปลว่าผ้าห่ม แต่ในหนังสืออินเหนา
ซ่าโอะมีลักษณะเป็นผ้าคาดเอว แล้ว
ปล่อยชายห้อยหน้าอย่างชายแครง
บางแห่งถ้าไม่ใช่คำ ซ่าโอะ ก็ใช้คำ
เจียรบาด ในความคล้ายกัน ในภาษา
มลายูถิ่นหนึ่งว่าเป็นผ้าสี่สว้ยใช้
คลุมไหล่ อีกถิ่นหนึ่งโดยเฉพาะใน
อินโดนีเซียหมายถึงผ้าคาดเอว เช่น
เดียวกับภาษาวาที่กล่าวว่า หมายถึง
ผ้าพันเอวผืนใหญ่ ทำด้วยแพร
อย่างคิย้อมสีเป็นดอกดวง นักรบ
โบราณใช้พันรอบตัว เป็นการป้องกัน

อาวุธโดยเฉพาะกริชด้วย ดังที่ปรากฏ
ในเรื่องฮังทัว ตอนฮังทัวแต่งตัว
ไปดวลกริชกับซังยะฮักเพื่อนร่วมเป็น
ร่วมตายของตน ต้องใช้ผ้าพันเอวถึง
๗ รอบ ผ้านั้นเป็นซ่าโอะนี่เอง (ทั้ง
ในผ้ายังมีคำจากคัมภีร์โกหร่านเย็บ
ติดไว้ข้างในอีกด้วยเป็นการป้องกัน
ตัว) ส่วนนางระบำมักปล่อยชายห้อย
หน้า เวลาว่าจะได้จับชายผ้าไปตาม
จังหวะเพลง มีลักษณะอย่างชายไหว
ชายแครงของเรา

๙๒๖ ๕๙๖ ๒๗ ๒๓๐๘.๒๕/๖

ภาษา และ หนังสือน

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ได้แทบทุกเรื่อง แต่ตามแล้วก็จะตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็คงไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยข้อ ข้อแชกฝรั่งจันจาม (ต่อ)

เมื่อพูดถึงคำมลายูที่มีใช้ต่างกัน ในท้องถิ่นต่างๆ ถึงกล่าวไว้คราวที่แล้ว ก็น่าจะกล่าวถึงคำชวา ที่ถือเป็นภาษาเครือเดียวกับภาษามลายู คำชวาที่คุ้นหูคนไทย และมีใช้เป็นที่เข้าใจกันทั่วไปนั้น เป็นคำชวาที่เราได้มาจากหนังสืออึเหนา คำเหล่านั้นบางคำคงจะเป็นคำชวาแท้ แต่บางคำก็อาจได้มาจากภาษาอื่นส่วนมากเป็นคำได้มาจากภาษาสันสกฤต โดยเฉพาะเป็นชื่อยศตำแหน่ง บางคำก็เห็นชัดๆ ได้แน่ว่าเป็นคำภาษาสันสกฤต แต่บางคำก็ต้องวินิจฉัย

คำที่รู้ชัดว่าเป็นคำภาษาสันสกฤต และมีปรากฏในหนังสืออึเหนาได้แก่

ยิหฺวา จาก ชิวา (ภาษาชวาและมลายู ออกเสียง ช ของสันสกฤต เป็น

เสียง ย ชนิดที่มีเสียงคล้าย จ หรือ ช ผสมอยู่ด้วย ไม่ใช่ ย อย่างเดียวกับของเร) ยังมีคำอื่นที่ออกเสียง ช ในคำสันสกฤต เป็น ย ได้แก่ ยาหยา กังที่เรียก ปันหยียาหยาชาฎไชย ยาหยา คือ ชย ใช้ วียาหยา ก็มีเช่นอนุชากรรม วียาหยาหรือ บุนหาวียาหยา มาลา คือ ทอกไม้ในนิยาย ที่ไม่ว่าจะสิ่งใดสิ่งนั้นก็มิชีวิตขึ้นมาได้ วียาหยา คือ วิชย

แหหฺวา จาก เทว (ภาษาชวาและมลายูออกเสียง ท ของสันสกฤต เป็นเสียง ค ตามเสียงเดิม) มักใช้ในคำอัฐยแหหฺวา อย่างวงศ์ของอึเหนา ถือเป็น วงศ์อัฐยแหหฺวา บางทีอึเหนาเองก็เรียก พระสุริวงค์องค์อัฐยแหหฺวา คำนี้ถ้าแปลตามศัพท์ควรจะหมายความว่า

เทพผู้สันติ แต่ในบาลี อสญฺญสฺสฺสฺส เป็นชื่อเทวดากลุ่มหนึ่ง เราใช้ อัฐยแหหฺวา หมายถึงเทวดาไทยทั่วไป

บิฏฺฐประมาหฺนา คือภิกษุพราหมณ์ บิฏฺฐ ที่กล่าวในหนังสืออึเหนาไม่แน่ว่าเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาหรือไม่ อาจเป็นนักบวชในศาสนาอื่นก็ได้ ก็ได้ทั้งนี้ว่า “บ้างตามได้ไหราพญาจารย์ บ้างให้หา บิฏฺฐประมาหฺนา ฤทธิชัยในไพร่สาณท์” หรือ “ชีพราหมณ์พญาไหราจารย์ ต่างอ่านพระเวทถวายชัยราชครูบิฏฺฐทั้งสี่ เอาสุคนธาวรีมาสรงให้”

บางคำมีการทดแต่งคักเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามแบบคำมลายู เช่น ตาปา คือ ตะปะ บัรตาปา คือผู้นำเพ็ญตะปะ ได้แก่ทาบส ในหนังสืออึเหนา ใช้ปะตาปา เช่น เทวีจะเข้าปะตาปา หมายถึง เทวีจะบวชเป็นทาบส บางทีก็นำคำอื่นมาเข้าคู่ด้วยเช่น ปาปา คือ บาป ตูหลาปาปา ใช้ ตูหลา คำอาหารับผสมเข้าด้วย หมายถึง คำสาปแช่งให้ยากจน แต่ที่ใช้ในอึเหนา หมายถึง ➡

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี

กรรมการพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

เพียง บาป เท่านั้น เช่นที่ว่า ไม่กลัว
ทุกลาปาปา กุจะฆ่าให้ม้วยเป็นผุยผง
มีคำอีกหลายคำที่ไม่ปรากฏชัดว่า
เป็นคำสันสกฤต หรือเป็นคำสันสกฤต
คำใด เพราะการออกเสียงแปลกไป
ถึงเช่น

อายันยังก็กล่าวว่า เมื่อนั้น อายัน
ผู้ทรงศึกษา จะใคร่ปะตาปาเป็นคาบส

อายัน มาจาก อาจารย์-อาจารย์ แปลว่า
ฤๅษี หรือ ศึกษาศาสตร์ของฤๅษีผู้เป็น
อาจารย์ อาจารย์ คำเดียว หมายถึงคำสั่ง
สอน แนะนำตักเตือน อาจารย์น่าจะ
เป็นคำเดียวกับ อาจารย์ นั่นเอง เสีย
จ ออกเป็น ย อย่างเดียวกับ ย ในอิหฺวา
คงกล่าวข้างต้น ทั้งยังมีในคำอื่นอีก
ได้แก่คำ บันจุหรือ

บันจุหรือ ในหนังสืออิเหนา
หมายความว่า ใจ เช่นตอนที่อิเหนาแปลง
เป็นบันหิ ก็แปลงเครื่องทรง ดัง
ที่ว่า... “ภูมิเปลี่ยนแปลงแต่งกายา ไม่
ทรงกรรเจียกแก้วมงกุฎเก็จ แต่งอย่าง
บันจุหรือใจบ้า” คำนี้ถ้าตรงกับคำ
บันจุริต ของชาว เช่นเดียวกับคำ ยุริท
ปารายุริต (อ่านต่อหน้า ๑๒๔)

ข้อแบกฝรั่งเงินจาม - ต่อจากหน้า ๑๓

ย่อมหมายถึงทั้งใจและนักรบ คำ
ยุริต น่าจะมาจาก จูร ของสันสกฤต
ที่แปลว่าขโมย แต่เขากล่าวว่า
เป็นคำเดิมของเขา แปลว่าต่อสู้
หาใช้คำสันสกฤตไม่

ประเสนบัน หรือ ประเสนบันอาก
ในหนังสืออิเหนา หมายถึงวังลูกหลวง
หรือหลานหลวง ดังที่ว่า “ท้าวหมัน-
หยา...ว่าพลางทางมีบัญชา ตรีสสัง
เสนาคามะหง จงแต่งที่ประเสนบันอาก
ให้องค์อิเหนากุเรบัน” คำนี้ในพจนาน
ุกรมมลายูใช้ ประเสนบัน หมายถึง
ทางเดินรอบพระโรง คร.คอนคากล่าว
ไว้ในหนังสือสันสกฤตในอินโดนีเซีย
ว่า ความหมายนั้นเป็นการลากเข้า
ความของพวกพ่อค้าและกลาสีเรือชาว
ฮอลันดาให้เป็นคำในภาษาของตน คือ

๑๒๔

ว่า คำนี้แต่งมาจากคำกริยา ประเสน
แปลว่าผ่าน กับคำนาม บาน แปลว่า
ทางเดิน ทางผ่าน แต่ที่จริงคำนี้ เป็น
คำสันสกฤต เสว แต่งตามแบบคำชาว
มลายู เป็น ป-เส-วัน หรือ ป-เส-บัน เสว
ในสันสกฤต แปลว่า รั้วใช้ ใฝ่อย่าง
ใฝ่เจ้านาย ประเสนบัน จึงหมายถึงที่ซึ่ง
ข้าราชการหรือราษฎรจะมาคอย
ใฝ่เจ้านาย ถ้าใหญ่ก็อาจเรียกเป็น
ท้องพระโรงได้ ดังที่เดิม อาก เข้า
ข้างท้าย อาก หมายถึง ใหญ่ สำคัญ
น่าจะเทียบได้กับคำหลวง ประเสนบัน
อาก น่าจะเป็นท้องพระโรงหลวง

ปัตตหรา มักใช้ ศรีปัตตหรา หมายถึง
ถึงกษัตริย์แคว้นใหญ่ๆ ที่เรื่องอำนาจ
ถึงใช้แก่ท้าวกูเรบัน กับท้าวกาหลัง
คำที่ตรงกับคำนี้มีคำ บาตารา ซึ่งน่าจะ

มาจากคำ ภทฺร ที่แปลว่า กิงาม
มีสิริมงคล แต่คร.คอนคากล่าว
ในหนังสือสันสกฤตในอินโดนีเซียว่า
บาตารา มาจากคำ ภฏฐา แปลว่า
เจ้า หรือ ผู้เป็นใหญ่ ภาษาชาวโบราณ
หมายความว่า เทพผู้ยิ่งใหญ่ หรือกษัตริย์
ผู้เรืองอำนาจ ที่กำลังครอบครอง
บ้านเมืองอยู่ โดยทั่วไปหมายความว่า
เทวดา เทพเจ้า ตีฆาบาตารา คือ
ตรีมูรติ หรือ เทวรูปตรีพักตร์ ได้แก่
พระพรหม พระนารายณ์ พระศิวะ
บางทีก็ใช้หน้าชื่อเทพต่างๆ เช่น
บาตาราบิสนุ (พระพิฆณุ) บาตารา
บรัมมา (พระพรหม) บาตารา ในที่
นี้ใช้คล้ายๆกับคำ พระ ที่เราใช้นำหน้า
ชื่อเทพเจ้า

ปี 26 ราช 25 30 10 25/6

ภาษา และหนังสือ

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ได้แทบทุกเรื่อง
แต่ถามแล้วก็จะได้คำตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้อง
ถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้ต้นนิษฐาน ซึ่งก็คือการ
คาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมาก
จะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วย
ประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ ช่อแขกฝรั่งจีนจาม (ก่อ)

คำขวามลายุที่ไ้มาจากภาษา
สันสกฤตนอกจากคำที่กล่าวครั่งที่แล้ว
ก็ยังมีคำอื่นๆอีก ดังนี้

ปะตาระกาหลา ที่กล่าวในหนังสือ
อึเหนาว่า “มาจะกล่าวบทไป ถึงองค์
ปะตาระกาหลา ซึ่งเป็นบรมราชโอรยา
สถิตในชั้นฟ้าสุราลัย” เป็นผู้ที่บันทึกกาล
ให้เกิดลมหอบนางบุษบาไป เป็นการ
ลงโทษอึเหนา คำนี้ ดร. คอนคาล่า
ว่าคือ บาตารา หรือ บะตารา ของชาว
เป็นคำเดียวกับ ปัทหรา ที่มาจากคำ
ภฏฐาร ของสันสกฤตที่แปลว่าเจ้าผู้
เป็นใหญ่ โดยมากใช้นำหน้าชื่อเทพเจ้า
เช่น บาตาราบิสนุ (พระวิษณุ) บาตารา
บรียัมมา (พระพรหม) ดังกล่าวไว้คราว
ที่แล้ว และยังมี บาตารากาลา คือพระ
ศิวะ (จาก ภฏฐาร กับ กาล ที่แปลว่าคำ

ในอินโดนีเซียถือเอาว่าเป็นผู้ทำลาย
เป็นผีร้ายตามศิกายของพระศิวะที่
เป็นศา) ซึ่งอาจเป็นที่มาของคำ

ปะตาระกาหลา แต่ความหมายของ
บาตารา คำนี้ไม่ตรงกับ ความหมาย
ของ ปะตาระ ที่ใช้ในหนังสืออึเหนา
ดังที่ยกมาข้างต้น ปะตาระ จึงอาจจะ
ไม่ใช่คำเดียวกับ บาตารา ที่มาจาก
ภฏฐาร แต่อาจมาจากคำ ปิตารา ของ
ชาวบาหลีที่ว่ามาจากคำ ปิตร ของ
สันสกฤตที่หมายว่าบรรพบุรุษก็เป็นได้

ประโหมสุหรื ชาวละมลายูใช้
เปอร์โมสุหรื เป็นชื่อตำแหน่งมเหสีเอก
ของกษัตริย์ คำนี้ว่ามาจากคำสันสกฤต
ปรเมศวรี แปลตามศัพท์ได้ว่าสตรี
ผู้ยิ่งใหญ่ มเหสีของปรเมศวร คือ
บุรุษผู้ยิ่งใหญ่ คำ ปรเมศวร จึงเดิม

หมายถึงเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่อันได้แก่
พระศิวะและเทพองค์อื่นๆ ใช้หมายถึง
ราชาผู้ยิ่งใหญ่ก็ได้เช่นราชาองค์แรก
ของมะละกา

มะเดวี เป็นชื่อตำแหน่งมเหสีที่
สอง เขาใช้มหาเดวี จากคำสันสกฤต
มหาเทวี คือ เทวีผู้ยิ่งใหญ่ ส่วนเพศ
ชายก็ใช้ มหาเทว ซึ่งหมายถึงเทพผู้ยิ่งใหญ่
ช่างทองชาวชวาฉบับเดือนมหาเทว
เป็นเทพแห่งช่างทองคล้ายเช่นเดียวกับ
วิศวกรรมเทพผู้สร้าง เป็นเทพเจ้า
ของช่างไม้

ปาตี หรือ ปะติ ดังปรากฏอยู่ใน
ชื่อต่างๆในหนังสืออึเหนา เช่นส่วน
หนึ่งของชื่ออึเหนา มีว่าอุตาคันสำหรับ
ปาตี หรือกะหรัดกะปาตีกูเรปัน กับ
สังปะติเพงญาชี ปาตีหรือปะติน่าจะ
ได้มาจาก ปติ ในสันสกฤต มลายูใช้
ปาตี เป็นคำก้อยท้ายชื่อแสดงยศศักดิ์ดัง
ตัวอย่างข้างต้น หรือหมายความว่าส่วนที่ดี
ที่สุดของสิ่งต่างๆอย่างที่เราเรียก
หัวกะทิ หรือข้าราชการผู้ใหญ่แห่งรัฐ
ปาตีในความหมายหลังนี้น่าจะตรงกับ

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี

กรรมการพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

ปาติห์ ในภาษาชาวที่หมายถึงเสนาบดี
เราใช้ว่า ปาเตะ เช่นที่ใช้ในหนังสือ
อิเหนาใช้ว่า ปาเตะเสนาบดีศรี ปาเตะ
เสนา หรือ ปาเตะเสนี (ถ้าปาเตะคง
ไม่ใช่คำ ปาเตะที่ภาษามลายูใช้เป็นคำ
แทนตัวเองเมื่อเวลาพูดถึงเจ้านาย มี
ความหมายว่า ข้า หรือ ทาส)

ผู้มีชื่อกะหรีตะปาติในเรื่องอิเหนา
มีศักดิ์เป็นพี่ชายของอิเหนา แต่ในเรื่อง

เกมของเขาเป็นส่วนหนึ่งของชื่ออิเหนา
ซึ่งเขาเรียกว่า ราติน อินุ เกอร์ลาปาติ
เป็นเจ้าของกูรีบัน ไม่ใช่เป็นคนละคน
กัน

ถ้า สังปะดิเหะ ที่จริง สังเขากิ ใช้
นำหน้าคำหรือชื่อแสดงความเคารพ
นับถืออยู่แล้ว คล้ายคำ พระ ของเรา
เช่นใช้นำหน้าชื่อเทพเจ้า เป็นคั่นว่า
สังยังมรุ คือพระมหากุรุเทพ หรือ

สังยังมหาบิสนุ พระมหาเทพพิฆณู
หรือนำหน้าคำที่หมายถึง เจ้า เช่น
ระตุ (เจ้าทั้งชายและหญิง) หรือ อายิ
ที่หมายถึงเกี่ยวกับพระราชา (ใน
หนังสืออิเหนาใช้อะหิ เช่น สอง
ประหมันอะหิ) เป็น สังระตุ สังอายิ
หมายความว่าพระราชา ที่นำหน้าชื่อวีรบุรุษ
เช่นอรชุนและอื่นๆก็มี

(อ่านต่อหน้า ๑๓๓)

ข้อแบกฝรั่งอินจา - ต่อจากหน้า ๑๓

ในหนังสือสันสกฤตในอินโดนีเซีย
ของ ดร. คอนคามีกกล่าวว่า ผู้รู้บางคน
กล่าวว่า ปาติห์ ของชาวหะไซคำ
สันสกฤตไม่ แต่เป็นคำชาวเองที่หมาย
ว่าจักทัพ และผู้ที่ปาคิห์จะท้องมี
หน้าที่ทางทหาร คำนี้จึงอาจเป็นคำ
ชาวกับสันสกฤตผสมกันก็ได้

มิสา ใช้เป็นคำนำหน้าชื่ออย่าง
มิสาอนุกรรม แต่สำหรับ ปันหิ เป็น
มิสารปันหิ ซึ่งอาจจะเป็นคำเดียวกับ
กับมิสา มิสา มลายูว่าเป็นคำเดียวกับ
มทิส ที่แปลว่า กล้วย ส่วนในภาษาชาว
โบราณ มิสา หรือ มทิส เป็นคำนำหน้า
ชื่อ แสดงยศตำแหน่งอย่างหนึ่ง

สำหรับ เป็นคำที่มีกะต่อท้ายชื่อ
ผู้หญิง เช่น บุษบาสำหรับ (บุษบาชาว
ไรในกาลัง) ภาษาชาวใช้ สารี หมายถึง
ว่า ดอกไม้ หรือผู้ที่มีความงาม มีความ

แบบบาง ใช้ต่อท้ายชื่อผู้หญิงสาวสวย
ทั้งชื่อ ปุษปาสารี บิดาสารี และ ตุนยง
สารี ต่อท้ายชื่อผู้ชายก็มี ทั้งชื่อของ
อิเหนาว่า อุตากันสารีปาคิ ที่กล่าว
ข้างกัน ส่วนภาษามลายูหมายอย่างอื่น
ได้อีกด้วย คือหมายความว่า รสโอชะ ส่วน
สำคัญ คงจะความหมายนี้ที่ดร.คอนคา
กล่าวไว้ในหนังสือสันสกฤตในอินโด-
นีเซียว่า สารี มาจากคำ สาร และ สารี
ของสันสกฤตแปลว่า แก่น แก่นแข็ง
ส่วนสำคัญ ภาษาชาวหมายความว่า เกสร
ได้ก้วย คำ ปุษปสาร หมายถึง
น้ำหวานในดอกไม้ ปุษปสารี ก็คงหมาย
ว่าที่มีน้ำหวานในดอกไม้

ยังมีคำที่ใช้กันทั่วไปนอกไปจาก
ที่พบในหนังสืออิเหนา และผู้รู้เชื่อว่า
เป็นคำสันสกฤตได้แก่

โสรง หมายถึงสิ่งห่อหุ้ม เช่น

โซรงกาก็ คือถุงเท้า โซรงตางัน คือ
ถุงมือ ถ้าจะหมายถึงโสรงที่ใช้ห่อท้อง
มีคำ โจน (ผ้า) นำหน้า เป็น โจนโซรง
แปลว่า ผ้าโสรง พจนานุกรมภาษา
มลายูของวิลกินสันกล่าวว่า คำนี้ไม่
ค่อยใช้ในมลายู ใช้ โจน คำเดียวก็
เป็นที่เข้าใจว่าหมายถึงโสรง เช่น
โจนบาเตะ (ผ้าบาเตะ) คือโสรง
ปาเตะ หรือ กปาลาโจน (หัวผ้า) ก็คือ
หัวโสรงปาเตะที่ทำต่างกับส่วนอื่นๆ
ส่วนภาษาชาวก็มักใช้ ซ่าบิง หรือยาริต
จึงคิดว่าน่าจะได้อำนาจมาจากภาษา
สิงหล ในลังกาใช้ สระัน แต่
ดร.คอนคา กล่าวไว้ในหนังสือ
สันสกฤตในอินโดนีเซียว่าน่าจะมาจาก
คำสันสกฤต สรจ- (ส+รจ) ที่แปล
ว่ามีสีต่างๆ

๑๒๕ ๒๖ ๒๕๖๑

ภาษา และ หนังสือ

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า "ทำไม" ได้แทบทุกเรื่อง
แต่ถามแล้วก็จะได้คำตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้อง
ถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการ
คาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมาก
จะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วย
ประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

นอกจากคำชวาที่ได้มาจากภาษา
สันสกฤตดังกล่าวแล้ว ก็ยังมีคำชวาที่
ไม่ใช่คำที่ได้มาจากสันสกฤต ทั้งที่มี
ปรากฏเป็นอันมากในหนังสืออิเหนา
คำเหล่านั้นมีส่วนเปลี่ยนแปลงแตกต่าง
จากคำเดิมไปหลายประการด้วยกัน

เรื่องหนึ่งก็คือเรื่องเสียงสูงต่ำ ทั้ง
ที่เคยกล่าวไว้แล้วครั้งหนึ่งว่าภาษา
ของเขาไม่ได้มีเสียงสูงต่ำกำหนดไว้ใน
คำในเสียงพยัญชนะอย่างของเรา แต่
เมื่อตกมาถึงภาษาของเรา กลับปรากฏ
ว่าคำเหล่านั้นมีเสียงสูงต่ำ โดยมาก
เป็นเสียงสูงขึ้น กล่าวกันว่าเป็นเพราะ
ผู้เล่าเรื่องอิเหนาคนแรกเป็นคนชาวใต้
จึงออกเสียงคำชวาตามสำเนียงของตน
ทั้งคำ เบลา เป็น แบลลา กะคายัน
(มหาดเล็ก บริวาร) เป็น กิดาหยัน

หรือคำที่ได้มาจากสันสกฤต ยิวา(จาก
ชีวา) เป็น ยิวา เควา (จาก เทวา)
เป็น แคหฺวา เปอร์โมซูรี (จาก
ปรเมศฺวรี) เป็น ประโหมสุหรี มะเควี
(จาก มหาเทวี) เป็น มะเคหวี วลา

คำอื่นๆนอกจากที่กล่าวแล้วได้แก่
อานะ (ลูก หรือ เต็ก) เป็น อะหนะ
อุโซงัน (วอ หรือ แกร์กานหาม) เป็น
อุสงหนัน อูรป (เครีองหอม) เป็น
อุหรับ ทั้งที่กล่าวถึงระเด่นมนตรีว่า ก็
สระสรงทรงอุหรับจับมังสา บายัน
(นางกำนัล) เป็น บาหยัน ดายัง
(หญิงสาว) หรือ ดายัง-ด้ายัง (มหาด
เล็ก) เป็น ดาหยัง รังงา (ยศตำแหน่ง
ต่ำๆ) เป็น รังหงา ทั้งที่บันหยี่แปลง
ชื่อผู้แวดล้อมโดยเฉพาะพี่เลี้ยงทั้งสี่ทั้ง
เป็นรังหงา ตะมั้งง (ตำแหน่งอำมาตย์

ผู้ใหญ่) เป็น ต่ามะหงง ในหนังสือ
อิเหนาใช้ ต่ามะหงงเสนาในบัง มหา
เสนาในบัง มุลาซี (ตำแหน่งมหาดเล็ก
ที่ห้า) เป็น เหมาหลาหงิ อายิ (ที่เกี่ยวข้อง
กับพระราชา) เป็น อาหยิ ยังชื่อต่างๆ
ก็ออกเสียงสูงต่ำแปลกไปด้วย เช่น
บันยิ เป็น บันหยิ อินู เป็นอิเหนา
เกอร์ลาปาคี เป็น กะหรีกตะปาคี
ยั้งยั้งนิงรัก เป็น หยั้งหยั้งหนึ่งหรีก
บาตารากาลา เป็น ปะตาระกาทลา

นอกจากเสียงสูงต่ำแล้ว ก็ยังมีที่
เสียงสระบ้าง เสียงพยัญชนะบ้างต่าง
กันไป คำที่เสียงสระต่างไปได้แก่

เสียง อะ เป็น อิ เช่น กะคายัน
เป็น กิดาหยัน

เสียง อี เป็น เอ เช่น บันบุริต
เป็น บันจูเหรีจ บันคิง (ขอเกี่ยว)
และ ตาลิบันคิง (เข็มขัดมีขอเกี่ยว)
น่าจะเป็นคำเดียวกับคำ บันเหม่ง ที่
เราหมายถึง เข็มขัด แต่ในหนังสือ
อิเหนามีความหมายคล้ายหัวเข็มขัด ทั้ง
ที่ว่าเป็นแหวนสายบานพับประดับบุษย์

เสียง อี เป็น อี เช่นคำ หนึ่งหรีก
ทั้งที่มักปรากฏข้างท้ายชื่อทั้งหญิงทั้ง

บรรจบ พันธุมเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี

กรรมการพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

ชาย เช่น ระเด่นบุษบาหนึ่งหรัต และ
สร้อยชื่ออิเหนาว่า หย้งหย้งหนึ่งหรัต
คำ หนึ่ง คือ หนึ่ง ที่แปลว่า ของ หรือ
สำหรับ ออกเสียงเป็น อิง ก็มี ยัง ก็
มี ที่เราออกเสียงอิ เป็น อินั้น อาจ
ออกเสียงตามแบบเสียงพูดจริงๆ ของ
เขาที่ต่างกับภาษาเขียน (ภาษามลายู
ในภาคใต้ โดยเฉพาะแถบสุโขทัยโลก
ก็มีอยู่หลายคำที่ออกเสียงอิ เป็น อินั้น

เช่น อันยิง (หมา) เป็น อันยิง
มะนิงงัด (จากกัน) เป็น มะนิงงัด
ออกเสียง อะ เป็น อี บ้าง เช่น ฆันคัง
(กลองยาวหน้าเดียว) เป็น ฆันคัง
กระเบา (ควาย) เป็น กรีเบา ตะวั
(ฟัง) เป็น ดิงวั ระละ (หัวเราะ) เป็น
ฆือละ ระณุม (ยิ้ม) เป็น ฆือณุม) คำ หนึ่ง
ใช้คู่กับคำ รัต ที่แปลว่าโลก หนึ่งรัต
แปลว่าแห่งโลก เช่น ยายาหนึ่งรัต คือ

ผู้ชนะแห่งโลก เราใช้ ยายาหนึ่งหรัต
และ หย้งหย้งหนึ่งหรัต ก็คือ เทพแห่ง
เทพของโลก หย้งหย้ง จากคำ ยัง
(เทพ) ยัง-ยัง (เทพแห่งเทพ) นอก
จากจะออกเสียง อิ ให้เป็น อี แล้ว
เสียงสูงต่ำก็ยังเปลี่ยนไปอีกด้วย หนึ่งจึง
กลายเป็น หนึ่ง ทำให้ฟังคล้ายคำไทย
ไป (ภาษามลายูในอินโดนีเซีย หนึ่งรัต
หมายถึง (อ่านต่อหน้า ๑๑๕)

ข้อแบกฝรั่งจันจาม - ต่อจากหน้า ๑๕

พวกชนชั้นสูง เมื่อมากับคำ เกม)
คำที่พยัญชนะต่างกันไปน่าจะได้
แก้คำ สะพ้ง ถึงที่กล่าวในหนังสือ
อิเหนาว่า “ธำมรงค์เรื่องรูปนาคี ทรง
มงกุฎพระบุตรีศรีไตรศรี สะพ้งพวง
ทองพันกลเม็ด แล้วเสด็จย่างเยื้อง
จรจรัล” กับอีกตอนหนึ่งว่า “สะพ้ง
เพชรพรรณรายลายกุดัน ห้อยอุบะปะ
กันเป็นพวงฟู ธำมรงค์รั้งแกนแหวนงู
โถมทรุทรงมงกุฎพระบุตรี” ทั้งสอง
ความ สะพ้ง ไม่ปรากฏความหมาย
ชัดเจน ในภาษามลายูมีคำ ชูบ้ง หมายถึง
ว่าต่างหู โดยเฉพาะต่างหูก้าน กล่าว

ว่าบางท้องถิ่นใช้สำหรับผู้หญิงสาวที่
ยังไม่ได้แต่งงานเท่านั้น สะพ้ง น่าจะ
เป็นคำเดียวกับ ชูบ้ง ถ้าเป็นคำเดียว
กันก็หมายความว่าต่างหู และเสียงพยัญชนะ
หายไป จาก บ เป็น พ

ส่วนที่ใช้ความหมายต่างกันก็มี
ได้แก่

กะกั ในหนังสืออิเหนา หมายถึง
พี่ชาย เช่นที่เกนหลงหนึ่งหรัตเรียก
ประสันตาว่า “มานี้กะกัประสันตา
จงพาเข้าไปชมแสงจันทร์” แต่คำ กะกั
ภาษาชวาหมายถึงทั้งพี่ชาย พี่สาว มิได้
หมายแต่พี่ชาย อย่างที่ใช้ในอิเหนา

ประหมัน ในหนังสืออิเหนาหมายถึง
ถึงน้ำ ใช้ได้ทั้งน้ำชาย น้ำสาว ดังที่
อิเหนาเรียกทั้งท้าวหมันยากับประหม
สุหรี่ว่าสองประหมัน ทั้งที่ผู้เป็นน้ำคือ
ประหมสุหรี่เท่านั้น แต่คำ ประหมันใน
ภาษามลายูหมายถึงพี่ชายหรือน้องชาย
ของแม่ ไม่ได้รวมไปถึง น้ำสาว น้ำชาย
อย่างที่ใช้ในหนังสืออิเหนา

ตันหยง ตามที่เข้าใจกัน ตันหยง
คือดอกพิกุล แต่คำ ตันหยง เขาหมาย
ว่า แหลม หรือ หัวแหลม ส่วนที่เป็น
ชื่อดอกไม้นี้ คือคำ ตุนหยง แต่เขาก็หมาย
ว่า ดอกบัว หากใช้ดอกพิกุลไม่ ♣

ภาษา และหนังสือ

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า “ทำไม” ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็ใช้จะตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ ข้อแบกฝรั่งเงินจาม (ต่อ)

คำชวาที่กล่าวไว้คราวที่แล้ว ส่วนเป็นคำชวาที่มีได้มีต้นเค้ามาจากภาษาสันสกฤต เมื่อเข้ามาสู่ภาษาไทย โดยเฉพาะที่ใช้อยู่ในหนังสืออิเหนา คำเหล่านั้นย่อมจะต้องเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ไม่เสียก็ความหมาย เสียก็คำออกไปก็มีทั้งเสียงสูงต่ำ เช่น บุรง (นก) เป็นบุหร่ง และเสียงสระพยัญชนะเช่น มะกูร (มะเหสีที่ ๓ รองจากมะเคหัว) เป็นมะโท นูรี (นกแก้ว) เป็นโนรี กะบัล (กงกะพัน) เป็นกงกะพัน ส่วนความหมายที่ต่างไปได้แก่ความหมายของชำโมะ ที่เราเข้าใจว่าเป็นผ้าห่ม แต่เขาหมายถึงผ้าพันเอว เรื่องนี้น่าจะเป็นความเข้าใจผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง ความในอิเหนาก่อนบุษบาบวชชีกล่าวว่า “ทรงภูษาการองเปลือกไม้ ห่ม

สไบชำโมะของเซษฐา สอกลใต้ ชำมรงค์จรณา ซึ่งเปลี่ยนไว้เมื่อจะลาจากธานี” แสดงว่านางบุษบาเอาชำโมะ ซึ่งหมายถึงผ้าพันเอวที่อิเหนามอบไว้ให้มาห่มท่างสไบ ชำโมะจึงยังคงเป็นผ้าคาดเอวอยู่ตามเดิมจะกลายเป็นผ้าห่มหรือผ้าสไบไปหาได้ไม่

นอกจากมีคำชวามลายุแท็กกับคำที่ได้มาจากสันสกฤตดังกล่าวแล้ว ก็ยังมีคำที่ได้มาจากภาษาอื่นๆอีก ทั้งนี้เพราะมลายูเป็นถิ่นแดนที่มีผู้คนหลายชาติไปมาค้าขาย และพำนักอยู่ คำภาษาต่างๆจึงติดมากับ และคำเหล่านั้นก็ได้เข้ามาอยู่ในภาษาไทย บางคำไม่อาจกล่าวได้แน่ว่าได้มาจากภาษาอื่นโดยตรง หรือได้จากมลายู หรือได้ผ่านภาษามลายูอีกทอดหนึ่ง

ภาษาเหล่านั้นมีทั้งอาหรับ เปอร์เซีย อินดี จีนและอื่นๆ

คำมลายูที่ได้มาจาก ภาษาอาหรับ ที่จริงในภาษามลายูมีคำอาหรับปะปนอยู่มากโข แต่ที่ติดมาในภาษาไทยมีเพียงไม่กี่คำ ดังคำ ตูหลา ปาปา ในหนังสืออิเหนา ซึ่งหมายถึงบาปเท่านั้น แต่ในมลายูหมายความว่า คำสาปแช่งให้ยากจน ปาปา จาก ปาป ของบาลีสันสกฤต และ ตูหลา จาก ตูลาห์ ของอาหรับ แปลว่าความทุกข์ยากจากผลแห่งบาปกรรมทางศาสนา คำ สุธ่าย ที่เราเข้าใจว่ามาจากเปอร์เซีย นั้น เสียงใกล้เคียงกับคำ สุราหิ ที่มลายูกล่าวว่าเป็นคำภาษาอาหรับ แปลว่าชวคเหล้า แต่ภาษาอินดี สุราหิ หมายถึงคนโทกิน ถ้า สุธ่ายเป็นคำเดียวกับ สุราหิ ก็ต้องถือว่าสุห่ายเป็นคำมาจากภาษาอาหรับ

คำมลายูที่เรียกชื่ออาหารอย่างหนึ่งซึ่งอธิบายว่าเป็นไข่เจียวเนื้อว่า เมอร์ตะบะ ก็ว่าเป็นคำภาษาอาหรับ คำนี้คงเป็นคำเดียวกับ มะตะบะ โรตีส

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี

กรรมการพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

ใต้เนื้อของเรา คำมะกะมะะ จึงน่าจะ
เป็นคำภาษาอาหรับด้วย อนึ่งคำไรดี
ที่อยู่ในภาษามลายูบันทึกไว้ว่าเป็นคำ
ภาษาฮินดี ก็คงก็น่าจะไม่ใช่คำ
ฮินดี อาจได้มาจากอาหรับหรือเปอร์-
เซียภาษาใดภาษาหนึ่งก็เป็นได้ ทั้งนี้
เพราะคำ ไรฎี ในภาษาฮินดีที่ใช้กับ
เป่าง หมายถึงขนมปังปอนด์ ส่วน
แป้งปังกินกันเป็นอาหารหลักโดย
เฉพาะในหมู่คนอินเดียเหนือเรียกว่า
จาตี หาได้เรียกว่า ไรฎี ไม่ (และวิธี
ทำไรดีแบบที่ทำในไทย ก็มีได้พบเห็น
ทั่วไปในอินเดีย) ถ้าจะใช้คำ ไรฎี ก็มัก

ใช้หมายถึงอาหารอย่างที่เราใช้กินข้าว
กินปลา แม้ว่าจะกินอย่างอื่นก็ตาม

คำมลายูที่ได้มาจากภาษาเปอร์-
เซียและติคมาในภาษาไทย เห็นจะได้
แก่คำ ปลาน ที่ใช้คู่กับกลากเช่นกลาก
ปลาน ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง
คำในภาษามลายู ใช้ ปาซัร ว่ามาจาก
บazaar ของเปอร์เซีย ที่เราใช้ว่าปสร
น่าจะได้จากมลายูมากกว่าจะได้จาก
เปอร์เซียโดยตรง

คำชนิดหนึ่งไทยเราเรียก มัสรู
มลายูเรียก มิสรู กล่าวว่าเป็นคำที่ได้มา
จากภาษาเปอร์เซีย มิสรู ของมลายูคือ

ผ้าไหมหรือผ้าท่อนที่ด้านหลังทอเป็น
ผ้าฝ่ายตามธรรมดา (มีลวดลาย) แต่ มัสรู ของไทย (พจนานุกรม)
หมายถึงผ้าไหมวิธีต่างๆ เข็มซาบ
ไหม ก็เรียก (พจน.ราชบัณฑิตย.) มัสรู
กับ มิสรู อาจจะเป็นคำเดียวกันก็ได้
แม้ว่าลักษณะของผ้าจะต่างกันไปบ้าง
ถ้าเช่นนั้น มัสรู ก็คงมีที่มาจากภาษา
เปอร์เซีย และอันเป็นคำเปอร์เซียที่
ผ่านจากเปอร์เซียมายังมลายูโดยตรง
ไม่ใช่ทางภาษาฮินดี เพราะคำนี้ไม่มี
ในฮินดี ฮินดีมีคำสาธุ ว่าเป็นคำสำหรับ
สวดมนต์หนึ่ง แต่ไทยเราหมายถึง
ผ้าขาวบาง (อ่านต่อหน้า ๑๓๓)

ชื่อแบกฝรั่งอินจา - ต่อจากหน้า ๑๓

อย่างผ้าบ้าน แต่เนื้อเลวกว่า

คำมลายูที่ได้จากภาษาฮินดี และ
มิใช่ในภาษาไทย คำหนึ่งเห็นจะได้แก่
คำ เข็มซาบ ที่กล่าวถึงข้างต้น เข็มซาบ
ของไทยหมายถึง ผ้าทอด้วยทอง
แดงเป็นริ้วๆตามยาว (ทองแดงเห็น
จะเป็นดิน ดินทอง) คำนี้ฟังคล้าย
คำไทย แต่มีคำในภาษามลายูว่า
กิงกับ หมายถึงผ้าเนื้อดีชนิดหนึ่ง และ
ว่าได้มาจากภาษาฮินดีก็มิขบ|กมิขบ
(ออกเสียงกิมคาบ) คือผ้ายกดอก อาจ
จะยกไหม ยกทอง ยกเงิน หรือทั้งสาม
อย่างผสมกัน คำนี้แม้ในฮินดีจะไม่

ระบุว่าได้มาจากภาษาใด ก็น่าเชื่อว่า
จะไม่ใช่คำฮินดีแต่ดั้งเดิม อาจได้มา
จากภาษาเปอร์เซีย

คำฮินดีที่ได้จากเปอร์เซีย และ
เข้ามาอยู่ในมลายูต่อมาถึงเรา ก็ยังมี
คำ สะรัง ที่มลายูหมายความว่าเจ้าพนักงาน
ชั้นต่างๆในเรือ และคงเป็นที่มาของ
คำ สร้าง ที่เราหมายถึงหัวหน้ากลาสี
โจรสล่องหรือพระอภัยก็คงได้มาจาก
คำนี้

ชะรู ในของมลายูที่หมายถึงได้ทั้ง ปี
ทั้งขลุ่ย ก็น่าจะเป็นคำเดียวกับ ชานใน
(เขียน ศพนาย) ของฮินดีที่ แปลว่าปี

คำนี้ฮินดีก็ได้จากเปอร์เซีย เช่นกัน
ปีโดน ของเราคงเป็นคำเดียวกันนี้

รามะนา ที่เราหมายถึงกลองหน้า
เดี่ยวรูปกลมแบนและคัน คงได้มาจาก
รบานา ของมลายูในความเดียวกัน
คำ รบานา มลายูว่าได้จากฮินดี ฮินดี
มี รพานา (ออกเสียงรบานา) หมายถึง
กลองชนิดหนึ่งที่ตีให้จังหวะ

จาระบี นำน้มน้ำมัน เราก็คง
ได้มาจาก จาระบี ในมลายูที่หมายถึง
เดียวกันนี้ และคำนี้มลายูก็ได้มาจาก
ฮินดี จรพี (ออกเสียงจระบี) ฮินดี
หมายถึงไข ไขมัน และมัน ♣

ภาษา และ หนังสือ

เรื่องของภาษาที่น่าจะถามว่า “ทำไม” ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็จะได้คำตอบได้เสมอไป เพราะถามแล้วก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ใคร ก็ต้องใช้ต้นนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ ชื่อแขกฝรั่งเงินจาม (ต่อ)

คำภาษาต่างๆที่เข้ามาอยู่ในภาษามลายู นอกจากภาษาสันสกฤต ยินดี เปอร์เซีย และอาหรับดังกล่าวแล้ว ก็ยังมีภาษาจีน ทั้งที่เป็นคำจีนแท้ๆ คำจีนได้มาจากอื่น และคำที่คิดว่าน่าจะเป็นคำจีน คำดังกล่าวนี้มีอยู่หลายคำ ที่มีใช้ในภาษาไทยด้วย บางคำก็ใช้ตรงกัน เช่น อังโล คือ อังโล่ หรือเถาถ่าน ชุน คือ หุน (มาตราชั่งอย่างหนึ่ง) บามี คือ บะหมี่ บางคำก็ใช้ต่างกันไปบ้าง เช่น โอเปา คือ กระเป๋าสตางค์เงินที่ใช้ติดไว้กับเข็มขัด เปา ในคำกระเป๋าคงเป็นคำเดียวกับ เปา ที่แปลว่า ห่อหุ้ม

คำมลายูที่กล่าวว่า เป็นคำที่ได้มาจากภาษาจีน แต่ก็น่าสงสัยว่าจะไม่ใช่คำจีนมาแต่เดิม อาจได้จากภาษาอื่น

อีกทอดหนึ่ง ได้แก่คำ

สำปัน ชื่อเรือชนิดหนึ่ง มลายูใช้ซัมปัน ทั้งที่เขียนเป็น อังกฤษว่า sampun และเชื่อกันว่าคำนี้มาจาก ชำน ที่ภาษาจีนกลางแปลว่า สามและบ้าน แปลว่า ี่ แผ่น แผ่นกระดาน และแผ่นหิน ชำนบ้าน หมายถึง สามแผ่น อันเชื่อกันว่าเป็นลักษณะของเรือชนิดนี้ ชื่อเรือที่จีนเรียกว่า ชำนบ้าน หรือ ชำนบ้าน นั้นน่าจะเปลี่ยนชื่อใหม่ใช้เฉพาะท้องถิ่น เพราะคำที่ใช้ทั่วไปหมายความว่า เรือ ใช้ว่า จุวาน ในภาษาจีนกลาง และจุวานแบบหนึ่งเรียกว่า ชำนบ้านหรือชำนบ้านจุวาน กล่าวว่าเป็นเรือสำปัน พจนานุกรมเว็บสเตอร์ กล่าวว่า คำนี้เรียกตามภาษาโปรตุเกสว่า champao แต่เดิม

จึงเรียกว่าชำบ้าน แทนที่จะเรียก ชำบ้าน หรือ ชำนบ้าน คำชำนบ้าน หรือชำบ้าน อาจจะเรียกตามเสียงคำภาษาอื่น มิได้ตั้งตามความหมายว่า สามแผ่น หรืออื่นใดก็ได้

ฝิ่น มลายูมีคำใช้หลายคำคือมีคำอาบิออน จากภาษาอาหรับ อันหมายความว่า ฝิ่นดิบ และยังมีคำที่เรียกให้ฟังคึกคัก คำหนึ่งว่า มาดัต จากภาษาอาหรับ เช่นเดียวกัน ส่วน จันกู ที่หมายความว่า ฝิ่นสุกใช้การได้ทันทีคงจะเป็นคำมลายูแท้ คำอาบิออนนั้นพจนานุกรมมลายูของวิลกินสัน กล่าวว่า เป็นคำอาหรับที่ได้จากภาษากรีก คำกรีกใช้ว่า opion อันเป็นที่มาของคำ opium ที่ใช้ในภาษาอังกฤษ คำอาบิออน คงจะเป็นที่มาของคำเรียกฝิ่นในภาษาต่างๆแถบนี้โดยทั่วกัน คือยินดีเรียก อพิม แต่เขียนย่อฝิม มีจุดข้างใต้ ฝ นั้นออกเสียงเป็น ฝ ฟ ตามคำเดิมอันอาจเป็นภาษาอาหรับหรือเปอร์เซีย (ที่จริงพจนานุกรมอาหรับบางเล่มบันทึกไว้ว่า ฝิ่นอาหรับเรียก อพิน) พม่าเรียกว่า ฟัง

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี

กรรมการพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

(เขียนกัน) ไทยใหญ่ก็เรียก พัง เช่นเดียวกัน ส่วนเขมรเรียก อาเกียน คล้ายภาษาจีนที่เรียก ย่าเพียน และเห็นได้ชัดว่า ย่าเพียน คงไม่ใช่คำจีนแท้ เมื่อแยกออกแต่ละคำจึงไม่มีความหมายเกี่ยวข้องกัน หรือหมายถึงเกี่ยวข้องกับคำฝิ่น คือ ย่า หมายถึง อีคา และเพียน คือ แผ่น ชัน ถ่าน คำฝิ่น ของเราก็น่าจะได้มาจากคำภาษาอาหรับว่า ออฟีน แม้ว่าอาจจะไม่ได้มาโดยตรงก็ตาม

บาทลี ห้องที่อยู่ทางท้ายเรือ มลายูว่ามาจากภาษาจีน ภาษาแต้จิ๋ว

มีคำ บาลี้ หมายถึงเดียวกัน คำที่ภาษาแต้จิ๋วเขียนและออกเสียงว่า บำ นั้นยังหาไม่พบว่าตรงกับคำใดของภาษาจีนกลาง ส่วน ลี ตัวเขียนคำนี้ หมายความว่าจัดแจง ทำให้สม่ำเสมอหรือให้ ซึ่งไม่ได้มีความหมายเกี่ยวกับห้องท้ายเรือที่เรียกบาทลีแต่อย่างใด จึงเห็นว่า จีนอาจได้คำนี้มาจากภาษาอื่น เพราะ คำของจีนก็มีใช้ ใช้ว่า จูฉวน จูซัง หรือ จูฉวนฟ้าง

จูหลัน ชื่อชาอย่างหนึ่ง มลายูมีคำ จุลัน ว่าเป็นชื่อดอกไม้ชนิดหนึ่ง Aglaia Odorata แต่ก็ทำเครื่อง

หมายความว่าไม่แน่ว่าจะใช้ดอกไม้ชนิดนี้หรือไม่ ชื่อดอกไม้ข้างต้นคือดอกประยงค์ หรือที่ทางเหนือเรียกว่า พยง ก็มี หอมไกลก็มี ถ้าเป็นดอกประยงค์ ทางพฤกษศาสตร์กล่าวว่า ดอกประยงค์เป็นดอกไม้หอม จีนใช้อบใบชา ชาวชวาใช้ผสมแป้งให้แป้งหอมหรือใช้อบเสื้อผ้า ที่ไต้หวันมีดอกประยงค์เช่นว่านี้แต่ไม่ได้เรียกชื่อนี้ กลับไปเรียกชื่อที่แปลออกมาได้ว่า ดอกหอมเจ็ดสี จุลัน ของมลายูที่ว่าได้มาจากภาษาจีน ไม่แน่ว่าเป็นภาษาจีนใด คุณหลวง บุเรศร บำรุงการ (ต่อหน้า ๑๒๓)

ชื่อแบกฝรั่งจีนจาก - ต่อจากหน้า ๑๔

กรุณาอธิบายว่า จูหลัน คือกล้วยไม้ของจีนชนิดหนึ่งดอกมีกลิ่นหอมแรง ถ้าเช่นนั้นคำนี้อาจจะกลายมาจากคำจิ๋วหลัน ของภาษาจีนกลาง จิ๋ว คือ เก๊กฮวย หรือดอกเบญจมาศ ส่วนหลัน คือดอกกล้วยไม้ หรือจะมีที่มาอื่นใดไม่ทราบแน่ ชางจุหลันจึงน่าจะหมายความว่าชาอบดอกไม้ แต่บางคนว่า จูหลัน อาจจะเป็นชื่อเมืองหรือชื่อตำบล มาจากคำจีนอีก จาก ๑๒๓

บัญญัติ มลายูมีคำ บันจี แปลว่า บัญชีรายชื่อ ตำมะโนครวั ทะเบียน มีคำสันสกฤตเขียน ปญฺธิ แปลได้คล้ายๆกันคือหมายความว่า บัญชี บันทึก ทะเบียน ปฏิทิน พจนานุกรมมลายูของ วิลกินสันกล่าวว่าบันจีของมลายูอาจได้มาจากคำภาษาจีน จีนมีคำ ปู้ หรือ ปู้ชี แปลว่าบัญชี สมุดบัญชี สมุดบันทึก ทะเบียน ส่วนคำ บัญชี ของไทย ผู้รู้ภาษาสันสกฤตก็กล่าวว่า เป็นคำ

สันสกฤต/ มาจากภาษาสันสกฤต ส่วนผู้รู้ภาษาจีนก็ว่าน่าจะ ได้มาจากจีน แต่ที่คำจีนมาใกล้เคียง กับสันสกฤตนั้นเป็นเรื่องน่าพิจารณา ยังมีคำที่สำคัญว่าเป็นคำจีน แต่แท้ที่จริงหาใช่คำจีนไม่ กลายเป็นคำมลายูไป คำนั้นคือคำ ไตหลง แปลว่า ช่วยเหลือ มลายูใช้ ดูลง หรือ ไต-ลง และคำจีนกลางที่หมายความว่าช่วยเหลือ ใช้ว่า ป้างหรือผู้ แต่จิ๋วใช้ หู หาใช่คำนี้ไม่ ♣

ภาษา และหนังสือ

เรื่องของภาษาจะถามว่า "ทำไม" ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็จะตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้ต้นนิฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการต้นนิฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยอื่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆออกไป

30

อันเนื่องด้วยชื่อ ข้อแชกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

คำถามสุดท้ายที่ได้กล่าวมาแล้วว่ามี ส่วนคล้ายคลึงกับคำไทย บางเป็นคำมลายูที่เข้ามาสู่ภาษาไทยโดยตรง หรือเป็นคำภาษาอื่นที่ต่างคนต่างยืมใช้ หรืออาจเป็นคำมลายูที่ได้มาจากภาษาอื่นๆ นอกจากคำดังกล่าวมาแล้ว ก็ยังมีคำที่เป็นปัญหาว่าจะเป็นคำที่เป็นที่มาของคำไทยบางคำหรือไม่ และคำบางคำเสี่ยงกับความหมายของคำมลายูคล้ายคำภาษาอื่น จึงทำให้เป็นปัญหาว่าเราได้ค้นคว้าจากภาษาไทย คำเหล่านั้นได้แก่

จะเกา ภาษามลายู หมายถึง เกี่ยว กวักตาขอ เหนียวหรือเอื้อมไปจับ กวัก มีด เล็บหรืออุ้งเล็บ เกา ใน จะเกา รวมให้หนักถึงคำ เกา สมอ พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานอธิบายว่า เกา คือ

ครุฑไปไม่อยู่กับที่ คงหมายว่า ปลอยให้สมอที่ทอดลงไปจนเกาะดิน ครุฑหรือลากไป ถ้าหาก จะเกา เป็นที่มาของคำ เกา เกาสมอ ก็น่าจะหมายถึง ยึดหรือเกี่ยวไว้ด้วยสมอ

ยะลันดัง หรือยะลาตัง มลายูหมายถึง ต้นไม้ประเภทตำแย มีชนิดต่างๆ หลายชนิด ชนิดหนึ่งมีพิษมาก เรียก ยะลันดังฆายะห์ (ยะลันดังช้าง) ชนิดธรรมดาเรียก ยะลันดังอาญา (ยะลันดังไก่) อีกชนิดหนึ่งเป็นอย่างเถา เรียก ยะรันดังรุซา (ยะลันดังกวาง) ส่วนท้ายของคำนี้คล้ายคำ ตะรังตังของเรา ที่เป็นไม้ประเภทตำแยเช่นเดียวกัน และเราก็มียชื่อ ตะรังตังช้าง ตะรังตังกวาง ตะรังตังไก่ และตะรังตังแมว ฉะนั้นชื่อตะรังตัง จะกลายมา

จาก ยะลันตัง หรืออย่างไร

จะบอก มลายูหมายความว่า กะลามะพร้าว ที่มีตำมไม้ มีลักษณะเป็นกระสวย ใช้ตักน้ำดื่มหรืออาบ หรือวิกน้ำเรือเสียด้านคล้ายคำ จวก ของเรา

กียัง คือ อีเก้ง กวาง ฟาน ในภาษามลายู คำ เก้ง ในคำ อีเก้ง อาจจะมีที่มาจาก กียัง ก็เป็นไปได้

จุมปะห์ ภาษามลายู หมายถึง คัด หรือจิกคอกไม้ ทั้งที่เป็นคอกไม้จริงหรือคอกไม้ประดิษฐ์ ที่ทำเป็นฟูเป็นข้อประดับผม ทั้งเสียงและความหมายจากคำอธิบายนี้คำ จุมปะห์ ของเขา ฟังคล้ายคำ อูบะ ของเรา ต่างกันก็แต่ จุมปะห์ ของเขาใช้เป็นคำกริยาว่า คัด หรือแ่งคอกไม้ประดับผม ส่วน อูบะ ของเราเป็นคำนาม หมายถึงคอกไม้ที่ทำเป็นพวงอย่างฟู ใช้ประดับผมก็ได้

จัมบุด หมายถึงในมลายูว่า หีบ หีบเล็กๆ หรือตลับ อย่างละับหมาก คำกำปั้น ที่เราหมายถึงหีบเหล็กใส่เงินหรือของต่างๆ นั้น มีเสียงและความหมายคล้ายกับ จัมบุด นี้ จะมีที่มา →

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี

กรรมการพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

จากคำนี้หรืออย่างไรไม่แน่ แต่คงมีที่
มาคนละคำกับ คำป็น ที่แปลว่าเรือ
เพราะคำนั้น มาจาก กบิล ภาษาทมิฬ
ยังมีคำมลายูที่มีเสียงและความ
หมายคล้ายกับคำในภาษาอื่น ทั้งคำ
นั้นๆ มีที่ใช้ในภาษาไทยด้วย ทำให้
น่าฉงนว่า คำที่เราใช้เป็นคำไทยหรือ
ได้มาจากภาษาใด ได้แก่

มะโลง มลายู หมายถึง ทางน้ำที่
ซุกเป็นทางลัดไปออกแม่น้ำก็ได้ เสียง
คล้ายคำ คลอง ของเรา แต่คำ คลอง
นี้เชื่อกันว่า เราได้มาจากคำมอญ
คลอง (ออกเสียงกลอง) ที่แปลว่าทาง

โดยเฉพาะทางบก ทางมลายูกล่าวว่า
ความหมายนี้ใช้ในเกาะที่ อันอยู่ใกล้
ชิดกับไทย คำนี้จึงอาจเป็นคำมลายู
ได้ไปจากไทยก็เป็นได้ เพราะคำมลายู
มีคำ สูง อยู่แล้ว หมายถึงทั้งแม่น้ำ
หรือลำคลอง

ชะโลก มลายู หมายถึง ภาษา
ชักนำทำด้วยกะลามะพร้าวที่มีลักษณะ
อย่างเดียวกับกะโหลก คือส่วนตัวใหญ่
ส่วนปากเล็กมีฝาปิดได้ เชมรก็มีคำ
ตุรโหม ออกเสียง ตุรอโลก หมายถึง
กะลาใช้ใส่น้ำ ก็ได้ กะโหลกหัว ก็ได้
คำ กะโหลก ของเราจึงไม่แน่ว่าจะเป็น

คำที่ได้มาจากภาษาใด เชมร มลายู
หรือเป็นคำไทย

บาทะรา คำนี้มลายูว่าเป็นคำใช้
ในภาษากวี ได้มาจากภาษาสันสกฤต
หมายถึงเรือ โดยเฉพาะเรือหลวงก็ได้
หรือสำเภาก็ได้ เชมรก็มีคำ เกตุรา
แปลว่า สำเภา และก็ว่าได้มาจากคำ
สันสกฤตว่า วาหิตถ กับ วาหิตูร ที่
จริงคำสันสกฤต ที่แปลว่า เรือ มีคำ
วหิตูร กับ วาหิตถ จึงออกจะน่าแปลก
ที่คำสันสกฤตที่ใช้ในเชมรกับมลายู
กลายมาเป็นคำที่มีเสียงคล้ายๆกัน ทั้ง
ที่คำที่กลายมา (อ่านต่อหน้า ๑๓๐)

ข้อแบกฝรั่งฉันทาม - ต่อจากหน้า ๑๓

ต่างก็มีเสียงห่างกับเสียงคำเดิมมากอยู่
ที่เราใช้ เกตุรา น่าจะได้โดยตรงจาก
เชมรเพราะเขียนเช่นเดียวกัน

นอกจากคำที่เชื่อได้แน่ว่าเป็นคำ
ไทยได้จากมลายู เป็นต้นว่าคำ ยะนิส
(ชนิด) การัง (หินกระวัง หรือ ปะการัง)
ก็ยังมีคำมลายูอีกไม่น้อยที่มีส่วนท้าย
ของคำคล้ายกับคำไทยกลางบ้าง ไทย
ถิ่นต่าง ๆ บ้าง นอกเหนือไปจากที่
กล่าวมาแล้ว เป็นต้นว่า

มังสี คำนี้มีความหมายในมลายู
เช่นเดียวกับ ชีสพื้น ชีเป็นเขม่าจาก
ยางไม้เผาใช้สีพื้นให้คำเป็นมัน มังสี
ของมลายู ใช้กับมะขามเผาไฟจนเป็น
เขม่าใช้สีพื้นให้คำ คำนี้มลายูว่าได้
มาจากสันสกฤต สันสกฤตมีคำ มชิ

แล้วกลายมาเป็น มสี หรือ มสี แปล
ว่า ทำให้ดำ ผงสีคำที่ใช้ทาตา เขม่า
ไฟหรือหมึก ในภาษาถิ่นต่างๆ กลาย
ดินทั้งไทยใหญ่ คำที่ ฟ่าเก๋ มีคำ จี ใน
ความเดียวกันนี้ จึงน่าพิจารณาว่า ชี
ของไทยเป็นคำไทยแท้ หรือได้มาจาก
มิ (ษ ออกเสียง คล้าย ช ต่างกันก็
แต่ที่ต้องม้วนเข้าไปลึกกว่า) ของ
สันสกฤตหรือได้ผ่านคำ มังสี ของ
มลายูมา เพราะเรียก สี ก็มี

จูบิง มลายูหมายถึง เนื้อปลาย
ใบหูที่เจาะใส่ตุ้มหู ภาษาพม่า (ไทย
ในอัสสัม) มีคำ ปิง หมายถึง ปลาย
หรือขอบ ถ้าเป็นเนื้อปลายใบหู เรียก
ปิงหู แต่ถ้าเป็นริมฝีปากเรียก ปิงชบ
(ชบคือปาก) คำ จูบิง กับ ปิง จะมี

ส่วนเกี่ยวข้องกันอย่างไรหรือไม่ น่า
พิจารณา

ชะชุม (บางท้องถิ่นออกเสียง
ชีชุม) หมายถึง ยุ่ม ไทยใหญ่ออกเสียง
ยุ่ม จะเป็นคำ ชุม ยุ่ม หรือ ยุ่ม เสียง
ใกล้เคียงกันจนน่าสังเกต

ปั้งรังกับ มลายูหมายถึง กับ
สำหรับชักหนู หรือสัตว์อื่นๆ เช่น
ปั้งรังปฐา คือเครื่องชักกวาง คำ
กับ ใน ปั้งรังกับ มีเสียงและความ
หมายอย่างเดียวกับคำ กับ ของเราต่าง
กันก็แต่ กับ ของเราใช้แต่ชักหนู และ
ของเขอาจใช้เป็นกริยาว่า ทำให้ติด
กับ ซึ่งก็ชักได้ ถ้าเปลี่ยนส่วนหน้า
ของคำเสีย ใช่ว่า มะนังกับ

ภาษา และหนังสือ

เรื่องของภาษาเราจะถามว่า “ทำไม” ได้แทบทุกเรื่อง
แต่ถามแล้วก็อาจจะตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็คงไม่ต้อง
ถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการ
คาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมาก
จะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วย
ประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆ ออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ ข้อแลกเปลี่ยนเงินจาม (ต่อ)

เท่าที่ได้กล่าวถึงชื่อแขกที่มีใช้อยู่
ในภาษาไทย มีอยู่หลายพวกด้วยกัน
ทั้งแขกในอินเดียได้แก่สันสกฤต ทมิฬ
และซินดี กับแขกอาหรับและเปอร์เซีย
ตลอดถึงแขกชวาและมลายู เมื่อกล่าว
ถึงชื่อมลายู ก็มีทั้งที่เป็นคำมลายูแท้
และมลายูที่ได้จากภาษาอื่น มีสันสกฤต
ทมิฬ ซินดี กับซินดีที่ได้จากอาหรับ
หรือเปอร์เซีย แต่ไม่ว่าจะเป็นคำมลายู
แท้หรือคำมลายูจากภาษาอื่น เมื่อเทียบ
กับคำไทย ก็เห็นได้ว่ามีสองประเภท
ประเภทหนึ่งเป็นคำที่รู้ได้แน่ว่าเป็น
คำที่ยืมมาใช้จากภาษามลายู ส่วน
อีกประเภทหนึ่งต้องพิจารณาอีกชั้น
หนึ่งว่าเป็นคำไทยที่มลายูยืมไปใช้
หรือคำมลายูที่เรายืมมา หรือเรายืมมา
จากภาษาอื่นอันได้แก่ภาษาเขมร ที่มี

คำคล้ายคลึงกับมลายู ดังเช่น

ชะกัต มลายูหมายความว่า ชักขวาง กัน
ก็กกัน กัน หรือกักหนทาง เขมรก็มีคำ
สุกาท (ออกเสียงชะกัต) หมายความว่า กัก
อย่างคักทาง คักหน้า หรือคักคอ นิยาย
สุกาท (ออกเสียงนียะชะกัต) คือพูด
คักคอกคักท เรามี สกัต ใช้ในความ
กักกล่าวข้างต้นนี้ด้วย ทั้งสกัตทาง
สกัทหน้า สกัทกัน

ชะไร มลายู หมายถึงทั้งเตียง
ร้านที่ใช้นั่งขายของและแคร่ เตียงและ
ความหมายของคำนี้คล้าย แคร่ ของ
เรา เขมรก็มีคำแคร่ (ออกเสียงเกฺร)
หมายถึงทั้งแคร่ที่นั่ง ธรรมาสน์ กับ
กานหาม ภาษาเหนือมีคำนี้ด้วย แต่
ออกเสียง แค หมายถึงทั้งร้านฟากคือ
ร้านปูด้วยไม้ไผ่ และกานหาม ภาษา

ไทยใหญ่ หมายถึงร้านที่ทำไว้ตากของ
มีพริกและปลาเป็นต้น ถ้าเป็นเตียงใช้
กู ม้านั่ง ใช้ทั้ง

ลาซาร หมายถึงมลายูว่า สระน้ำ
หรือหนองน้ำในป่า วิชาซารก็ใช้
เขมรก็มีคำ ลาล หรือ ราล หมายถึง
ว่า โลง อย่างที่ราบโล่งหรือบึง
หนองน้ำเว้งว่าง ไทยเราใช้ละหาน
หมายความว่า ห้วงน้ำ

ถ้าบางคำคล้ายคลึงกับไทยเพียง
บางส่วน โดยเฉพาะส่วนท้ายของคำ
เท่านั้น ดังที่เคยยกมากล่าวหลายต่อ
หลายคำ แต่ที่ยกมากล่าวต่อไปนี้ มี
บางคำเหมือนกับเขมรแต่เพียงบางส่วน
โดยเฉพาะส่วนท้ายของคำ เช่นเดียว
กัน ดังคำต่อไปนี้คือ

จูโกฏ มลายูแปลว่า โคน โกร
ท้ายคำ จูโกฏ มีเสียงและความหมาย
คล้ายคำ โคน ของเรา แต่คำ โคน
ของไทย ก็เชื่อกันว่าจะได้จากจาก
โกร ของเขมรในความเดียวกัน คง
ไม่ใช่คำไทยแต่ดั้งเดิม เพราะในถิ่น
ต่างๆ ไม่มีคำนี้ใช้ ไทยใหญ่ใช้ ๓ ➡

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

กรรมการพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

อีสานใช้ แถ เหนือใช้ ชุต ชุตหวัคือ โจนหวั

จัมโปร มลายู แปลว่า ปน หรือ ผสม เขมรมีคำ จรบล (ออกเสียงจรอ บือล) หมายถึง ปน โปร ท้ายคำจัมโปร กับ บล ท้ายคำ จรบล มีเสียงคล้ายกัน ความหมายเดียวกันกับ ปน ของไทย ไม่แน่ว่าจะเป็นที่มาของคำ ปน ของเรา หรืออย่างไร เพราะในถิ่นต่างๆไม่ใช้ คำ ปน (นอกจากภาคใต้) ภาษาไทยใหญ่ใช้ คน ภาษาฟ้าแก่ใช้ คนกะเลา

(คนเคล้า) หมายถึง ปนกัน ผสมกัน ภาษาเหนือใช้ แก้ม ในความนี้

กาโปร มลายูหมายถึงได้ทั้งการบูร และปนกันกับหมาก เขมรมีคำ กัโปร (ออกเสียงก้อมโบร) หมายถึง ปนขาว โปร ใน กาโปร กับ โปร ใน กัโปร น่าจะมีส่วนสัมพันธ์กับคำ ปน ของไทย คำ ปน ไม่มีใช้ในภาษาไทยใหญ่ ใช้ คำ ดุน แทน ส่วนไทยในอีสานใช้ สุน คงเป็นคำภาษาอีสานที่ออกเสียง จ เป็น ส คำที่ภาษาอินทรีและถิ่นอื่นออก

เสียง จูนา จึงกลายเป็น สุนา หรือ สุน ไป

ลามาร หมายถึง หมัน ในมลายู แต่ในอินโดนีเซียใช้ มะลามาร หมายถึง เกี้ยว หรือ เสาะหาคู่ มลายูยังมีคำ ปีนังกัน อีกคำหนึ่ง มีความหมายว่า หมันเช่นเดียวกัน ที่คำ ปีนัง หมายถึง หมาก มามีความหมายว่า หมัน ก็ เพราะเขาใช้หมากในการสุขอ คำ ลามาร จึงอาจเป็นคำมาจากภาษาอื่น ซึ่งไม่อาจ (อ่านต่อหน้า ๑๓๓)

ข้อแบกฝรั่งจีนจาม - ต่อจากหน้า ๑๓

กำหนดได้ว่าภาษาใด ไทยถิ่นอื่นโดยเฉพาะในรัฐชานและอีสาน ใช้ หมายถึง ในความว่า หมัน เม้มหมาย คือ คู่หมั้น คำ หมัน จึงน่าจะไม่ใช่คำไทย แต่จะไปสัมพันธ์กับ มาร ท้ายคำ ลามาร หรือไม่ทราบแน่

นอกจากนี้ก็ยังมีความอื่น ๆ อีก เช่น ซาฮี แปลว่า ฝาชี ใช้ครอบอาหาร รายน แปลว่า ซยัน (ย ในคำทั้งสองออกเสียงครึ่ง ช ครึ่ง ย) คำมลายูที่ยกมากล่าวนี้ จริงอยู่แม้ว่าจะยังไม่มีหลัก

ฐานมายืนยันได้แน่ (เพราะหาหลักฐาน ไม่ได้ง่ายๆ) ว่าเป็นคำคำเดียวกัน แต่ก็ยังเป็นที่น่าสังเกตอยู่บ้างว่าเหตุใดคำ จึงคล้ายกันแต่เพียงส่วนท้ายของคำ โดยเฉพาะคำที่หาที่มาได้ยากด้วย จะเป็นเพราะว่าคำเหล่านั้นเป็นคำยืม และด้วยเหตุที่เป็นคำมีมากพยางค์ ไม่เข้าลักษณะคำไทย เราจึงตัดส่วนหน้าออกเสีย เหลือแต่ส่วนท้าย หรือจะเป็นว่าต่างคนต่างยืมมาจากภาษาอื่น แล้วต่างก็คัดแปลงใช้ตาม

ถนัดของตน คำมลายูมีคำเป็นอันมากที่ได้มาจากภาษาต่างๆทั้งจากสันสกฤต ทมิฬ ฮินดี อาหรับ เปอร์เซีย และจีนดังกล่าวข้างต้น แต่เมื่อคำภาษาเหล่านั้นเข้ามาสู่ภาษามลายู บางคำอาจได้มาโดยตรง จากเจ้าของภาษานั้นๆ แต่บางคำก็ได้ผ่านภาษาโปรตุเกสมา ฉะนั้นการที่คำบางคำได้เข้าอยู่ในพจนานุกรมภาษาอังกฤษ ก็เพราะได้จากชาวยุโรปเหล่านั้น ซึ่งจะได้อีกต่อไปในข้อ ฝรั่ง ♣

ภาษา และ หนังสือ

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า "ทำไม" ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็จะตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็คงไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วย ประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆ ออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ ชื่อแขกฝรั่งจีนงาม (ต่อ)

ชื่อฝรั่งที่จะนำมากล่าวต่อไปนี้ ส่วนมากจะเป็นชื่อภาษาอังกฤษที่เข้ามาอยู่ในภาษาไทย และเป็นที่รู้จักคุ้นเคยของไทย ชื่อที่เป็นคำภาษาอังกฤษเหล่านั้นส่วนมากได้มาจากภาษาตะวันตก เปอร์เซีย สันสกฤต ทมิฬ ยินดี มลายู จีน และอื่นๆ ชื่อเหล่านั้นเจ้าของภาษาได้ค้นคว้าหาที่มาไว้ก่อนแล้ว และที่มานั้นคงจะถือว่าเป็นที่มานับถือกันแน่นอนแล้วด้วย จึงได้ยอมรับเข้าไว้ในพจนานุกรมซึ่งที่ปรากฏในพจนานุกรมภาษาอังกฤษ เวบสเตอร์ เป็นต้น หนังสือข้อบสน-ข้อบสนของเซนริยูล กับ เอ ซี เบอร์เนล ก็ได้นำคำภาษาตะวันตกที่มีใช้ในภาษาอังกฤษ หรือที่คนอังกฤษ

รู้จักคุ้นเคยเพราะต้องใช้เป็นประจำอยู่ในถิ่นนั้นๆ มาพิจารณาหาที่มาอย่างถี่ถ้วน พร้อมทั้งยกตัวอย่างที่ใช้ยืนยัน บางคำก็อ้างที่มาต่างกับที่ปรากฏในพจนานุกรม แต่โดยมากอ้างเป็นอย่างเดียวกัน ทั้งๆที่พิจารณาจากเสียงและความหมายก็เริ่มกับที่กลายไป ตลอดจนเหตุผลแล้ว บางคำดูไม่น่าสมจริง แต่เมื่อยังไม่มิใช่ใครมีเหตุผลเป็นอื่นนอกจากนั้น ก็ต้องถือว่าถูกต้องไปก่อน

แต่อย่างไรก็ตาม ถิ่นนับเป็นเรื่องน่าศึกษาพิจารณาว่าคำเดิมในภาษาหนึ่งว่าอย่างไร ได้กลายมาเป็นคำในอีกภาษาหนึ่งได้อย่างไร บางทีก็ไม่ได้ผ่านเข้ามาสู่ภาษาอังกฤษโดยตรง มีบันทึกไว้หลายคำด้วยกันว่า คำนั้นๆ เข้ามาอยู่ในภาษาอังกฤษได้เพราะชาว

โปรตุเกสเป็นผู้นำมาแพร่หลาย และที่ชาวตะวันตกออกได้คำเหล่านั้นมาใช้ก็อาจได้จากชาวโปรตุเกสมากกว่าจากชาวอังกฤษ เพราะชาวโปรตุเกสไปมาค้าขายอยู่แถบนั้นมานาน ฉะนั้นการที่เสียงกลายไปบางทีก็อาจจะกลายไปตามเสียงของชาวโปรตุเกส คำใดที่ได้มาโดยทางภาษาโปรตุเกส ย่อมเป็นธรรมดาอยู่เองที่จะต้องบันทึกว่าคำนั้นๆ ได้มาจากภาษาโปรตุเกส ส่วนที่โปรตุเกสจะได้มาจากที่ใดอีกทอดหนึ่งนั้นไม่ค่อยมีใครสนใจใครรู้ ภาษามลายูกับเราก็คืออย่างเดียวกัน คำบางคำเช่น เลหลัง จึงบันทึกว่าเป็นคำโปรตุเกส มลายูออกเสียง เลลง เราออกเสียง เลหลัง ว่าได้มาจาก leilao ของโปรตุเกส

หนังสือข้อบสน-ข้อบสนยกคำนี้มากล่าว ใช้คำตัวตั้งว่า Leelám หรือ Neelám บันทึกว่า คำยินดีใช้ นิลามาจากคำโปรตุเกสว่า leilao แต่ที่บันทึกต่อไปอีกว่า มีผู้กล่าวว่าที่มาของคำนี้น่าจะเป็นภาษาตะวันตก และ ➡

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี

กรรมการพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

โปรตุเกสอาจได้คำนี้จากคำอาหรับว่า
อิลาม ที่หมายความว่าการบ่าวประกาศ การ
การโฆษณา (ที่อื่นใช้ อิลาน ในความ
นี้) คำ นิลาม ของอินคืออาจได้จาก
อาหรับโดยตรง แต่ที่โปรตุเกสใช้
leilao ก็ไม่ทราบว่าได้จากอาหรับ
โดยตรงหรือได้ผ่านภาษาอื่นก็ตาม

คำอังกฤษที่มีที่ใช้ในภาษาไทย
และมีที่มาจากภาษาตะวันออก นอก
จากที่กล่าวแล้วก็ยังมีคำอื่นอีก ได้แก่

opal ไทยเราออกเสียง โอปอล
เป็นพลอยชนิดหนึ่ง คำนี้น่าจะมีที่มา

จากภาษายุโรป อันได้แก่กรีกหรือ
ละติน เพราะนิยายที่เล่าเป็นตำนาน
ของโอปอลก็เป็นนิยายฝรั่ง ที่ว่ามี
นางฟ้าไฟแสงแดดมาเที่ยวเล่นในเมือง
มนุษย์ทุกวัน ๆ วันหนึ่งเล่นเพลินไป
จนคำ พระอาทิตย์ดับไปแล้ว แสง
ตะวันก็พลอยหายไปด้วย นางฟ้าหมด
ทางที่จะไฟแสงตะวันกลับไปสวรรค์
ได้อย่างเคย จำต้องหาที่พำนัก
เดียวไปเดียวมาไม่เห็นอะไร นอก
จากก้อนหิน นางฟ้าจึงได้เข้าไปสิงใน
หินก้อนหนึ่ง หินก้อนนั้นเลยเปล่งแสง

เป็นประกายสีต่าง ๆ ตามสีรัศมีของ
นางฟ้า คนที่มาแลเห็นเข้าจึงได้ตั้งชื่อ
หินก้อนนั้นว่าโอปอล ตามชื่อนางฟ้า
นั้น

แต่ที่ปรากฏในหนังสือย็อบสัน-
จ็อบสันก็ตาม ในพจนานุกรมเว็บสเตอร์
ก็ตาม แม้จะให้ที่มาเป็นภาษาละติน
และกรีก แต่ท้ายที่สุดก็กล่าวคำนี้ได้
มาจากคำสันสกฤตว่า อูปล ที่แปลว่า
ก้อนหินหรือหิน (อูปล นี้ไม่ใช่คำ อูบล
ที่แปลว่าคอกหมู คำนั้นสันสกฤตใช้
อูกูปล (อ่านต่อหน้า ๑๓๓)

ชื่อแบกฝรั่งจีนฮาม - ต่อจากหน้า ๑๓

บาลีใช้ อูปลฺล เรามากักแปลงใช้
เป็น อูบล) แต่ไม่ได้กล่าวไว้เลยว่า
เหตุใดคำ อูปล จึงมีความหมาย
อย่างเดียวกับ opal ผู้ใดเป็นผู้นำไป
ใช้ให้ความหมายกลายไปจากความ
หมายเดิม

ที่จริงชาวอินเดียเองก็คงไม่รู้ว่
opal ที่เขาคิดว่าเป็นคำภาษาอังกฤษ
นั้นมาจากคำ อูปล ของเขา เพราะถึง

แม้ อูปล จะหมายความว่า หินมีค่าหรือ
เพชรพลอยได้ในภาษาสันสกฤต แต่
เขาก็ไม่เคยใช้ในความหมายของ
opal ทั้งเห็นได้ว่า opal เป็นของใหม่
สำหรับเขาคือ เมื่อเขาจะเรียก opal
เขาจึงตั้งชื่อเป็นคำอธิบายลักษณะว่า
ทูลียา แปลว่า ชาวเหมือนน้ำมัน บ้าง
โปลี ที่มีสีต่างๆบ้าง หรือบางทีก็
อธิบายไปเลยว่า หินที่มีสีเขียว น้ำเงิน

เหลือง แดง อยู่รวมกัน เราเลยพลอย
ไม่มีชื่อบาลีสันสกฤตเรียกพลอยชนิดนี้
ไปด้วย ทั้งๆ ที่พลอยอื่นๆ โดยเฉพาะ
นพรัตน รัตนะ ๔ ประการนั้นมีชื่อเป็น
บาลีสันสกฤต แทบทั้งสิ้น ถ้ารู้เสียแต่
แรกว่า opal เป็นคำเดียวกับ อูปล
เรียกเสียว่า พลอยอูปล ก็คงจะฟังคุ้นหู
คนไทยยิ่งกว่าโอปอล

๖๒๖ ๕๖๖ ๓๒ ๑๘๔.๔ ๒๕/๑๖

ภาษา และ วัฒนธรรม

เรื่องของภาษาที่น่าจะถามว่า “ทำไม” ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็อาจจะตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็คงไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยต้นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆ ออกไป

อันเนื่องด้วยข้อ ข้อแจกฝรั่งจันทาม (ต่อ)

๑

คำฝรั่งที่มีปรากฏในภาษาไทย และคำเหล่านั้นมีที่มาจากภาษาตะวันออก ทั้งที่กล่าวไว้คราวที่แล้ว บางคำก็ยังมีปัญหาเรื่องที่มา ว่าเดิมเป็นคำใดจากภาษาใดแน่เพราะมีทางพิจารณาได้หลายทาง ทั้งคำ

pajama หรือ pyjama เราเรียก ปายามา หรือ ปียามาตามภาษาอังกฤษ คำนี้หมายถึงกางเกงหลวมๆชายาว มักใช้เป็นชุดนอน ที่มาของคำนี้ที่น่าจะเป็นคำภาษาฝรั่ง เพราะเราเองคงจะได้แบบอย่างมาจากฝรั่ง ส่วนฝรั่งเองว่าคำนี้เป็นคำภาษาฮินดี แต่เป็นคำภาษาปาก (ดังที่กล่าวไว้ในพจนานุกรมเว็บสเตอร์) จากคำ ปายชามา หรือ ปาชามา (ช ของฮินดีออกเสียง ครึ่งช ครึ่งย บางทีจึงใช้ย บันทึบอย่าง

ในภาษามลายู) และว่าได้มาจากภาษาเปอร์เซียอีกทอดหนึ่ง คือจากคำ ปา (ว่าแปลว่า ขา เมื่อเชื่อมกับคำอื่นจะเป็นปายิ) กับ ชามา (แปลว่าเครื่องแต่งตัว) ส่วนความหมายก็ว่าเป็นกางเกงบางหลวมๆ อย่างที่พวกมุสลิมทั้งหญิงและชายในอินเดียและเปอร์เซียใช้ ที่จริงคำ ปายชามา หรือ ปาชามา เป็นคำที่ยอมรับเข้าเป็นคำในภาษาแล้ว จึงได้มีคำนี้ปรากฏในพจนานุกรมภาษาฮินดี และกางเกงแบบนี้ก็เป็นเครื่องแต่งกายที่ใช้กันทั่วไป มีปัญหาก็แต่ว่ากางเกงแบบนี้เป็นแบบของใครมาแต่เดิม ของเปอร์เซีย ของฝรั่ง หรือของพื้นเมืองอินเดียเอง หากเป็นของพื้นเมืองก็อาจจะได้แบบมาจากเปอร์เซีย เพราะคำที่สันนิษฐานว่า

เป็นที่มาของคำ ปายชามา เป็นคำเปอร์เซีย (จาก ปายิกับชามา ทั้งข้างต้น) แต่ฮินดีก็ใช้คำเดียวกับเปอร์เซีย คือปาหรือปายิ ในเปอร์เซีย แปลว่า เท้า (ไม่ใช่ขา) ฮินดีก็มี ปาย แปลว่า เท้า เช่นเดียวกัน และชามา ก็แปลว่า เครื่องแต่งตัวได้เหมือนกัน แต่น่าแปลกที่คำ ปายชามา ที่เรียก กางเกงแบบนี้กลับไม่มีใช้ในภาษาเปอร์เซีย มีแต่คำ ชีวชามา ที่หมายถึงกางเกงชนิดอื่น ฉะนั้นการที่ฮินดียืมคำจากเปอร์เซีย จึงอาจจะยืมแต่คำ ปา หรือ ปายิ กับ ชามา แต่ที่มาประสมกันเป็น ปายชามา กลายเป็นกางเกงแบบหนึ่งนั้น อาจจะมาแต่ชั้นเองในภาษาฮินดี ไม่ทราบว่าจะให้หมายความว่าเครื่องแต่งตัวมีขา หรือที่ยาวจขาหรือเท้า หรือฮินดีจะนำคำภาษาอื่นมาเปลี่ยนแปลงเสียงจนมีความหมายพอจะแปลได้ ดังที่เราเรียกว่า ลากเข้าความ และคำภาษานั้นจะได้ผ่านภาษาฝรั่งมาก่อนหรือไม่ พุทธิจึงแล้วที่คนอินเดียใช้ปายชามากับเสื้อเชิ้ตเป็นชุดลำลองในปัจจุบัน ➡

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาราณสี

กรรมการพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

ก็จะจะเป็นแบบแผนฝรั่งมากกว่าแบบพื้นเมือง

muslin คือ ผ้ามัดสิน ผ้าฝ้ายเนื้อบางละเอียด คำนี้เป็นคำภาษาอังกฤษที่ว่า ได้มาจากชื่อ โมซูล อันเป็นเมืองหนึ่งในเมโสโปเตเมีย ตั้งอยู่ริมแม่น้ำไทกริส การที่เรียกชื่อผ้าตามชื่อเมือง (บางทีก็เรียก เมาสลิน หรือ เมาสซ์) ย่อมแสดงว่าผ้านั้นๆทำมาจากเมืองนั้น แต่ที่จริงแล้วคำนี้หมายถึงผ้าบางเนื้อนิ่มละเอียดทำมาจากประเทศอินเดีย

แต่ในอินเดียก็หาเรียกผ้าชนิดนี้ว่า มัดสินไม่ เขาเรียก มัดมัด เช่นเดียวกับที่เรียกในภาษาเปอร์เซีย ที่เราเรียกมัดสิน คงเรียกตามฝรั่ง และคงได้คำนี้จากฝรั่งครั้งที่ฝรั่งได้ครอบครองอินเดียแล้ว ส่วนที่เหตุใดคำ โมซูลมากลายเป็น มัดสิน และกลายไปแค่ครั้งใดไม่มีผู้ใดกล่าวถึง จึงไม่มีข้อความปรากฏ หรือจะมีที่ไหนอื่นนอกจากคำนี้ก็ไม่มีกล่าวถึงเช่นกัน

คำบางคำบอกแต่เพียงว่ามาจาก

ภาษานั้น แต่ไม่ได้บันทึกไว้ด้วยว่ามาจากคำอะไรในภาษานั้น จึงทำให้ชวนงงง ทั้งเช่น

sapphire หรือแซฟไฟร์ ผู้คุ้นเคยกับรัตนชาติคงทราบดีว่าคือ นิล ที่มาของคำนี้มีปรากฏในพจนานุกรมเว็บสเตอร์ว่ามาจากภาษาสันสกฤต แต่ไม่ได้บอกด้วยว่า มาจากคำใด ถ้าจะลองค้นหาดู โดยแยกเป็น sa กับ phire อย่างที่ว่าโครงสร้างมาจาก สกับ รุก แปลว่า (อ่านต่อหน้า ๑๒๖)

ข้อแยกฝรั่งจีนจาก - ต่อจากหน้า ๑๓

มีสีต่างๆ phire ไม่น่าจะเป็นคำสันสกฤตไปได้เลย มีคำที่มีเสียงใกล้เคียงกันอยู่คำหนึ่งคือ ภีรุ ที่แปลว่าเงิน (โลหะ) ได้อีกอย่างหนึ่ง แต่เงินก็ไม่ใช่ พวกรัตนะ ภาวษินดีมีคำ พิโรชา แปลว่า รัตนะมีสีเขียวอมฟ้า จึงหมายได้ทั้ง turquoise (หินกการเวก) หรือ amethyst (พลอยสีม่วง) หรือ beryl (พลอยสีเขียวอย่างมรกต หรือสีเขียวอมฟ้า) แต่คำนี้ก็ไม่ใช่คำสันสกฤต อาจจะเป็นคำที่ได้มาจากเปอร์เซียว่า บิรุส หรือ บิโรส หมายถึง turquoise ทั้งความหมายของ บิรุส ในภาษามลายู เพราะฉะนั้น การบอกที่มาของคำโดยไม่ได้บอกด้วยว่าเป็นคำอะไร จึงยืนยันที่มาให้แน่นอนไม่ได้

บางคำก็อ้างที่มาแย้งขัดกัน แต่ละผ้าก็มีชื่ออย่างที่ชวนให้เห็นจริงทั้งคำ satin ผ้าซาติน คือท่วน ผ้าหรือ

แพรที่เป็นมันด้านเขียว คำ satin นี้มีปัญหาว่ามาจากภาษาใดแน่ จีนหรืออาหรับ จีนมีคำ ต่วน (เสียงยาวกว่าท่วนแต่ไม่ยาวเท่า ท่วน) หรือ ต่วนซี แปลว่าท่วน (คำท่วนของเราอาจจะได้มาจากคำนี้) หนังสือข้อสันนิษฐานกล่าวไว้ว่า satin คงกลายเสียงมาจาก setim ของโปรตุเกส และอ้างคำกร.วิลเลียมว่าโปรตุเกสอาจได้คำนี้มาจากคำ ซีตวัน ของจีน (ที่จริงซีตวัน ไม่มีใช้ในภาษาจีน มีแต่ท่วนซี ดังกล่าวแล้ว แต่ถ้าจะแต่งใหม่ คงแต่งได้ เพราะ ซี แปลว่าไหมหรือแพร ต่วน ก็คือท่วน รวมแล้วอาจหมายความว่าแพรท่วน หรือแพรซาติน ก็ได้)

ส่วนพจนานุกรมเว็บสเตอร์กล่าวว่าคำ satin อาจได้มาจากคำอาหรับว่า ซาตุณ จากคำ ซาตุณ หรือ ซาตุณตามทีมาร์โกโปโลเรียกชื่อเมืองท่าของ

จีน เมืองหนึ่งในมณฑลชกเกียน และเมืองนั้นคือ จูชิ่ง หนังสือข้อสันนิษฐานสันนิษฐานกล่าวเช่นเดียวกันนั้นว่าพวกกะวันตกที่ไปมาค้าขายรู้จักเมืองนี้ที่ชื่อผ้าหรือแพรท่วนจึงเรียกตามชื่อเมืองนี้ แต่ว่าเมืองนี้คือเมืองจินเจา (หาใช่ จูชิ่งไม่) อันเป็นเมืองท่าสำคัญของชกเกียน ภาษากลางเรียกเมืองจางโจว หรือลู่กิก ที่มาของคำ satin จึงแย้งกันเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งว่ามาจากคำจีน ซีตวัน อันเป็นลักษณะของผ้า ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งว่ามาจาก ซาตุณ คำภาษาอาหรับที่เรียกชื่อเมืองสำคัญเมืองหนึ่งของมณฑลชกเกียน ซึ่งก็ไม่ทราบว่าเป็น ซาตุณ เป็นคำจีนที่อาหรับเรียกเพี้ยนไป หรือมีความหมายอื่นใดในภาษาอาหรับ ฝรั่งเรียกตามคำอาหรับนั้น จึงออกเสียงกันเป็น ซาตุณ ซาโทนี เซทานี เซติน เซติม และ ซาติน ในภาษาอังกฤษ ❀ 95

ภาษา และ วัฒนธรรม

เรื่องของการนำมาจะถามว่า "ทำไม" ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็ไม่จะตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ยังไม่ค่อยถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้สันนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยอื่น ๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆ ออกไป

อันเนื่องด้วยข้อ ข้อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

๓

ข้อฝรั่งทั้งที่กล่าวมาแล้ว และที่จะกล่าวต่อไปจะเลือกแต่คำที่กล่าวว่า ได้มาจากภาษาตะวันออก แต่บางทีก็มีข้อขัดแย้งกันในเรื่องที่มาว่ามาจากคำใดภาษาใดแน่ ส่วนที่เข้ามาอยู่ในภาษาไทยนั้น ก็ไม่แน่ว่าได้โดยตรงไปรเทศหรือจากภาษาอังกฤษ หรือผ่านมาจากมลายู ข้อดังกล่าวได้แก่

bungalow คือ บังกะโลว์ บ้านแบบหนึ่งใต้ถุนสูง กล่าวว่คำนี้ได้มาจากอินเดีย บ้างว่าได้จากภาษาเบงกาลี บ้างก็ได้จากภาษาฮินดี คำ พงคฺลา (ออกเสียงบังกะลา) คำนี้แปลได้ว่า ที่เกี่ยวกับเบงกอล หรือบ้านแบบหนึ่งหลังคามุงจาก แต่ที่คนอังกฤษนำคำนี้มาใช้ ใช้หมายถึงบ้านแบบหนึ่งมีลักษณะเป็นบ้านชั้นเดียว หลังคาแบบ

มีจั่ว มีเฉลียงกว้าง มีหลังคาลาด แต่เดิมคงจะมุงจาก ต่อมาภายหลังถึงจะมุงกระเบื้อง มุงสังกะสี ก็ยังคงเรียกว่า บังกะโลว์ คนอังกฤษคงปลูกบ้านแบบอย่างนี้ไว้ทั่วไปในภาคตะวันออก เราจึงมีบ้านแบบนี้ไปด้วย

coolie หรือ cooly คือ กุหลิ คนทำงานรับจ้างด้วยแรงกาย คำนี้มีใช้ทั่วไปทั้งในจีน อินเดีย-และที่ซึ่งมีกุหลิจากสองแหล่งนี้เข้าไปรับจ้างทำงานอยู่ เช่น ในพม่า และมลายู หมายถึงพวกที่รับจ้างทำงานหยาบๆ โดยไม่ต้องใช้ฝีมือหรือความสันทัดจกเจเน พวกรับจ้างแบกหามก็เรียก กุหลิ แต่ในอินเดียทางตอนเหนือ กุหลิ หมายถึง คนงานชั้นต่ำที่ทำงานหนักอย่างชอนิฐ ชนหินด้วย ไม่ใช่พวกช่าง ด้วยเหตุที่คำนี้

มีใช้แพร่หลายทั่วไป จึงชวนพิจารณาว่าเป็นคำภาษาใดมาแต่เดิม

พจนานุกรมเวเบสเตอร์บันทึกไว้เพียงว่าฮินดีใช้ กุหลิ คำ กุหลิ ของฮินดีใช้ในความหมายของผู้รับจ้างทำงานหนักๆ ดังกล่าวข้างต้น ถ้าใช้ กุหลิกพริ (กพาร แปลว่า อาชีพ) นอกจากจะหมายความว่า ผู้มีอาชีพรับจ้างแล้วยังหมายถึงชนวรรณะต่ำได้อีกด้วย ในหนังสือฮือบตัน-จือบตันกล่าวในทางตะวันตกของอินเดียแถบแคว้นคุชราต มีชนชาวเขาเผ่าหนึ่งหรือวรรณะหนึ่ง เป็นพวกคุรวัย์บำเดียน เรียกว่า โกลิ จึงได้พิจารณาต่อไปถึงภาษาคุรกีว่ามีคำ โกลิ แปลว่า ทาส และกูเลห์ แปลว่าทาสผู้ชาย คำ กุหลิของฮินดีจะมีที่มาจากคำในภาษาเหล่านี้หรืออย่างไร หรือจะมีที่มาจากภาษาอื่นอีก

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

กรรมการพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

ภาษาอินเดียใช้ได้แก่ภาษาทมิฬ และภาษากันนาหะ (ใช้ในแคว้นไมซอร์ เป็นส่วนใหญ่) มีคำ กุหลิ หมายถึง คำเช่า คำรับจ้าง และ กุหลิยาฟ คือ กุหลิ ซึ่งก็ลง หมายถึง ผู้รับจ้าง ความหมายใน ➔

ภาษาทมิฬจะใกล้เคียงกับความหมายของกุลามากกว่าอื่น แต่ในภาษาจีนก็มีความหมายแปลได้ ทั้งเข้ากับ ความหมายของ กูลี อีกด้วย คือจีนเรียกกุลว่า ชูตี้ หรือ ชูตี้ชี ชู หมายถึง ชมหรือยากลำบาก ส่วน ดี หรือ ดีชี หมายถึง แรงกำลังหรือเร็วแรง ชูตี้ จึงหมายถึงผู้ใช้แรง(ทำงาน) ยากลำบาก เรื่องนี้อาจพิจารณาว่า กูลี เป็นคำได้มาจากจีนหรือจีนได้คำนี้จากภาษาอื่นไปออกเสียงให้คล้ายเสียงเดิม และมีความ

หมายพ้องไปกันได้กับความหมายของ กูลีด้วย อย่างที่เรียกว่าลากเข้าความทุกข์ที่มีทางพิจารณาที่มาของ คำ coolie หรือ กูลี ได้มากมายหลายทางทั้งกล่าวข้างต้น การจะกำหนดให้แน่นอนลงไปจึงทำได้ยาก นอกเสียจากจะได้สืบสวนทางความสัมพันธ์ระหว่างภาษาให้ถี่ถ้วนกว่านี้

godown คือ กุ้ง หรือโกดัง โรงเก็บสินค้า เราใช้หมายถึงโรงเก็บสินค้า และรถบรรทุกของชนิดหนึ่ง เรียก รถ

กุ้ง คำนี้มิใช่ทั่วไปในภาคตะวันออกนี้เช่นเดียวกับคำกุลี จึงปรากฏว่ามีคำนี้ในมลายูว่า กุ้งหรือกะง และในอินเดียว่า โกตาม และคำอังกฤษ godown ก็ว่าได้มาจาก กุ้งของมลายูที่แปลว่า ออฟฟิศที่ทำการ ตึกและโรงเก็บสินค้า ส่วนในอินเดียที่ชื่อว่า โกตาม นั้นคิดว่า กลายเสียงมาจาก godown ของอังกฤษอีกทอดหนึ่ง แต่เมื่อสืบสวนไป ก็กล่าวว่าคำนี้หาใช้คำมลายูมาแต่เดิมไม่ (อ่านต่อหน้า ๑๒๗)

ข้อแบกฝรั่งเงินงาม - ต่อจากหน้า ๑๓

มลายูอาจได้จากภาษาอินเดียได้อันได้แก่ภาษาทมิฬ ว่า กิซงคุ ภาษาเตลูกูว่า คิซงคิ หรือ คิซงทงคิ และภาษาสิงห์ว่า กุฑทาม และว่า คำดังกล่าวมีความหมายตามศัพท์ว่า ที่ซึ่งสินค้านอนอยู่ จาก กิซ แปลว่านอน (ในภาษาทมิฬ คำว่า นอน กล่าวไว้ใช้ ปทุ) และก็เชื่อว่าชาวโปรตุเกสคงนำคำเหล่านั้นมาแพร่หลายในมลายูก่อนที่อื่น แต่อย่างไรก็ตาม อาจจะมีที่มาจากคำอื่นภาษาอื่นที่มีเสียงและความหมายใกล้เคียงกว่าภาษาที่ยกมาข้างต้นก็เป็นได้

shawl ซอลคือผ้าห่มคลุมไหล่ของสตรีเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสบ้าง หรือสี่เหลี่ยมผืนผ้าบ้าง คำอังกฤษคำนี้ไม่

เป็นที่รู้จักแพร่หลายนักในหมู่คนไทย เพราะไม่ได้ใช้ทับศัพท์ แต่เห็นว่ามีมาของคำนี้ชวนให้นึกไปถึงคำ ผ้าสำน จึงได้นำมากล่าวไว้ในที่นี้

คำ shawl ฝรั่งกล่าวว่าได้จากคำเปอร์เซียว่า ซาล ภาษาฮินดีก็ใช้ ซาล (ออกเสียง ซาล) หรือ ซาล (ออกเสียง ซุซาล) คือผ้าห่มที่ปักด้วยไหมหรือคันทัน และที่ว่าคำนี้ภาษาเปอร์เซียอาจได้มาจากภาษาสันสกฤต คำว่า ศพัล หรือ ศวัล ที่แปลว่ามีสีต่างๆ คำ ซาล ของเปอร์เซียก็ตาม หรือ ซาลของฮินดีก็ตามอาจจะสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับคำ สำน ในคำผ้าสำน ที่พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานบันทึกว่า สำน คือ ผ้าขนสัตว์ และว่าเป็นภาษาเปอร์เซีย ไม่ได้บอก

ว่าจากคำอะไร ในภาษาทมิฬมีคำ ซัลลาห์ แปลว่า ผ้ามีสลิน และมีคำ สณ (ออกเสียงชนะหรือซัน) หรือ สัน ในภาษาฮินดี (อังกฤษเรียก sunn hemp ตามชื่อต้นสกกฤตและฮินดี) แปลว่าปอชนิดหนึ่งมีดอกสีเหลือง ทางภาคอีสานเรียกปอเทือง ว่าเยื่อเบาแต่เหนียวกว่า ปอกระเจาใช้ทำเชือก ทำกระเป่า ผ้าสำน จะเป็นผ้ามีสลิน ตาม ซัลลาห์ของทมิฬ หรือผ้าทอด้วย ปอ ตามคำ ฮันหรือสัน ของสันสกฤตและฮินดี หรือจะเป็นผ้าขนสัตว์จากภาษาเปอร์เซีย หรือจะมีที่มาจากที่อื่นอีก ^{อันเป็น} เรื่องน่าค้นคว้าหาที่มาให้แน่นอน ^{อัน}ต่อไปทั้งต้น

ปี 26 ๒๕๖ 34 28.๓.๒๕/6

ภาษา และ หนึ่งสี่

เรื่องของภาษาน่าจะถามว่า "ทำไม" ได้แทบทุกเรื่อง แต่ถามแล้วก็จะได้คำตอบได้เสมอไป เพราะถ้าตอบได้ก็ไม่ต้องถาม แต่ถ้าจะตอบให้ได้ ก็ต้องใช้ต้นนิษฐาน ซึ่งก็คือการคาดคะเนด้วยเหตุผลและหลักเกณฑ์

ข้อเขียนนี้เป็นเพียงการสันนิษฐานทางหนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะอาศัยความรู้ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ และภาษาที่เกี่ยวข้องด้วยประกอบ เพื่อให้ได้แนวทางพิจารณาต่างๆ ออกไป

อันเนื่องด้วยชื่อ ชื่อแขกฝรั่งจีนจาม (ต่อ)

เท่าที่กล่าวมาแล้วถึงคำภาษาฝรั่ง ที่มีที่มาจากภาษาตะวันออก จะเห็น ว่ามีความพัวพันเกี่ยวข้องกัน ทั้งแต่ เปอร์เซีย สันสกฤต อินทิ ทมิฬ มลายู และจีน บางคำจะพัวพันกันทั้งหลาย ภาษา แม้กระนั้นบางทีก็ยังยืนยันให้ แน่ไม่ได้ คำอื่นนอกจากที่กล่าวแล้ว ยังมีอีก ได้แก่

mandarin มันทะริน คำนี้ใช้ หมายถึงภาษาจีนหลวง หรือขุนนาง จีนในสมัยที่มีกษัตริย์ปกครอง เท่าที่ ใช้ในปัจจุบันมักใช้หมายถึงภาษาจีน กลางที่เรียก กว๋ออีว อันเป็นภาษา มาตราฐานใช้ในดินแดนจีนทาง ภาคเหนือ ตะวันตก และตะวันตกเฉียงเหนือ ทั้งๆ ที่แต่ก่อนหมายถึง ภาษาของขุนนางจีนในสมัยนั้น ที่มา

ของคำนี้มีกล่าวเป็นสองทางด้วยกัน ทั้งนี้ตามที่กล่าวในหนังสือฮีบตัน- จีบตัน ก็คือมาจากคำ มันทะริม ของภาษาโปรตุเกส และคำ มันทะริม มาจาก มันทร์ ที่แปลว่ามีอำนาจ ปกครอง ตั้ง และว่าคำนี้เข้ามาสู่ภาษา อังกฤษได้ก็ด้วยชาวโปรตุเกสนำมา นั้นเอง หมายถึง ขุนนางจีน อีกทาง หนึ่งว่า ที่มาที่ถูกต้องนั้นน่าจะเป็นคำ สันสกฤตว่า มนทรี อันหมายถึง อำมาตย์ หรือเสนาบดีของบ้านเมือง หาใช่เป็นคำภาษาโปรตุเกสแต่ดั้งเดิม ไม่

อนึ่งที่ว่าคำนี้ใช้เรียก ขุนนางจีน นั้น กล่าวไว้ที่จริงมีใช้ทางมลายูและ อินเดียมากกว่า ไม่ได้อ้างถึงทางจีน เลย พจนานุกรมเว็บสเตอร์จึงได้บันทึก

ไว้ว่ามาจากคำ มันทะรี ของมลายู แต่กับบันทึกภาษาโปรตุเกสว่า มันทะริม ไว้ด้วย แสดงว่าถึงจะมาจากมลายู หรือมลายูได้จากสันสกฤตอย่างไรก็ตาม แต่คงเข้ามาสู่ภาษาอังกฤษไทย ทางภาษาโปรตุเกสนั่นเอง

kowtow คำนี้คนไทยมาออกเสียง ว่า เค้าเต้า หมายถึง นอบน้อม ยอม การวระ ภาษาจีนกลางออกเสียงว่า เค้อโตว เค้อ หมายถึง เคาร ขอก โตว คือหัว เค้อโตว หมายถึง การทำความเคารพด้วยการคุกเข่าเอาหน้าผากโขกพื้น หรือบางทีเพียงแตะพื้น นับเป็นการแสดงความเคารพอย่างสูงสุด อยู่ที่ ขุนนางประชาชนปฏิบัติต่อเจ้านาย ลูกต่อพ่อแม่ หรือ บ่าวต่อนาย ภาษา อังกฤษนำคำนี้มาใช้ถึงกับบันทึกไว้ใน พจนานุกรม หมายถึงปฏิบัติต่อผู้ใด ผู้หนึ่งอย่างนอบน้อมเชื่อฟัง การออกเสียงก็ไม่ต่างกับเสียงเดิมในภาษาจีน กลางมากนัก คือออกเสียง โคโตว หรือ ไคโตว แต่ที่ไทยเราออกเสียง เราไป ออกเสียงตามรูปเขียนภาษาอังกฤษ →

บรรจบ พันธุเมธา

Ph. D. นิรุกติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

กรรมการพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

เสียงจึงต่างกับคำเดิมไปไม่น้อย ความหมายก็แตกต่างกันไปบ้าง

kaoliang คำนี้หมายถึงในภาษาอังกฤษเช่นเดียวกับความหมายของภาษาจีนกลาง คือหมายถึงข้าวฟ่าง ชนิดหนึ่งกันสูงตรง จากคำ เก้า แปลสูง และ เหลียง คือ ข้าวฟ่าง รวมแล้ว เก้าเหลียง หมายถึงข้าวฟ่างชนิดหนึ่ง กันกล่ำแล้ว ภาษาจีนยังหมายถึง

เหล้าชนิดหนึ่งที่ทำมาจากข้าวฟ่างชนิดนี้อีกด้วย จะมีคำ จิว ที่แปลว่า เหล้า อยู่ด้วย หรือไม่ก็ได้ ในภาษาอังกฤษไม่มีมีความหมายเป็นชื่อเหล้า ส่วนภาษาไทยมีแต่ความหมายเป็นชื่อเหล้าจีนชนิดหนึ่ง แต่ไม่มีความหมายว่า ข้าวฟ่างชนิดหนึ่งข้างต้น

kaolin ภาษาอังกฤษออกเสียง คำนี้ว่า กาวลิน หรือ กาวลิน มีบันทึก

ในพจนานุกรมเว็บสเตอร์ว่า คำฝรั่งเศษ จากคำจีน เก้าเหลียง ว่าแปลตามศัพท์ว่า ภูเขาสูง เป็นที่ที่มีคนชนิดนี้ (จาก เก้า แปลว่า สูง และ เหลียง แปลว่า เทือกเขา) ภาษาอังกฤษใช้หมายความว่าคนชนิดหนึ่งมีสีขาวบริสุทธิ์ ใช้ทำเครื่องลายคราม ไทยเรียก ดินเผาเหลียง กลายเป็นคำเดียวกับ เหล้าเผาเหลียง (อ่านต่อหน้า ๓๓๕)

ข้อแบกฝรั่งอินจาน - ต่อจากหน้า ๓๓

ที่จริงชื่อสถานที่ที่มีปรากฏน่าจะเป็นคำกู่หลัง อันเป็นชื่อสถานที่ตากอากาศบนภูเขาในเกียงสี จาก กู่ แปลว่า วัวตัวผู้ และ หลัง แปลว่า เทือกเขา

serai คำที่เขียนเป็นอังกฤษเช่นนี้ คงไม่เป็นที่รู้จักของคนไทยนัก ที่น่าจะกล่าวไว้ในที่นี้ เพราะนึกถึงคำ สาหร่าย ในชื่อ เพลงแขกสาหร่าย คำ สาหร่าย ในชื่อเพลงไม่มีทางบอกว่าเป็นชื่อของอะไร มาจากภาษาใด แต่มีคำอธิบายของเพลงนี้พิมพ์ไว้ว่าเป็นเพลงแขกจากโอริสตา จึงได้ส่งงานเสียงเพลงนี้ไปให้ คร.ปาริชา ชาวโอริสตาเทียบกว่าตรงกับเพลงโคของโอริสตาบ้าง ปรากฏว่าศิลปินของเขาที่ได้รับเชิญมาหลายต่อหลายคน ฟังแล้วบอกว่าไม่มีเค้าของเพลงใดๆ ของเขาเลย ที่จริงเท่าที่ได้เคยฟังเพลงของโอริสตา โดยเฉพาะเพลงคลาสสิกของเขามาไม่น้อยเหมือนกัน ก็เห็นว่าไม่มีทางเลยที่เพลงแขก

สาหร่ายจะเป็นเพลงจากโอริสตาไปได้ ไม่ทราบเหมือนกันว่าผู้เขียนคำอธิบายมีหลักฐานอะไรยืนยัน

คำ serai ข้างต้นกล่าวไว้ในเว็บสเตอร์ว่า คำเตอร์ก็ใช้ว่า สะราย แปลว่าวัง บ้าน หรือที่พักคนเดินทาง จากคำเปอร์เซียว่า สาราย กล่าวว่าการนี้มีมีความหมายว่า วัง เริ่มใช้เมื่อพวกตาคเริ่มสร้างวัง ให้สารายหรือวังกว้างขวางมีกำแพงมั่นคง สามารถรักษาผู้คนและสัตว์เลี้ยงที่อยู่ภายในได้ ปลอกภัย ในปัจจุบันทั้งในอินเดียและเปอร์เซีย สารายหมายถึงที่พักคนเดินทาง ที่พักได้ทั้งคนและสัตว์ทั้ง สัตว์พักในที่โล่ง ส่วนคนพักในตึกที่ล้อมรอบบริเวณนั้น วังของกษัตริย์มองโกลก็มี ที่มีชื่อลงท้ายว่า สาราย ที่ในอินเดียยังมีชื่อสถานที่ใกล้พาราณสี เรียกว่า โมโคลสาราย

จึงเป็นอันว่า คำสารายหรือสะราย

มีใช้ทั้งในอินเดีย เปอร์เซียและเตอร์กะนั้นจะเป็นไปได้หรือไม่ที่ สาหร่าย ในชื่อเพลงจะเป็นคำเดียวกับ serai สะราย หรือ สาราย ถ้าเป็นเช่นนั้นที่มาของคำ สาหร่าย ก็น่าจะมาจากภาษากังกั๋วและอาจจะหมายถึงว่า วัง หรือที่พักคนเดินทาง หรือความหมายอื่นๆ ของ สาราย

อนึ่ง serai ยังอาจหมายความว่าคนโท ดิน อย่างที่ภาษาฮินดีและเปอร์เซียเรียก สุราฮี คำสุหร่าย ที่เราใช้หมายถึงเครื่องโปรยน้ำให้เป็นฝอยอย่างฝักบัว ก็ว่ามาจาก สุราฮี ของเปอร์เซียนี้ ถ้า สุราฮี เรียก สาราย ได้กัังกั๋วข้างต้น (ตามที่กล่าวไว้ในหนังสือข้อสันนิษฐาน) สาหร่าย ก็อาจหมายความว่าคนโท ดินได้ หรืออาจจะหมายอย่างเดียวกับสุหร่าย ด้วยซ้ำไป ทั้งนี้แล้วแต่จะสันนิษฐาน

ในกระบอกไม้ไผ่ เป็นการบรรจุชนิดกิน
ได้ ใช้ทำยากับกินกับหมาก ซึ่งก็คือ
พืชมเสนนี้เอง ถ้าเช่นนั้นพืชมเสนก็อาจ
จะไม่ได้เกิดมีเองในกระบอกไม้ไผ่
อย่างที่เราเชื่อกันว่า พืชมเสนแท้คือที่
เกิดมีเอง มักจะเกิดในกระบอกไม้ไผ่

saccharine ชักคารีน เราเรียก
ทับศัพท์ก็มี เรียก ชันชาสกร ก็มี คำ
saccharine นี้มีบันทึกไว้ในพจนานุกรม
เว็บสเตอร์ว่า ได้มาจากคำ
ต้นสฤท ศรุกร ที่แปลว่ากรวด และ

น้ำตาล แต่ไม่ได้มาจากต้นสฤทโดย
ตรง อาจได้ผ่านบาลีมาอีกทอดหนึ่ง
ทั้งนี้คงเป็นเพราะ saccharine คล้าย
คำ สกขรา ในบาลีมากกว่า ส่วนที่เรา
มาใช้ ชันชาสกร สกรก็น่าจะกลายเสียง
มาจากคำใดคำหนึ่งนี้ ไม่จาก ศรุกราก็
สกขรา เราหมายความว่า น้ำตาล และชัน
แปลว่า ส่วน ชัน ก็อัน แต่เดิมคงหมาย
ว่า น้ำตาลกรวด คำศัพท์ แต่ปัจจุบัน
นี้มาใช้หมายถึง ชักคารีน ถึงกล่าว
ข้างกันนั้น

ยังมีคำอังกฤษที่บันทึกไว้ว่า
ได้มาจากภาษาตะวันออก คือ jute
ปอกระเจาว่าได้มาจาก ชูฐะ คือผมที่
มุ่นชมวกไว้ เป็นคำเดียวกับ ชฎา ที่
จริงคำต้นสฤทไม่มี ชูฐ ในความนี้ มี
แต่ ชฎ และเขาหมายถึงปอชนิดหนึ่ง
ได้ด้วย ซึ่งคือ ปอกระเจาใช้ทำกระสอบ
หนึ่งคำ jasmin ดอกมะลิ ก็ว่าได้มา
จากคำ ยาสะมัน ของอาหรับ และจาก
ยาสมันของเปอร์เซีย

(อ่านต่อหน้า ๑๓๑)

ข้อแบกฝรั่งเงินงาม - ต่อจากหน้า ๑๓

นอกจากนี้ยังมีคำไทยที่น่าจะได้
มาจากคำอังกฤษ แต่ออกเสียงต่างไป
จนฟังคล้ายคำไทย (ทั้งนี้มิได้หมาย
ถึงคำที่น่าจะบังเอิญพ้องกัน เช่นไฟกับ
fire คายกับ die มอดกับ moth และ
อื่นๆ) คำหนึ่งเห็นจะได้แก่คำ มาคิ
อันเป็นชื่อแบบเรือนแหวนที่ฝังเพชร

หรือพลอย มีรูปร่างคล้ายรูปไข่แต่ยาว
รี หัวแหลมท้ายแหลมบางทีก็เรียกว่า
แหวนมาคิ ภาษาอังกฤษมีคำ marquise
ออกเสียง มาคิส ซึ่งมีความหมายทั่วไปว่า
ภรรยามาร์ควิส แต่ความหมาย
เฉพาะทางเพชรพลอยหมายความว่า เพชร
หรือพลอยที่เจียรระโนเป็นรูปเช่นนั้น

เรือนแหวนที่มีรูปดังกล่าวเพื่อฝังเพชร
พลอยรูปนั้นๆ ก็เรียก มาคิส เช่นเดียวกัน
คำ มาคิ ของไทยจึงน่าจะเป็นคำ
เดียวกับมาคิสของอังกฤษนี้เอง เสียง
สระกข้างท้ายหายไป เสียงเลยกลาย
มาเป็นคำไทยๆ

